سیاق‌نامهٔ کتاب‌گزار

«کتاب‌گزار» در تمام عرصه‌های علوم انسانی با محوریّت فرهنگ و تمدّن اسلامی و در ساحت‌های تراث‌پژوهی، بررسی‌های متن‌محور، گزاره‌شناسی، نقد، تحلیل و معرّفیِ میراث و دستآوردهای معاصران ـ به‌معنای گستردهٔ آن ـ از مقالات و نوشته‌های محقّقان استقبال می‌کند. لازم به ذکر است که این مجلّه علاوه بر مقالات بلند و نیمه‌بلند، از تک‌نگاشت‌ها، یادداشت‌ها و فیش‌نوشته‌های کوتاه ـ حتّی در حجم یک پاراگراف ـ نیز استقبال می‌کند. این ازآن‌روست که امروزه با تخصّصی‌شدنِ مجلّات موجود در فضای فرهنگی کشورمان، بسیاری از نگاشته‌های کوتاه دانشیانِ محقّق ـ که در قالب حتّی چند سطر، دستآوردی علمی ارائه می‌دهند یا به مسئله‌ای مغفول در حوزهٔ متن‌شناسی یا گزاره‌شناسی اشاره می‌کنند ـ هیچ‌گاه عرصهٔ بروز نمی‌یابند.

بدیهی است که بسیاری از دانشورانِ ما، امروزه از فرصت کافی برای تدوین کتاب یا مقاله برای طرح نکتهٔ دست‌یاب خویش، برخوردار نیستند. در همین‌حال، بسیاری از مجلّات تخصّصی ـ با توجّه به قواعد مرسوم مطبوعات علمی/ پژوهی ـ از انتشار کوتاه‌نگاشته‌ها خودداری می‌کنند و همین، فرصت بروز را از چنین نوشته‌های ارزشمندی ـ که گاه حاصل برهه‌ای تفکّر و تأمّل هستند ـ خواهد گرفت. کتاب‌گزار با عنایت به این مطلب و اصرار بر لزوم نشر این دست نگاشته‌ها، از تمام مختصرنوشته‌هایی که در قالب حتّی چند سطر، نکته‌ای ویژه و جدید ارائه می‌دهند، استقبال می‌کند. صورت حروف‌نگاریِ مجلّه نیز بر اساس همین رویکرد تنظیم شده است تا با جداسازیِ متن از حاشیه، بستری مناسب جهت انتشار این‌گونه یادداشت‌های کوتاه فراهم آید.

این فصلنامه، از مقالات بلند ـ که در دو یا چندشماره عرضه می‌شوند ـ نیز استقبال می‌کند. این ساحت برای بازسازیِ متون ازدست‌رفته در حوزهٔ تراثی ما فراهم شده است تا طی چند شماره، متنی ازدست‌رفته بازسازی و ارائه شود.

از حیث صورت و ظاهر، متن ارسالی برای انتشار، در قالب تمام نرم‌افزارهای مرسوم حروف‌نگاری ـ همچون زرنگار، وُرد و این‌دیزاین ـ و در همهٔ نسخه‌های این

برنامه‌ها، پذیرفته می‌شود. استفاده از انواع حروف و قلم‌های موجود در این نرم‌افزارها آزاد بوده و محقّقان گران‌قدر می‌توانند نگاشته‌های خود را در محیط هر برنامه‌ای که در اختیار دارند، تدوین کنند. این ازآن‌روست که زمان محقّقان گرامی را بهایی بیش از آن است که در ساحت مسائلی صوری همچون حروف‌نگاری به کار رود. کتاب‌گزار یکسان‌سازیِ نگاشته‌ها را بر اساس قالب مختار خود ـ که در همین شماره فراروی خوانندهٔ ارجمند قرار گرفته است ـ بر عهده خواهد داشت.

در ساحت زبان امّا، پرواضح است که این مجلّه در شمار مجلّات فارسی‌زبان قرار دارد؛ از این‌رو، بدنهٔ آن را متونی به همین زبان شیوای شیرین تشکیل می دهند و ویراستاری مجلّه نیز بر اساس قواعد رایج زبان فارسی صورت می‌گیرد. از سوی دیگر، می‌دانیم که عموم محقّقان در حوزهٔ علوم اسلامی و تراث‌پژوهی، با زبان عربیِ کلاسیک چندان آشنا و همنشین هستند که تألیف متون عربی را ـ با مسامحه‌ای در تعبیر ـ همچون نگارش پارسی، آسان‌یاب می‌دانند؛ ازاین‌رو، استفاده از مقاله‌ها و نگاشته‌های عربی نیز بسیار ضروری و مفید است. می‌دانیم که زبان عربی در میان زبان‌های جاری در حوزهٔ تمدّن اسلامی، نقشی یگانه داشته است؛ چنان‌که علی‌رغم اهمیّت والای دو زبان فارسی و ترکی در این میان، باز بیشترین حجم تراث عالَم اسلامی در قالب زبان عربی پدید آمده است. علاوه بر این، در روزگار کنونی، توجّه بسیاری از محقّقان خارجی به تراث اسلامی معطوف شده است و مقالات مختلفی در عرصه‌های گوناگونِ تراث و علوم اسلامی به زبان‌های اروپایی ـ همچون انگلیسی، فرانسوی و آلمانی ـ تألیف می‌شوند؛ لذا و با اینکه کتاب‌گزار مجلّه‌ای دو زبانه محسوب نمی‌شود، بخشی از حجم خود را به نگاشته‌های عربی و انگلیسی اختصاص خواهد داد.

گذشته از درون‌مایهٔ مجلّه، لازم است به زیباییِ ظاهری آن نیز اشاره کنیم. کتاب‌گزار امید می‌برد با استفاده از ساحت غنیِ هنر اسلامی ـ که پیوندی تامّ و تمام با تمدّنِ کرامند اسلامی دارد ـ از ظاهری چشم‌نواز برخوردار باشد. بدیهی است که استفاده از صفحات تمام‌رنگی تنها در بخش کوچکی از مجلّه ممکن است؛ با این همه، تلاش می‌کنیم با استفاده از عناصر هنر اسلامی، بر طراوت صفحات مجلّه افزوده و در حدّ مقدور، آن را آراسته و چشم‌نواز ارائه کنیم.

امید به رحمت واسعهٔ حضرت حقّ که این چراغ روشن بماند و شماری از دستآوردهای بیش‌بهای دانشورانِ این مُلک گرامی را به شایستگی ارائه کند؛ و ما ذلك على الله بعزيز.

سردبیر

فهرست

جامع المقدّمات

سخن سردبیر..... ۹

از گنجینهٔ میراث

مجموعهٔ تصاویر

میرداماد به‌روایت اسناد تاریخی / حسین نجفی..... ۱۵

نسخه‌برگردان‌ها

بیاض فوائد پراکنده و خطبه‌های جمعه و اعیاد، به‌خطّ میرِ امیر، سیّدمحمّدباقر داماد / مجید هادی‌زاده ۳۱۵

قطعهٔ نستعلیق ممتاز، رقم میرعماد حسنی
مرقّع شمارهٔ ۱۴۲۷، کتابخانهٔ دانشگاه استانبول

جامع المقدمات

جلوه‌ای از هنر عصر صفوی

محراب مرمرین، مسجد عتیق اصفهان

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لواهب العقل والصَّلاة والسَّلام علیٰ النَّبیِّ والأهل

چهارسال پیش از این، آنگاه که در پیش‌نوشت چهارمین دفتر از دفاتر کتاب‌گزار، از پی به سامان‌رسیدنِ ویژه‌نامهٔ سیّدنا الأجلّ الموسویّ المرتضیٰ ـ که نخستین‌گام در نگارش ارج‌نامه‌های ناموَران بیش‌بهای حوزهٔ تمدّن اسلامی، به‌شمار بود ـ قلم شوق و رقم اشتیاق بر کاغذ دوانیدم که:

«و امّید که دومین گام در این راستا ـ که به پاس‌داشت و ارج‌گزاریِ سیّدنا العالم العَیلُم حضرت میرمحمّدباقر حسینی، میرداماد، پرداخته است ـ نیز، در همین ایّام تقدیم یاران بیش‌بهای این مجلّه، گردد»[1]؛

بر آن بودم که به تعبیر آن بزرگ، به‌همراه یاران همدل خود در کتاب‌گزار، هرچند به «پالوده‌خواری» نخواهم رفت؛ امّا به کشیدن و برکشیدن سوزن بر تخم چشم نیز نخواهم شد؛ و افسوس که آن احتمال نخست، صائب؛ و این دومین احتمال، سخت ناروا نمود؛ و چنان شد «که عشق آسان نمود اوّل ولی افتاد مشکل‌ها»!

***

در آغازین ایّام سال ۱۴۳۹ هجری‌قمری (۱۳۹۶ هجری‌شمسی) که دو سال تا گذر چهار قرن بر ایّام رحلت حضرت سیّدمحمّدباقر حسینی، میرداماد، باقی بود، بر خاطر افسردهٔ این ضعیف گذشت ـ که نه روا، بل از مقولهٔ فرض است ـ تا دفتری ویژهٔ آن میرِامیر پدید آوَرَد؛ و بهره‌ای هرچند خُرد از حقّ که آن مردانه‌مرد روزگار را بر گردن ماست، به گزاردن گیرد. چنین شد که تدوین این دفتر و طرح و چگونگیِ آن بر خاطر یاران نشست و سر در پی سامان آن نهادند.

افسوس امّا که تا آنچه بر صحیفهٔ ذهن است بر صفحهٔ کاغذ آید، راهی است مردافکن؛ که همّتی مردانه می‌خواهد و تلاشی جانانه. سپاس خدای را ـ جلَّ و عزَّ ـ که در همان ایّام، قائد توفیق دست این ضعیف را بر دست دانشی‌مرد همدلِ فاضلِ فرزانه، آقای دکتر حسین نجفی، نهاد تا او این بار را بر دوش گیرد و راه را چنان‌که رهروان سترگ‌همّتِ پیشین رفته‌اند، روَد؛ و آن فکر، چنین در قالب ۶ دفتر و نزدیک به ۳۸۰۰ صفحه، جامهٔ فعلیّت پوشَد؛ والحمد له، ثمَّ الحمد له، ثمَّ الحمد له.

***

هرچند از احتیاط علمی سخت به‌دور است؛ در اینجا می‌خواهم بدون هیچ مجاملت، از این باور خویش سخن گویم که در تمامیِ جغرافیای جهان اسلام و اسلامی و در تمامیِ پهنهٔ تاریخیِ

---

۱. کتاب‌گزار، شمارهٔ ۶ و ۷، ص۱۰ (سخن سردبیر).

آن، حتّی به‌عدد انگشتان یک‌دست نیز نمی‌توان کسانی در طرازی چنان بهره‌مند از دانش و بینش سراغ گرفت ـ که نه فراتر ـ که در سطح حضرت میرِامیر قرارگیرند. حوزهٔ تمدّنِ جهان اسلام / اسلامی نوادر ناپیدا کرانه‌ای همچون ابن‌سینا، ابوریحان، ابن‌حزم، محمّد غزّالی و فیض کاشانی را به‌خویش دیده است؛ امّا به‌راستی کدامین ریزاندیشِ جامع الأطراف و العلومی در همین حوزه می‌توان دست‌یاب کرد که:

الف. در حوزهٔ خدمت‌گزاری به متن وحی و بهره‌گیری از آن نور مجسّم، سدرةالمنتهیٰ[1] را به‌سامان آورَد؛

ب. و در حوزهٔ حکمت مصطلح، گذشته از آنکه مدرسه‌ای ویژهٔ خود ابداع فرمود، آثاری در طراز القبسات و تقویم‌الإیمان پرداخته باشد؛

ج. و در حوزهٔ علم کلام / عقائد، به تدوین نبراس‌الضیاء دست برده باشد؛

د. و در حوزهٔ علوم فقه و مقدّمات لازم آن، ضوابط‌الرضاع را نگاشته باشد؛

ق. و در حوزهٔ علوم ادب ـ به‌معنای عامّ آن ـ گذشته از دیوان بس ارزشمندی که از سروده‌های او به‌دست دادند، چنان به تدقیقات و ژرف‌نگری‌های لغوی، نحوی و بلاغی پرداخته که بتوان أدیب‌الحکماء و حکیم‌الأدبایش خواند؛

ک. و در حوزهٔ علم حدیث، به تحشیه و تعلیق مام‌نامه‌های سترگی همچون کتاب فقیه من لا یحضره الفقیه و الکافي دست برَد؛

ل. و در حوزهٔ دانش رجال، پرداخته‌های گران‌ارج کشّی، نجاشی و شیخ طوسی را به مداقّه گیرد؛

ن. و در حوزهٔ دانش درایه، الرّواشح‌السّماویّة را از آسمان فضل به ارض فضیلت، به‌هدیّت آورَد؛

ی. و در ساحت اَدعیه و اَوراد، أربعة أیّام را به‌دست داده باشد.

آری، می‌گویم و می‌آیمش از عهده برون که راقم این حروف، اکنون که این نگاشته بر کاغذ می‌رود، هیچ‌کس را فرا خاطر خود ندارد که:

الف. در چنین وسعتی از پهنهٔ دانش و سرزمین آن، به تکاپو پرداخته باشد؛

ب. و در یکایک آن علوم، به غوررسی، تأمّل، نگریستن و بازنگریستن دست برده باشد؛

ج. و چنین آثار مایه‌دارِ ماندگاری در هر یک از دانش‌های آن حوزهٔ پهناور، به‌دست داده باشد.

هم از این‌روست که می‌پندارم گلستانی که بوعلی و مفید و مرتضیٰ و ابن‌حزم و شیخ طوسی و حاکم نیشابوری و غزّالی و طبری را به‌خود دید، چندان بخت‌یار نبوده است تا دیگر کسانی هم‌اُفق با آن مردانه‌مردِ روزگار، در دامن خود پرورانیده باشد.

و به‌راستی آیا خوانندهٔ ارجمند که اکنون سوی چشم در کار این نبشته می‌کند و زیت دماغ بر این ادّعای سترگ می‌سوزاند ـ و کان الله له و في عونه في النَّشأتین ـ چون به خِزانهٔ خیال خود رجوع فرماید، می‌تواند علّامهٔ جامع‌العلومِ مدقّق و ژرف‌اندیش دیگری را در کنار نام بشکوه و هراس‌آمیز حضرت میرِامیر، سیّدمحمّدباقر حسینی داماد، نهد و او را هم‌پای این إمام أئمّة العلم و الحکمة بشؤونها و فنونها، به‌شمار آورَد؟

***

۱. دربارهٔ چیستی و چگونگی و سرانجام این تفسیر، در همین دفاتر به‌تفصیل سخن خواهیم داشت.

رفاقت توفیق و کام‌گاری اندیشهٔ نخستین تکریم میرامیر را که دانشمند جوان‌بخت کهن‌رای، دکتر حسین نجفی، که سال‌هاست تا مُهر ارادت حضرت میرامیر را در ذهن و ضمیر خود دارد و گاه از پی این ارادت، آثاری از دست اوراق پراکنده از مصنّفات میرداماد را به عرصهٔ نشر آورده ـ و بسیاری همچون صاحب این قلم، در آن به‌دیدهٔ تکریم و بل اِعجاب نگریسته بودند ـ سامان این طرح را بر عهدهٔ همّت گرفت و کوشید و کوشید و کوشید تا این جزء از کتاب‌گزار، در قالب ٦ دفتر و ١٢ شماره، به عرصه آید؛ و بر دستان خوانندهٔ ارجمندی که اکنون از سر لطف این مجموعه را در دست دارد، بوسه نهد. از همین‌روست که در صفحهٔ معرّفی‌نامهٔ این شماره‌ها، آن دوست فاضل را «دبیر این دفتر» خوانده‌ام؛ و ناگفته پیداست که طوق منّت آن عزیز بر گردن این مجلّه آمده و ازاین‌رو، محبّت او را از دل بیرون نمی‌توان کرد، حتّی به روزگاران!

***

در خصوص این دفتر که پارهٔ چهارم از ویژه‌نامهٔ بزرگداشت حضرت میرامیر ـ و دو شمارهٔ چهاردهم و پانزدهم از سلسله شماره‌های فصلنامهٔ بین‌المللیِ تراث‌پژوهانهٔ کتاب‌گزار ـ است، تنها به همین سخن بسنده می‌کنم که در این دفتر، به اسناد تاریخی دربارهٔ میرداماد در قالب ارائهٔ تصاویر اسناد مرتبط در بستر بخش «از گنجینهٔ میراث» پرداخته‌ایم؛ و در مجموع، در ١ بخش با ٣ اثر، سخن از اسناد تاریخیِ مربوط به آن یگانهٔ روزگاران را به‌پایان برده‌ایم.

بدین‌ترتیب، در مجموع این ٦ دفتر، در قالب ٧ بخش و ٥٩ نگاشته، به ٤ زبان از آن مسندنشینِ ساحت دانش و بینش، سخن داشته‌ایم.

***

مُشک آن است که خود ببوید؛ و امید که حاصل این تلاش، چنان باشد تا کام خوانندگان بیش‌بهای مجلّه را به عِطر تلاشی عالمانه و جهدی عمیق، معطّر سازد؛ ایدون باد!

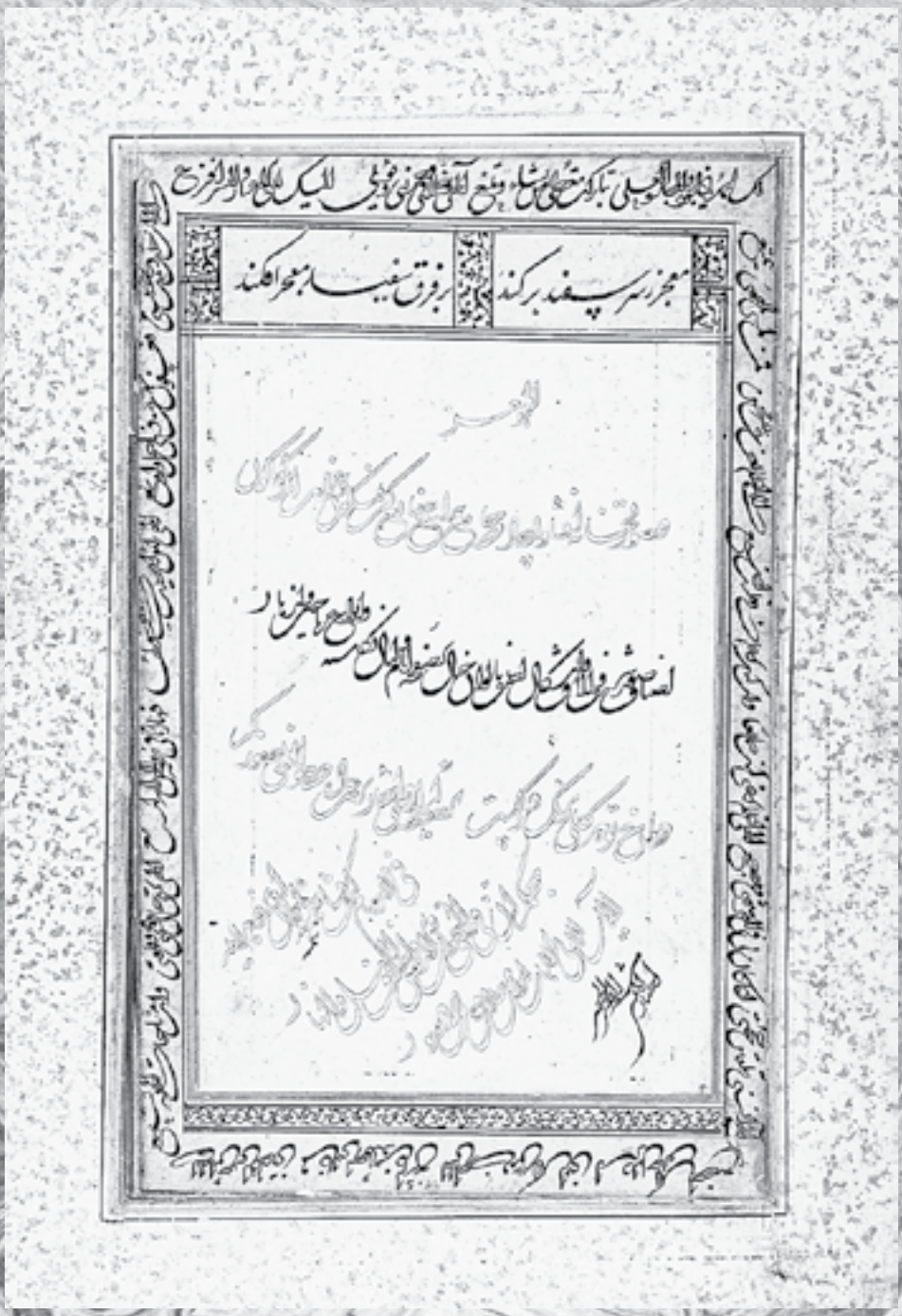
و سپاس در آغاز و انجام خدای راست.

سردبیر

قطعهٔ چلیپای نستعلیق، رقم سیّداحمد حسینی‌مشهدی
کتابخانهٔ ملّیِ فرانسه (پاریس)

از گنجینه میراث

قطعهٔ مرکّب تعلیق و نستعلیق، رقم خواجه اختیار منشی‌گنابادی
کتابخانهٔ کنگرهٔ آمریکا (واشنگتن)

میرداماد به‌روایت اسناد تاریخی

حسین نجفی*

دانشجوی دکتریِ فلسفه و کلام اسلامی، دانشگاه تربیت‌مدرّس (تهران)

مقدّمه

ـ۱ـ

درآمد

مجموعهٔ پیش‌رو، گزینش و گزارشِ اوراقی است که در کتابخانه‌های گوناگون پراکنده‌اند و هریک به دورهٔ تاریخیِ خاصّی تعلّق دارند؛ امّا وجه مشترکِ همهٔ آن‌ها، ارتباط با شخصیّت علمی و معنویِ میرداماد است. گردآوریِ این اسناد را از سال‌ها پیش و به‌هنگام کندوکاو در نسخه‌های آثار میرداماد آغاز کردم. دغدغهٔ من در آن روزگار این بود که رواج تصحیح متون و ظهور امکانات جدید چاپ و نشر در دهه‌های اخیر، هاضمهٔ بصریِ محقّقان و اهل مطالعه را به صفحات مرتّب و آراسته تمرین داده است؛ چنان‌که برخی از ایشان، از مراجعه به نسخه‌های خطّی و اسناد کهن، حظّ و بهره‌ای نمی‌برند؛ لذا، باید فرصتی ـ همچون چاپ عکسیِ نسخ ـ فراهم ساخت و تصویر برخی اسناد مهمّ و تاریخی را در قالبی بدیع به جامعهٔ محقّقان عرضه کرد.

بر این اساس، ابتدا کتابت‌ها و دستخطّ‌های میرداماد را شناسایی و گردآوردی کردم. بعدها اسناد فرعیِ مربوط به میرداماد را به آن‌ها افزودم و مجموعهٔ اسناد، اندک‌اندک فربه شد. در اواخر سال ۱۳۹۸ هجری‌شمسی و مقارن با چهارصدمین سالگشت وفات میرداماد، با عنایت و پیشنهاد مدیر محترم مؤسّسهٔ آموزش عالیِ حوزهٔ علمیّهٔ اصفهان، جناب حجّة‌الإسلام والمسلمین دکتر هادی‌زاده، کار گردآوردی و ترتیب اسناد را به‌صورتی جدّی پی گرفتم. ابتدا اسناد گردآوری‌شده را طبقه‌بندی کرده و سپس، کوشیدم نواقص هر طبقه را تا حدّ امکان تکمیل کنم. مجموعهٔ حاضر، نتیجهٔ این تکاپوی دوساله است که هم‌اکنون فراروی خوانندگان گرامی قرار دارد.

---

* رایانامه: hossein.najafi@modares.ac.ir

-۲-

خطّ و نشان میرداماد[۱]

دربارهٔ عادات نوشتاریِ اهل‌علم و میزان وفاداریِ آنان به ظرافت‌های رسم‌الخطّی، نوشته‌اند:

«خطّ علما ـ علی‌الخصوص صاحبان قلمِ تألیف و تصنیف ـ از تظافر معانی و تواتر الفاظ و فشار مسائل، فرصت تشکیل و تجمیل صُوَر خطیّه نیافته، به همان القای مطالب به کمترین دلالتی اکتفا می‌جوید؛ برای این معنی است که هریک از علماء شیوهٔ تحریری که تندنویسی را به عهده بگیرد، ابداع و اختیار نموده، از بیم فوت مقصود و شوق افاده... اعراب و تنقیط مکتوب را عاطل گذارده؛ بلکه برای عزّت وقت... از تکمیل صورت آن به راه اهمال رفته‌اند. ترک سرکشِ کاف و دایرهٔ معکوس و موصول‌ساختنِ حروف منفصله و سایر مخالفات رسمیّه، همه راجع به این غرض است»[۲].

دستخطّ میرداماد ـ خصوصاً در دورانِ میانسالی و پس از آن ـ به‌شکلی نمایان از این کاستی‌ها عاری بوده و بسیار واضح و دقیق است. از ملاحظهٔ کتابت‌های وی در ایّام جوانی به دست می‌آید که میر به هنگام استنساخ تألیفات دیگران و گذشتگان ـ شاید ازاین‌رو که آن‌ها را برای استفادهٔ شخصیِ خود نقل بر می‌داشته ـ به صِرف وضوح متن و خوانایی سطور اکتفا می‌کرده است.

رونویسی عموماً با سرعت همراه است و با عنایت به دَوْرهای رایج در خطّ نستعلیق که قابلیّت تندنویسی با این خطّ را بیشتر فراهم می‌کنند، طبیعی است که خطّ میرداماد در ایّام جوانی، نستعلیقِ خوانایی[۳] باشد که در برخی مواضع، بافت و کرسی دقیق ندارد.[۴] قلم میرداماد به‌مرور زمان، از

---

۱. مطالب این بخش، برگرفته از فصل دوم کتاب اوراق پراکنده از مصنّفات میرداماد است. نگر: اوراق پراکنده از مصنّفات میرداماد، صص۵۳ـ۷۰.

۲. لمعة النور و الضیاء في ترجمة السیّد أبي الرضا، صص۱۵۱ـ۱۵۲ (پیوست).

بنا بر نقل مصحّح این اثر، برخی در مقایسهٔ دستخطّ میرداماد با خطّ میرعماد (مقتول در ۱۰۲۴ هجری‌قمری)، خوشنویس شهیر عصر صفوی، چنین سروده‌اند:

«خطّ داماد نزد اهل رشاد — هست برتر بسی ز خطّ عماد
کاین به صورت اگر بود مطلوب — آن به سیرت بسی بود محبوب
واین به صورت اگر دلی بربود — آن به معنی دلی به دل افزود
نزد آن‌کس که جان او زنده است — کی رباینده چون فزاینده است
جان طلب کن که جسم چیزی نیست — روح بفزا که تن پشیزی نیست
منگر زیست ظواهر آن — بنگر رتبت مآثر آن
چون زیارت کنی خطش از جان — «قدّس الله سرّه» می‌خوان»

با عنایت به فاصلهٔ شخصیّت میرداماد از میرعماد و استقلال حوزه‌های تخصّصیِ فعّالیّت ایشان، نمی‌توان امثال این سروده‌های شعارگونه را چندان جدّی گرفت.

۳. «خوانا، صفت خطّی است که به آسانی خوانده شود، هرچند که زیبا ننماید» (تاریخ نسخه‌پردازی و تصحیح انتقادیِ نسخه‌های خطّی، ص۳۵۰).

۴. تندنویسیِ قلم میر، مخلّ دقّت و صحّت کتابت‌های وی نبوده است. تمام دست‌نوشته‌های کتابت‌کردهٔ او، با نسخهٔ مادر مقابله شده و تعداد حواشی تصحیحیِ آن‌ها بسیار اندک است.

رونویسی به تألیف و از تسامح به‌سوی دقّت رفته است. اثرِ این گذار، در دوره‌های مختلف دستخطّ وی آشکار است. بیشتر دست‌نوشته‌های متأخّرِ میر، خوانا، «جلیّ»[1] و «مشکول»[2] هستند. درج تنوین‌ها، سرکش‌ها و علامات مدّ و سکون، با دقّت و وسواس صورت پذیرفته و تلفّظ اشتقاقات غیرمرسوم و واژگان غریب، به‌روشنی مشخّص شده است؛ به‌گونه‌ای که خواننده بدون توقّف و دشواریِ غیرمعمول، قادر به قرائت آن‌هاست. افزون بر این، میرداماد برخی ضبط‌های دووجهیِ صَرفی و نحوی را نیز به خواننده نمایانده است؛ برای نمونه، فعل «یجوز» را که در عبارت «ما یجوز لي روایته» به‌صورت «تجوز» نیز صحیح است، به‌شکل « یَجُوزُ » ثبت کرده و کلمهٔ «الخایضین» را که با همزه و به‌صورت «الخائضین» نیز خوانده می‌شود، با ریختِ « الخَایِضِینَ » نگاشته است.

برای آگاهی از دگرگونی‌های دستخطّ میرداماد در گذر زمان، می‌توان کلمات مشابه را در نگاشته‌های دوره‌های مختلف زندگانی وی، با یکدیگر مقایسه کرد:

جوانی	میانسالی	کُهنسالی
بسم الله الرحمن الرحیم	بسم الله الرحمن الرحیم	بسم الله الرحمن الرحیم
محمد باقر بن محمد الحسینی الشهیر بداماد	محمد بن محمد یدعی باقر الداماد الحسینی	محمد بن محمد یدعی باقر بن داماد الحسینی
واجب الوجود	واجب الوجود	واجب الوجود
الجسم و المادة	الجسم و المادّة	الجسم و المادّة
الحدوث الدهری	الحدوث الدهری	الحدوث الدهری
الزمان و الدهر	الزمان و الدهر	الزمان و الدهر
جوهر المهیة	جوهر المهیّة	جوهر المهیّة
امکان استعدادی	امکان استعدادیّ	امکان استعدادیّ
الآیات	الآیات	الآیات
حق	حق	حق

۱. «کتابتِ «جلی» نوعی از خطّ است که فربه و درشت و روشن نوشته شده باشد. خطّی که دارای اندازه‌های شش دانگ، پنج دانگ، چهار دانگ، سه دانگ و نیم‌دو دانگ باشد، کتابت آن‌ها جلیّ نامیده می‌شود. کتابت «خفی» ـ به‌عکس جلیّ ـ نوعی از خطّ را می‌گویند که ریز و کوچک نوشته شده باشد و در اندازهٔ کمتر از نیم‌دو دانگ، و در مواردی همانند غبار» (همان، ص۳۵۰).

۲. «اصطلاح «شَکْل» در خطّ، غیر از اصطلاح «إعراب» در زبان‌شناسیِ زبان عربی است. اگر کاتب و نسخه‌نویس، حرکات حروف و کلمات را در دست‌نوشته‌اش مشخّص کرده باشد، اصطلاحاً آن را «مشکول» ـ یعنی: شکل‌داده‌شده ـ می‌خوانند؛ درحالی‌که «إعراب» تنها بر حرکت حرف آخر کلمات عربی دلالت دارد» (همان، ص۳۵۱، با دخل و تلخیص).

این هم‌سنجی فرامی‌نماید که مرور ایّام، قلم میر را به‌سوی دقّت، وضوح، درشتی و شکستگی کشانده و نستعلیق تحریریِ او، رفته‌رفته جای خود را به‌نوعی از نَسْخ‌نویسی داده است.

چنان‌که در ادامه خواهد آمد، بخش‌های فراوانی از اسناد این مجموعه، دست‌نوشته‌ها و کتابت‌های میرداماد هستند. ملاک اصلیِ نگارنده در شناسایی و توثیق خطّ میر، دست‌نوشته‌های اصیل و مسجّل وی بوده است. همچنین، با توجّه به نکاتی که در این فصل گذشت، جان‌مایهٔ دستخطّ میرداماد را که در دوره‌های گوناگون حیات وی ثابت بوده است، پیش چشم داشته‌ام.

ـ۳ـ
دربارهٔ مجموعهٔ حاضر

چنان‌که پیش‌تر گذشت، مجموعهٔ پیش‌رو، نتیجهٔ پرورش و پردازش ایده‌ای است که سامان‌دهیِ آن را از سال‌ها قبل به دل بسته بودم. شاید صورت این کار، خُرد و آسان بنماید؛ ولی به‌قول ابوالفضل بیهقی:

«مَرد آنگاه آگاه شود که نبشتن گیرد و بداند که پهنای کار چیست»[1].

باری، از نخستین روزهای گردآوریِ تصاویر این مجموعه، با مشکلات گوناگونی مواجه بوده‌ام. نخستین مانعی که گاه‌وبی‌گاه در مسیر پیشرفت کار رخ می‌نمود، خطای فهرست‌نگاران در تشخیص دستخطّ میرداماد، شاگردان و نوادگان او بود. مرجع اصلیِ من در گردآوریِ اسناد، سیاهه‌ای از مشخّصات نسخه‌ها بود که با مراجعه به فهارس کتابخانه‌های گوناگون فراهم کرده بودم. فهرست‌نگاران تعداد درخور توجّهی از این نسخه‌ها را کتاب‌کردهٔ میرداماد، شاگردان یا نوادگانِ او دانسته‌اند؛ امّا پس از دستیابی به آن‌ها ـ که طبعاً مستلزم صرف زمان و هزینه بود ـ در می‌یافتم که این انتساب صحیح نیست.[2] از طرف دیگر، ظهور بیماریِ جهانگیر کرونا در آن ایّام، ارتباط با کتابخانه‌ها را با دشواری فراوان مواجه کرد و تکمیل نواقص اسناد را به تأخیر انداخت. با این‌همه، به کارسازیِ خداوند بنده‌نواز و پس از گذشت بیش از دو سال، کار تدوین و تکمیل این مجموعه به انجام رسید و هم‌اینک فراروی اهل فضل و بینش قرار دارد.

تصاویر این مجموعه، به‌سان کاشی‌های کوچکی هستند که با قرارگرفتن در کنار یکدیگر، طرح‌هایی بزرگ و پرمعنا می‌سازند. بارهاوبارها این قطعه‌های خُرد را در کنار هم چیده‌ام، نظم آن‌ها را بر هم زده و ترتیبی دیگر اختیار کرده‌ام. گمان می‌کنم ترتیب کنونیِ این تصاویر، شیواترین روایت را از حیات علمیِ میرداماد، روابط او با شاگردان خویش و جایگاه وی نزد دانشمندان و تراجم‌نویسان ارائه می‌کند؛ اگرچه تمام زندگیِ میرداماد را در بر ندارد. اسناد این مجموعه به‌حسب ساختار و محتوا، در یازده بخش کلّی طبقه‌بندی شده‌اند:

۱. نسخه‌های اصل (تصاویر شمارهٔ ۱ تا ۳۲)

«نسخهٔ اصل» دست‌نوشته‌ای است که به‌خطّ مؤلّف نوشته شده یا تحت‌نظر وی، به‌دست

---

۱. تاریخ بیهق، ص۸۸.

۲. نمونه‌هایی از این خطاها را نگر: اوراق پراکنده از مصنّفات میرداماد، صص۶۹ـ۷۶.

کاتبی دیگر استنساخ شده باشد. از حیث صحّت متن اثر، نسخهٔ اصل استوارترین دست‌نوشته است و معمولاً به دو شکل «مسوّده» و «مبیّضه» دیده می‌شود. در بخش نخست این مجموعه، تصویر اوراقی منتخب از نسخه‌های اصیل آثار میرداماد، با ترتیب تاریخی ارائه شده‌اند. البتّه در این میان، یادداشت‌های میرداماد در مجموعهٔ شمارهٔ ۲۱۴۴ کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، به‌جهت اهمیّت آن‌ها، به‌صورت کامل درج شده‌اند.

۲. کتابت‌ها (تصاویر شمارهٔ ۲۳ تا ٤٤)

میرداماد تعدادی از آثار علماء پیشین را در حوزهٔ معقول و منقول، برای استفادهٔ شخصیِ خویش کتابت کرده است. بیشتر این نسخه‌ها، در دوران جوانیِ میر استنساخ شده و همگی به امضاء او مزیّن هستند. در بخش دوم این مجموعه، نمونه‌هایی از کتابت‌های میرداماد مشاهده خواهیم کرد.

۳. اجازه‌نامه‌ها (تصاویر شمارهٔ ٤٥ تا ۸۰)

رسم تأیید وثاقت شاگرد از جانب استاد و مکتوب‌نمودنِ آن، مولود سنّت کهنِ «روایت حدیث» در جوامع اسلامی است. اجازه‌های نخستین، نگاشته‌هایی بودند که استادان و راویان حدیث در گواهی امانت و وثاقت شاگردان خویش ـ و غالباً در اجابت استجازهٔ آنان ـ به قلم می‌آوردند و بدین‌وسیله، به حدیث نقل شده توسّط شاگردان اعتبار رجالی می‌بخشیدند. بعدها و در جریان تطوّر فرهنگ تعلیم و تربیت در تمدّن اسلامی، اجازهٔ «روایت کتاب» نیز بدین سنّت افزوده شد. رسم اجازه‌دهی و اجازه‌ستانی ابتدا در حوزهٔ علوم فقاهتی و درمیان رجال اخبار رواج داشت؛ امّا دامنهٔ آن به‌تدریج در عرصه‌های دیگر علوم اسلامی و همهٔ تخصّص‌های علمی و هنری که به آموزش و ممارست منظّم نیاز داشتند، گسترده شد و این سنّت را به یکی از ویژگی‌های نظام تعلیم و تربیت در تمدّن اسلامی بدل کرد.[۱]

میرداماد در جایگاه یکی از مؤلّفان پرکار علوم معقول و منقول، به سنّت اجازه‌نویسی توجّهی درخور داشته و اجازه‌های فراوانی برای شاگردان خود به قلم آورده است. اجازه‌نامه‌های میر، بیشتر از قبیل «اجازهٔ نقل کتاب» هستند و متون گوناگونی از علوم نقلی و عقلی را در بر می‌گیرند. نکتهٔ جالب آنکه میرداماد در برخی از این اجازه‌نامه‌ها، اجازهٔ تدریس و نقل آثار خود را به شخص مجاز اعطاء کرده است. بخش سوم این مجموعه، به ارائهٔ تصویر تعدادی از اجازه‌نامه‌های میرداماد اختصاص دارد؛ با این توضیح که همهٔ اجازه‌نامه‌های دو یا سه صفحه‌ای، به‌صورت کامل و بدون افتادگی درج شده و بلاغ‌های نسخه‌های دارای اجازه نیز در همین بخش آمده‌اند.

٤. یادداشت‌های تملّک و حواشی (تصاویر شمارهٔ ۸۱ تا ۱۱۳)

---

۱. اجازه‌نویسی در سنّت اسلامی، علاوه بر «علم»، در حوزهٔ «عمل» و «اجرا» نیز مرسوم بوده است. صدور اجازهٔ تصدّیِ امور شرعیّه در مباشرت اموری همچون قضاوت، وقف، اخذ حقوق شرعی و تعیین مصارف آن، نموداری از کاربَری این سنّت در اجرائیّات فقاهتی است. همچنین، تأییدنامهٔ حصول ملکهٔ فقاهت و «اجازهٔ اجتهاد» را نباید از قلم انداخت؛ سنّتی که در قرن سیزدهم و چهاردهم در حوزه‌های علوم دینی شکل گرفت و اجازه‌نویسی را به‌شکل خاصّی از صدور مدرک تحصیلی تبدیل کرد.

وصیّت‌نامهٔ شرعی میرداماد فرا می‌نماید که او در منزلی غیر از محلّ سکونت خود، کتابخانه‌ای سترگ در اختیار داشته است[1]؛ کتابخانه‌ای که فلاخن حوادث روزگار، هریک از نسخه‌های آن را به گوشه‌ای افکنده است. او به‌تبعیّت از رسم گذشتگان، تملّک خود را در ابتدای تعدادی از این نسخه‌ها ثبت کرده است. برخی از این دست‌نوشته‌ها، علاوه بر یادداشت تملّک، به حواشیِ میرداماد نیز مزیّن هستند. حاشیه‌نویسی بر آثار خود و دیگران، از جمله سنّت‌های متداول در میان دانشمندان به شمار می‌رود و میرداماد نیز از آن برکنار نبوده است. وی پایان تمام حواشی و فواید کوتاه خود را با نشان «مح‌ق» ـ که گویا شکل مخفّف نام او، «محمّدباقر»، باشد[2]ـ امضاء کرده است؛ اختصاری که به‌خوبی در میان اقران و اسلاف میر شناخته‌شده است.

میرداماد در زمرهٔ دانشمندانی است که بر دقّت و صحّت نسخه‌های خویش تأکید و اصرار داشته‌اند. این نکته هنگامی اهمیّت می‌یابد که بدانیم میرداماد در متون علوم عقلی و نقلی، صاحب روایت و تفسیر است؛ برای مثال، او از راویان صحیفهٔ کریمهٔ سجّادیّه در عصر صفوی به شمار می‌رود و اجازه‌هایی در نقل این متن شریف صادر کرده است. همچنین، یکی از مدرّسان دقیق‌النظر کتاب الشفاء به شمار می‌رود که نسخه‌ای از آن را تصحیح و تحشیه کرده است. برخی محقّقان بر این باورند که:

> «چون وی در نفس موضوع تسلّط و تبحّر کافی داشته، اغلاط نسخه را می‌شناخته و تصحیحاتی کرده که هم قرائن علمیِ موضوعی و هم نسخه‌های بسیار قدیمی که موجود است، آن‌ها را تأیید می‌کنند»[3].

در بخش چهارم این مجموعه، تعدادی از یادداشت‌های تملّک و حواشیِ توضیحی و تصحیحیِ میرداماد بر نسخه‌های گوناگون ارائه شده‌اند.

۵. کتابت «بسملة» (تصاویر شمارهٔ ۱۱۴ تا ۱۲۲)

برخی کاتبان که آثار میرداماد را در عصر حیات وی رونویسی می‌کرده‌اند، سطرِ آغازین رونوشت‌های خود را به دستخطّ او مزیّن نموده‌اند. در این شیوه ـ که رسمی غیر از آراستن نسخه به «بلاغ» و «سماع» مؤلّف است ـ کاتب در ابتدای رونوشتِ خود، نمونهٔ خطّ مؤلّف اثر را جای می‌داده تا نشان دهد محضر وی را درک نموده و با نظارت او استنساخ را شروع کرده است. در بخش پنجم این مجموعه، نمونه‌هایی از این اسناد کم‌نظیر بازنموده شده‌اند. برخی از این اسناد، حواشیِ و بلاغ میرداماد را نیز در بر دارند.

۶. بلاغ‌ها (تصاویر شمارهٔ ۱۲۳ تا ۱۶۷)

قرائت یا سماع متن، یکی از روش‌های پیشینیان در تصحیح نسخه‌های خطّی بوده است. این فرآیند معمولاً چند جلسه به طول می‌انجامید و در هرکدام از جلسات، قرائت بخشی از متن پیش می‌رفت؛ لذا، مرسوم بوده است که در پایان هر جلسه، انتهای آخرین سطر قرائت‌شده را با یادداشت کوتاهی به‌نام «بلاغ» مشخّص می‌کردند. بر این اساس، وجود نشانهٔ «بلاغ»

---

۱. نگر: مصنّفات میرداماد، ج۱، ص۶۳۸.

۲. دور نیست که در این امضاء، اشارهٔ لطیفی به مرتبهٔ سوم فناء بر مبنای نظر صوفیّه باشد؛ و الله أعلم.

۳. راهنمای تصحیح متون، ص۳۴.

و «سماع» در حواشی نسخه و نیز گواهی مؤلّف بر «إنهاءِ» قرائت آن، از مرجّحاتی هستند که بر اعتبار متن نسخهٔ خطّی می‌افزایند و احیاناً آگاهی‌های سودمندی به دست می‌دهند؛ مثلاً، ممکن است مقایسهٔ دو تاریخ پایانِ کتابت و إنهاءِ قرائت، مدّت زمان تقریبیِ فرآیند قرائت را آشکار کند و شمار یادداشت‌های بلاغ نسخه، تعداد جلسات قرائت آن را فرا نماید و... .

بخش ششم این مجموعه که حجیم‌ترین قسمت آن است، نمونه‌های فراوانی از یادداشت‌های بلاغ و إنهاء میرداماد را بر متون گوناگون در بر دارد. ابتدا بلاغ‌های میرداماد بر آثار دانشمندان پیشین و سپس، بلاغ‌های وی بر آثار خود ارائه شده‌اند.

۷. یادداشت‌های پراکنده (تصاویر شمارهٔ ۱۶۸ تا ۱۷۲)

این بخش به تصویر یادداشت‌های پراکندهٔ میرداماد، همچون تقریظ‌ها و یادداشت‌های اهداء، اختصاص دارد.

۸. اسناد مربوط به شاگردان (تصاویر شمارهٔ ۱۷۳ تا ۲۱۴)

در بخش هشتم، تصاویری از اسناد مربوط به شاگردان میرداماد آمده است. این اسناد ردّپای میر را در نگاشته‌های میرسیّداحمدعلوی‌عاملی، ملّاصدرا، نظام‌الدین‌احمد گیلانی و دیگر شاگردان وی نشان داده و جایگاه شخصیّت و آثار استاد را در نظر ایشان آینگی می‌کنند.

۹. اسناد خاندانی (تصاویر شمارهٔ ۲۱۵ تا ۲۳۶)

نوادگان دخترِ میرداماد و فرزندانِ سیّداحمد علوی‌عاملی، میراث‌دارانِ حکمت یمانی و مدافعان پرشور آثار جدّ خویش بوده‌اند. بخش نُهم این مجموعه، به تصاویر اسنادی از فرزندان و نوادگان میرداماد اختصاص دارد.

۱۰. گواهیِ کتابت از خطّ میرداماد (تصاویر شمارهٔ ۲۳۷ تا ۲۳۲)

در بخش دهم، تصویر انجامهٔ نسخه‌هایی که ـ بنا به ادّعای کاتبان ـ از خطّ میرداماد استنساخ شده‌اند، ارائه شده است. پوشیده نیست که این نسخه‌ها از حیث اعتبار علمی در فنّ تصحیح، جایگاهی ویژه دارند.

۱۱. اسناد متأخّر (تصاویر شمارهٔ ۲۳۳ تا ۲۶۹)

بخش پایانیِ این مجموعه، شامل تصویر اسنادی از تذکره‌ها و منابع تاریخی است که جایگاه میرداماد را در نظر دانشمندانِ متأخّر نشان می‌دهند.

علاوه بر کیفیّت چینش اسناد، تذکّر چند نکته دربارهٔ این مجموعه و شیوهٔ گردآوری آن بایسته است:

الف) تصاویر عرضه‌شده در این مجموعه، تمام اسناد مرتبط با میرداماد را در بر نمی‌گیرند. دسترسی به تصویر برخی اسناد ـ همچون شرح‌حال میرداماد در نسخهٔ اصل الفوائدالرضویّه‌ی محدّث قمی ـ تا زمان نگارش این مقدّمه، برای نگارنده فراهم نشد. تصویر برخی اسناد دیگر ـ مچون تصویر نسخهٔ اصل شرعةالتسمیة[1] و بلاغ‌های متعدّد میرداماد ـ نیز برای پرهیز از تکرار و اطناب، از این مجموعه حذف شدند.

---

۱. تصویر این نسخهٔ نفیس، به‌ضمیمهٔ مقالهٔ «معرّفیِ نسخهٔ اصل کتاب شِرعةالتسمیة»، در مجلّد نخست این ویژه‌نامه عرضه شده است.

ب) اسناد این مجموعه به دوره‌های تاریخیِ گوناگونی تعلّق دارند. کهن‌ترین سند، دست‌نوشته‌ای از دوران جوانیِ میرداماد است و جدیدترینِ آن‌ها، صورت مقاله‌ای است که استاد مرحوم، سیّدعلی موسوی‌بهبهانی دربارهٔ حواشیِ میرداماد بر الاستبصارِ شیخ طوسی رحمه‌الله‌علیه، در سال ۱۳۴۸ هجری‌شمسی تألیف کرده است.

ج) ملاک نگارنده در گزینش اسناد، اصالت و نفاست آن‌ها بوده است؛ لذا، بیشتر تصاویر این مجموعه را از نسخه‌های اصیل و دست‌نوشته‌های دانشمندان ـ به‌ویژه شخص میرداماد ـ گردآوری کرده و از درج تصویر اسناد دست‌دوم که غالباً با عناوین «صورت» و «نقل» شناسانده شده‌اند، چشم پوشیده‌ام.

د) برخی اسناد تاریخی ـ به‌ویژه‌نسخه‌های آثار میرداماد ـ ویژگی‌های خاصّی دارند که موجب هم‌پوشانی در بخش‌های یازده‌گانهٔ مجموعه می‌شوند؛ برای مثال، حواشیِ تصحیحیِ میرداماد، معمولاً با حواشیِ توضیحیِ وی همراه و قرین‌اند یا برخی نسخه‌هایی که کتابت «بسمله»ی آن‌ها از میرداماد است، بلاغ وی را نیز در بر دارند. برای پایبندی به تقسیم پیش‌گفته، باید صفحاتی از این نسخه‌ها را در بخش «حواشی»، صفحاتی را در بخش «کتابت بسملة» و اوراق دیگر را در بخش «بلاغ‌ها» قرار می‌دادم. این نحوهٔ چینش، پراکندگیِ اوراق برخی نسخه‌ها را درپی داشت؛ به‌گونه‌ای که ویژگی‌های خاصّ آن‌ها از دید خواننده پنهان می‌ماند. با توجّه به این نکته، از وفاداریِ تامّ به تقسیم‌بندیِ یازده‌گانه چشم پوشیدم و کوشیدم که این قبیل نسخه‌ها را تنها در یکی از بخش‌های معرّفی کرده و درعین‌حال تمام ویژگی‌های آن را برای خواننده بازگو کنم.

ه) ذیل تصویر هر سند، توضیحی مختصر از مشخّصات و محتوای آن درج شده است؛ امّا نیک می‌دانم که این حجم اندک، حقّ فواید و نکات نهفته در دل اسناد را اداء نمی‌کند. با توجّه به اینکه متن برخی از اسناد پیش از این منتشر شده و قصد نگارنده نیز گردآوری و نمایش تصویر آن‌ها بوده است، استنباط فواید و تازگی‌های اسناد را بر ذمّهٔ بصیرت خوانندگان فاضل موکول می‌کنم.

ـ٤ـ
سپاسگزاری

این مجموعه که نخستین گام در تدوین ویژه‌نامهٔ میرداماد بوده، از مرحلهٔ طرح ایده تا چینش و ترتیب تصاویر، مرهون هم‌فکری و پشتیبانیِ استاد گرامی، حضرت حجّةالإسلام والمسلمین دکتر هادی‌زاده است. وی علاوه بر ارائهٔ پیشنهادهای مفید و نظرات مؤثّر، با صبر و حوصله‌ای مثال‌زدنی از تدوین این گزارش تصویری حمایت کرد و مشفقانه با شیوهٔ اُفتان‌وخیزانِ این بنده در گردآوریِ تصاویر کنار آمد. صفحه‌آرای زبردست نشریّه، جناب آقای محمّدکاظم شمسایی، نیز تصاویر اسناد را به‌نحوی دقیق و چشم‌نواز سامان داد و این مجموعه را شیرازه بست؛ لله درّهما.

همچنین، استادان گرامی، دکتر حامد ناجی‌اصفهانی، دکتر علی کرباسی‌زادهٔ اصفهانی و دکتر حسین کلباسی‌اشتری و بانوان ارجمند، خانم فرشیدهٔ کونانی و خانم آرزو سلیمانی، هریک به‌نحوی در شکل‌گیریِ این مجموعه سهیم بوده‌اند. اگر ارزشی در مطالب آن باشد، برآمده از یاریِ این بزرگواران است و نابسندگی‌هایش یکسره از من است.

فهرست اسناد

- [تصویر شمارهٔ ۱]
مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق. (حاشیه بر أنموذج العلومِ دوانی)..... ۳۹
- [تصویر شمارهٔ ۲]
مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق. (حاشیه بر أنموذج العلومِ دوانی)..... ۴۰
- [تصویر شمارهٔ ۳]
مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق. (حاشیه بر أنموذج العلومِ دوانی/ الاستدلال علی الوجود الذهني) ۴۱
- [تصویر شمارهٔ ٤]
مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق. (الاستدلال علی الوجود الذهني/ أخصر البراهین علی وجود الواجب) ۴۲
- [تصویر شمارهٔ ٥]
مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق. (أخصر البراهین علی وجود الواجب)..... ۴۳
- [تصویر شمارهٔ ٦]
مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق. (أخصر البراهین علی وجود الواجب)..... ٤٤
- [تصویر شمارهٔ ۷]
مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق. (أخصر البراهین علی وجود الواجب)..... ٤٥
- [تصویر شمارهٔ ۸]
مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق. (حاشیه بر شرح مختصر الأصول)..... ٤٦
- [تصویر شمارهٔ ۹]
مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق. (قصیدهٔ میرداماد در معرّفیِ خود) ٤٧
- [تصویر شمارهٔ ۱۰]
مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق. (قصیدهٔ میرداماد در معرّفیِ خود) ٤٨
- [تصویر شمارهٔ ۱۱]
مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق. (قصیدهٔ میرداماد در معرّفیِ خود) ٤٩
- [تصویر شمارهٔ ۱۲]
مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق. (قصیدهٔ میرداماد در معرّفیِ خود) ۵۰

- [تصویر شمارهٔ ۱۳]
مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق. (قصیدهٔ میرداماد در معرّفیِ خود) ۵۱
- [تصویر شمارهٔ ۱۴]
مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق. (مثنویِ «مشرق‌الأنوار») .. ۵۲
- [تصویر شمارهٔ ۱۵]
مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق. (مثنویِ «مشرق‌الأنوار») .. ۵۳
- [تصویر شمارهٔ ۱۶]
مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق. (مثنویِ «مشرق‌الأنوار») .. ۵۴
- [تصویر شمارهٔ ۱۷]
بخشی از نسخهٔ اصل الرواشح السماویّة (تنها ۱۴ برگ ابتداییِ این نسخه به‌خطّ میرداماد است.) ۵۵
- [تصویر شمارهٔ ۱۸]
بخشی از نسخهٔ اصل الرواشح السماویّة (برگی از این نسخه به‌دستِ سیّداحمد علوی‌عاملی تدارک شده است.) ۵۶
- [تصویر شمارهٔ ۱۹]
بخشی از نسخهٔ اصل الرواشح السماویّة (مابقیِ اوراق نسخهٔ اصل، در کتابخانهٔ علّامهٔ روضاتی رحمه‌الله‌علیه در اصفهان نگهداری می‌شود.) ۵۷
- [تصویر شمارهٔ ۲۰]
نسخهٔ اصل نبراس‌الضیاء ۵۸
- [تصویر شمارهٔ ۲۱]
نسخهٔ اصل نبراس‌الضیاء (حواشیِ نسخه به‌خطّ حکیم ملّاعلی نوری رحمه‌الله‌علیه است.) .. ۵۹
- [تصویر شمارهٔ ۲۲]
نسخهٔ اصل نبراس‌الضیاء (حواشیِ نسخه به‌خطّ حکیم ملّاعلی نوری رحمه‌الله‌علیه است.) ... ۶۰
- [تصویر شمارهٔ ۲۳]
حاشیهٔ محمود نیریزی بر إثبات‌الواجبِ دوانی (کتابت‌کردهٔ میرداماد، به‌تاریخ ربیع‌الأوّل ۹۸۸ه.ق.) (نیمی از این نسخه به‌خطّ میرداماد است.) ۶۱
- [تصویر شمارهٔ ۲۴]
حاشیهٔ محمود نیریزی بر إثبات‌الواجبِ دوانی (کتابت‌کردهٔ میرداماد، به‌تاریخ ربیع‌الأوّل ۹۸۸ه.ق.) (نیمی از این نسخه به‌خطّ میرداماد است.) ۶۲
- [تصویر شمارهٔ ۲۵]
گزیده‌ای از کتاب التعلیقات (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ میرداماد) ۶۳
- [تصویر شمارهٔ ۲۶]
گزیده‌ای از کتاب التعلیقات (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ میرداماد) ۶۴
- [تصویر شمارهٔ ۲۷]
رسالهٔ اعتقادات‌الحکماء (اثر سهروردی رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ میرداماد) ۶۵
- [تصویر شمارهٔ ۲۸]
رسالهٔ اعتقادات‌الحکماء (اثر سهروردی رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ میرداماد) ۶۶
- [تصویر شمارهٔ ۲۹]
رسالهٔ أجوبة مسائل بهمنیار (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ میرداماد) (از موقعیّت کنونیِ این نسخه اطّلاعاتی در دست

نیست.)..... ٦٧

• [تصویر شمارهٔ ٣٠]
رسالهٔ أجوبة مسائل بهمنیار (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ میرداماد) (از موقعیّت کنونیِ این نسخه اطّلاعاتی در دست نیست.)..... ٦٨

• [تصویر شمارهٔ ٣١]
بخش «الهیّات» از کتاب النجاة (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ میرداماد، به‌تاریخ ذي‌الحجّهٔ ٩٨٩ه.ق.) (بنا بر انجامهٔ میرداماد، این دست‌نوشته از روی نسخهٔ اصل کتابت شده است.) ٦٩

• [تصویر شمارهٔ ٣٢]
بخش «الهیّات» از کتاب النجاة (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ میرداماد، به‌تاریخ ذي‌الحجّهٔ ٩٨٩ه.ق.) (میرداماد پس از کتابت، نسخه را مقابله و تصحیح کرده است.) ٧٠

• [تصویر شمارهٔ ٣٣]
بخش «الهیّات» از کتاب النجاة (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ میرداماد، به‌تاریخ ذي‌الحجّهٔ ٩٨٩ه.ق.) (میرداماد پس از کتابت، نسخه را مقابله و تصحیح کرده است.) ٧١

• [تصویر شمارهٔ ٣٤]
بخش «الهیّات» از کتاب النجاة (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ میرداماد، به‌تاریخ ذي‌الحجّهٔ ٩٨٩ه.ق.) (بنا بر انجامهٔ میرداماد، این دست‌نوشته از روی نسخهٔ اصل کتابت شده است.) ٧٢

• [تصویر شمارهٔ ٣٥]
بخش «طبیعیّات» از کتاب النجاة (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ میرداماد، به‌تاریخ محرّم‌الحرام ٩٩٠ه.ق.)..... ٧٣

• [تصویر شمارهٔ ٣٦]
بخش «طبیعیّات» از کتاب النجاة (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ میرداماد، به‌تاریخ محرّم‌الحرام ٩٩٠ه.ق.) (حواشیِ نسخه از میرداماد است.) ٧٤

• [تصویر شمارهٔ ٣٧]
بخش «طبیعیّات» از کتاب النجاة (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ میرداماد، به‌تاریخ محرّم‌الحرام ٩٩٠ه.ق.) (حواشیِ نسخه از میرداماد است.) ٧٥

• [تصویر شمارهٔ ٣٨]
بخش «طبیعیّات» از کتاب النجاة (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ میرداماد، به‌تاریخ محرّم‌الحرام ٩٩٠ه.ق.)..... ٧٦

• [تصویر شمارهٔ ٣٩]
گزیده‌ای از اشعار بابافغانیِ شیرازی (کتابت‌کردهٔ میرداماد) ٧٧

• [تصویر شمارهٔ ٤٠]
گزیده‌ای از اشعار بابافغانیِ شیرازی (کتابت‌کردهٔ میرداماد) ٧٨

• [تصویر شمارهٔ ٤١]
«دعاء الطایر الأبیض الرومي» (کتابت‌کردهٔ میرداماد).....٧٩

• [تصویر شمارهٔ ٤٢]
«دعاء الطایر الأبیض الرومي» (کتابت‌کردهٔ میرداماد)..... ٨٠

• [تصویر شمارهٔ ٤٣]
«دعاء الطایر الأبیض الرومي» (کتابت‌کردهٔ میرداماد).....٨١

- [تصویر شمارهٔ ٤٤]
«دعاء الطایر الأبیض الرومي» (کتابت‌کردهٔ میرداماد)..... ۸۲
- [تصویر شمارهٔ ٤٥]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ صحیفهٔ سجّادیّه (نسخهٔ شاهرخ‌بیگا وزیر) (بلاغ زیرین، متعلّق به شیخ بهایی است.)..... ۸۳
- [تصویر شمارهٔ ٤٦]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ صحیفهٔ سجّادیّه (نسخهٔ شاهرخ‌بیگا وزیر) (بلاغ زیرین، متعلّق به شیخ بهایی است.)..... ۸٤
- [تصویر شمارهٔ ٤٧]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ صحیفهٔ سجّادیّه (نسخهٔ شاهرخ‌بیگا وزیر) (بلاغ زیرین، متعلّق به شیخ بهایی است.)..... ۸٥
- [تصویر شمارهٔ ٤٨]
اجازه‌نامهٔ میرداماد به شاهرخ‌بیگا وزیر در روایت صحیفهٔ سجّادیّه (بخش‌هایی از نسخه آسیب دیده و قرائت تاریخ صدور اجازه‌نامه میسّر نیست.)..... ۸٦
- [تصویر شمارهٔ ٤٩]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ صحیفهٔ سجّادیّه (کتابت‌کردهٔ محمّدزمان حسینی) (بلاغ زیرین، متعلّق به شیخ بهایی است.)..... ۸۷
- [تصویر شمارهٔ ٥٠]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ صحیفهٔ سجّادیّه (کتابت‌کردهٔ محمّدزمان حسینی)..... ۸۸
- [تصویر شمارهٔ ٥١]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ صحیفهٔ سجّادیّه (کتابت‌کردهٔ محمّدزمان حسینی) (بلاغ زیرین، متعلّق به شیخ بهایی است.)..... ۸۹
- [تصویر شمارهٔ ٥٢]
اجازه‌نامهٔ میرداماد به قاریِ صحیفهٔ سجّادیّه (بخش‌هایی از نسخه آسیب دیده و هویّت مُجاز و تاریخ صدور اجازه‌نامه مشخّص نیست.)..... ۹۰
- [تصویر شمارهٔ ٥٣]
اجازه‌نامهٔ میرداماد به سیّداحمد علوی‌عاملی، به‌تاریخ جمادی‌الأولی ۱۰۱۸ ه.ق..... ۹۱
- [تصویر شمارهٔ ٥٤]
اجازه‌نامهٔ میرداماد به سیّداحمد علوی‌عاملی، به‌تاریخ جمادی‌الأولی ۱۰۱۸ ه.ق..... ۹۲
- [تصویر شمارهٔ ٥٥]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ شرعة‌التسمیة (کتابت‌کردهٔ عبدالمطّلب طالقانی) (یادداشت بالای صفحه، به‌خطّ آیة‌الله مرعشی نجفی رحمه‌الله‌علیه است.)..... ۹۳
- [تصویر شمارهٔ ٥٦]
انهاء میرداماد بر نسخهٔ شرعة‌التسمیة و اجازه‌نامهٔ وی به عبدالمطّلب طالقانی، به‌تاریخ ذي‌الحجّهٔ ۱۰۲۰ه.ق (برگ پایانیِ نسخهٔ شرعة‌التسمیة)..... ۹٤
- [تصویر شمارهٔ ٥٧]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ شرعة‌التسمیة (کتابت‌کردهٔ شیخ‌محمّد گنابادی)..... ۹٥
- [تصویر شمارهٔ ٥٨]
انهاء میرداماد بر نسخهٔ شرعة‌التسمیة (کتابت‌کردهٔ شیخ‌محمّد گنابادی)، به‌تاریخ ذي‌الحجّهٔ ۱۰۲۰ه.ق..... ۹٦
- [تصویر شمارهٔ ٥٩]
اجازه‌نامهٔ میرداماد به شیخ‌محمّد گنابادی،

به‌تاریخ ذي‌الحجّهٔ ۱۰۳۰ه.ق. ۹۷

• [تصویر شمارهٔ ۶۰]
اجازه‌نامهٔ میرداماد به شیخ محمّد گنابادی، به‌تاریخ ذي‌الحجّهٔ ۱۰۳۰ه.ق. ۹۸

• [تصویر شمارهٔ ۶۱]
اجازه‌نامهٔ میرداماد به شیخ محمّد گنابادی، به‌تاریخ ذي‌الحجّهٔ ۱۰۳۰ه.ق. ۹۹

• [تصویر شمارهٔ ۶۲]
بلاغ میرداماد بر «تختمه»ی السبع‌الشداد (کتابت‌کردهٔ عنایت‌الله خطیب‌سلطانیوی) ۱۰۰

• [تصویر شمارهٔ ۶۳]
انهاء میرداماد بر نسخهٔ السبع‌الشداد و اجازه‌نامهٔ وی به عنایت‌الله خطیب‌سلطانیوی، به‌تاریخ رمضان ۱۰۳۳ه.ق. ۱۰۱

• [تصویر شمارهٔ ۶۴]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ السبع‌الشداد.. ۱۰۲

• [تصویر شمارهٔ ۶۵]
انهاء میرداماد بر نسخهٔ السبع‌الشداد. ۱۰۳

• [تصویر شمارهٔ ۶۶]
اجازه‌نامهٔ میرداماد به قاریِ السبع‌الشداد، به‌تاریخ ۱۰۲۴ ه.ق. ۱۰۴

• [تصویر شمارهٔ ۶۷]
حواشیِ میرداماد بر مجموعهٔ اهدایی به سلطان‌العلماء (کتاب عیون‌المسائل)..... ۱۰۵

• [تصویر شمارهٔ ۶۸]
حواشیِ میرداماد بر مجموعهٔ اهدایی به سلطان‌العلماء (کتاب عیون‌المسائل)..... ۱۰۶

• [تصویر شمارهٔ ۶۹]
اجازه‌نامهٔ میرداماد به سلطان‌العلماء، به‌تاریخ ذی‌القعدهٔ ۱۰۲۴ ه.ق. ۱۰۷

• [تصویر شمارهٔ ۷۰]
اجازه‌نامهٔ میرداماد به سلطان‌العلماء، به‌تاریخ ذی‌القعدهٔ ۱۰۲۴ ه.ق. ۱۰۸

• [تصویر شمارهٔ ۷۱]
بلاغ میرداماد بر دعای «الجوشن الصغیر» ۱۰۹

• [تصویر شمارهٔ ۷۲]
بلاغ میرداماد بر دعای «الجوشن الصغیر» ۱۱۰

• [تصویر شمارهٔ ۷۳]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ شرح الصحیفة السجّادیّة..... ۱۱۱

• [تصویر شمارهٔ ۷۴]
انهاء میرداماد بر نسخهٔ شرح الصحیفة السجّادیّة..... ۱۱۲

• [تصویر شمارهٔ ۷۵]
انهاء میرداماد بر نسخهٔ «الحرز الحارز» و اجازه‌نامهٔ وی به قاریِ آن ۱۱۳

• [تصویر شمارهٔ ۷۶]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ صحیفهٔ سجّادیّه ۱۱۴

• [تصویر شمارهٔ ۷۷]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ صحیفهٔ سجّادیّه ۱۱۵

• [تصویر شمارهٔ ۷۸]
اجازه‌نامهٔ میرداماد به قاریِ صحیفهٔ سجّادیّه، به‌تاریخ ۱۰۲۹ه.ق..... ۱۱۶

• [تصویر شمارهٔ ۷۹]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ السبع‌الشداد (کتابت‌کردهٔ ملّاعبدالغفّار رشتی)..... ۱۱۷

- [تصویر شمارهٔ ۸۰]
انهاء میرداماد بر نسخهٔ نسخهٔ السبع الشداد و اجازه‌نامهٔ وی به ملّاعبدالغفّار رشتی ... ۱۱۸
- [تصویر شمارهٔ ۸۱]
یادداشت تملّک میرداماد بر نسخهٔ شرح التذکرة (اثر عبدالعلی بیرجندی)، به‌تاریخ ۹۹۳ه.ق. (نسخه به‌سفارش میرداماد کتابت شده است./ یادداشت زیرین متعلّق به صدرالدین محمّد علوی عاملی است.) ۱۱۹
- [تصویر شمارهٔ ۸۲]
حاشیهٔ میرداماد بر نسخهٔ شرح التذکرة (اثر عبدالعلی بیرجندی/ کتابت‌کردهٔ زین العابدین استرآبادی) ۱۲۰
- [تصویر شمارهٔ ۸۳]
یادداشت تملّک میرداماد بر نسخهٔ الملل و النحل (اثر ابوالفتح شهرستانی) (متن مُهر این یادداشت، «آیة الکرسی» است که در در دیگر یادداشت‌های تملّک میرداماد نیز به چشم می‌خورد.) ۱۲۱
- [تصویر شمارهٔ ۸۴]
حواشیِ میرداماد بر نسخهٔ الملل و النحل (اثر ابوالفتح شهرستانی) ۱۲۲
- [تصویر شمارهٔ ۸۵]
یادداشت تملّک میرداماد بر نسخهٔ الملل و النحل (اثر ابوالفتح شهرستانی)، به‌تاریخ ۱۰۰۲ ه.ق. در اصفهان (سجع مُهر: یثق بالملك القادر الغني، عبده محمّدباقر الحسيني + «آیة الکرسی» در مُهری مستقلّ) ۱۲۳
- [تصویر شمارهٔ ۸۶]
گواهی میرداماد مبنی بر کتابت نسخهٔ الملل و النحل (اثر ابوالفتح شهرستانی)، به خطّ علّامهٔ حلّی ۱۲۴
- [تصویر شمارهٔ ۸۷]
حواشیِ میرداماد بر نسخهٔ الملل و النحل (اثر ابوالفتح شهرستانی) ۱۲۵
- [تصویر شمارهٔ ۸۸]
یادداشت تملّک میرداماد بر نسخهٔ مسالك الأفهام (اثر شهید ثانی رحمه‌الله‌علیه/ کتابت‌کردهٔ ضیاءالدین علّامی) (سجع مُهر: یثق بالملك القادر الغني، عبده محمّدباقر الحسيني + «آیة الکرسی» در مُهری مستقلّ) ۱۲۶
- [تصویر شمارهٔ ۸۹]
حاشیهٔ میرداماد بر نسخهٔ مسالك الأفهام (اثر شهید ثانی رحمه‌الله‌علیه/ کتابت‌کردهٔ ضیاءالدین علّامی) ۱۲۷
- [تصویر شمارهٔ ۹۰]
حواشیِ میرداماد بر نسخهٔ المقاصد العلیّة (اثر شهید ثانی رحمه‌الله‌علیه/ کتابت‌کردهٔ حسنعلی) ۱۲۸
- [تصویر شمارهٔ ۹۱]
حواشیِ میرداماد بر نسخهٔ المقاصد العلیّة (اثر شهید ثانی رحمه‌الله‌علیه/ کتابت‌کردهٔ حسنعلی) ۱۲۹
- [تصویر شمارهٔ ۹۲]
حواشیِ میرداماد بر نسخهٔ الأمالی (اثر شیخ صدوق رحمه‌الله‌علیه/ کتابت‌کردهٔ احمدبن‌علی المرّي) ۱۳۰
- [تصویر شمارهٔ ۹۳]
حواشیِ میرداماد بر نسخهٔ الأمالی (اثر شیخ صدوق رحمه‌الله‌علیه/ کتابت‌کردهٔ احمدبن‌علی المرّي) ۱۳۱
- [تصویر شمارهٔ ۹۴]
حواشیِ میرداماد بر نسخهٔ التوحید (اثر

شیخ صدوق رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ محمّدبن‌شمس غایی‌شیبانی) ۱۳۲

• [تصویر شمارهٔ ۹۵]
حواشیِ میرداماد بر نسخهٔ التوحید (اثر شیخ صدوق رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ محمّدبن‌شمس غایی‌شیبانی) ۱۳۳

• [تصویر شمارهٔ ۹۶]
حواشیِ میرداماد بر نسخهٔ اختیار معرفة الرجال (معروف به رجال کشّی / اثر شیخ طوسی رحمه‌الله‌علیه) ۱۳۴

• [تصویر شمارهٔ ۹۷]
حواشیِ میرداماد بر نسخهٔ اختیار معرفة الرجال (معروف به رجال کشّی / اثر شیخ طوسی رحمه‌الله‌علیه) ۱۳۵

• [تصویر شمارهٔ ۹۸]
حواشیِ میرداماد بر نسخهٔ اختیار معرفة الرجال (معروف به رجال کشّی / اثر شیخ طوسی رحمه‌الله‌علیه) ۱۳۶

• [تصویر شمارهٔ ۹۹]
حواشیِ میرداماد بر بخش «الهیّات» از کتاب الشفاء (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله‌علیه) ۱۳۷

• [تصویر شمارهٔ ۱۰۰]
حواشیِ میرداماد بر بخش «الهیّات» از کتاب الشفاء (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله‌علیه) ۱۳۸

• [تصویر شمارهٔ ۱۰۱]
حواشیِ میرداماد بر نسخهٔ التنقیح الرائع (اثر فاضل مقداد رحمه‌الله‌علیه) ۱۳۹

• [تصویر شمارهٔ ۱۰۲]
حواشیِ میرداماد بر نسخهٔ التنقیح الرائع (اثر فاضل مقداد رحمه‌الله‌علیه) ۱۴۰

• [تصویر شمارهٔ ۱۰۳]
حواشیِ تصحیحیِ میرداماد بر نسخهٔ القبسات (کتابت‌کردهٔ عبدالمطّلب یزدی) .. ۱۴۱

• [تصویر شمارهٔ ۱۰۴]
حواشیِ میرداماد بر نسخهٔ القبسات (کتابت‌کردهٔ عبدالمطّلب یزدی) ۱۴۲

• [تصویر شمارهٔ ۱۰۵]
یادداشت تملّک میرداماد بر نسخهٔ شرح المقاصد (اثر سعدالدین تفتازانی)، به‌تاریخ ۹۸۷ هـ.ق ۱۴۳

• [تصویر شمارهٔ ۱۰۶]
یادداشت تملّک میرداماد بر نسخهٔ شرح مختصر الأصول (اثر عضدالدین ایجی) ۱۴۴

• [تصویر شمارهٔ ۱۰۷]
یادداشت تملّک میرداماد بر نسخهٔ التحفة الشاهیة (اثر قطب‌الدین شیرازی رحمه‌الله‌علیه) (بیت درج‌شده در ابتدای صفحه نیز به‌خطّ میرداماد است.) ۱۴۵

• [تصویر شمارهٔ ۱۰۸]
پیش‌نویس زایچه برای جمیل‌الدین‌طالب، به‌خطّ میرداماد و به‌تاریخ محرّم ۱۰۱۰هـ.ق. ۱۴۶

• [تصویر شمارهٔ ۱۰۹]
یادداشت تملّک میرداماد بر نسخه‌ای ناشناخته، به‌تاریخ ۱۰۲۴ هـ.ق (یادداشت تملّک زیرین، متعلّق به میرعبدالحسیب علوی‌عاملی است.) ۱۴۷

• [تصویر شمارهٔ ۱۱۰]
حواشیِ تصحیحیِ میرداماد بر نسخهٔ اصل مهج‌الدعوات (اثر سیّدبن‌طاووس رحمه‌الله‌علیه) . ۱۴۸

• [تصویر شمارهٔ ۱۱۱]
حواشیِ تصحیحیِ میرداماد بر نسخهٔ اصل مهج‌الدعوات (اثر سیّدبن‌طاووس رحمه‌الله‌علیه) . ۱۴۹

- [تصویر شمارهٔ ۱۱۲]
حواشیِ تصحیحیِ میرداماد بر نسخهٔ شرح فصوص الحکمة (اثر امیر اسماعیل شنب‌غازانی رحمه‌الله‌علیه) ۱۵۰
- [تصویر شمارهٔ ۱۱۳]
گواهیِ مقابلهٔ متن شرح فصوص الحکمة (اثر امیر اسماعیل شنب‌غازانی رحمه‌الله‌علیه)، به‌خطّ میرداماد ۱۵۱
- [تصویر شمارهٔ ۱۱۴]
نسخه‌ای از کتاب عیون‌المسائل، «بسملة» به‌خطّ میرداماد ۱۵۲
- [تصویر شمارهٔ ۱۱۵]
نسخه‌ای از کتاب الرواشح‌السماویّة، «بسملة» به‌خطّ میرداماد ۱۵۳
- [تصویر شمارهٔ ۱۱۶]
نسخه‌ای از کتاب القبسات، «بسملة» به‌خطّ میرداماد ۱۵۴
- [تصویر شمارهٔ ۱۱۷]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ ضوابط‌الرضاع («بسملة» به‌خطّ میرداماد است.) ۱۵۵
- [تصویر شمارهٔ ۱۱۸]
حاشیهٔ میرداماد بر نسخهٔ ضوابط‌الرضاع ۱۵۶
- [تصویر شمارهٔ ۱۱۹]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ ضوابط‌الرضاع (کتابت‌کردهٔ محمّدجعفر خادم‌حسینی) («بسملة» به‌خطّ میرداماد است.) ۱۵۷
- [تصویر شمارهٔ ۱۲۰]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ ضوابط‌الرضاع (کتابت‌کردهٔ محمّدجعفر خادم‌حسینی)... ۱۵۸
- [تصویر شمارهٔ ۱۲۱]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ نبراس‌الضیاء («بسملة» به‌خطّ میرداماد است.) ۱۵۹
- [تصویر شمارهٔ ۱۲۲]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ نبراس‌الضیاء ۱۶۰
- [تصویر شمارهٔ ۱۲۳]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ الاستبصار (اثر شیخ طوسی رحمه‌الله‌علیه) ۱۶۱
- [تصویر شمارهٔ ۱۲۴]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ الاستبصار (اثر شیخ طوسی رحمه‌الله‌علیه) ۱۶۲
- [تصویر شمارهٔ ۱۲۵]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ من لایحضره الفقیه (اثر شیخ صدوق رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ حسن‌بن‌حسین حسینی)..... ۱۶۳
- [تصویر شمارهٔ ۱۲۶]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ من لایحضره الفقیه (اثر شیخ صدوق رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ حسن‌بن‌حسین حسینی)..... ۱۶۴
- [تصویر شمارهٔ ۱۲۷]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ حواشیِ مختلف‌الشیعة (اثر علّامهٔ حلّی رحمه‌الله‌علیه)..... ۱۶۵
- [تصویر شمارهٔ ۱۲۸]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ حواشیِ مختلف‌الشیعة (اثر علّامهٔ حلّی رحمه‌الله‌علیه)..... ۱۶۶
- [تصویر شمارهٔ ۱۲۹]
بلاغ‌های میرداماد بر نسخهٔ ذکری‌الشیعة (اثر شهید اوّل رحمه‌الله‌علیه)..... ۱۶۷
- [تصویر شمارهٔ ۱۳۰]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ ذکری‌الشیعة (اثر شهید اوّل رحمه‌الله‌علیه) ۱۶۸

- [تصویر شمارهٔ ۱۳۱]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ اللمعة‌الدمشقیّة (اثر شهید اوّل رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ اسعدبن‌احمد انجدانی) ۱۶۹
- [تصویر شمارهٔ ۱۳۲]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ اللمعة‌الدمشقیّة (اثر شهید اوّل رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ اسعدبن‌احمد انجدانی) ۱۷۰
- [تصویر شمارهٔ ۱۳۳]
بلاغ میرداماد بر بخش «طبیعیّات» از کتاب الشفاء (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ محمّدحفیظ کاشانی)..... ۱۷۱
- [تصویر شمارهٔ ۱۳۴]
بلاغ میرداماد بر بخش «طبیعیّات» از کتاب الشفاء (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ محمّدحفیظ کاشانی)..... ۱۷۲
- [تصویر شمارهٔ ۱۳۵]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ خلاصة‌الأقوال (اثر علّامهٔ حلّی رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ عبدالمطّلب طالقانی) ۱۷۳
- [تصویر شمارهٔ ۱۳۶]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ خلاصة‌الأقوال (اثر علّامهٔ حلّی رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ عبدالمطّلب طالقانی) ۱۷۴
- [تصویر شمارهٔ ۱۳۷]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ خلسة‌الملکوت ۱۷۵
- [تصویر شمارهٔ ۱۳۸]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ خلسة‌الملکوت ۱۷۶
- [تصویر شمارهٔ ۱۳۹]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ السبع‌الشداد ۱۷۷
- [تصویر شمارهٔ ۱۴۰]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ شرح الصحیفة السجّادیّة (نسخهٔ یکی از صدور حکومت صفوی) ۱۷۸
- [تصویر شمارهٔ ۱۴۱]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ شرح الصحیفة السجّادیّة (نسخهٔ یکی از صدور حکومت صفوی) ۱۷۹
- [تصویر شمارهٔ ۱۴۲]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ شرعة‌التسمیة (کتابت‌کردهٔ علی‌بن‌محمّد علی‌دوست) ۱۸۰
- [تصویر شمارهٔ ۱۴۳]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ شرعة‌التسمیة (کتابت‌کردهٔ علی‌بن‌محمّد علی‌دوست) ۱۸۱
- [تصویر شمارهٔ ۱۴۴]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ شرعة‌التسمیة ۱۸۲
- [تصویر شمارهٔ ۱۴۵]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ شرعة‌التسمیة ۱۸۳
- [تصویر شمارهٔ ۱۴۶]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ ضوابط‌الرضاع (کتابت‌کردهٔ عبدالمطّلب طالقانی)..... ۱۸۴
- [تصویر شمارهٔ ۱۴۷]
انهاء میرداماد بر نسخهٔ ضوابط‌الرضاع (کتابت‌کردهٔ عبدالمطّلب طالقانی)..... ۱۸۵
- [تصویر شمارهٔ ۱۴۸]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ ضوابط‌الرضاع (کتابت‌کردهٔ محمّدمؤمن کاشانی) ۱۸۶
- [تصویر شمارهٔ ۱۴۹]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ ضوابط‌الرضاع (کتابت‌کردهٔ محمّدمؤمن کاشانی) ۱۸۷

- [تصویر شمارهٔ ۱۵۰]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ ضوابط الرضاع (کتابت‌کردهٔ زین‌الدین علی حسینی خفری) ۱۸۸
- [تصویر شمارهٔ ۱۵۱]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ ضوابط الرضاع (کتابت‌کردهٔ زین‌الدین علی حسینی خفری) ۱۸۹
- [تصویر شمارهٔ ۱۵۲]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ عیون المسائل ۱۹۰
- [تصویر شمارهٔ ۱۵۳]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ عیون المسائل ۱۹۱
- [تصویر شمارهٔ ۱۵۴]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ عیون المسائل ۱۹۳
- [تصویر شمارهٔ ۱۵۵]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ عیون المسائل ۱۹۳
- [تصویر شمارهٔ ۱۵۶]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ عیون المسائل ۱۹۴
- [تصویر شمارهٔ ۱۵۷]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ عیون المسائل ۱۹۵
- [تصویر شمارهٔ ۱۵۸]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ عیون المسائل ۱۹۶
- [تصویر شمارهٔ ۱۵۹]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ عیون المسائل ۱۹۷
- [تصویر شمارهٔ ۱۶۰]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ الرواشح السماویّة (کتابت‌کردهٔ میرمرتضی بن میرمصطفی) ۱۹۸
- [تصویر شمارهٔ ۱۶۱]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ الرواشح السماویّة (کتابت‌کردهٔ میرمرتضی بن میرمصطفی) ۱۹۹
- [تصویر شمارهٔ ۱۶۲]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ الرواشح السماویّة ۲۰۰
- [تصویر شمارهٔ ۱۶۳]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ الرواشح السماویّة ۲۰۱
- [تصویر شمارهٔ ۱۶۴]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ نبراس الضیاء . ۲۰۲
- [تصویر شمارهٔ ۱۶۵]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ نبراس الضیاء ۲۰۳
- [تصویر شمارهٔ ۱۶۶]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ القبسات (کتابت‌کردهٔ محمّد مؤمن کاشانی) ۲۰۴
- [تصویر شمارهٔ ۱۶۷]
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ القبسات (کتابت‌کردهٔ محمّد مؤمن کاشانی) ۲۰۵
- [تصویر شمارهٔ ۱۶۸]
یادداشت میرداماد در سفینهٔ ملّاصدرا ۲۰۶
- [تصویر شمارهٔ ۱۶۹]
یادداشت میرداماد در سفینهٔ ملّاصدرا ۲۰۷
- [تصویر شمارهٔ ۱۷۰]
تقریظ میرداماد بر رسالهٔ فسخ البیع (اثر شیخ لطف‌الله میسی عاملی رحمه‌الله‌علیه) ۲۰۸
- [تصویر شمارهٔ ۱۷۱]
تقریظ و یادداشت تملّک میرداماد بر کتاب المراسم العلویّة (اثر سلّار دیلمی رحمه‌الله‌علیه) ۲۰۹
- [تصویر شمارهٔ ۱۷۲]
تقریظ میرداماد بر مجموعهٔ اهدایی به ابن خاتون عاملی ۲۱۰
- [تصویر شمارهٔ ۱۷۳]
حواشیِ میرداماد بر کتاب التعلیقات (اثر

ابن‌سینا رحمه‌الله‌علیه)، به‌خطّ سیّداحمد علوی‌عاملی ۲۱۱

• [تصویر شمارهٔ ۱۷۴]
تقریظ سیّداحمد علوی‌عاملی بر نسخهٔ اصل کتاب کشف الحقایق في شرح تقویم الإیمان ۲۱۲

• [تصویر شمارهٔ ۱۷۵]
صفحهٔ نخست از نسخهٔ اصل کتاب کشف الحقایق في شرح تقویم الإیمان (اثر سیّداحمد علوی‌عاملی)..... ۲۱۳

• [تصویر شمارهٔ ۱۷۶]
صفحهٔ پایانی از نسخهٔ اصل کتاب کشف الحقایق في شرح تقویم الإیمان (اثر سیّداحمد علوی‌عاملی)..... ۲۱۴

• [تصویر شمارهٔ ۱۷۷]
تقریظ سیّداحمد علوی‌عاملی بر نسخهٔ اصل کتاب کحل الأبصار لأولي البصائر و الأنظار القادسات علی کتاب الإشارات (علوی این نسخه را به نظام‌الدین احمد گیلانی اهداء کرده است./ مُهر متعلّق به حاجی سبزواری است.) ۲۱۵

• [تصویر شمارهٔ ۱۷۸]
اشارهٔ سیّداحمد علوی‌عاملی به میرداماد در نسخهٔ اصل کتاب مفتاح الشفاء و العروة الوثقیٰ ۲۱۶

• [تصویر شمارهٔ ۱۷۹]
اشارهٔ سیّداحمد علوی‌عاملی به پاسخ میرداماد به شبههٔ «ابن‌کمّونه» در نسخهٔ اصل کتاب لطائف غیبیّه..... ۲۱۷

• [تصویر شمارهٔ ۱۸۰]
یادداشت تملّک سیّداحمد علوی‌عاملی بر نسخه‌ای از کتاب جذوات و مواقیت (اثر میرداماد) (سجع مُهر: ﴿وَ مُبَشِّراً بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ﴾ (الصفّ/۶))..... ۲۱۸

• [تصویر شمارهٔ ۱۸۱]
تقریظ ملّاصدرا بر نسخهٔ التقدیسات (اثر میرداماد) ۲۱۹

• [تصویر شمارهٔ ۱۸۲]
صفحهٔ نخست نسخه‌ای از کتاب التقدیسات (اثر میرداماد)، به‌خطّ ملّاصدرا ۲۲۰

• [تصویر شمارهٔ ۱۸۳]
صفحهٔ پایانیِ نسخه‌ای از کتاب التقدیسات (اثر میرداماد)، به‌خطّ ملّاصدرا ۲۲۱

• [تصویر شمارهٔ ۱۸۴]
صفحهٔ نخست نسخه‌ای از کتاب الإیماضات (اثر میرداماد)، به‌خطّ ملّاصدرا ۲۲۲

• [تصویر شمارهٔ ۱۸۵]
صفحهٔ پایانیِ نسخه‌ای از کتاب الإیماضات (اثر میرداماد)، به‌خطّ ملّاصدرا ۲۲۳

• [تصویر شمارهٔ ۱۸۶]
نسخه‌ای از کتاب الصراط المستقیم (اثر میرداماد)، به‌خطّ ملّاصدرا..... ۲۲۴

• [تصویر شمارهٔ ۱۸۷]
نسخه‌ای از کتاب الصراط المستقیم (اثر میرداماد)، به‌خطّ ملّاصدرا..... ۲۲۵

• [تصویر شمارهٔ ۱۸۸]
مدح میرداماد در نسخهٔ اصل مثنویِ ملّاصدرا..... ۲۲۶

• [تصویر شمارهٔ ۱۸۹]
مدح میرداماد در نسخهٔ اصل مثنویِ ملّاصدرا..... ۲۲۷

- [تصویر شمارهٔ ۱۹۰]
مدح میرداماد در نسخهٔ اصل مثنویِ ملّاصدرا ۲۲۸
- [تصویر شمارهٔ ۱۹۱]
مدح میرداماد در نسخهٔ اصل مثنویِ ملّاصدرا ۲۲۹
- [تصویر شمارهٔ ۱۹۲]
مدح میرداماد در نسخهٔ اصل مثنویِ ملّاصدرا ۲۳۰
- [تصویر شمارهٔ ۱۹۳]
مدح میرداماد در نسخهٔ اصل مثنویِ ملّاصدرا ۲۳۱
- [تصویر شمارهٔ ۱۹۴]
مدح میرداماد در نسخهٔ اصل مثنویِ ملّاصدرا ۲۳۲
- [تصویر شمارهٔ ۱۹۵]
مدح میرداماد در نسخهٔ اصل مثنویِ ملّاصدرا ۲۳۳
- [تصویر شمارهٔ ۱۹۶]
یادکردِ ملّاصدرا از میرداماد در نسخهٔ اصل شرح أصول الکافي (اصالت این نسخه و انتساب آن به ملّاصدرا محلّ تردید است.) ۲۳۴
- [تصویر شمارهٔ ۱۹۷]
اشارهٔ ملّاصدرا به میرداماد در نسخهٔ اصل شرح الهدایة الأثیریّة ۲۳۵
- [تصویر شمارهٔ ۱۹۸]
آثار میرداماد در فهرست کتابخانهٔ شخصیِ ملّاصدرا (این فهرست به‌خطّ ملّاصدرا است.) ۲۳۶
- [تصویر شمارهٔ ۱۹۹]
تقریظ میرداماد بر کتاب التعلیقات (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله)، به‌خطّ بدیع‌الزمان قهپایی ۲۳۷
- [تصویر شمارهٔ ۲۰۰]
اشارهٔ نظام‌الدین احمد گیلانی به تحصیلات خود در محضر میرداماد و شیخ بهایی در نسخهٔ اصل کتاب شجرهٔ دانش ۲۳۸
- [تصویر شمارهٔ ۲۰۱]
نامهٔ شاه‌عبّاس صفوی به شریف مکّه، انشاء میرداماد، به‌خطّ نظام‌الدین احمد گیلانی در نسخهٔ اصل شجرهٔ دانش ۲۳۹
- [تصویر شمارهٔ ۲۰۲]
نامهٔ شاه‌عبّاس صفوی به شریف مکّه، انشاء میرداماد، به‌خطّ نظام‌الدین احمد گیلانی در نسخهٔ اصل شجرهٔ دانش ۲۴۰
- [تصویر شمارهٔ ۲۰۳]
صیغهٔ توبه به‌روایت میرداماد و به‌خطّ نظام‌الدین احمد گیلانی در نسخهٔ اصل جُنگ یادداشت‌های گیلانی ۲۴۱
- [تصویر شمارهٔ ۲۰۴]
گواهیِ مقابلهٔ نسخه‌ای از الأفق‌المبین (اثر میرداماد)، به‌خطّ نظام‌الدین احمد گیلانی. ۲۴۲
- [تصویر شمارهٔ ۲۰۵]
امضاء نظام‌الدین احمد گیلانی در ابتدای مجموعه‌ای از آثار میرداماد..... ۲۴۳
- [تصویر شمارهٔ ۲۰۶]
منقولات ملّاعبدالله سمنانی از میرداماد در حاشیهٔ نسخهٔ اصل تحفة‌العابدین ۲۴۴
- [تصویر شمارهٔ ۲۰۷]
منقولات ملّاعبدالله سمنانی از میرداماد در حاشیهٔ نسخهٔ اصل تحفة‌العابدین ۲۴۵

- [تصویر شمارهٔ ۲۰۸]
رباعیِ میرداماد به‌خطّ ملّاعبدالله سمنانی در حاشیهٔ نسخهٔ اصل تحفة‌العابدین ۲۴۶
- [تصویر شمارهٔ ۲۰۹]
تقریظ ملّامراد اردستانی بر کتاب الرواشح‌السماویّة (اثر میرداماد / از مجموعهٔ اهدایی به سلطان‌العلماء) ۲۴۷
- [تصویر شمارهٔ ۲۱۰]
تقریظ ملّامراد اردستانی بر کتاب عیون‌المسائل (اثر میرداماد / از مجموعهٔ اهدایی به سلطان‌العلماء) ۲۴۸
- [تصویر شمارهٔ ۲۱۱]
تقریظ ملّامراد اردستانی بر کتاب السبع‌الشداد (اثر میرداماد / از مجموعهٔ اهدایی به سلطان‌العلماء) ۲۴۹
- [تصویر شمارهٔ ۲۱۲]
انجامهٔ نسخه‌ای از کتاب نقدالمحصّل (اثر خواجهٔ طوسی رحمه‌الله)، به‌خطّ یکی از شاگردان میرداماد (کاتب نسخه در این انجامه اطّلاعات مفیدی دربارهٔ مجلس درس میرداماد ارائه داده است.) ۲۵۰
- [تصویر شمارهٔ ۲۱۳]
تقریظ علی‌بن‌محمّد علی‌دوست بر نسخه‌ای از کتاب تقویم‌الإیمان (اثر میرداماد) ۲۵۱
- [تصویر شمارهٔ ۲۱۴]
تملّک ابن‌خاتون عاملی بر نسخه‌ای از کتاب الرواشح‌السماویّة که از سوی میرداماد به وی اهداء شده است. (سجع مُهر: «الواثق بربّه الغني، محمّد بن علي الشهير بابن خاتون العاملي») ۲۵۲
- [تصویر شمارهٔ ۲۱۵]
وقف‌نامهٔ دختر میرداماد بر نسخه‌ای از کتاب قواعدالأحکام (اثر علّامهٔ حلّی رحمه‌الله) ۲۵۳
- [تصویر شمارهٔ ۲۱۶]
یادداشت تملّک سیّداحمد علوی‌عاملی بر نسخه‌ای از کتاب قواعدالأحکام (اثر علّامهٔ حلّی رحمه‌الله) (سجع مُهر: ﴿وَ مُبَشِّراً بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ﴾ (الصفّ/۶)) ۲۵۴
- [تصویر شمارهٔ ۲۱۷]
یادداشت مقابلهٔ نسخه‌ای از شرح‌القبسات (اثر سیّداحمد علوی‌عاملی) کتابت‌کردهٔ شرف‌الدین نائینی به‌خطّ صدرالدین محمّد علوی‌عاملی (نوادهٔ دخترِ میرداماد) ۲۵۵
- [تصویر شمارهٔ ۲۱۸]
اجازه‌نامهٔ علّامهٔ مجلسی رحمه‌الله به میرمحمّداشرف علوی‌عاملی (نوادهٔ دخترِ میرداماد) ۲۵۶
- [تصویر شمارهٔ ۲۱۹]
اجازه‌نامهٔ علّامهٔ مجلسی رحمه‌الله به میرمحمّداشرف علوی‌عاملی (نوادهٔ دخترِ میرداماد) ۲۵۷
- [تصویر شمارهٔ ۲۲۰]
اجازه‌نامهٔ علّامهٔ مجلسی رحمه‌الله به میرمحمّداشرف علوی‌عاملی (نوادهٔ دخترِ میرداماد) ۲۵۸
- [تصویر شمارهٔ ۲۲۱]
اجازه‌نامهٔ علّامهٔ مجلسی رحمه‌الله به میرمحمّداشرف علوی‌عاملی (نوادهٔ دخترِ میرداماد) ۲۵۹
- [تصویر شمارهٔ ۲۲۲]
اجازه‌نامهٔ علّامهٔ مجلسی رحمه‌الله به

میرمحمّداشرف علوی‌عاملی (نوادهٔ دخترِ میرداماد) (علّامهٔ مجلسی رحمه‌الله‌علیه در این بخش از اجازه‌نامه، به شاگردیِ پدرش، علّامه محمّدتقی مجلسی، نزد میرداماد اشاره کرده است.)...۲۶۰

• [تصویر شمارهٔ ۲۲۳]
صفحهٔ نخست نسخه‌ای از حواشیِ میرداماد بر الأفق المبین، نسخهٔ شمارهٔ ۹۸۳۲، کتابخانهٔ آیة‌الله مرعشی نجفی رحمه‌الله‌علیه (قم)، برگ۵۵پ. ۲۶۱

• [تصویر شمارهٔ ۲۲۴]
صفحهٔ پایانیِ نسخه‌ای از حواشیِ میرداماد بر الأفق المبین، به‌خطّ میرمحمّدحفیظ علوی‌عاملی (نوادهٔ دخترِ میرداماد)..... ۲۶۲

• [تصویر شمارهٔ ۲۲۵]
انجامهٔ میرمحمّدحفیظ علوی‌عاملی بر نسخه‌ای از حواشیِ میرداماد بر من لایحضره‌الفقیه (اثر شیخ صدوق رحمه‌الله‌علیه) ...۲۶۳

• [تصویر شمارهٔ ۲۲۶]
یادداشت تملّک میرمحمّدحفیظ علوی‌عاملی بر مجموعه‌ای از آثار میرداماد (عیون‌المسائل و التقدیسات) (سجع مُهر: هو الله الغني المغني، عبده محمّدحفیظ الحسیني) ۲۶۴

• [تصویر شمارهٔ ۲۲۷]
گواهیِ کتابت نسخه‌ای از حواشیِ میرداماد بر کتاب الکافي (اثر شیخ کلینی رحمه‌الله‌علیه) از نسخهٔ اصل..... ۲۶۵

• [تصویر شمارهٔ ۲۲۸]
بلاغ مقابلهٔ نسخه‌ای از کتاب ضوابط‌الرضاع (اثر میرداماد) با نسخهٔ اصل ۲۶۶

• [تصویر شمارهٔ ۲۲۹]
گواهیِ کتابت نسخه‌ای از کتاب القبسات (اثر میرداماد) از نسخهٔ اصل ۲۶۷

• [تصویر شمارهٔ ۲۳۰]
گواهیِ کتابت نسخه‌ای از کتاب جذوات و مواقیت (اثر میرداماد) از نسخهٔ اصل ۲۶۸

• [تصویر شمارهٔ ۲۳۱]
گواهیِ کتابت نسخه‌ای از رسالهٔ اعتقادالحکماء (اثر سهروردی رحمه‌الله‌علیه) از نسخهٔ کتابت‌کردهٔ میرداماد (این نسخه احتمالاً از نسخهٔ معرّفی‌شده در تصویر شمارهٔ ۲۷ و ۲۸ کتابت شده است.)..... ۲۶۹

• [تصویر شمارهٔ ۲۳۲]
گواهیِ کتابت نسخه‌ای از رسالهٔ قلمیّه (اثر جلال‌الدین دوانی) از نسخهٔ کتابت‌کردهٔ میرداماد..... ۲۷۰

• [تصویر شمارهٔ ۲۳۳]
شرح‌حال میرداماد در نسخهٔ اصل کتاب خلاصة الأشعار و زبدة الأفکار (اثر میرتقی‌الدین کاشانی) ۲۷۱

• [تصویر شمارهٔ ۲۳۴]
شرح‌حال میرداماد در نسخهٔ اصل کتاب أمل‌الآمل (اثر شیخ حرّعاملی رحمه‌الله‌علیه) ۲۷۲

• [تصویر شمارهٔ ۲۳۵]
شرح‌حال میرداماد در نسخهٔ اصل کتاب أمل‌الآمل (اثر شیخ حرّعاملی رحمه‌الله‌علیه) ۲۷۳

• [تصویر شمارهٔ ۲۳۶]
متن اجازه‌نامهٔ میرداماد به سیّدحسین کرکی در نسخهٔ اصل کتاب بحارالأنوار (اثر علّامهٔ مجلسی رحمه‌الله‌علیه)..... ۲۷۴

• [تصویر شمارهٔ ۲۳۷]
متن اجازه‌نامهٔ میرداماد به سیّدحسین کرکی در نسخهٔ اصل کتاب بحارالأنوار (اثر علّامهٔ مجلسی رحمه‌الله‌علیه)..... ۲۷۵

- [تصویر شمارهٔ ۲۳۸]
متن اجازه‌نامهٔ میرداماد به سیّدحسین کرکی در نسخهٔ اصل کتاب بحارالأنوار (اثر علّامهٔ مجلسی رحمه‌الله‌علیه) ۲۷۶
- [تصویر شمارهٔ ۲۳۹]
حواشیِ ملّاعلی نوری بر نسخه‌ای از کتاب جذوات و مواقیت (اثر میرداماد). ۲۷۷
- [تصویر شمارهٔ ۲۴۰]
حواشیِ ملّاعلی نوری بر نسخه‌ای از کتاب جذوات و مواقیت (اثر میرداماد) .. ۲۷۸
- [تصویر شمارهٔ ۲۴۱]
شروط مدرّس مدرسهٔ علمیّهٔ قاسم‌خان (واقع در طهران) در متن وقف‌نامهٔ این مدرسه (در این بخش از وقف‌نامه، تسلّط بر متون الأفق المبین و القبسات از شروط مدرّس به‌شمار رفته است.) ۲۷۹
- [تصویر شمارهٔ ۲۴۲]
شرح‌حال میرداماد در نسخهٔ اصل مجموعهٔ رجالی (اثر میرزا ابوالهدیٰ کلباسی رحمه‌الله‌علیه) .. ۲۸۰
- [تصویر شمارهٔ ۲۴۳]
شرح‌حال میرداماد در نسخهٔ اصل مجموعهٔ رجالی (اثر میرزا ابوالهدیٰ کلباسی رحمه‌الله‌علیه) .. ۲۸۱
- [تصویر شمارهٔ ۲۴۴]
شرح‌حال میرداماد در نسخهٔ اصل مجموعهٔ رجالی (اثر میرزا ابوالهدیٰ کلباسی رحمه‌الله‌علیه) .. ۲۸۲
- [تصویر شمارهٔ ۲۴۵]
شرح‌حال میرداماد در نسخهٔ اصل مجموعهٔ رجالی (اثر میرزا ابوالهدیٰ کلباسی رحمه‌الله‌علیه) . ۲۸۳
- [تصویر شمارهٔ ۲۴۶]
شرح‌حال میرداماد در نسخهٔ اصل مجموعهٔ رجالی (اثر میرزا ابوالهدیٰ کلباسی رحمه‌الله‌علیه) .. ۲۸۴
- [تصویر شمارهٔ ۲۴۷]
شرح‌حال میرداماد در نسخهٔ اصل مجموعهٔ رجالی (اثر میرزا ابوالهدیٰ کلباسی رحمه‌الله‌علیه) . ۲۸۵
- [تصویر شمارهٔ ۲۴۸]
شرح‌حال میرداماد در نسخهٔ اصل مجموعهٔ رجالی (اثر میرزا ابوالهدیٰ کلباسی رحمه‌الله‌علیه) .. ۲۸۶
- [تصویر شمارهٔ ۲۴۹]
مبحث «حدوث دهری» در نسخهٔ اصل کتاب شرح‌المنظومة (اثر حکیم سبزواری رحمه‌الله‌علیه) ۲۸۷
- [تصویر شمارهٔ ۲۵۰]
شرح‌حال میرداماد در نسخهٔ اصل کتاب طبقات أعلام الشیعة (اثر شیخ‌آقابزرگ طهرانی رحمه‌الله‌علیه) ۲۸۸
- [تصویر شمارهٔ ۲۵۱]
یادداشت تملّک حکیم مهدی الهی‌قمشه‌ای رحمه‌الله‌علیه بر نسخه‌ای از حواشیِ میرداماد بر کتاب مختلف‌الشیعة ۲۸۹
- [تصویر شمارهٔ ۲۵۲]
حاشیهٔ میرزا مهدی آشتیانی رحمه‌الله‌علیه بر ابیات آغازین در کتاب جذوات و مواقیت (اثر میرداماد) ۲۹۰
- [تصویر شمارهٔ ۲۵۳]
آثار میرداماد در نسخهٔ اصل کتاب کشف الأستار عن وجه الکتب و الأسفار (اثر سیّداحمد صفایی‌خوانساری) ۲۹۱
- [تصویر شمارهٔ ۲۵۴]
آثار میرداماد در نسخهٔ اصل کتاب کشف الأستار عن وجه الکتب و الأسفار (اثر سیّداحمد صفایی‌خوانساری) ۲۹۲
- [تصویر شمارهٔ ۲۵۵]
آثار میرداماد در نسخهٔ اصل کتاب

کشف الأستار عن وجه الکتب و الأسفار (اثر سیّداحمد صفایی‌خوانساری) ۲۹۳

• [تصویر شمارهٔ ۲۵۶]
اعلان انتشار کتاب القبسات (اثر میرداماد) در هندوستان ۲۹۴

• [تصویر شمارهٔ ۲۵۷]
اعلان انتشار کتاب القبسات (اثر میرداماد) در هندوستان ۲۹۵

• [تصویر شمارهٔ ۲۵۸]
نسخهٔ اصل فهرست الأعلام من الرواشح السماویّة (اثر شیخ محیی‌الدین مامقانی رحمه‌الله‌علیه) ۲۹۶

• [تصویر شمارهٔ ۲۵۹]
نسخهٔ اصل فهرست الأعلام لتعلیقة المحقّق الداماد علی رجال الکشّي (اثر شیخ محیی‌الدین مامقانی رحمه‌الله‌علیه) ۲۹۷

• [تصویر شمارهٔ ۲۶۰]
مطالبی دربارهٔ میرداماد در جُنگ شخصیِ علّامه محمّدحسین طهرانی رحمه‌الله‌علیه ۲۹۸

• [تصویر شمارهٔ ۲۶۱]
مطالبی دربارهٔ میرداماد در جُنگ شخصیِ علّامه محمّدحسین طهرانی رحمه‌الله‌علیه ۲۹۹

• [تصویر شمارهٔ ۲۶۲]
مطالبی دربارهٔ میرداماد در جُنگ شخصیِ علّامه محمّدحسین طهرانی رحمه‌الله‌علیه ۳۰۰

• [تصویر شمارهٔ ۲۶۳]
نسخه‌ای از الإیماضاتِ میرداماد که از سوی مرحوم تقی تفضّلی به هنری کربن اهداء شده است. (یادداشت فرانسوی به‌خطّ هنری کربن است.) ۳۰۱

• [تصویر شمارهٔ ۲۶۴]
آثار میرداماد در کتابخانهٔ فخرالدین نصیری‌امینی، برگرفته از نسخه‌ای منتشر نشده از کتاب ثمرةالعُمر ۳۰۲

• [تصویر شمارهٔ ۲۶۵]
مجوّز انتشار نخستین چاپ حروفی از کتاب القبسات (اثر میرداماد) ۳۰۳

• [تصویر شمارهٔ ۲۶۶]
مجوّز انتشار نخستین چاپ حروفی از کتاب القبسات (اثر میرداماد) ۳۰۴

• [تصویر شمارهٔ ۲۶۷]
مجوّز انتشار نخستین چاپ حروفی از کتاب القبسات (اثر میرداماد) ۳۰۵

• [تصویر شمارهٔ ۲۶۸]
سرآغاز مقالهٔ استاد موسوی‌بهبهانی دربارهٔ حواشیِ میرداماد بر الاستبصار (اثر شیخ طوسی رحمه‌الله‌علیه) ۳۰۶

• [تصویر شمارهٔ ۲۶۹]
صفحهٔ پایانیِ مقالهٔ استاد موسوی‌بهبهانی دربارهٔ حواشیِ میرداماد بر الاستبصار (اثر شیخ طوسی رحمه‌الله‌علیه) ۳۰۷

[تصویر شمارهٔ ۱]

مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین‌حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق.
نسخهٔ شمارهٔ ۲۱۴۴، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ ۱۰۷پ.
(حاشیه بر اُنموذج‌العلومِ دوانی)

[تصویر شمارهٔ ۲]

مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق.
نسخهٔ شمارهٔ ۳۱۴۴، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۱۰۸ر.
(حاشیه بر اُنموذج‌العلومِ دوانی)

[تصویر شمارهٔ ۳]

مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین‌حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق.
نسخهٔ شمارهٔ ۳۱۴۴، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۱۰۸پ.
(حاشیه بر أنموذج‌العلومِ دوانی/ الاستدلال علی الوجود الذهني)

[تصویر شمارهٔ ٤]

مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق.
نسخهٔ شمارهٔ ۲۱٤٤، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۱۰۹ر.
(الاستدلال علی الوجود الذهني/ أخصر البراهين على وجود الواجب)

[تصویر شمارهٔ ۵]

مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین‌حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق.
نسخهٔ شمارهٔ ۲۱۴۴، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۱۰۹پ.
(أخصر البراهین علی وجود الواجب)

[تصویر شمارهٔ ٦]

مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق.
نسخهٔ شمارهٔ ۲۱٤٤، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۱۱۰ر.
(أخصر البراهین علی وجود الواجب)

[تصویر شمارهٔ ۷]

مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین‌حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق.
نسخهٔ شمارهٔ ۲۱٤٤، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۱۱۰پ.
(أخصر البراهین علی وجود الواجب)

[تصویر شمارهٔ ۸]

مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق.
نسخهٔ شمارهٔ ۲۱۴۴، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۱۱۱ر.
(حاشیه بر شرح مختصر الأصول)

[تصویر شمارهٔ ۹]

مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین‌حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق.
نسخهٔ شمارهٔ ۳۱۴۴، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۱۱۱پ.
(قصیدهٔ میرداماد در معرّفیِ خود)

[تصویر شمارهٔ ۱۰]

مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق.
نسخهٔ شمارهٔ ۲۱۴۴، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ ۱۱۲ر.
(قصیدهٔ میرداماد در معرّفیِ خود)

[تصویر شمارهٔ ۱۱]

مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین‌حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق.
نسخهٔ شمارهٔ ۳۱۴۴، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ ۱۱۲پ.
(قصیدهٔ میرداماد در معرّفیِ خود)

[تصویر شمارهٔ ۱۲]

مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین‌حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق.
نسخهٔ شمارهٔ ۳۱۴۴، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ ۱۱۳ر.
(قصیدهٔ میرداماد در معرّفیِ خود)

[تصویر شمارهٔ ۱۳]

مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین‌حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق.
نسخهٔ شمارهٔ ۲۱۴۴، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ ۱۱۳پ.
(قصیدهٔ میرداماد در معرّفیِ خود)

[تصویر شمارهٔ ۱۴]

مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق.
نسخهٔ شمارهٔ ۲۱۴۴، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۱۱۴ر.
(مثنویِ «مشرق‌الأنوار»)

[تصویر شمارهٔ ۱۵]

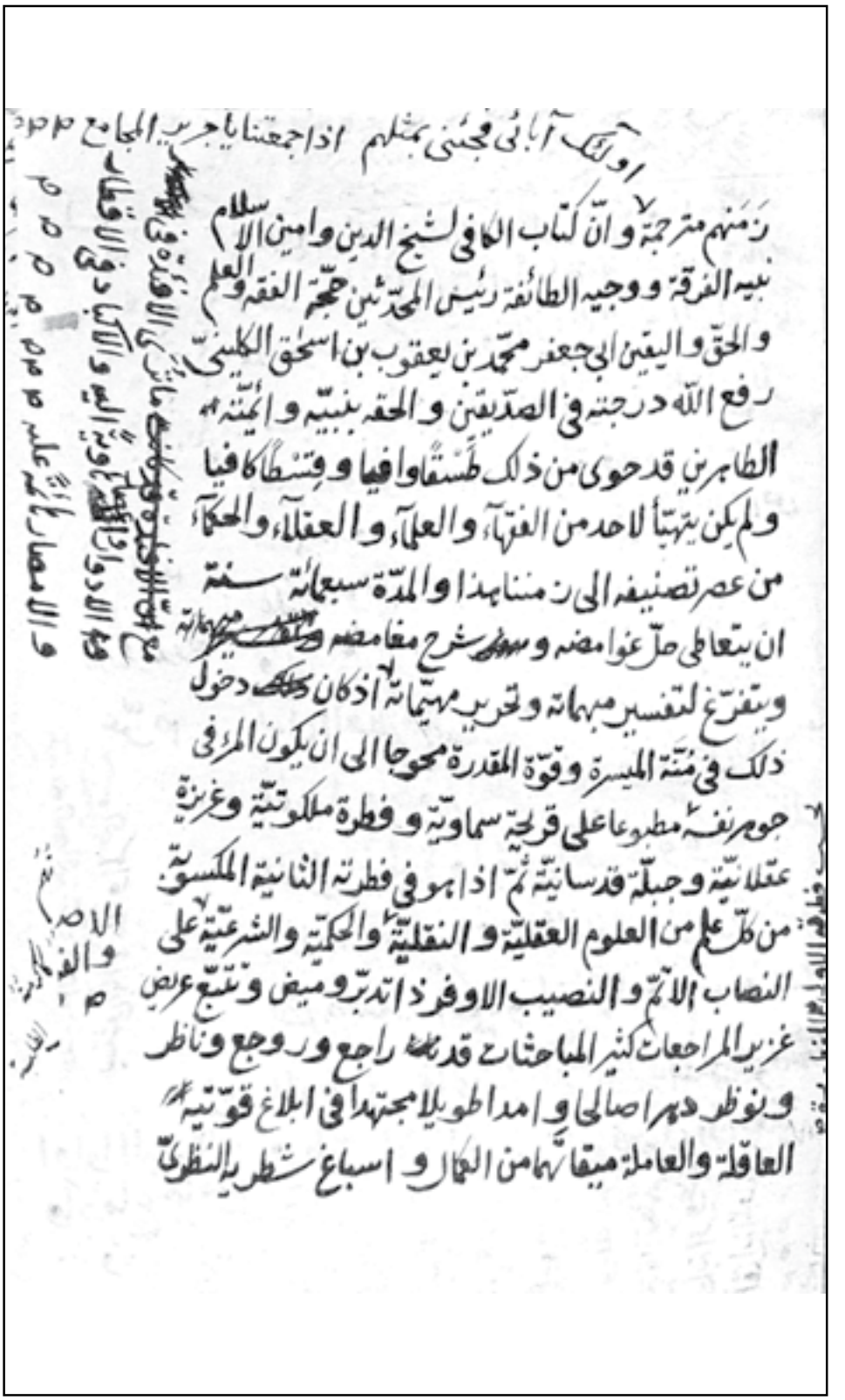
مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین‌حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق.
نسخهٔ شمارهٔ ۳۱۴۴، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۱۱۴پ.
(مثنویِ «مشرق‌الأنوار»)

[تصویر شمارهٔ ۱۶]

مجموعهٔ یادداشت‌های میرداماد در بیاض تاج‌الدین حسین صاعداصفهانی، به‌تاریخ شوّال ۹۹۳ه.ق.
نسخهٔ شمارهٔ ۲۱۴۴، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۱۱۵ر.
(مثنویِ «مشرق‌الأنوار»)

[تصویر شمارهٔ ۱۷]

بخشی از نسخهٔ اصل الرواشح السماویّة
نسخهٔ شمارهٔ ۳۵۴۷، کتابخانهٔ مرکز احیاء میراث اسلامی (قم)، برگ۳ر.
(تنها ۱۴ برگ ابتدایی این نسخه به‌خطّ میرداماد است.)

[تصویر شمارهٔ ۱۸]

بخشی از نسخهٔ اصل الرواشح السماویّة
نسخهٔ شمارهٔ ۲۵۴۷، کتابخانهٔ مرکز احیاء میراث اسلامی (قم)، برگ۵ر.
(برگی از این نسخه به‌دستِ سیّداحمد علوی‌عاملی تدارک شده است.)

[تصویر شمارهٔ ۱۹]

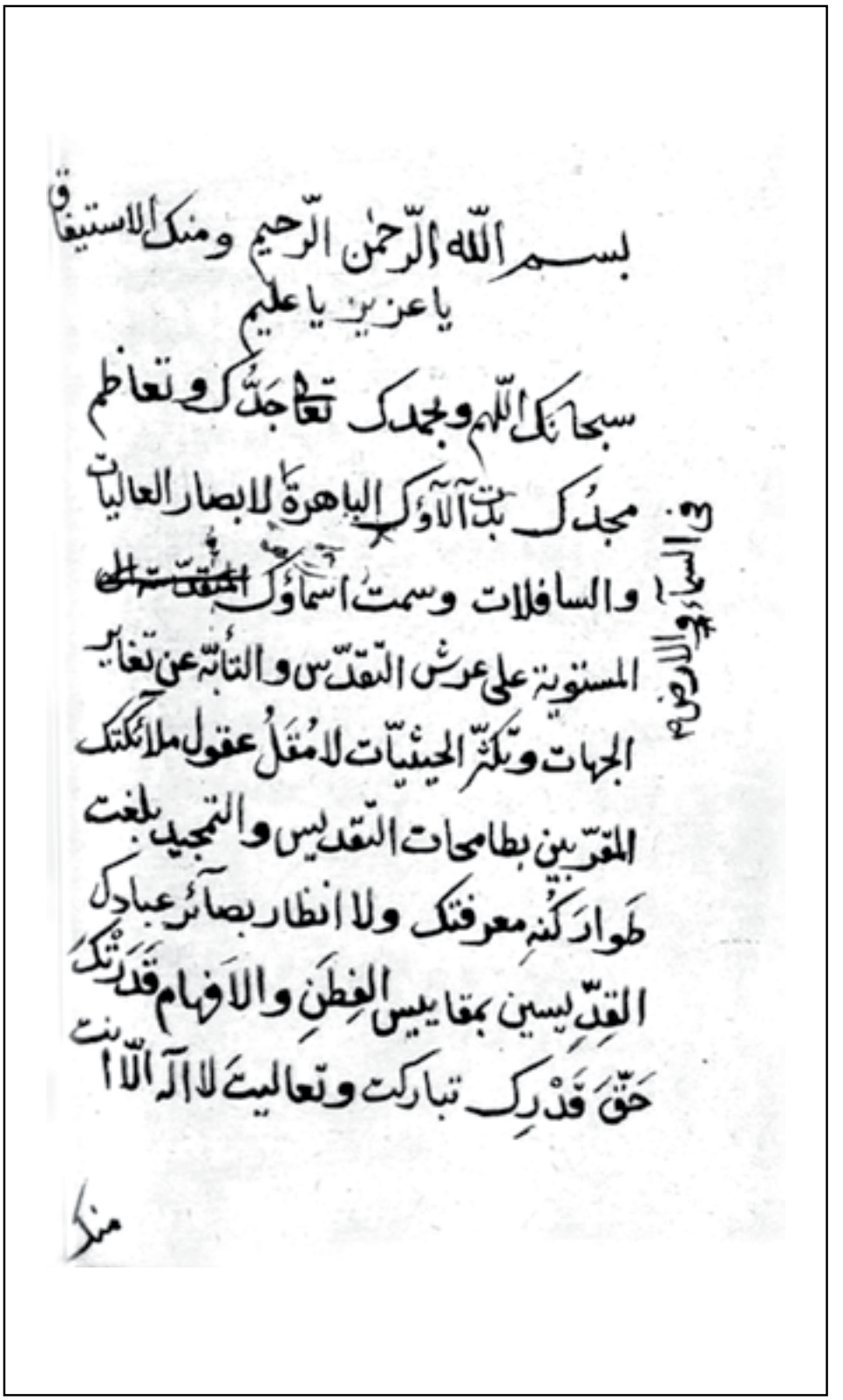

بخشی از نسخهٔ اصل الرواشح السماویّة

نسخهٔ شمارهٔ ۲۵۴۷، کتابخانهٔ مرکز احیاء میراث اسلامی (قم)، برگ۶ پ.

(مابقیِ اوراق نسخهٔ اصل، در کتابخانهٔ علّامهٔ روضاتی رحمه‌الله در اصفهان نگهداری می‌شود.)

[تصویر شمارهٔ ۲۰]

بسم الله الرحمن الرحیم ومنک الاستیفاق
یا عزیز یا علیم
سبحانک اللهم وبحمدک تعالی جدک وتعاظم
مجدک بدت آلاؤک الباهرة للابصار العالیات
والسافلات وسمت اسماؤک المقدسة
المستویة علی عرش التقدس والتأبه عن تغایر
الجهات وتکثر الحیثیات لامتقل عقول ملائکتک
المقربین بطامحات التقدیس والتمجید بلغت
طوارکنه معرفتک ولا انظار بصائر عبادک
القدسیین بمقاییس الفطن والافهام قدرتک
حق قدرک تبارکت وتعالیت لا اله الا انت
منک

نسخهٔ اصل نبراس‌الضیاء
نسخهٔ شمارهٔ ٦١٤٨، کتابخانهٔ ملّیِ ملک (تهران)، برگ٦پ.

[تصویر شمارهٔ ۳۱]

نسخهٔ اصل نبراس الضیاء

نسخهٔ شمارهٔ ٦١٤٨، کتابخانهٔ ملّی ملک (تهران)، برگ٨٤پ.

(حواشیِ نسخه به‌خطّ حکیم ملّاعلی نوری رحمه‌الله‌علیه است.)

[تصویر شمارهٔ ۲۲]

نسخهٔ اصل نبراس الضیاء

نسخهٔ شمارهٔ ٦١٤٨، کتابخانهٔ ملّیِ ملک (تهران)، برگ۱۳۸پ.

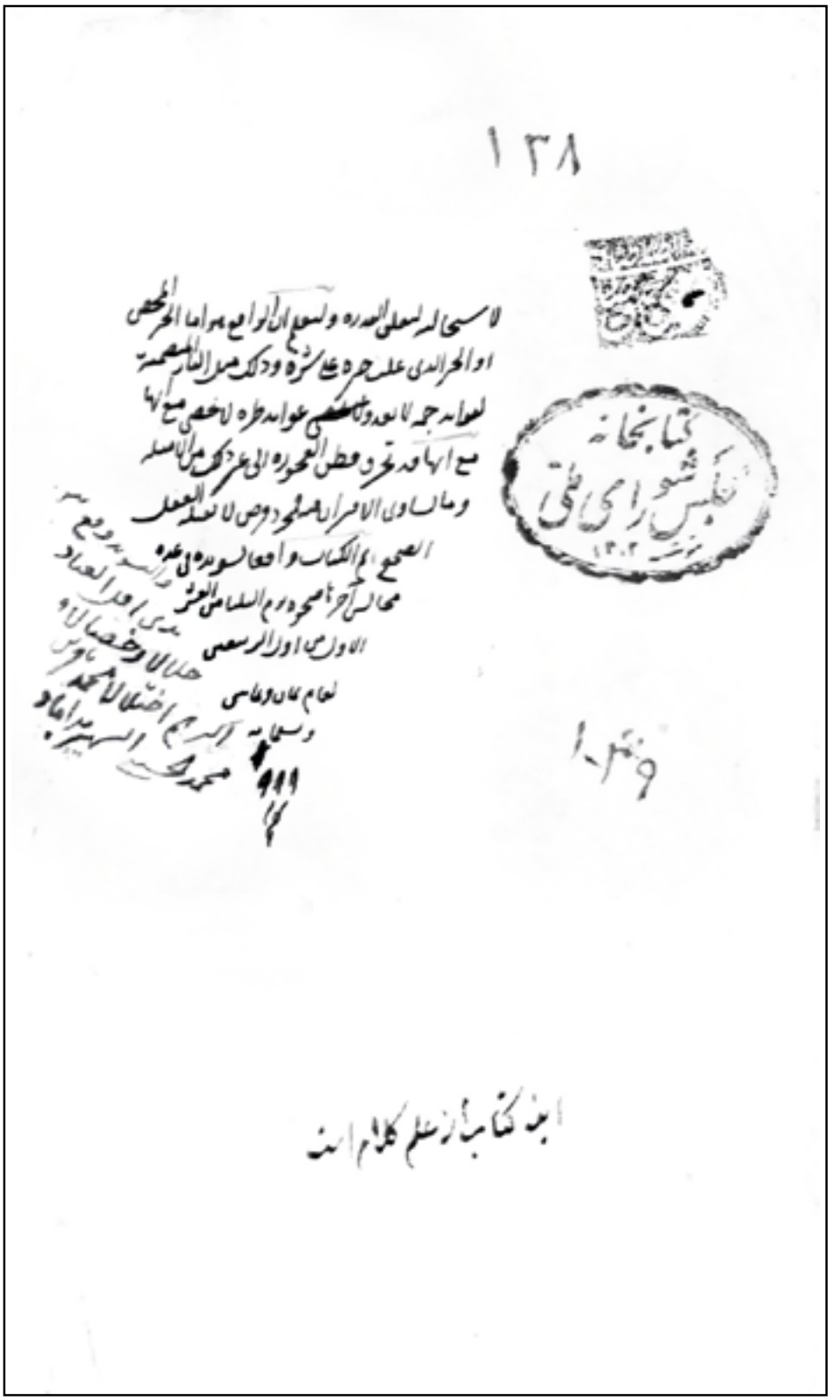
(حواشیِ نسخه به‌خطّ حکیم ملّاعلی نوری رحمه‌الله‌علیه است.)

[تصویر شمارهٔ ۲۳]

حاشیهٔ محمود نیریزی بر إثبات‌الواجبِ دوانی (کتابت‌کردهٔ میرداماد، به‌تاریخ ربیع‌الأوّل ۹۸۸ه‍.ق.)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۲۸٤٫٤ط، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۵۸پ.
(نیمی از این نسخه به‌خطّ میرداماد است.)

[تصویر شمارهٔ ۳٤]

حاشیهٔ محمود نیریزی بر إثبات‌الواجبِ دوانی (کتابت‌کردهٔ میرداماد، به‌تاریخ ربیع‌الأوّل ۹۸۸ه.ق.)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۳۸٤/٤ط، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ٦۹پ.
(نیمی از این نسخه به‌خطّ میرداماد است.)

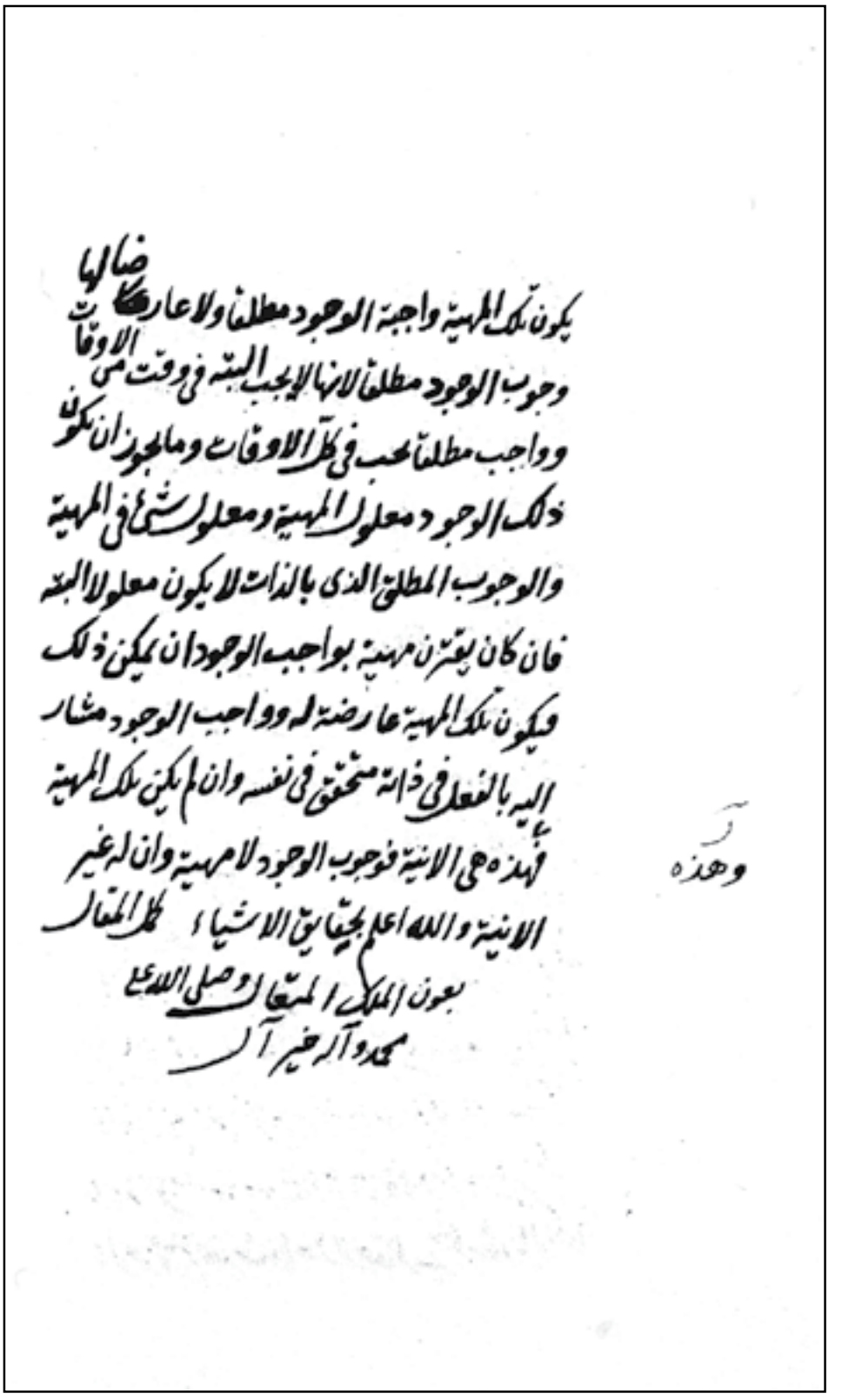
[تصویر شمارهٔ ۳۵]

بسم الله الرحمن الرحیم وعلیک الاتکال یا کریم
من تعلیق الشیخ الرئیس ابی علی بن سینا قدس الله
روحه العزیز قال علم الباری تعالی ذاته
فهو یعلم الاشیاء جزئیها وکلیها علی ما هی علیه من
جزئیتها وکلیتها وتغیرها وکونها وحدوثها وعدمها
واسباب عدمها ویعرف الابدیات علی ما هی علیه
من ابدیتها والحادثات علی ما هی علیه من علة حدوثها
ویعرفها قبل حدوثها ومع حدوثها وبعد حدوثها
بعللها واسبابها الکلیة ولا یفقد حدوثها علی الکلیات
لم یکن کما نحن لانعلم الاشیاء قبل حدوثها بکلها
حاضرة له فان ذاته سببها وهو لا بد هل عن ذاته
ویعرف الجزئیات والشخصیات باسبابها وعللها
علی الوجه الذی لا یتغیر علمه ولا یبطل وان تغیرت
الجزئیات والشخصیات فانه لا یعرفه کما نحن نعرفه
بادراک الحس له وبالاشارة الیه بل یعرفه بالاسباب

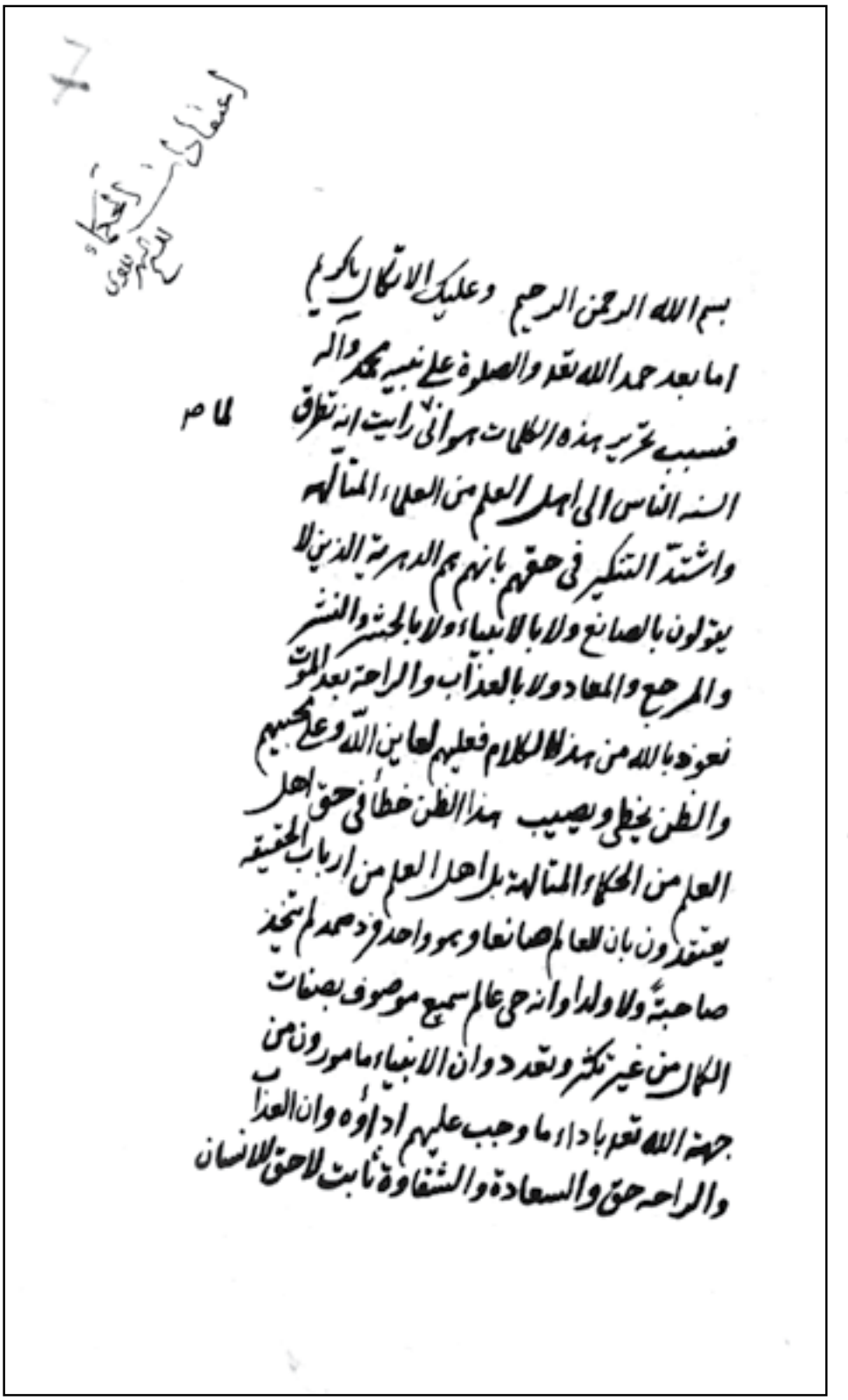
گزیده‌ای از کتاب التعلیقات (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ میرداماد)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۷۹۳/۱، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ ۲پ.

[تصویر شمارهٔ ۳۶]

گزیده‌ای از کتاب التعلیقات (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ میرداماد)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۷۹۳٫۱، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ٤پ.

[تصویر شمارهٔ ۳۷]

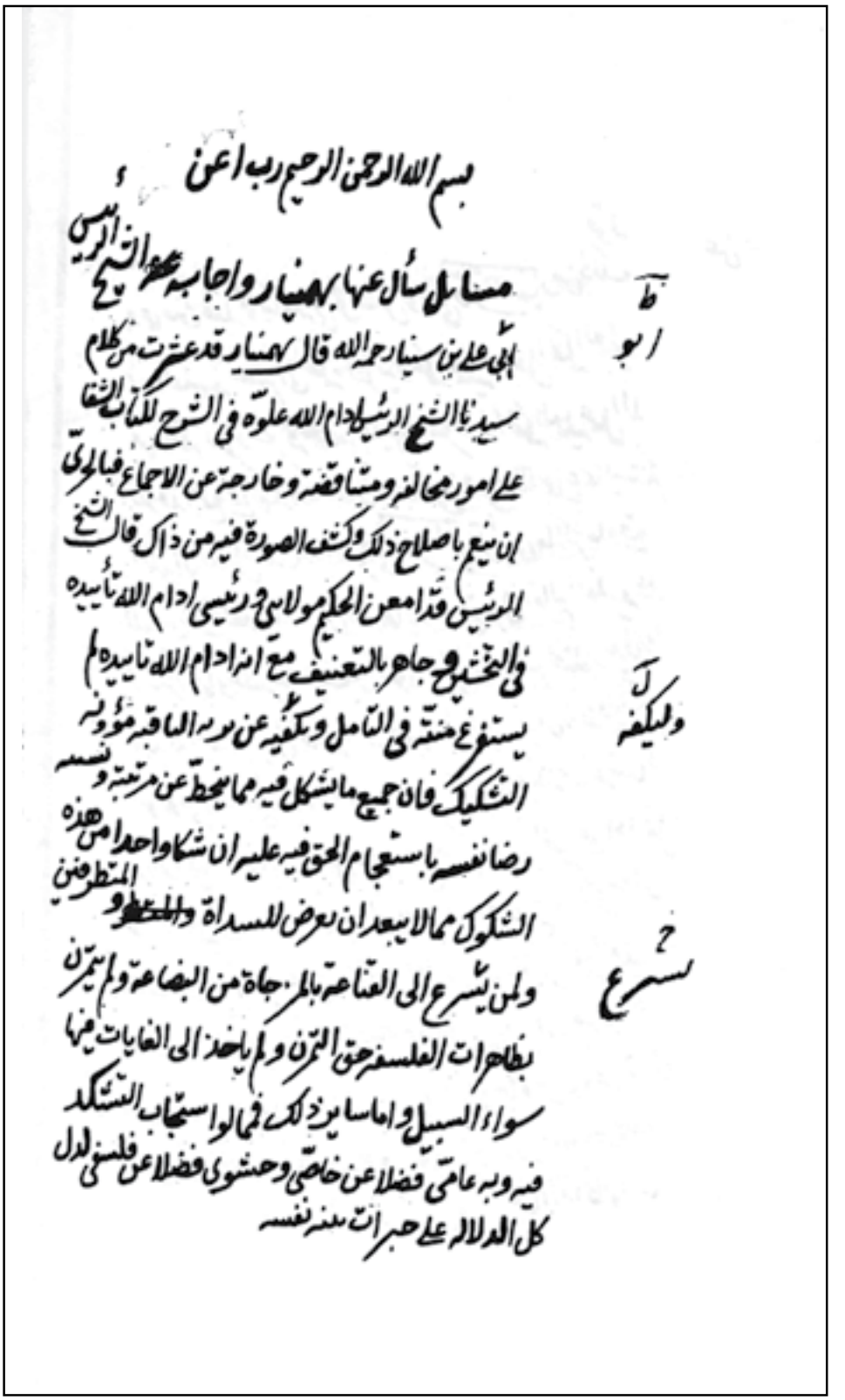
رسالهٔ اعتقادات‌الحکماء (اثر سهروردی رحمه‌الله / کتابت‌کردهٔ میرداماد)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۷۹۳،۲، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۵ر.

[تصویر شمارهٔ ۳۸]

رسالهٔ اعتقادات‌الحکماء (اثر سهروردی رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ میرداماد)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۷۹۲،۲، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۱۰پ.

[تصویر شمارهٔ ۳۹]

رسالهٔ أجوبة مسائل بهمنیار (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله / کتابت‌کردهٔ میرداماد)
برگرفته از گنجینهٔ خطوط علماء و دانشمندان، ج۱، ص۵۵۷.
(از موقعیّت کنونیِ این نسخه اطّلاعاتی در دست نیست.)

[تصویر شمارهٔ ۳۰]

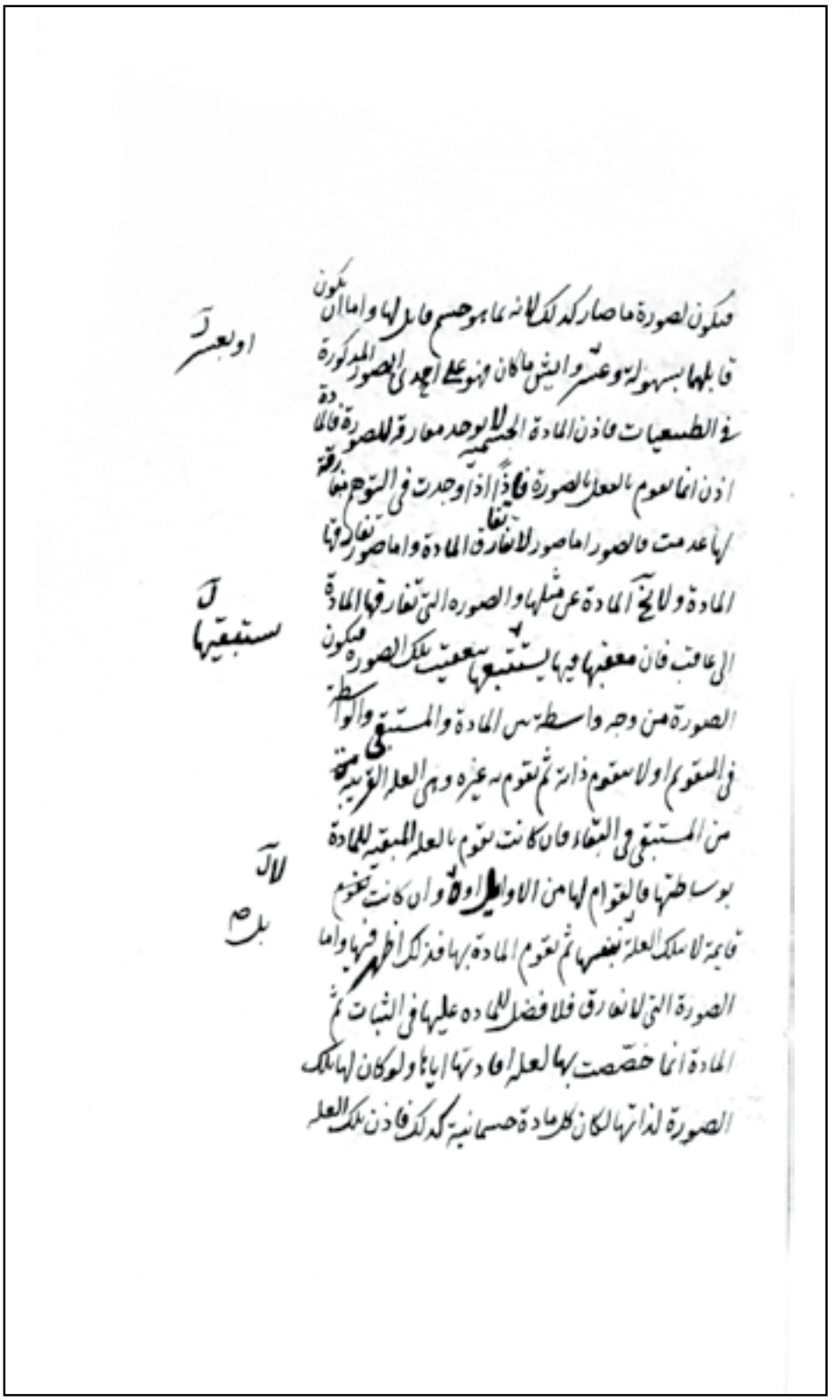
رسالهٔ أجوبة مسائل بهمنیار (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله / کتابت‌کردهٔ میرداماد)
برگرفته از گنجینهٔ خطوط علماء و دانشمندان، ج۱، ص۵۶۱.
(از موقعیّت کنونیِ این نسخه اطّلاعاتی در دست نیست.)

[تصویر شمارهٔ ۳۱]

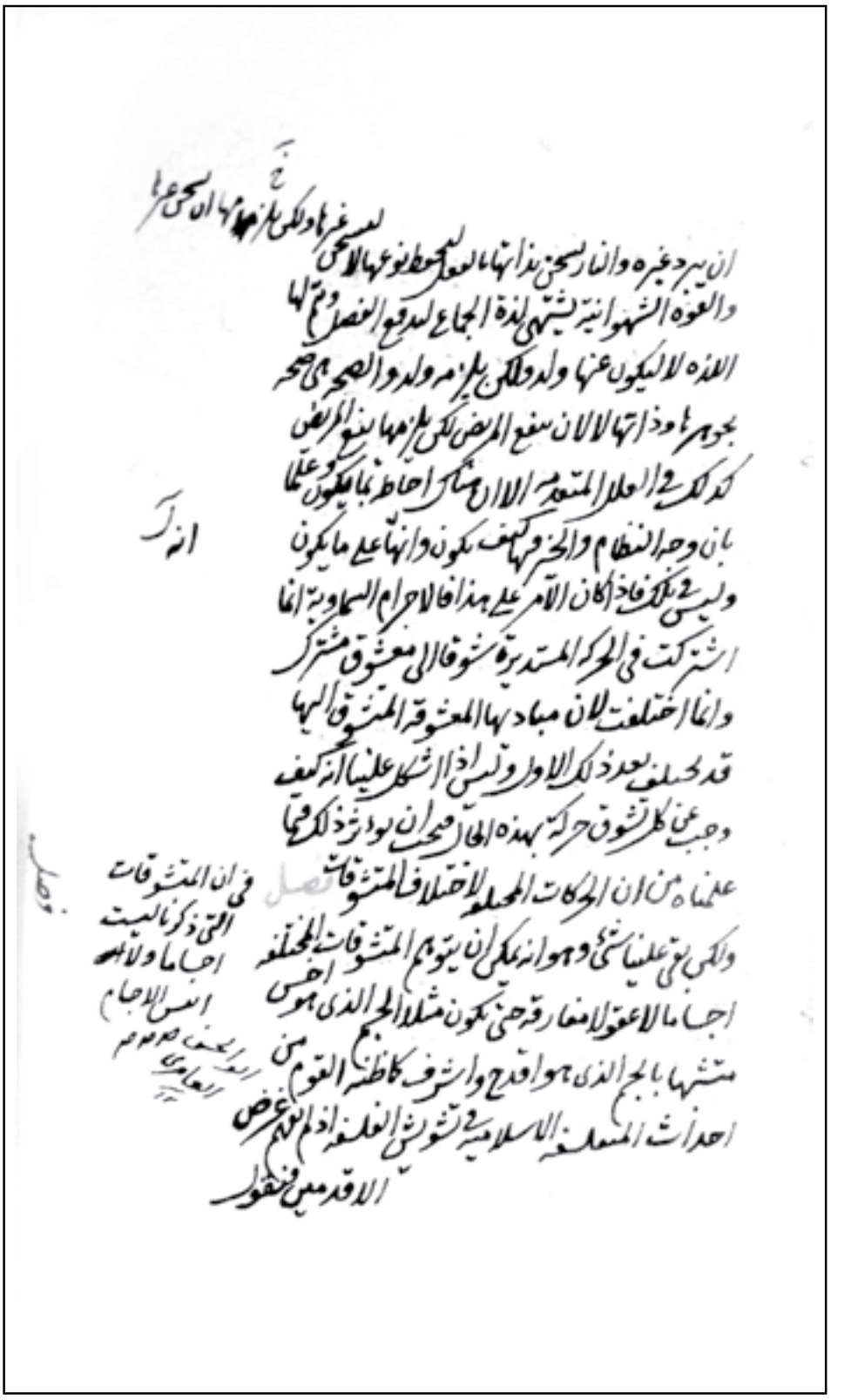
بخش «الهیّات» از کتاب النجاة (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله/ کتابت‌کردهٔ میرداماد، به‌تاریخ ذي‌الحجّهٔ ۹۸۹ هـ.ق.)
نسخهٔ شمارهٔ ٤٨٥، کتابخانهٔ آیة‌الله بروجردی رحمه‌الله (قم)، برگ۹۱پ.
(بنا بر انجامهٔ میرداماد، این دست‌نوشته از روی نسخهٔ اصل کتابت شده است.)

[تصویر شمارهٔ ۳۲]

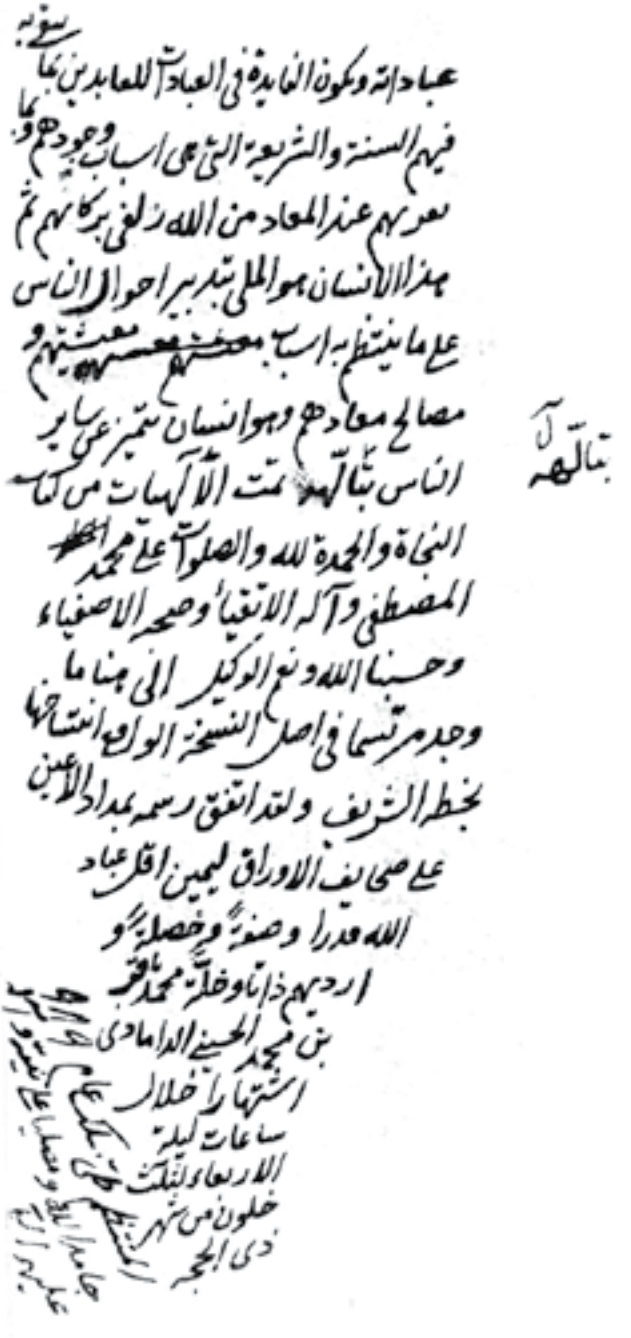
بخش «الهیّات» از کتاب النجاة (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله/ کتابت‌کردهٔ میرداماد، به‌تاریخ ذي‌الحجّهٔ ۹۸۹ه.ق.)
نسخهٔ شمارهٔ ٤٨٥، کتابخانهٔ آیة‌الله بروجردی رحمه‌الله (قم)، برگ۱۰۰ر.
(میرداماد پس از کتابت، نسخه را مقابله و تصحیح کرده است.)

[تصویر شمارهٔ ۳۳]

بخش «الهیّات» از کتاب النجاة (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله/ کتابت‌کردهٔ میرداماد، به‌تاریخ ذي‌الحجّهٔ ۹۸۹ه.ق.)
نسخهٔ شمارهٔ ۴۸۵، کتابخانهٔ آیة‌الله بروجردی رحمه‌الله (قم)، برگ ۱۶۲ر.
(میرداماد پس از کتابت، نسخه را مقابله و تصحیح کرده است.)

[تصویر شمارهٔ ۳۴]

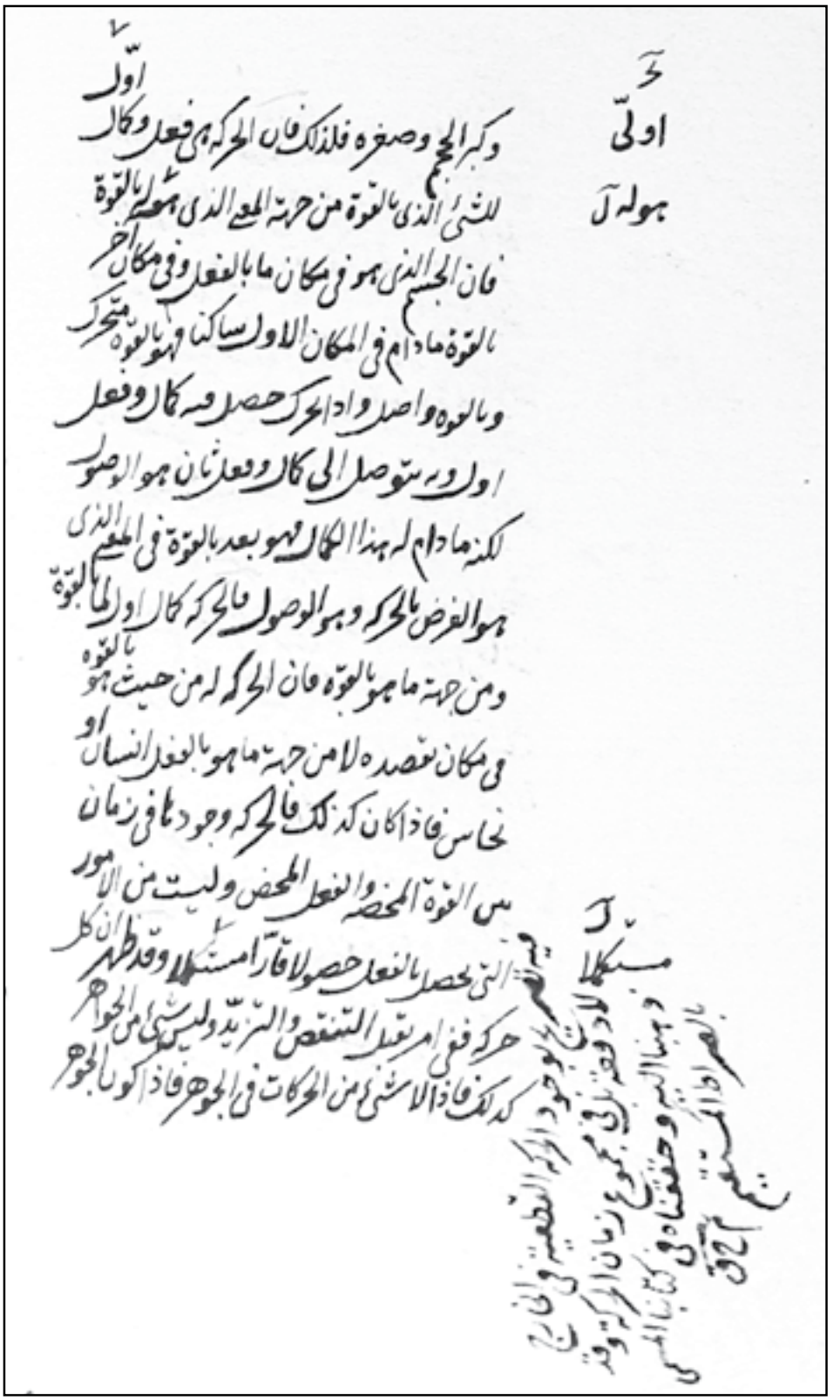
بخش «الهیّات» از کتاب النجاة (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ میرداماد، به‌تاریخ ذي‌الحجّهٔ ۹۸۹ هـ.ق.)
نسخهٔ شمارهٔ ۴۸۵، کتابخانهٔ آیة‌الله بروجردی رحمه‌الله‌علیه (قم)، برگ ۱۹۳پ.
(بنا بر انجامهٔ میرداماد، این دست‌نوشته از روی نسخهٔ اصل کتابت شده است.)

[تصویر شمارهٔ ۳۵]

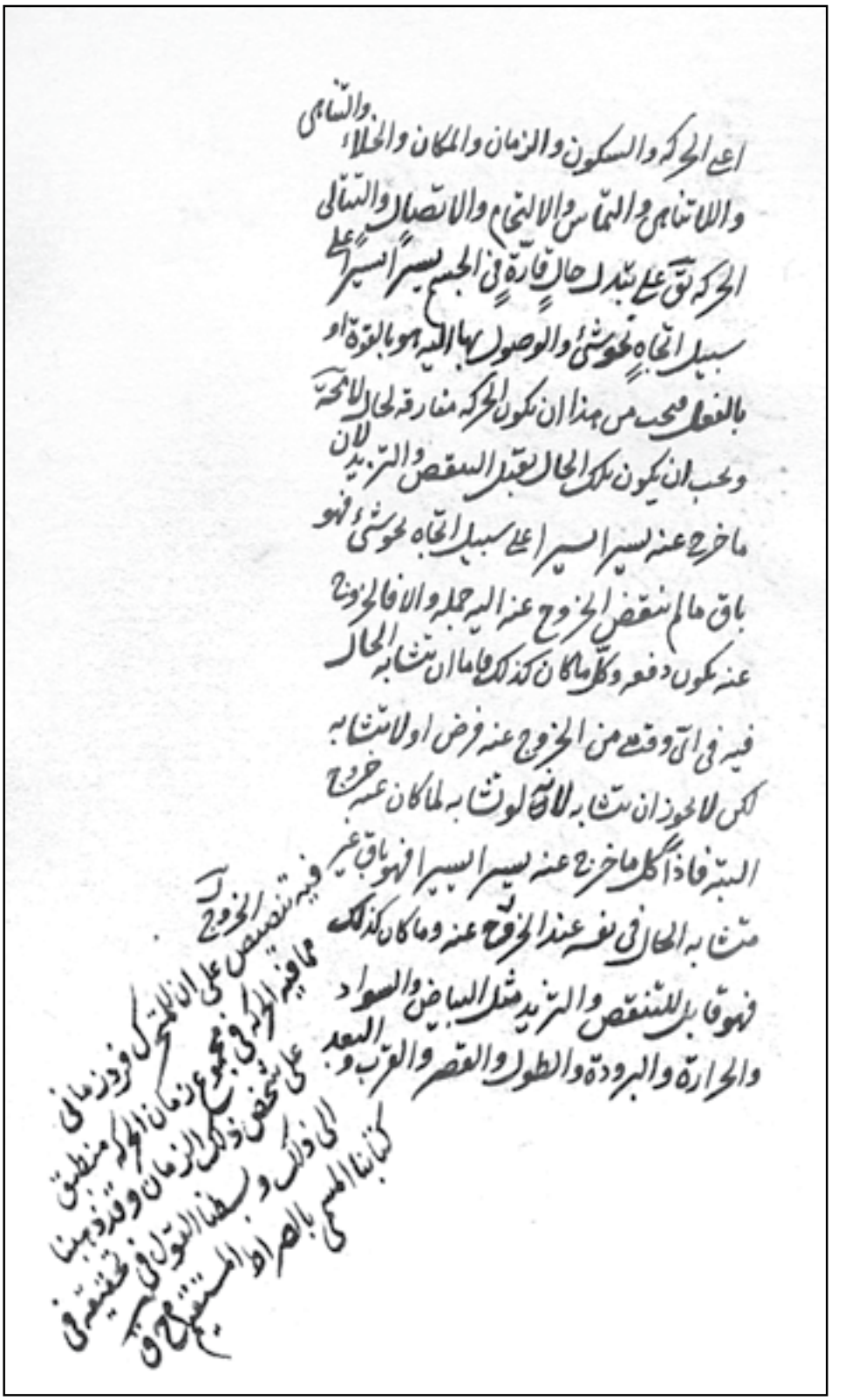
بخش «طبیعیّات» از کتاب النجاة (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله‌علیه) / کتابت‌کردهٔ میرداماد، به‌تاریخ محرّم‌الحرام ۹۹۰ هـ.ق.)
نسخهٔ شمارهٔ ۴۸۵، کتابخانهٔ آیة‌الله بروجردی رحمه‌الله‌علیه (قم)، برگ۵پ.

[تصویر شمارهٔ ۳۶]

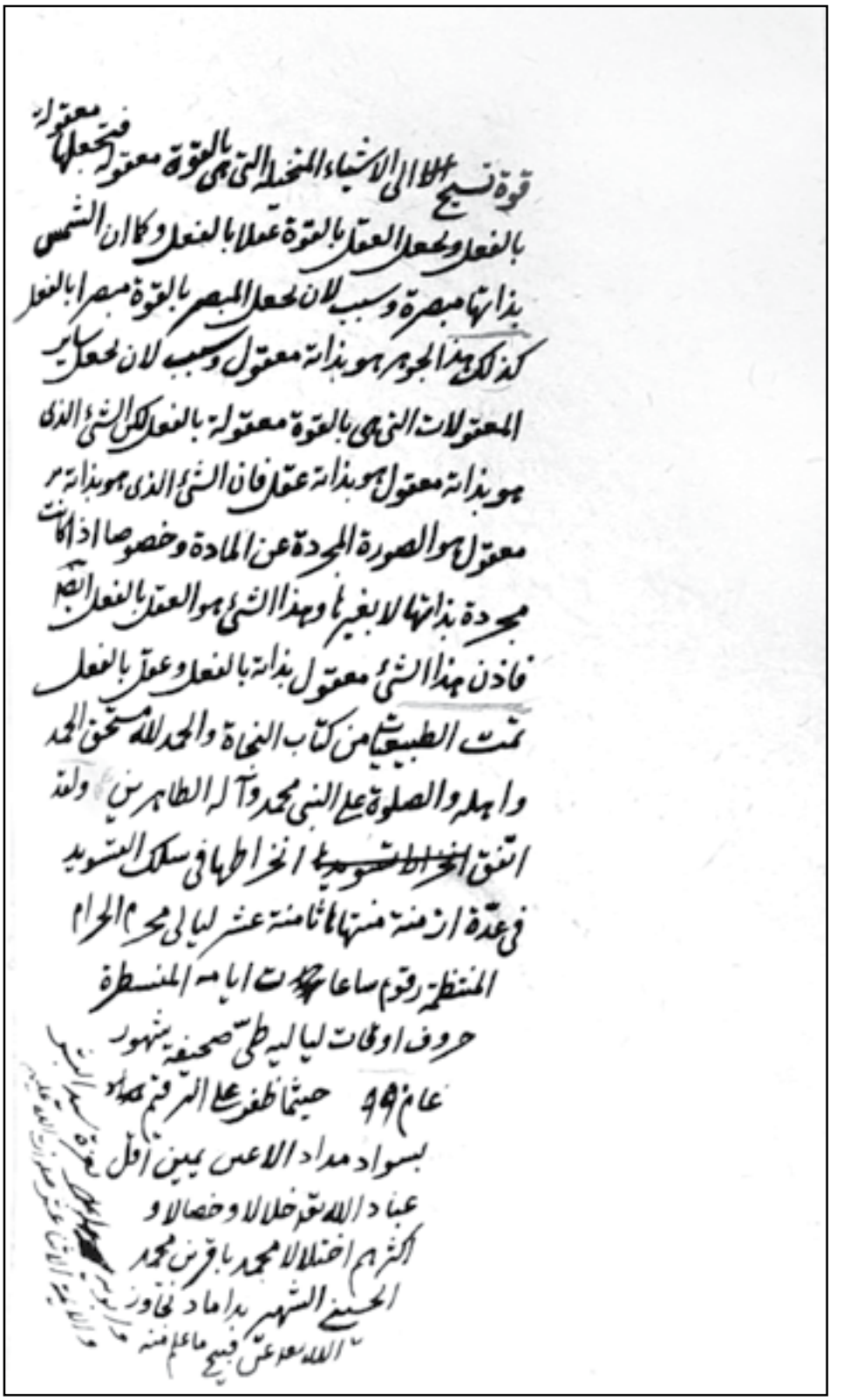
بخش «طبیعیّات» از کتاب النجاة (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله / کتابت‌کردهٔ میرداماد، به‌تاریخ محرّم‌الحرام ۹۹۰ هـ.ق.)
نسخهٔ شمارهٔ ۴۸۵، کتابخانهٔ آیة‌الله بروجردی رحمه‌الله (قم)، برگ ۱۲ر.
(حواشیِ نسخه از میرداماد است.)

[تصویر شمارهٔ ۳۷]

بخش «طبیعیّات» از کتاب النجاة (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله / کتابت‌کردهٔ میرداماد، به‌تاریخ محرّم‌الحرام ۹۹۰ هـ.ق.)
نسخهٔ شمارهٔ ۴۸۵، کتابخانهٔ آیة‌الله بروجردی رحمه‌الله (قم)، برگ ۱۲پ.
(حواشیِ نسخه از میرداماد است.)

[تصویر شمارهٔ ۳۸]

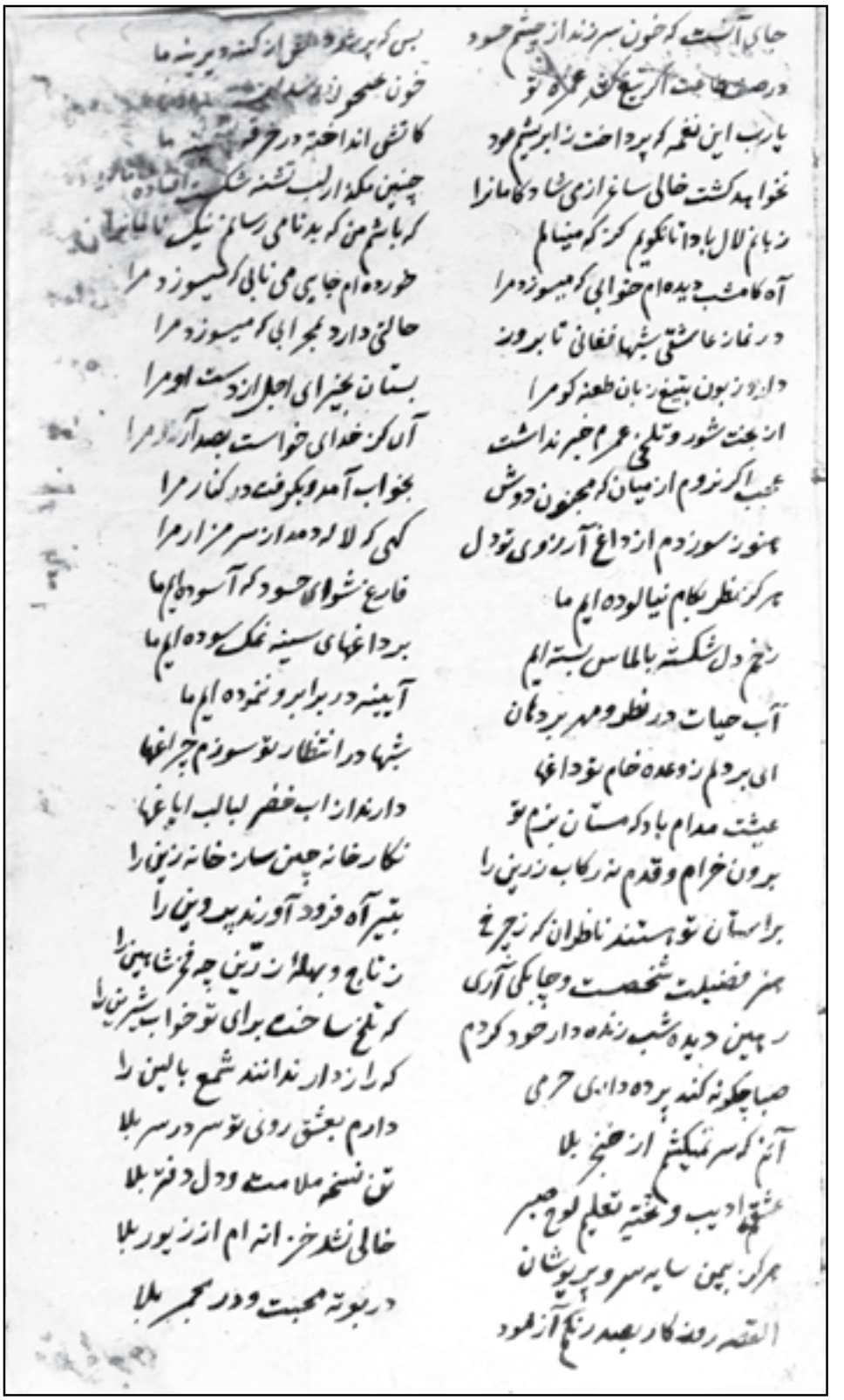
بخش «طبیعیّات» از کتاب النجاة (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله/ کتابت‌کردهٔ میرداماد، به‌تاریخ محرّم‌الحرام ۹۹۰ هـ.ق.)
نسخهٔ شمارهٔ ٤٨٥، کتابخانهٔ آیة‌الله بروجردی رحمه‌الله (قم)، برگ ۹۰پ.

[تصویر شمارهٔ ۳۹]

گزیده‌ای از اشعار بابافغانیِ شیرازی (کتابت‌کردهٔ میرداماد)
نسخهٔ شمارهٔ ۴۸۵، کتابخانهٔ آیة‌الله بروجردی رحمه‌الله (قم)، برگ۱۹۵پ.

[تصویر شمارهٔ ۴۰]

گزیده‌ای از اشعار بابافغانیِ شیرازی (کتابت‌کردهٔ میرداماد)
نسخهٔ شمارهٔ ۴۸۵، کتابخانهٔ آیة‌الله بروجردی رحمه‌الله (قم)، برگ۱۹۶ر.

[تصویر شمارهٔ ٤١]

دعاء الطائر الابيض الرومي على احدى الروايتين

بسم الله الرحمن الرحيم اللهم اني اسئلك
يا من لا تراه العيون ولا تخالطه الظنون ولا
تصفه الواصفون ولا تغيره الحوادث ولا تغشى
عليه الدهور انت تعلم مثاقيل الجبال ومكاييل
البحار وما اظلم عليه الليل وما اشرق عليه النهار
ولا يوارى منك سماء سماء ولا ارض ارضا ولا
لاجبال ما في وعورها ولا لبحار ما في قعورها انت
الذي سجد لك سواد الليل ونور النهار وشعاع
الشمس وضوء القمر ودوي الماء وحفيف الشجر

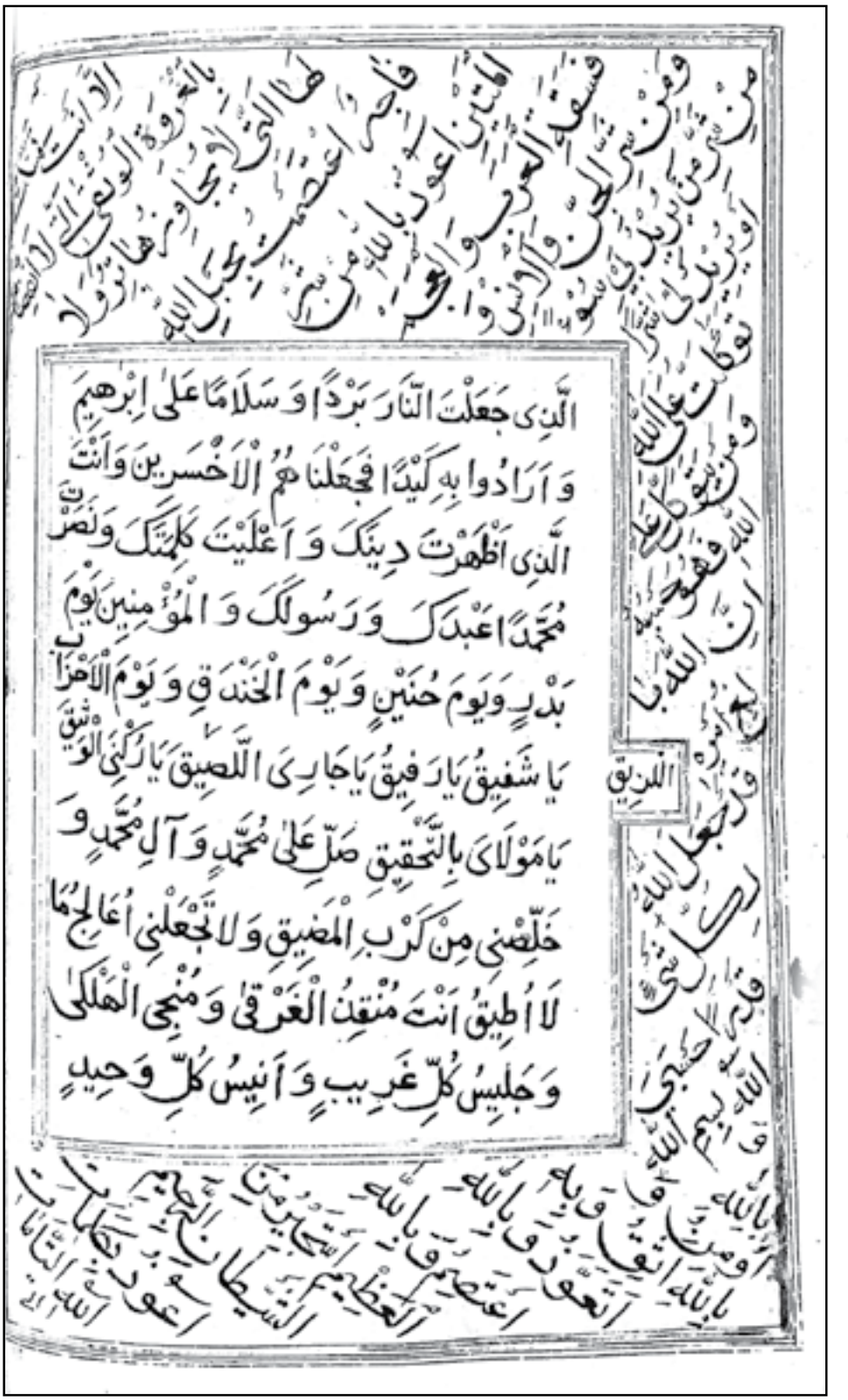
«دعاء الطاير الأبيض الرومي» (کتابت‌کردهٔ میرداماد)
نسخهٔ شمارهٔ ٥٦٨٨، کتابخانهٔ مدرسهٔ سپهسالار (تهران)، برگ۲۰۹پ.

[تصویر شمارهٔ ٤٢]

«دعاء الطاير الأبيض الرومي» (کتابت‌کردهٔ میرداماد)
نسخهٔ شمارهٔ ٥٦٨٨، کتابخانهٔ مدرسهٔ سپهسالار (تهران)، برگ۲۱۰ر.

[تصویر شمارهٔ ۴۳]

«دعاء الطایر الأبیض الرومي» (کتابت‌کردهٔ میرداماد)
نسخهٔ شمارهٔ ۵۶۸۸، کتابخانهٔ مدرسهٔ سپهسالار (تهران)، برگ۲۱۰پ.

[تصویر شمارهٔ ٤٤]

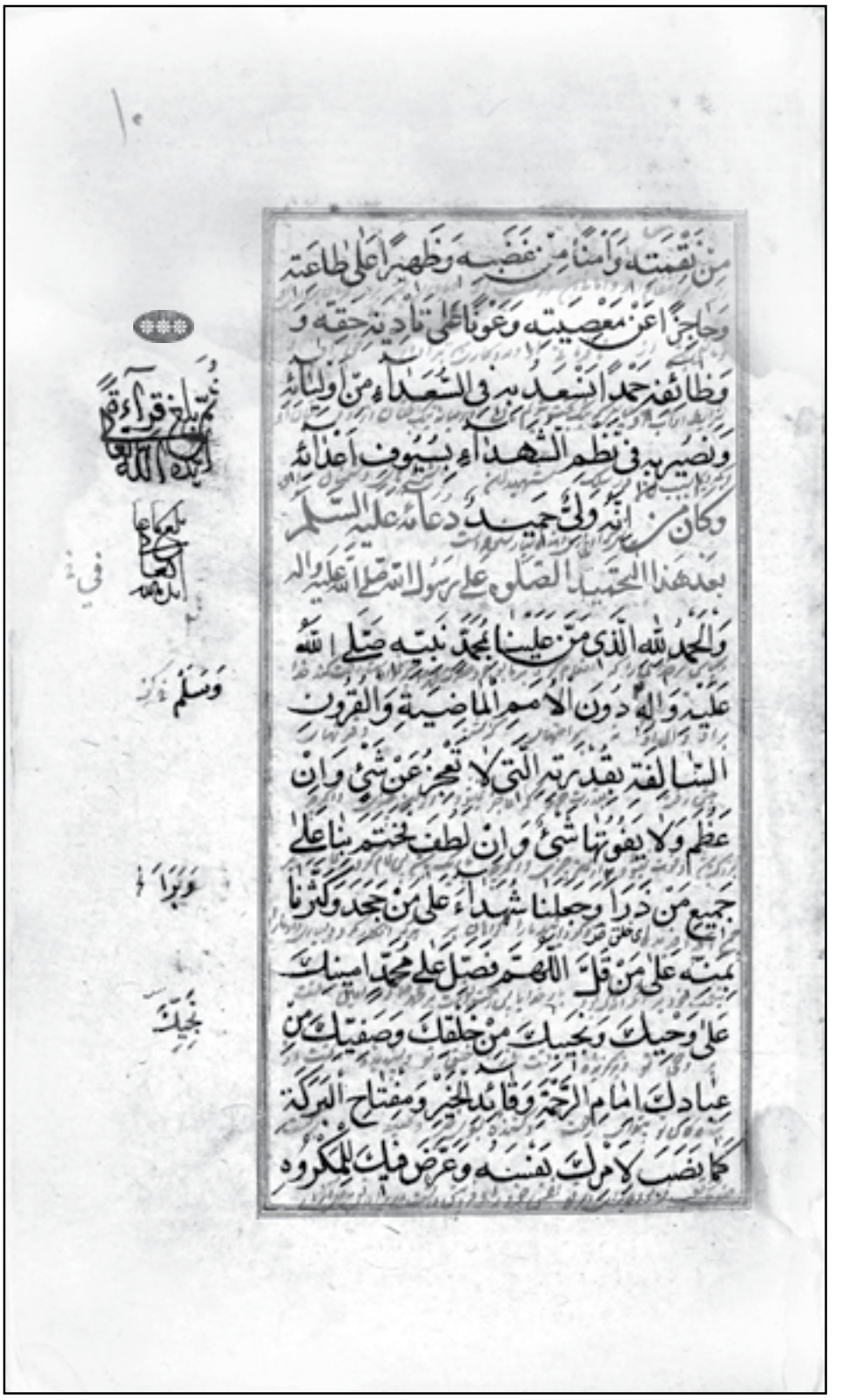
«دعاء الطاير الأبيض الرومي» (کتابت‌کردهٔ میرداماد)
نسخهٔ شمارهٔ ٥٦٨٨، کتابخانهٔ مدرسهٔ سپهسالار (تهران)، برگ٢١١ر.

[تصویر شمارهٔ ٤٥]

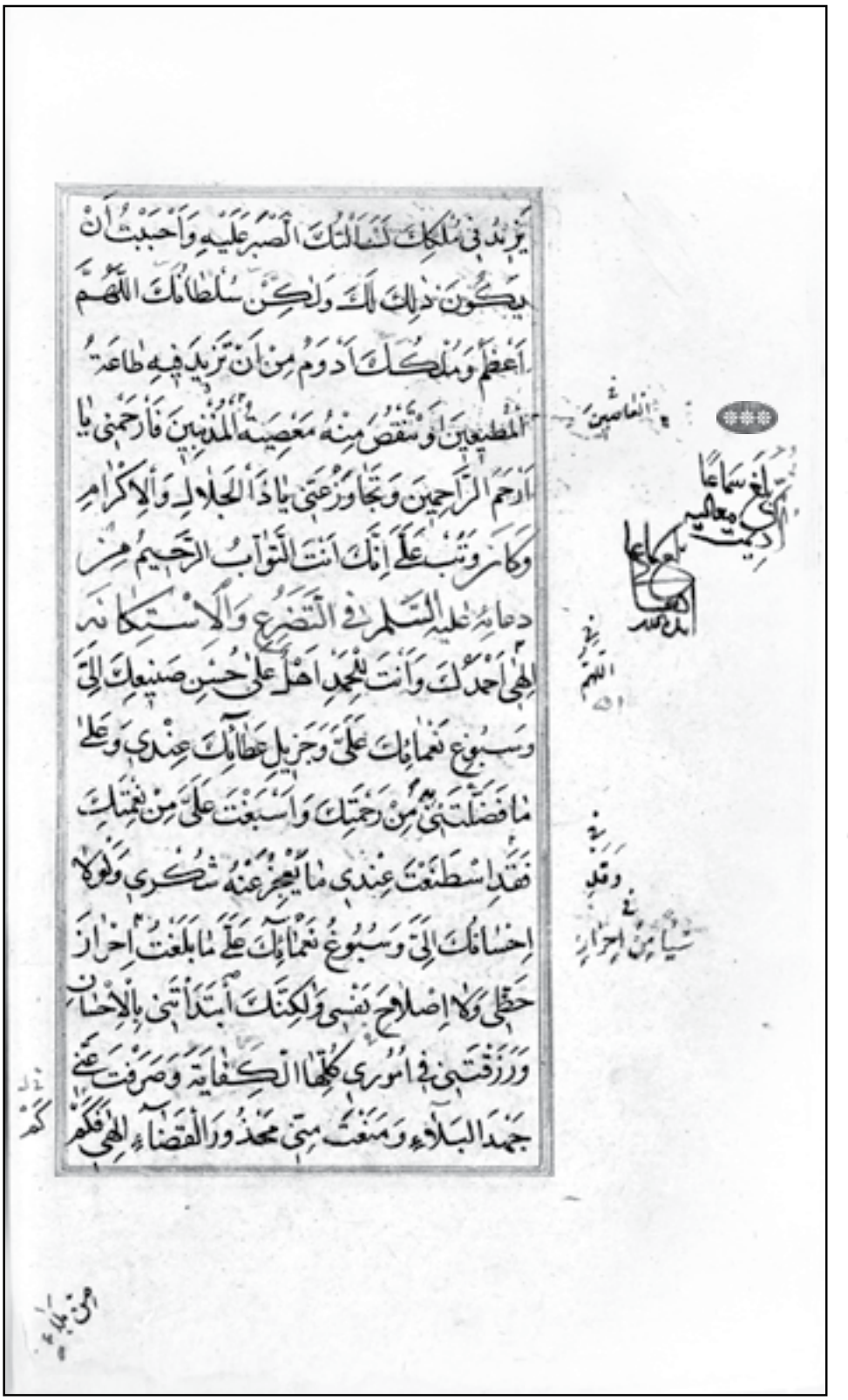
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ صحیفهٔ سجّادیّه (نسخهٔ شاهرخ‌بیگا وزیر)
نسخهٔ شمارهٔ ۳۳۹۱، کتابخانهٔ آستان قدس رضوی (مشهد)، برگ۸٦پ.
(بلاغ زیرین، متعلّق به شیخ بهایی است.)

[تصویر شمارهٔ ٤٦]

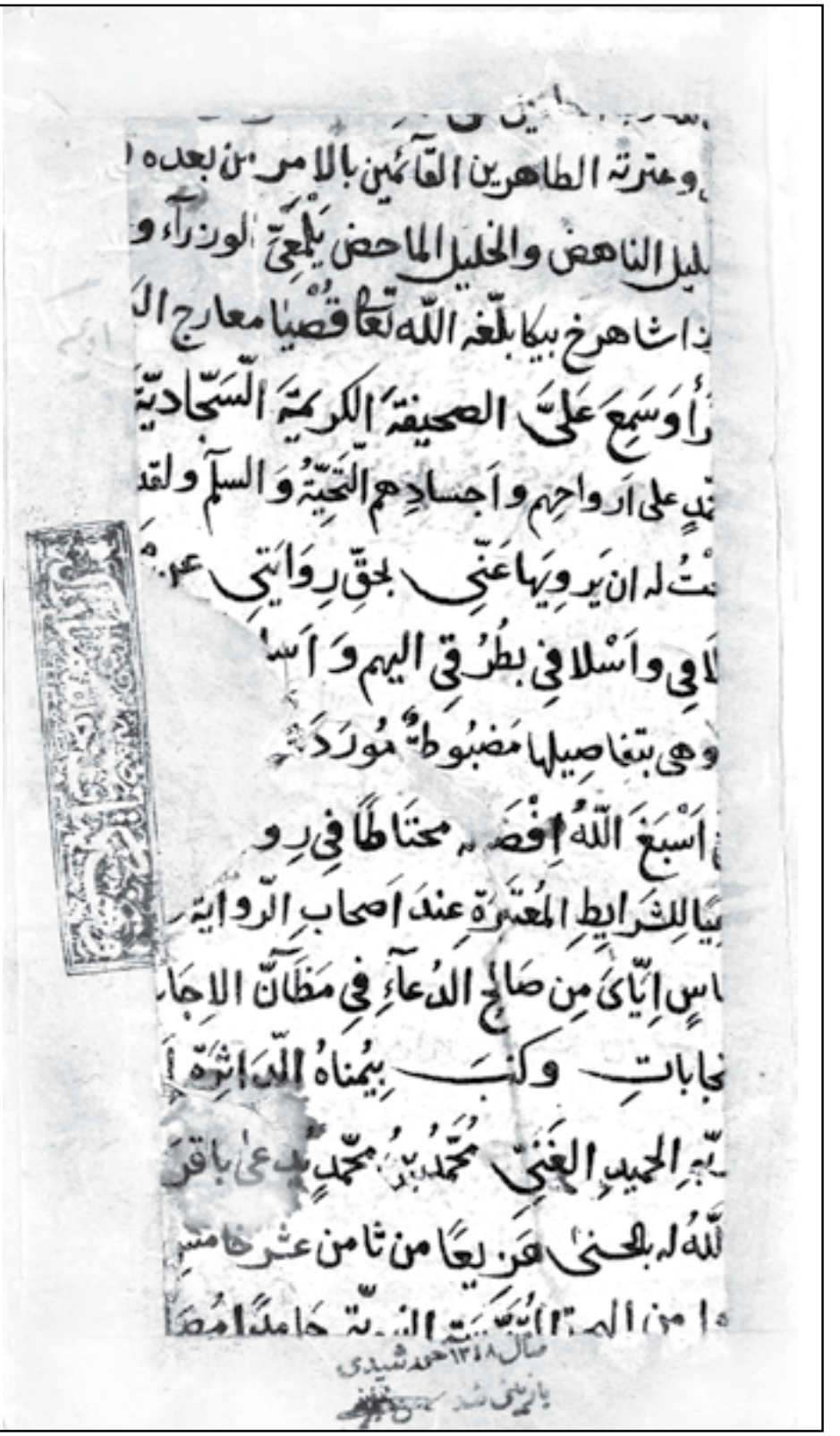
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ صحیفهٔ سجّادیّه (نسخهٔ شاهرخ‌بیگا وزیر)
نسخهٔ شمارهٔ ۳۳۹۱، کتابخانهٔ آستان قدس رضوی (مشهد)، برگ۱۰ر.
(بلاغ زیرین، متعلّق به شیخ بهایی است.)

[تصویر شمارهٔ ٤٧]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ صحیفهٔ سجّادیّه (نسخهٔ شاهرخ‌بیگا وزیر)
نسخهٔ شمارهٔ ۳۳۹۱، کتابخانهٔ آستان قدس رضوی (مشهد)، برگ۹۲پ.
(بلاغ زیرین، متعلّق به شیخ بهایی است.)

[تصویر شمارهٔ ٤٨]

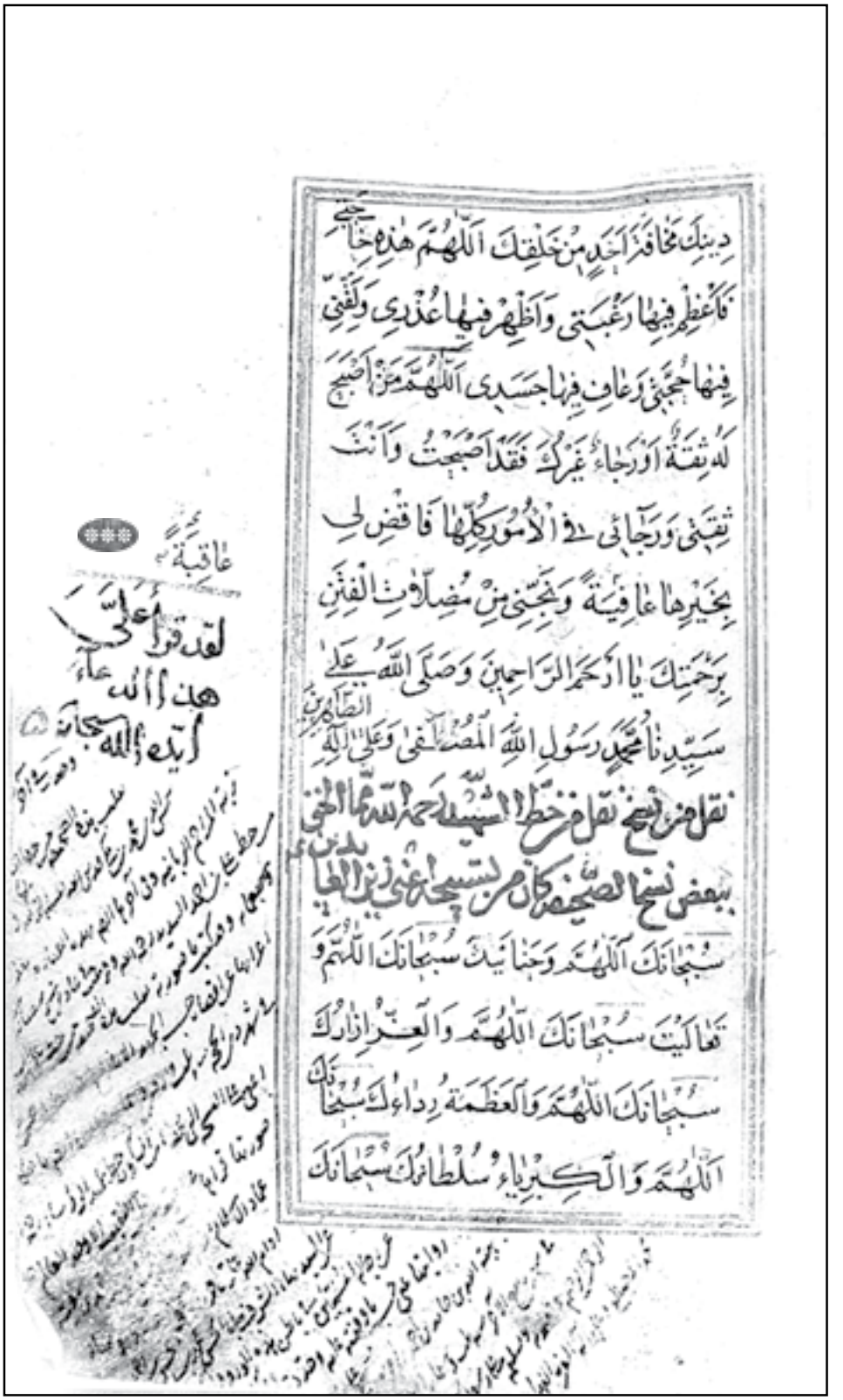
اجازه‌نامهٔ میرداماد به شاهرخ‌بیگا وزیر در روایت صحیفهٔ سجّادیّه
نسخهٔ شمارهٔ ۳۳۹۱، کتابخانهٔ آستان قدس رضوی (مشهد)، برگ۱ر.
(بخش‌هایی از نسخه آسیب دیده و قرائت تاریخ صدور اجازه‌نامه میسّر نیست.)

[تصویر شمارهٔ ٤٩]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ صحیفهٔ سجّادیّه (کتابت‌کردهٔ محمّدزمان حسینی)
نسخهٔ شمارهٔ ۸۳، کتابخانهٔ مدرسهٔ جعفریّه (زُهان)، برگ٦٤پ.
(بلاغ زیرین، متعلّق به شیخ بهایی است.)

[تصویر شمارهٔ ۵۰]

دینک مخافة احد من خلقک اللهم هذه حاجتی
فاعظم فیها رغبتی واظهر فیها عذری ولقنی
فیها حجتی وعافنی فیها جسدی اللهم من اصبح
له ثقة او رجاء غیرک فقد اصبحت وانت
ثقتی ورجائی فی الامور کلها فاقض لی
بخیرها عافیة ونجنی من مضلات الفتن
برحمتک یا ارحم الراحمین وصلی الله علی
سیدنا محمد رسول الله المصطفی وعلی آله
الطاهرین
نقل من نسخ نقل من خط الشهید رحمه الله منها الخبر
بعض نسخ الصحیفة کان من تسبیح غنی زین العابدین
سبحانک اللهم وبحمدک سبحانک اللهم و
تعالیت سبحانک اللهم والعز ازارک
سبحانک اللهم والعظمة ردائک سبحانک
اللهم والکبریاء سلطانک سبحانک

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ صحیفهٔ سجّادیّه (کتابت‌کردهٔ محمّدزمان حسینی)
نسخهٔ شمارهٔ ۸۳، کتابخانهٔ مدرسهٔ جعفریّه (زُهان)، برگ۱۱۳ر.

[تصویر شمارهٔ ۵۱]

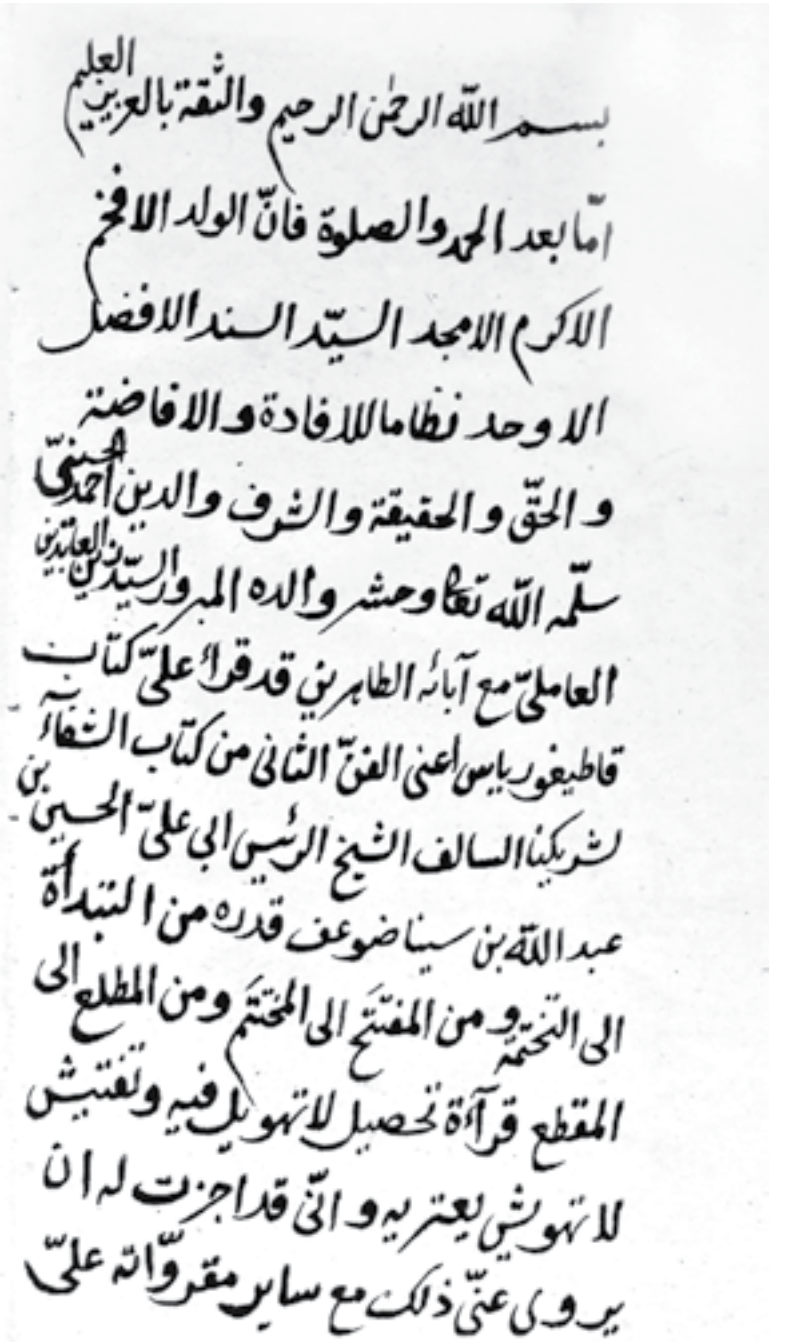
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ صحیفهٔ سجّادیّه (کتابت‌کردهٔ محمّدزمان حسینی)
نسخهٔ شمارهٔ ۸۳، کتابخانهٔ مدرسهٔ جعفریّه (زُهان)، برگ۶۸پ.
(بلاغ زیرین، متعلّق به شیخ بهایی است.)

[تصویر شمارهٔ ۵۲]

اجازه‌نامهٔ میرداماد به قاریِ صحیفهٔ سجّادیّه
نسخهٔ شمارهٔ ۸۳، کتابخانهٔ مدرسهٔ جعفریّه (زُهان)، برگ۱ر.
(بخش‌هایی از نسخه آسیب دیده و هویّت مُجاز و تاریخ صدور اجازه‌نامه مشخّص نیست.)

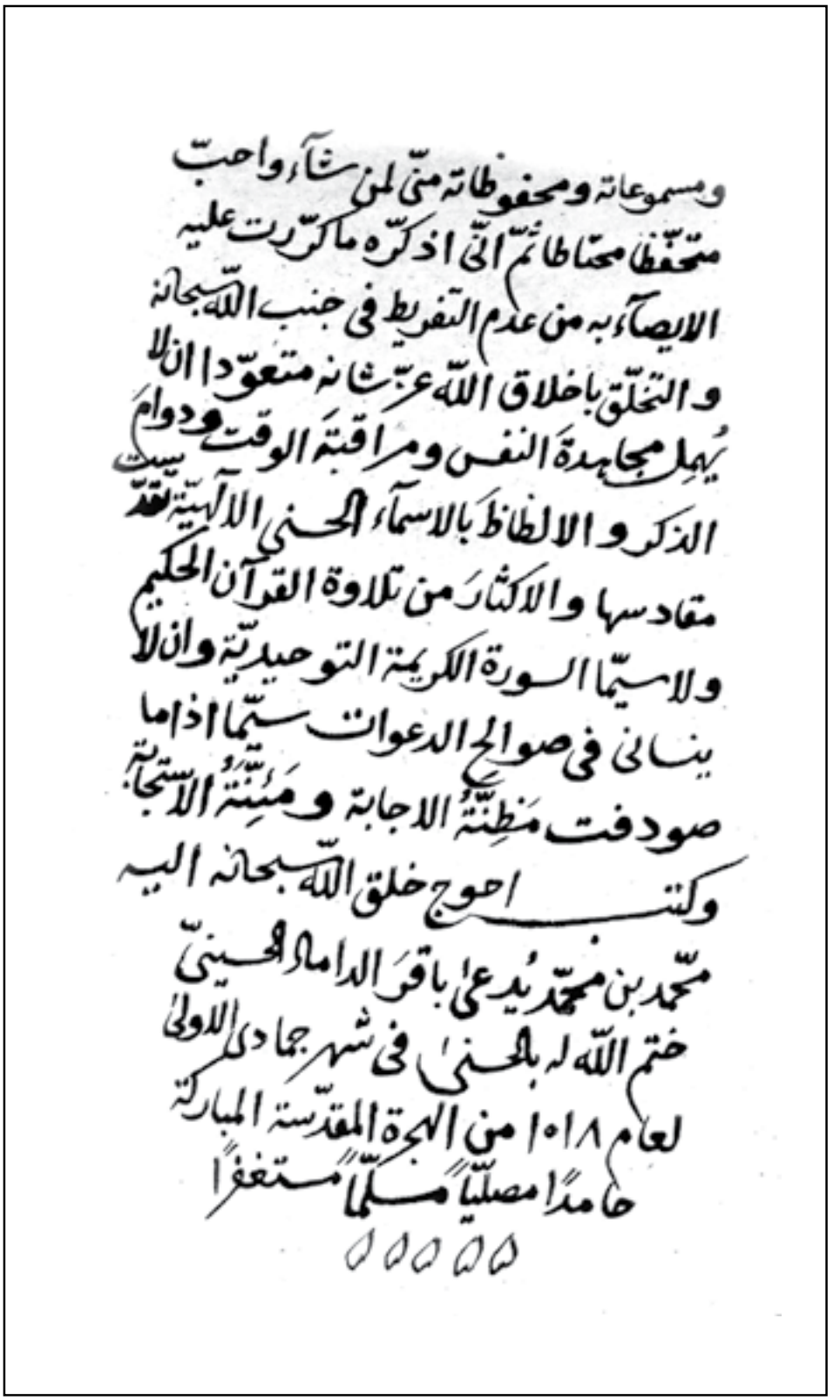
[تصویر شمارهٔ ۵۳]

بسم الله الرحمن الرحیم والثقة بالعزیز العلیم
امّا بعد الحمد والصلوة فانّ الولد الافخم
الاکرم الامجد السیّد السند الافضل
الاوحد نظاما للافادة والافاضة
والحقّ والحقیقة والشرف والدین احمد الحسنی
سلّمه الله تعالی وحشر والده المبرور السیّد زین العابدین
العاملیّ مع آبائه الطاهرین قد قرأ علیّ کتاب
قاطیغوریاس اعنی الفنّ الثانی من کتاب الشفاء
لشریکنا السالف الشیخ الرئیس ابی علیّ الحسین بن
عبد الله بن سینا ضوعف قدره من البدأة
الی التخمیم ومن المفتتح الی المختتم ومن المطلع الی
المقطع قرأة تحصیل لا تهویل فیه وتفتیش
لا تهوّش یعتریه وانّی قد اجزت له ان
یروی عنّی ذلک مع سایر مقروّاته علیّ

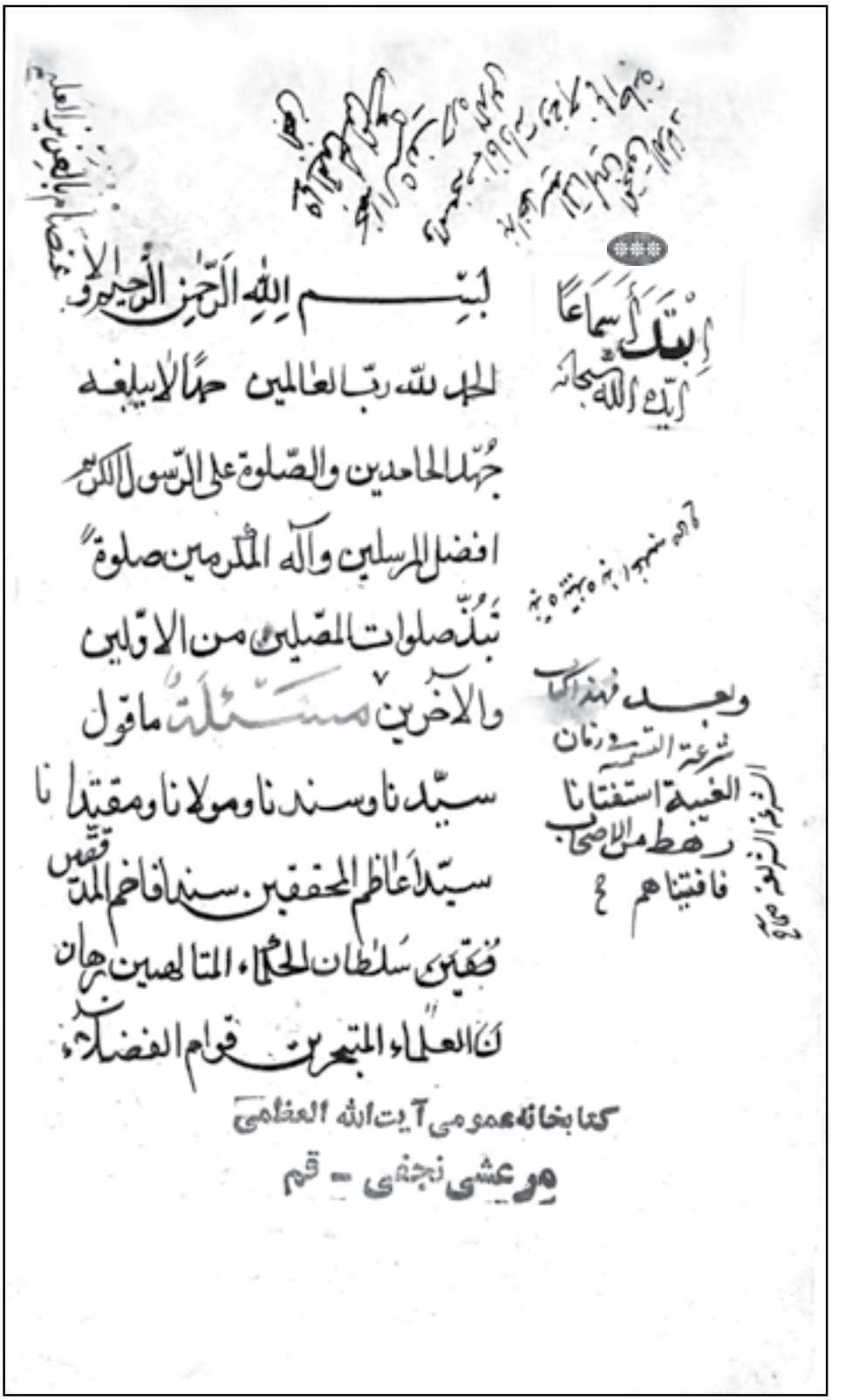
اجازه‌نامهٔ میرداماد به سیّداحمد علوی‌عاملی، به‌تاریخ جمادی‌الأولی ۱۰۱۸ه.ق.
نسخهٔ شمارهٔ ۲۵۷، کتابخانهٔ مدرسهٔ صدر بازار (اصفهان)، برگ۵۲پ.

[تصویر شمارهٔ ٥٤]

اجازه‌نامهٔ میرداماد به سیّداحمد علوی‌عاملی، به‌تاریخ جمادی‌الأولی ۱۰۱۸ه.ق.
نسخهٔ شمارهٔ ۳۵۷، کتابخانهٔ مدرسهٔ صدر بازار (اصفهان)، برگ۵۳ر.

[تصویر شمارهٔ ۵۵]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ شرعة التسمیة (کتابت کردهٔ عبدالمطّلب طالقانی)
نسخهٔ شمارهٔ ۳۵۱۹، کتابخانهٔ آیة‌الله مرعشی نجفی رحمه‌الله (قم)، برگ ۱پ.
(یادداشت بالای صفحه، به خطّ آیة‌الله مرعشی نجفی رحمه‌الله است.)

[تصویر شمارهٔ ٥٦]

انهاء میرداماد بر نسخهٔ شرعة‌التسمیة و اجازه‌نامهٔ وی به عبدالمطّلب طالقانی، به‌تاریخ ذي‌الحجّهٔ ١٠٣٠ هـ.ق.
نسخهٔ شمارهٔ ٣٥١٩، کتابخانهٔ آیة‌الله مرعشی نجفی رحمه‌الله (قم)، برگ ٢٠٠ر.
(برگ پایانیِ نسخهٔ شرعة‌التسمیة)

[تصویر شمارهٔ ۵۷]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ شرعة‌التسمیة (کتابت‌کردهٔ شیخ محمّد گنابادی)
نسخهٔ شمارهٔ ۳۲، کتابخانهٔ امام حکیم رحمه‌الله (نجف)، برگ ۶۷ پ.

[تصویر شمارهٔ ۵۸]

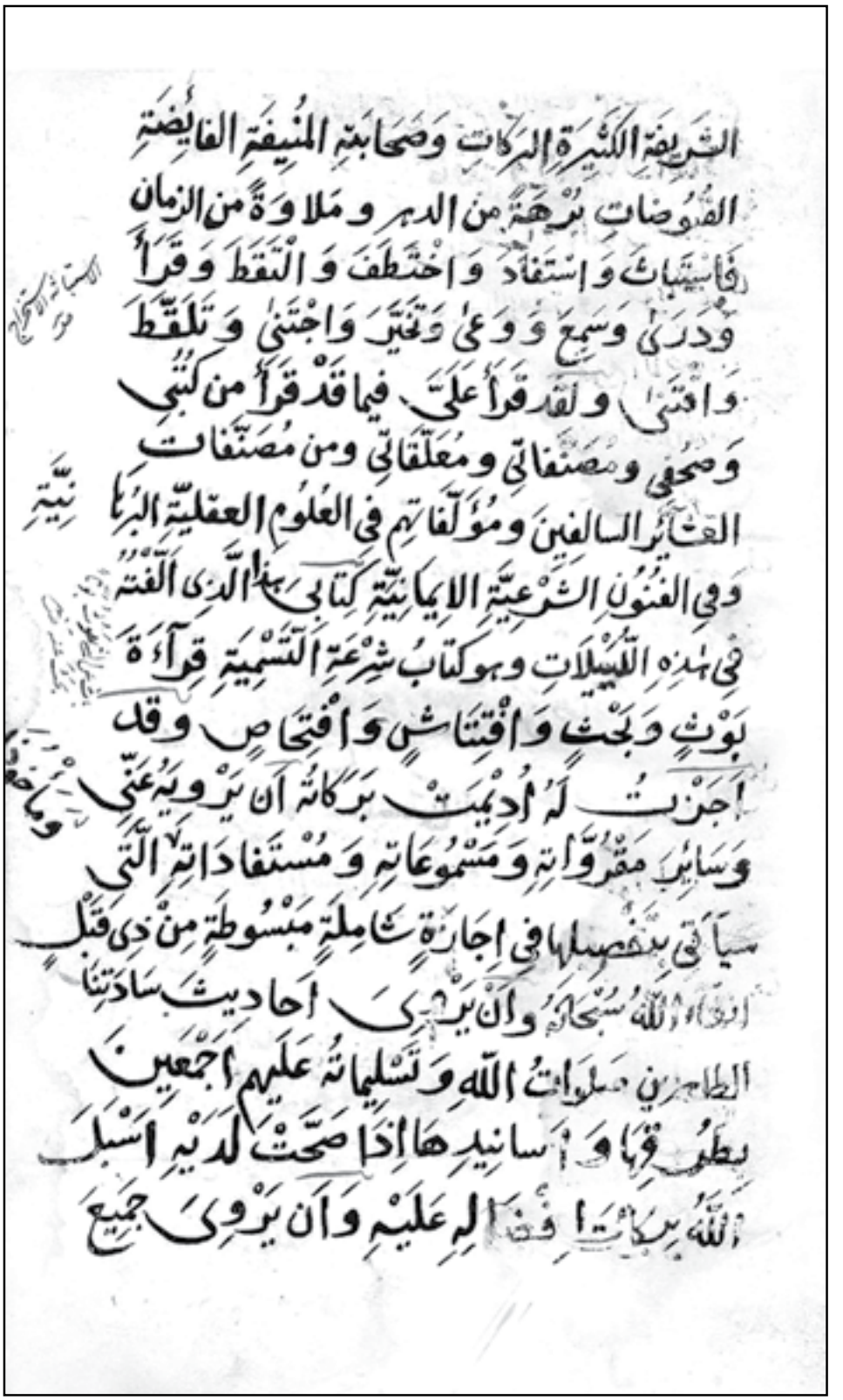
انهاء میرداماد بر نسخهٔ شرعة‌التسمیة (کتابت‌کردهٔ شیخ محمّد گنابادی)، به‌تاریخ ذي‌الحجّهٔ ۱۰۲۰ه.ق.
نسخهٔ شمارهٔ ۲۳، کتابخانهٔ امام حکیم رحمه‌الله (نجف)، برگ ۲۴۷ر.

[تصویر شمارهٔ ۵۹]

بسم الله الرحمن الرحيم والاعتصام بفضله العظيم
الحمد لله رب الانوار العاقلة والابصار القادسة
والارواح الخالدة والاشباح الدارسة والصلوة
اكملها على افضل النفوس الامعة واضوء الشموس
الساطعة صفوة الانبياء الشارعين وقرم الاصفياء
البارعين والمرتضين المصطفين من حاقة الاولين
ولاة الامر الاولون بولاية الشرع والدين
وهداة الامم الى امم الحق واليقين وبعد
فان المولى العالم العامل الفاضل الكامل المحقق
المدقق الفقيه النبيه المتبحر المتمهر ثبت الاثبات
وعلم الاعلام ذا العلم الزاخر والطبع الزاهر والفضل
الظاهر والقدر الباهر صاحب الاطوار العرشية
والاخلاق الملكية والاعراق القدسية والملكات
الملكوتية الصديق الروحاني والخليل العقلي
شمس الافادة والافاضة والحق والحقيقة
شيخنا محمدا الجنابذي ادام الله تعالى بركاته وفيوضاته
وافاداته وافاضاته قد شرفني بصحبته

اجازه‌نامهٔ میرداماد به شیخ محمّد گنابادی، به‌تاریخ ذي‌الحجّهٔ ۱۰۳۰ه.ق.
نسخهٔ شمارهٔ ۲۳، کتابخانهٔ امام حکیم رحمه‌الله (نجف)، برگ۱پ.

[تصویر شمارهٔ ٦٠]

اجازه‌نامهٔ میرداماد به شیخ محمّد گنابادی، به‌تاریخ ذي‌الحجّهٔ ۱۰۳۰ه.ق.
نسخهٔ شمارهٔ ۲۳، کتابخانهٔ امام حکیم رحمه‌الله (نجف)، برگ ۲ر.

[تصویر شمارهٔ ٦١]

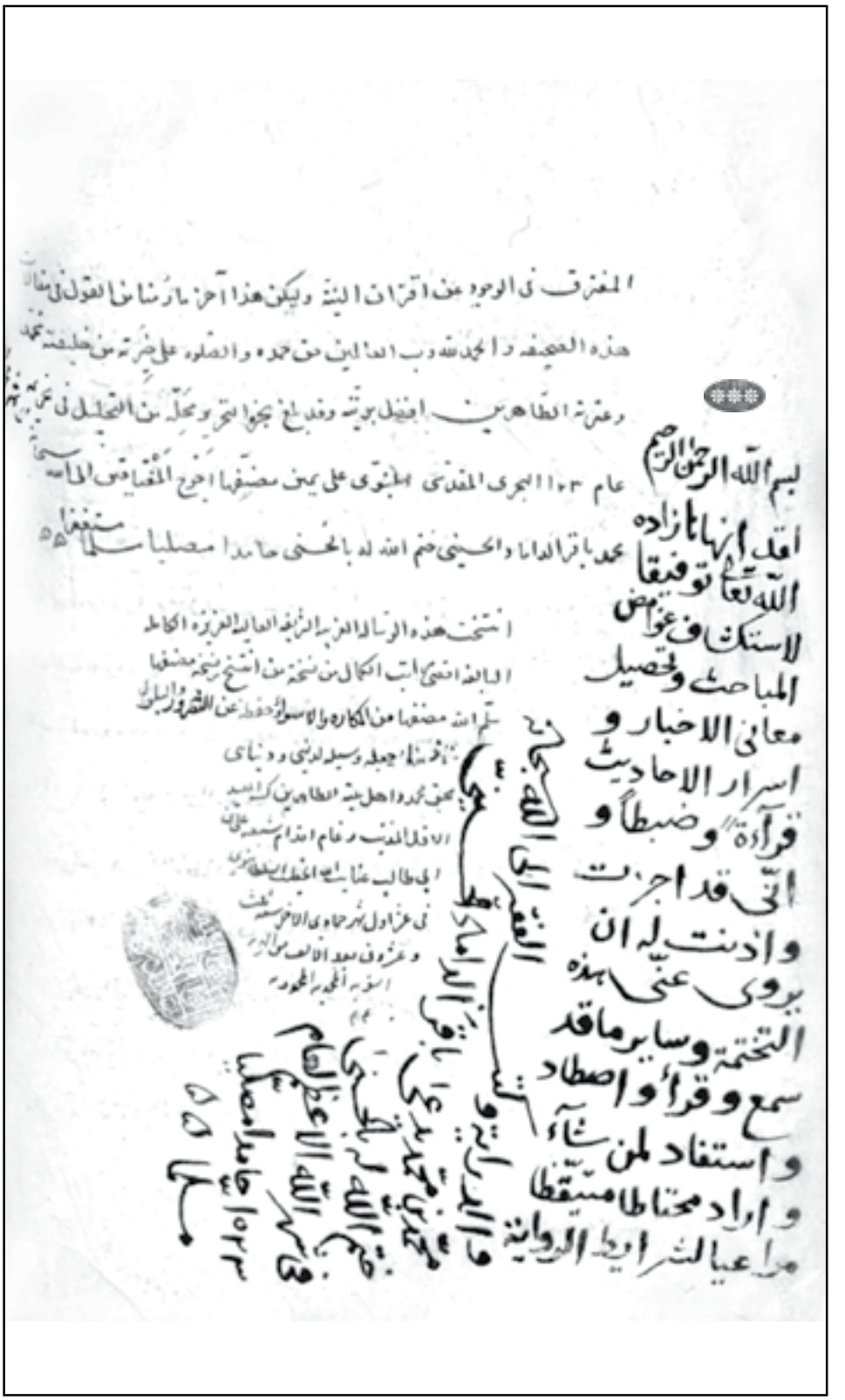
اجازه‌نامهٔ میرداماد به شیخ محمّد گنابادی، به‌تاریخ ذي‌الحجّهٔ ۱۰۳۰ه.ق.
نسخهٔ شمارهٔ ۲۲، کتابخانهٔ امام حکیم رحمه‌الله (نجف)، برگ۲پ.

[تصویر شمارهٔ ۶۳]

بلاغ میرداماد بر «تختمه»ی السبع‌الشداد (کتابت‌کردهٔ عنایت‌الله خطیب‌سلطانیوی)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۰۱۳۷، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۱۲۰ر.

[تصویر شمارهٔ ٦٣]

انهاء میرداماد بر نسخهٔ السبع‌الشداد و اجازه‌نامهٔ وی به عنایت‌الله خطیب‌سلطانیوی، به‌تاریخ رمضان ۱۰۲۳ه.ق.
نسخهٔ شمارهٔ ۱۰۱۳۷، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۱۲٤پ.

[تصویر شمارهٔ ٦٤]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ السبع‌الشداد
نسخهٔ شمارهٔ ۱۰٦۷، کتابخانهٔ آیة‌الله محمّدحسین کاشف‌الغطاء رحمه‌الله (نجف)، برگ۱۱ر.

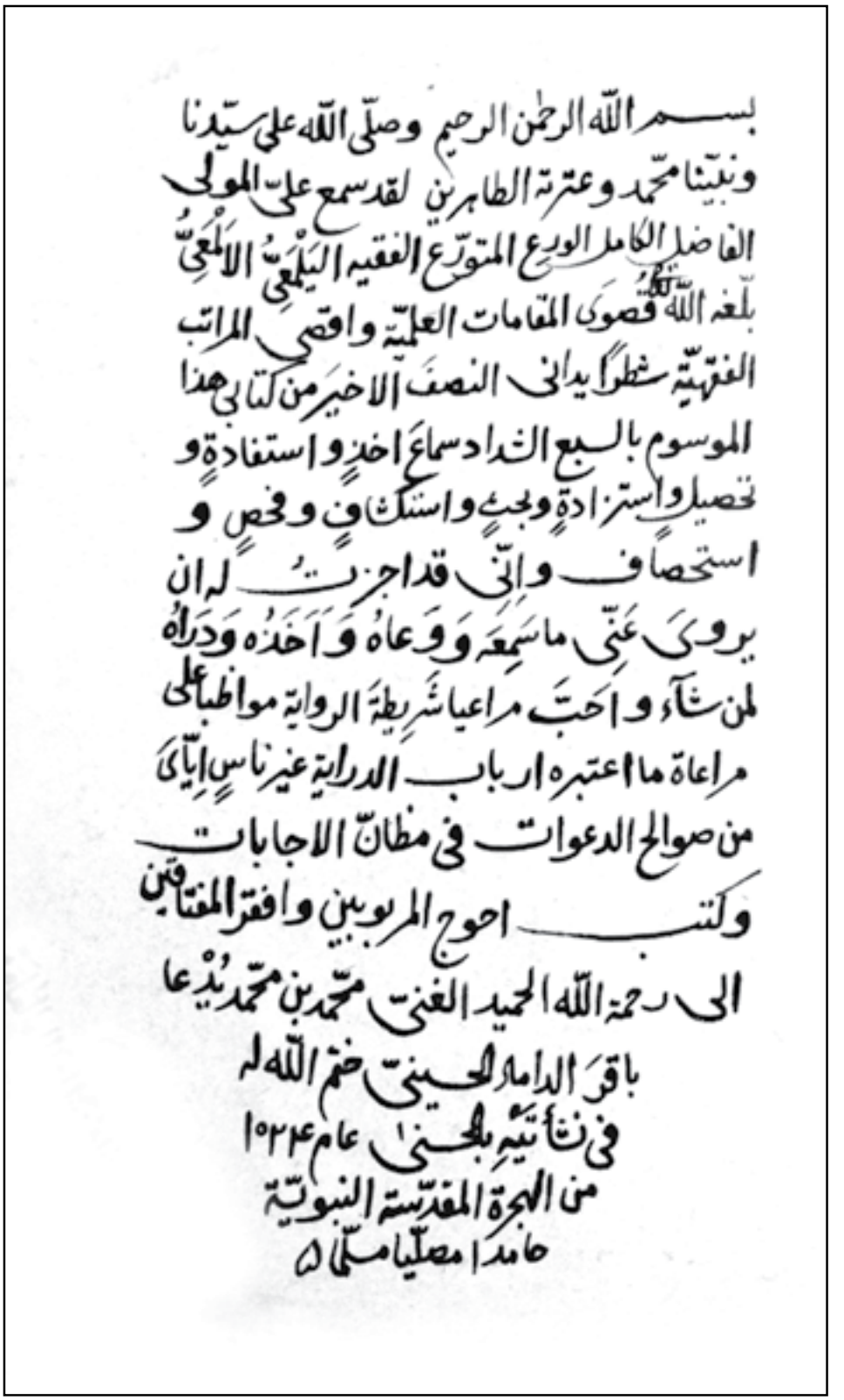
[تصویر شمارهٔ ٦٥]

انهاء میرداماد بر نسخهٔ السبع‌الشداد

نسخهٔ شمارهٔ ١٠٦٧، کتابخانهٔ آیة‌الله محمّدحسین کاشف‌الغطاء رحمه‌الله (نجف)، برگ٣٤پ.

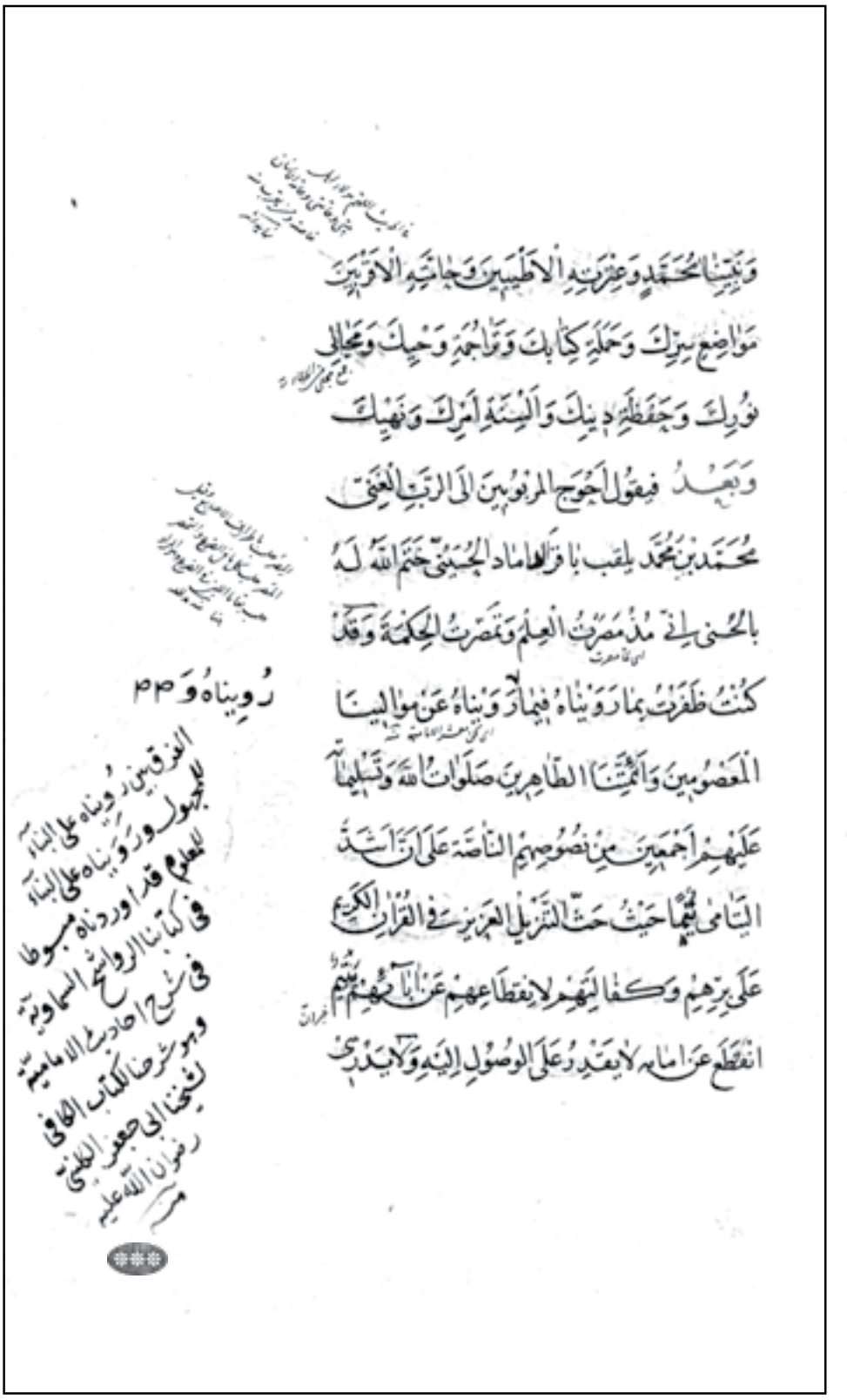
[تصویر شمارهٔ ٦٦]

بسم الله الرحمن الرحيم وصلى الله على سيدنا
ونبينا محمد وعترته الطاهرين لقد سمع على المولى
الفاضل الكامل الورع المتورع الفقيه اليلمعي الاملعي
بلغه الله تعالى قصوى المقامات العلمية واقصى المراتب
الفقهية شطرا ايدانى النصف الاخير من كتابي هذا
الموسوم بالسبع الشداد سماع اخذ واستفادة و
تحصيل واستزادة وبحث واستكشاف وفحص و
استحصاف وانى قد اجزت له ان
يروى عنى ما سمعه ووعاه واخذه ودراه
لمن شاء واحب مراعيا شريطة الرواية مواظبا على
مراعاة ما اعتبره ارباب الدراية غير ناس اياى
من صوالح الدعوات فى مظان الاجابات
وكتب احوج المربوبين وافقر المفتقرين
الى رحمة الله الحميد الغنى محمد بن محمد يدعا
باقر الداماد الحسينى ختم الله له
فى ثانية بالحسنى عام ١٠٢٤
من الهجرة المقدسة النبوية
حامدا مصليا مسلما ٥

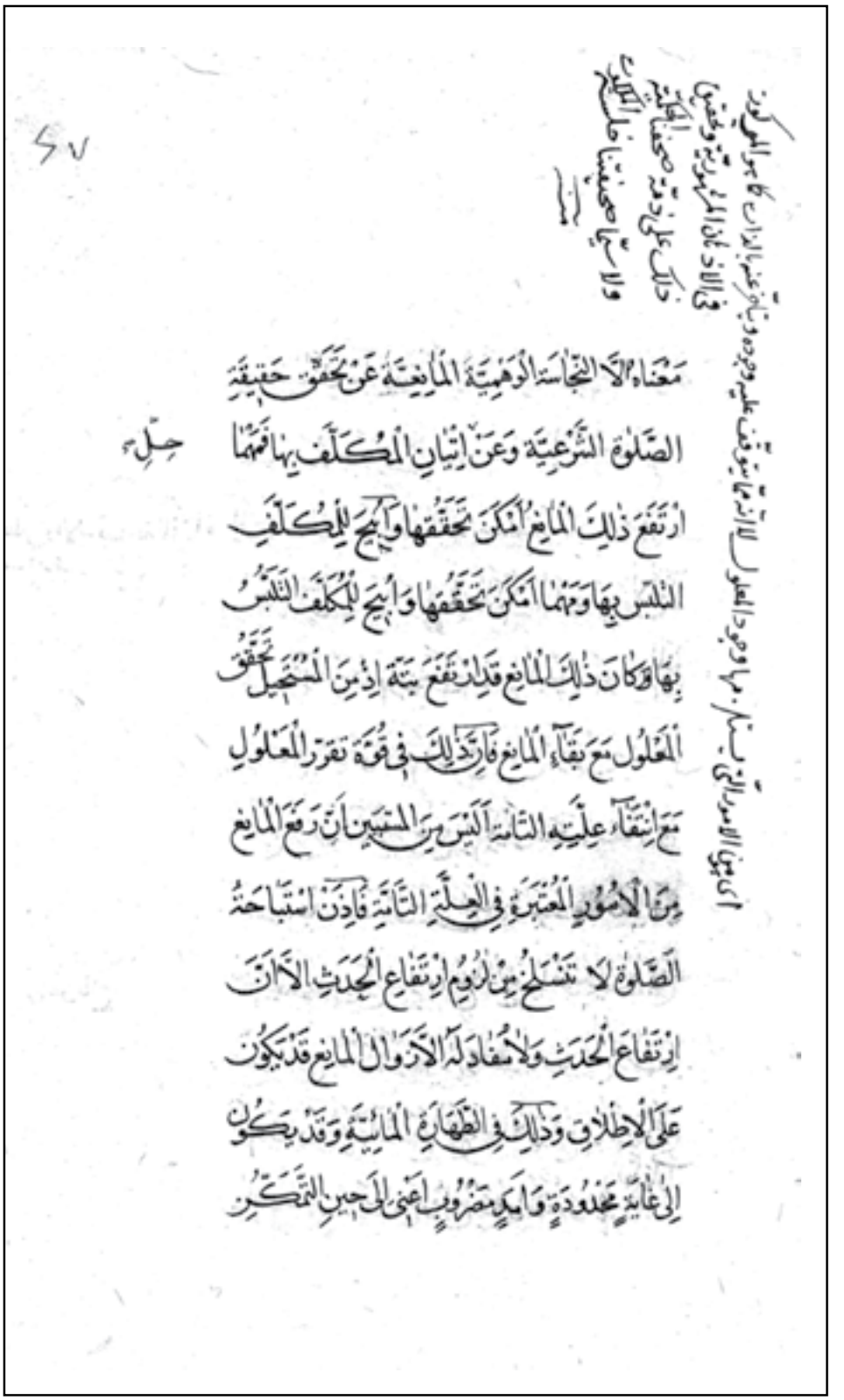
اجازه‌نامهٔ میرداماد به قاریِ السبع‌الشداد، به‌تاریخ ١٠٢٤ هـ.ق.
نسخهٔ شمارهٔ ١٠٦٧، کتابخانهٔ آیة‌الله محمّدحسین کاشف‌الغطاء رحمه‌الله (نجف)، برگ٣٥ر.

[تصویر شمارهٔ ٦٧]

حواشیِ میرداماد بر مجموعهٔ اهدایی به سلطان‌العلماء
نسخهٔ شمارهٔ ۱۸۳۷، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۲ر.
(کتاب عیون‌المسائل)

[تصویر شمارهٔ ٦٨]

حواشیِ میرداماد بر مجموعهٔ اهدایی به سلطان‌العلماء
نسخهٔ شمارهٔ ۱۸۳۷، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۳٤ر.
(کتاب عیون‌المسائل)

[تصویر شمارهٔ ٦٩]

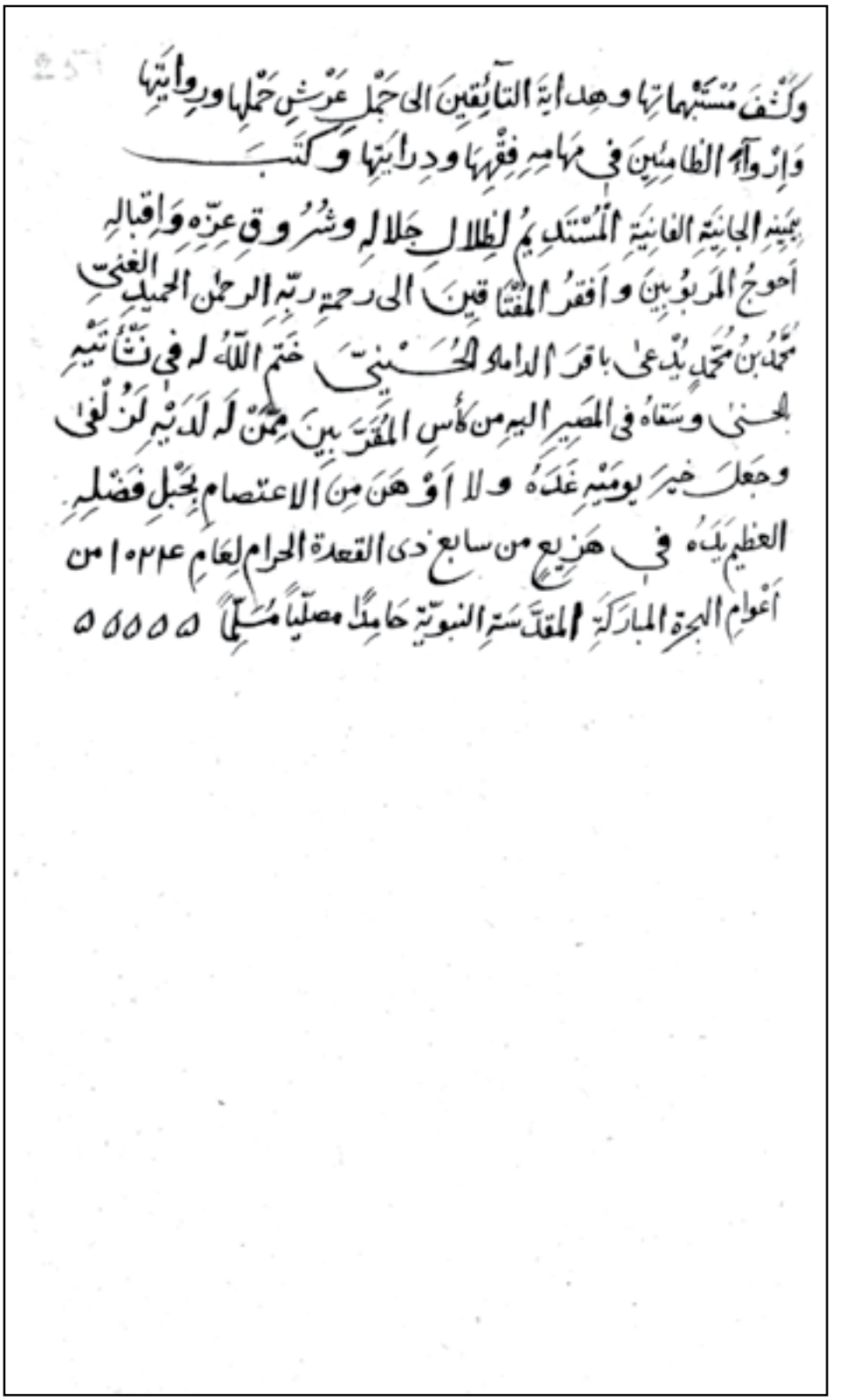

بسم الله الرحمن الرحیم و الاعتصام بالعزیز العلیم

صدر کتاب الوجود حمد سلسلتی البدو و العود لمدبر عوالم الصنع
و الابداع و صدرة نظام الکون صلوة العقل و النفس فی قوتی النظر
و العمل علی سفرة صفع النور و خزنة سر الوحی و حملة سنة الدین
و هداة سبل القدس بمعالم الشرع و الایداع و بعد
فان التی احتوتها صدور هذه الاوراق و بطون هذه الاطباق
عضة من صحفی و مصنفاتی و زبری و مرصفاتی فیها عضون من جذوان
قبساتی و خلسات خلساتی یتمض بها المستریض المتبصر و یلتمظ منها
المستفیض المتمصر قد اصطادتها شرکة الانتساخ و اقتنصتها
شبکة الاستنساخ اخذا ما لخزانة کتب نواب الصدر
الاعظم و المخدوم المعظم سلطان اعاظم الصدور و الامرا برهان
اکارم العلما و الفقها تهامة المقدام و العلامة الکرام ملاذ الاسلام
و المسلمین ملاک الایمان و المؤمنین لازالت مطالع سیادته و
صدارته و سماه و هداه لمجالی اسمه السامی و لقبه الطامی علی قصوی مدارج
الحمد و الرضا و قصیا معارج المجد و العلا و لاعدمت الایام اضوا
ثواقب حضرته و لافقدت الادوار انوار کواکب دولته رجا ان
یشرح صدر غوامض مباحثها بلحظ بصره القدسی و یرفع قدر معارض
مداحضها بلحاظ نظره القدوسی و انی قد اجزت له خلد الله
ظلاله ان یروی ما کما شا و کیف شا و ان یفیض علی المستفیضین
بسط انوارها و کشط استارها و حل مشکلاتها

اجازه‌نامهٔ میرداماد به سلطان‌العلماء، به‌تاریخ ذی‌القعدهٔ ۱۰۲٤ ه.ق.
نسخهٔ شمارهٔ ۱۸۳۷، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۱۲۵پ.

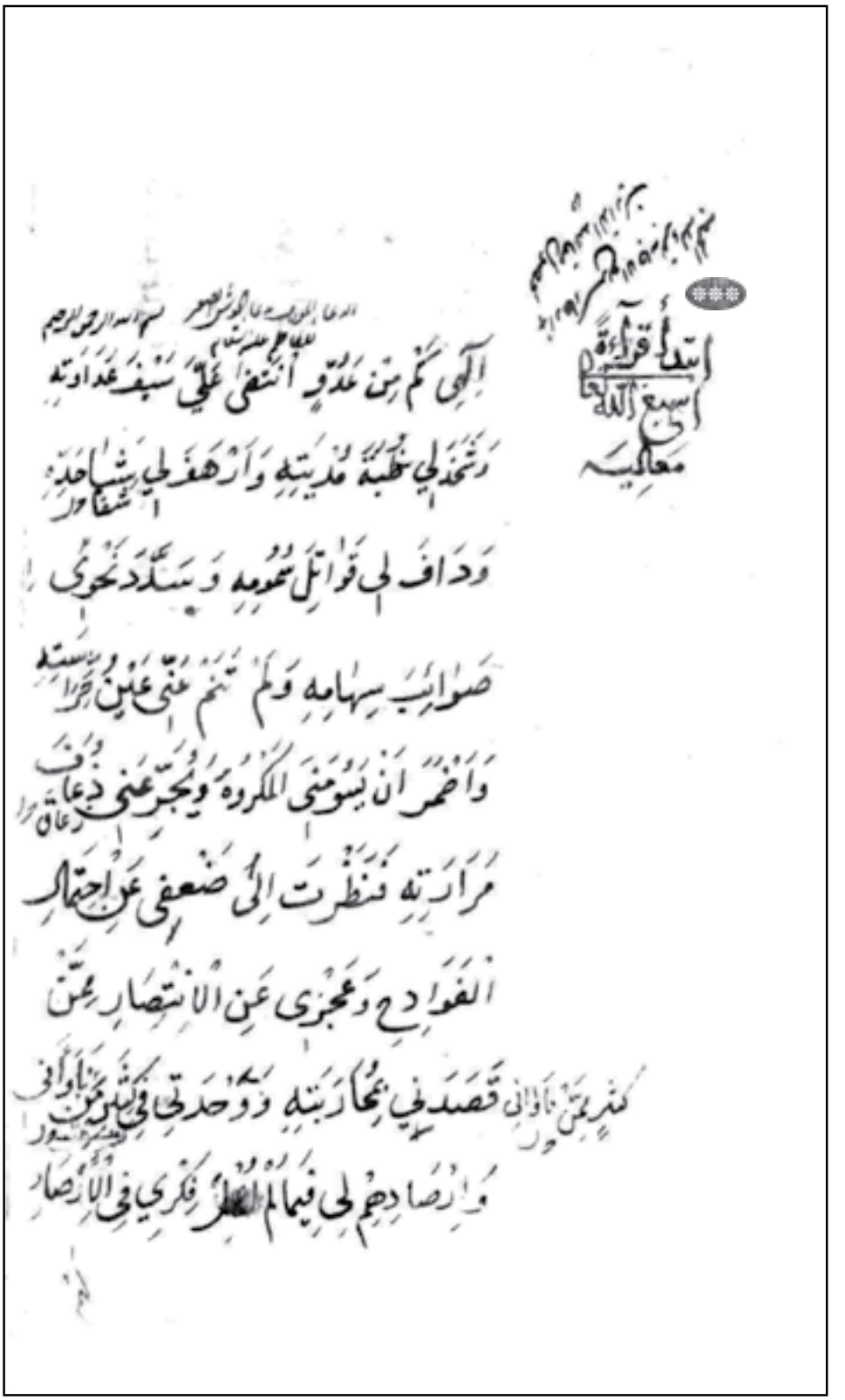
[تصویر شمارهٔ ۷۰]

وکشف مشتبهاتها وهدایة التائقین الی حمل عرش حملها وروایتها
وإرواء الظامئین فی مهامه فقهها ودرایتها وکتب
بیمنه الجانیة الفانیة المستدیم لظلال جلاله وشروق عزه واقباله
أحوج المربوبین وأفقر المفتاقین الی رحمة ربه الرحمن الحمید الغنی
محمد بن محمد یدعی باقر الداماد الحسینی ختم الله له فی نشأتیه
بالحسنی وسقاه فی المصیر الیه من کأس المقربین ممن له لدیه لزلفی
وجعل خیر یومیه غده ولا أوهن من الاعتصام بحبل فضله
العظیم یده فی هزیع من سابع ذی القعدة الحرام لعام ۱۰۲۴ من
أعوام الهجرة المبارکة المقدسة النبویة حامدا مصلیا مسلما ٥٥٥٥٥

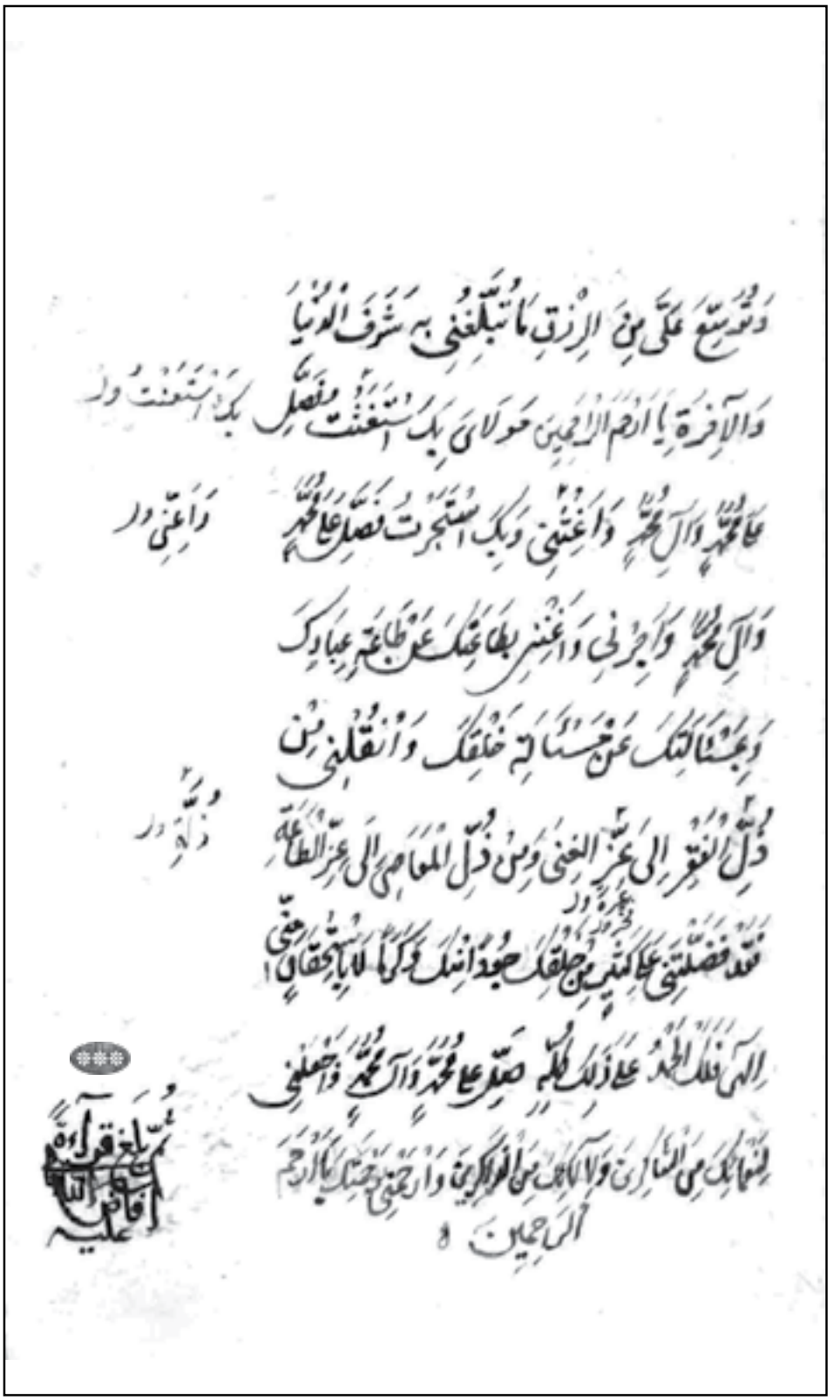
اجازه‌نامهٔ میرداماد به سلطان‌العلماء، به‌تاریخ ذی‌القعدهٔ ۱۰۲٤ هـ.ق.
نسخهٔ شمارهٔ ۱۸۳۷، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۱۳٦ر.

[تصویر شمارهٔ ۷۱]

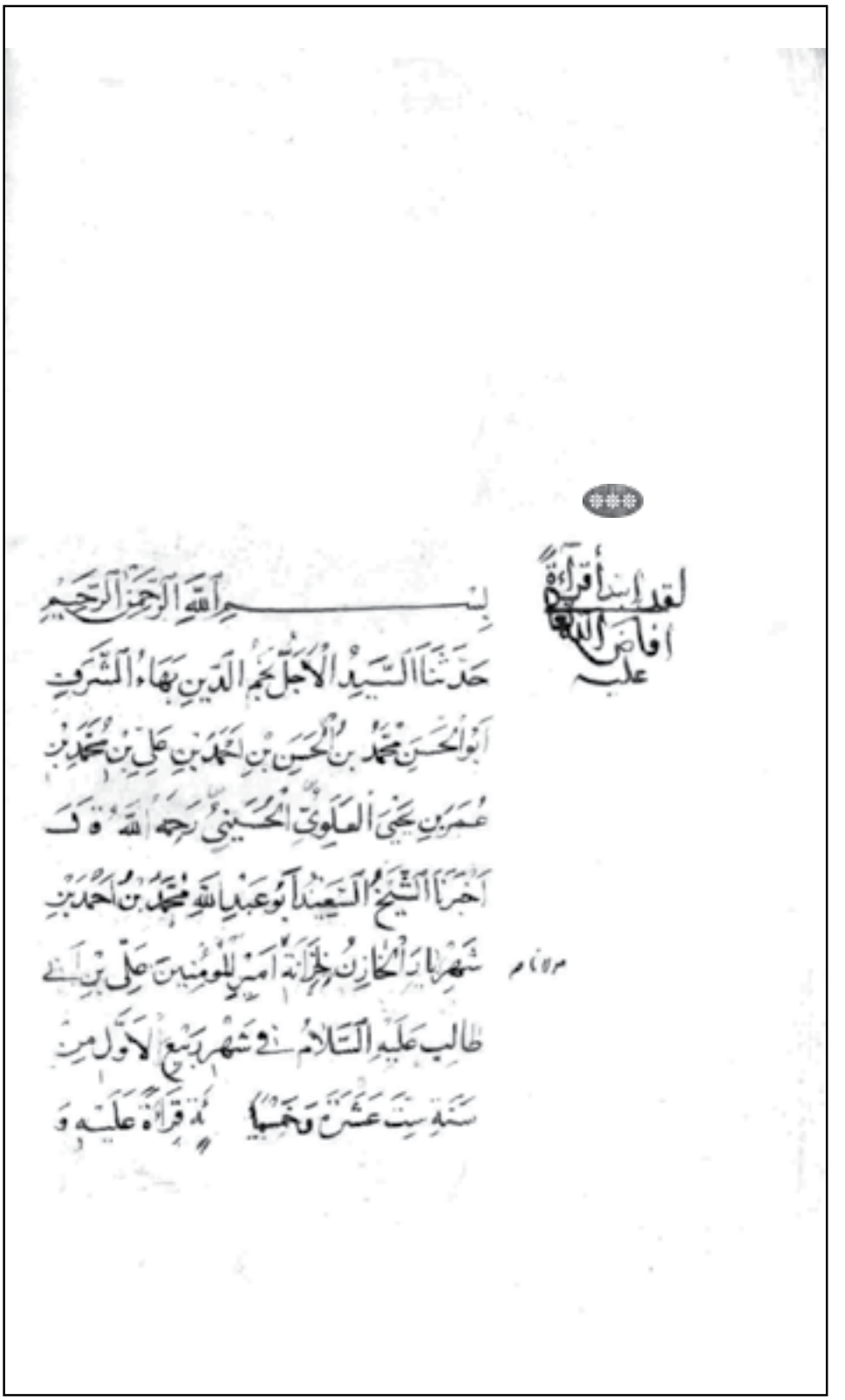
بلاغ میرداماد بر دعای «الجوشن الصغیر»
نسخهٔ شمارهٔ ۵۲۲۲، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۹پ.

[تصویر شمارهٔ ۷۲]

بلاغ میرداماد بر دعای «الجوشن الصغیر»
نسخهٔ شمارهٔ ۵۲۲۲، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۲۰ر.

[تصویر شمارهٔ ۷۳]

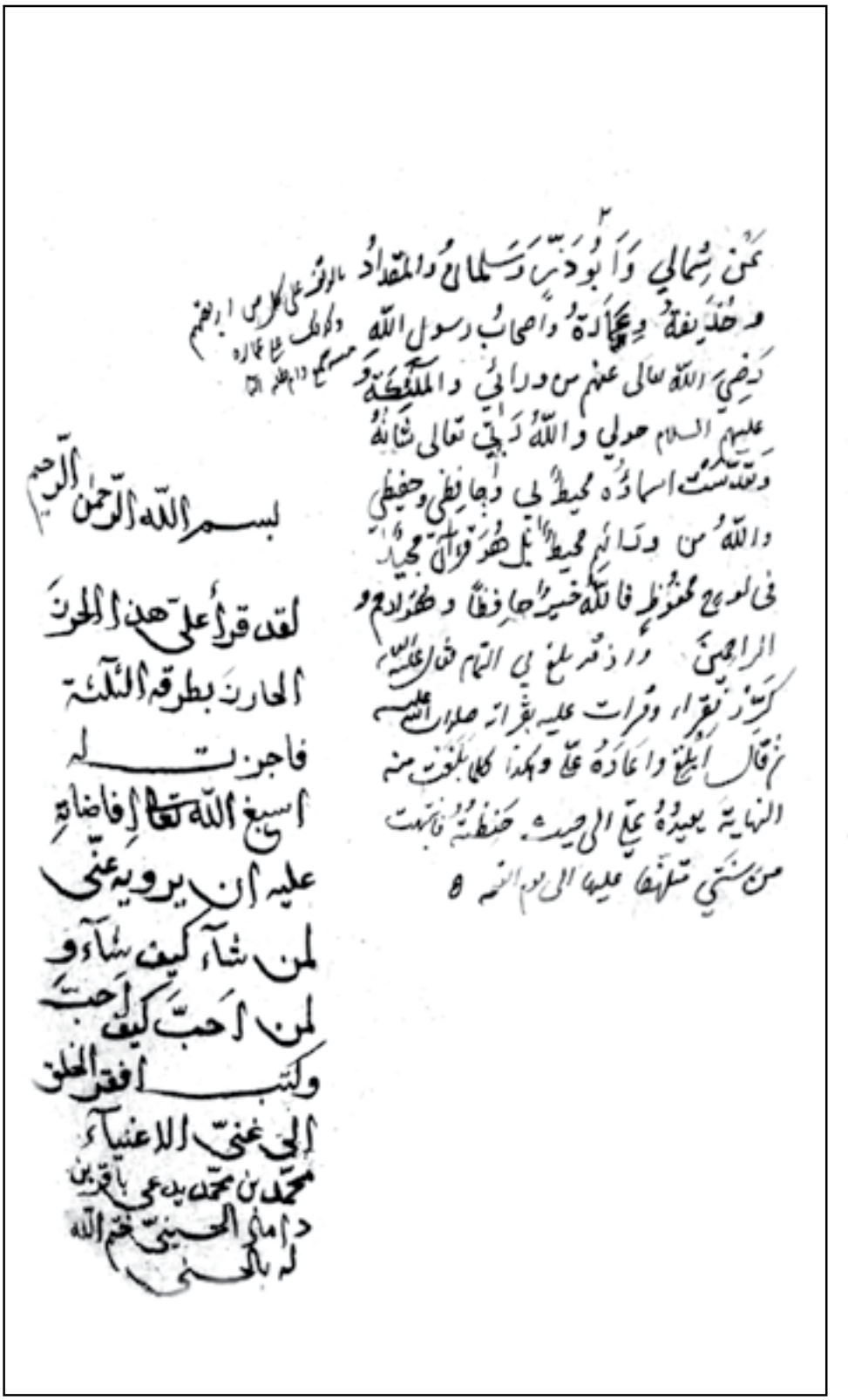
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ شرح الصحیفة السجّادیّة
نسخهٔ شمارهٔ ۵۲۲۲، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۳۳پ.

[تصویر شمارهٔ ۷٤]

انهاء میرداماد بر نسخهٔ شرح الصحیفة السجّادیّة
نسخهٔ شمارهٔ ۵۲۲۲، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۱۷۲ر.

[تصویر شمارهٔ ۷۵]

انهاء میرداماد بر نسخهٔ «الحرز الحارز» و اجازه‌نامهٔ وی به قاریِ آن
نسخهٔ شمارهٔ ۵۲۲۳، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۱۸۵ر.

[تصویر شمارهٔ ۷۶]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ صحیفهٔ سجّادیّه
نسخهٔ شمارهٔ ۲۸، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۱۴پ.

[تصویر شمارهٔ ۷۷]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ صحیفهٔ سجّادیّه
نسخهٔ شمارهٔ ۲۸، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۷۶ر.

[تصویر شمارهٔ ۷۸]

اجازه‌نامهٔ میرداماد به قاریِ صحیفهٔ سجّادیّه، به‌تاریخ ۱۰۳۹ه.ق.
نسخهٔ شمارهٔ ۳۸، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۱۵۹پ.

[تصویر شمارهٔ ۷۹]

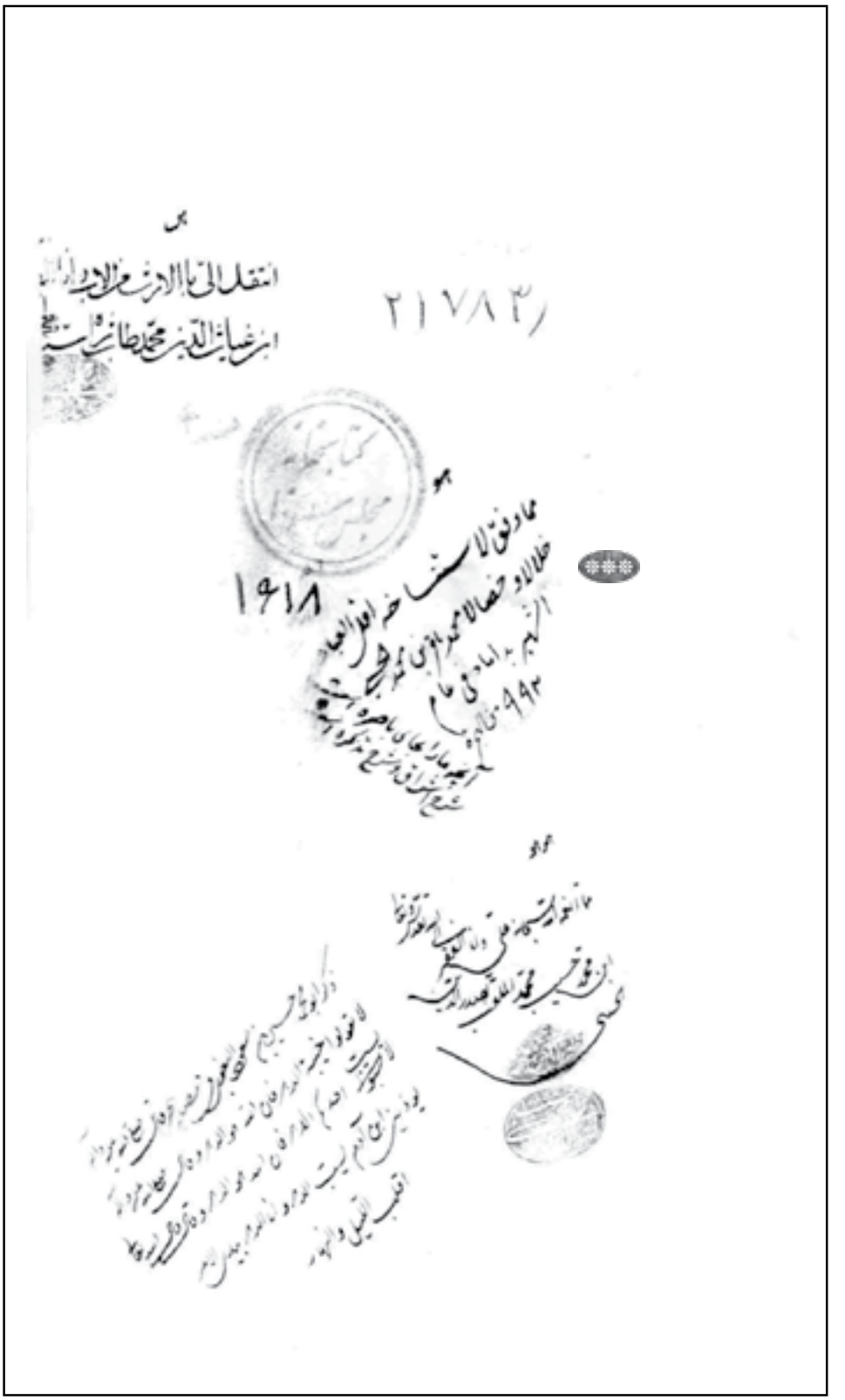
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ السبع‌الشداد (کتابت‌کردهٔ ملّاعبدالغفّار رشتی)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۸۶۸، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۱ر.

[تصویر شمارهٔ ۸۰]

انهاء میرداماد بر نسخهٔ نسخهٔ السبع‌الشداد و اجازه‌نامهٔ وی به ملّاعبدالغفّار رشتی
نسخهٔ شمارهٔ ۱۸۶۸، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ ۵۳ر.

[تصویر شمارهٔ ۸۱]

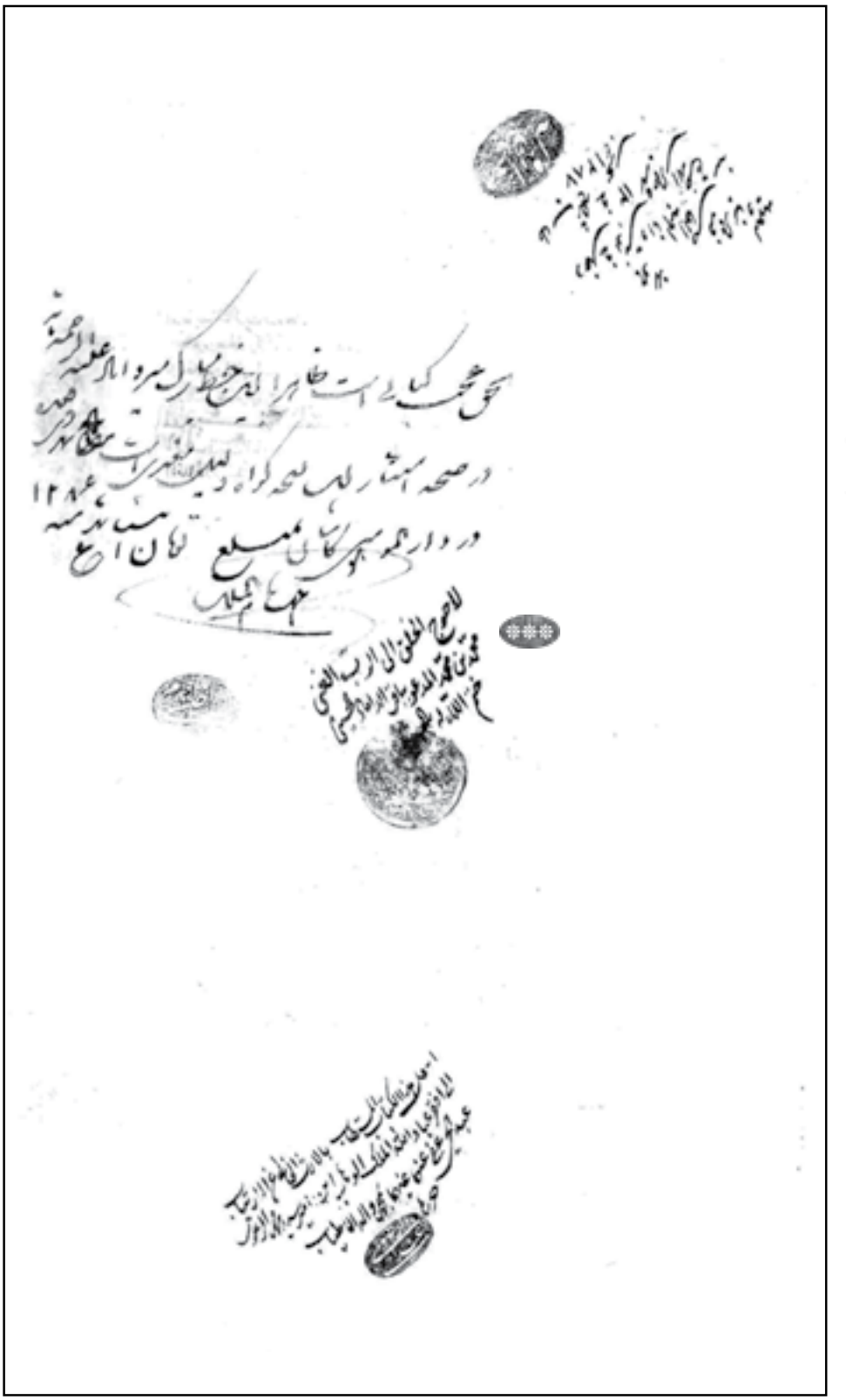
یادداشت تملّک میرداماد بر نسخهٔ شرح‌التذکرة (اثر عبدالعلی بیرجندی)، به‌تاریخ ۹۹۳ه.ق.
نسخهٔ شمارهٔ ۱۴۷۳س، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۲ر.
(نسخه به‌سفارش میرداماد کتابت شده است./ یادداشت زیرین متعلّق‌به صدرالدین‌محمّد علوی‌عاملی است.)

[تصویر شمارهٔ ۸۳]

حاشیهٔ میرداماد بر نسخهٔ شرح‌التذکرة (اثر عبدالعلی بیرجندی/ کتابت‌کردهٔ زین‌العابدین استرآبادی)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۴۷۳س، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۶۹پ.

[تصویر شمارهٔ ۸۳]

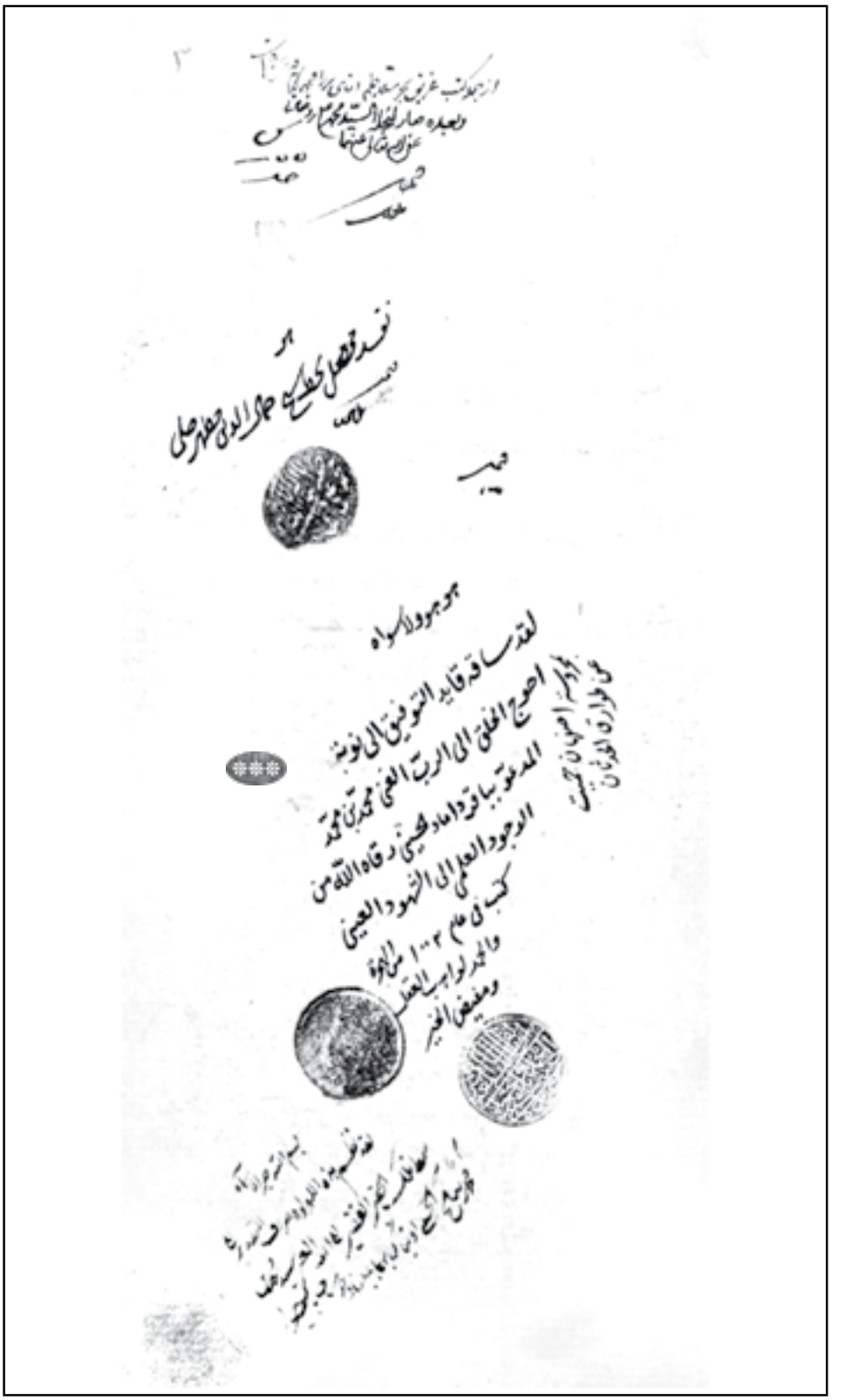
یادداشت تملّک میرداماد بر نسخهٔ الملل و النحل (اثر ابوالفتح شهرستانی)
نسخهٔ شمارهٔ ۷۹۷۷، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ٦ر.
(متن مُهر این یادداشت، «آیة‌الکرسی» است که در در دیگر یادداشت‌های تملّک میرداماد نیز به چشم می‌خورد.)

[تصویر شمارهٔ ۸۴]

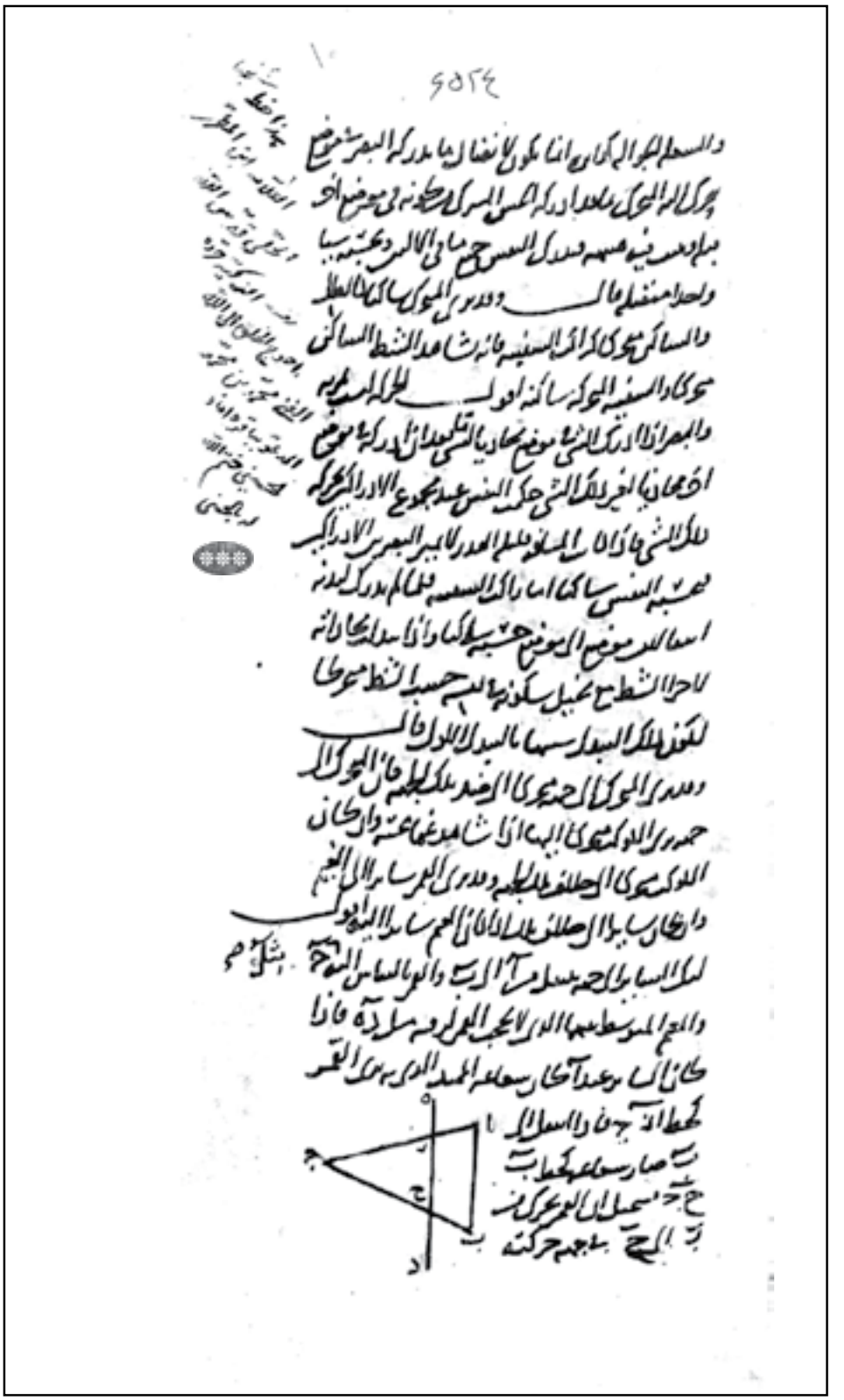
حواشیِ میرداماد بر نسخهٔ الملل و النحل (اثر ابوالفتح شهرستانی)
نسخهٔ شمارهٔ ۷۹۷۷، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۲۶ر.

[تصویر شمارهٔ ۸۵]

یادداشت تملّک میرداماد بر نسخهٔ الملل و النحل (اثر ابوالفتح شهرستانی)، به‌تاریخ ۱۰۰۳ هـ.ق. در اصفهان
نسخهٔ شمارهٔ ٦٥٢٤، کتابخانهٔ آیة‌الله مرعشی نجفی رحمه‌الله (قم)، برگ ۳ر.
(سجع مُهر: یثق بالملك القادر الغني، عبده محمّدباقر الحسيني + «آیة‌الکرسی» در مُهری مستقلّ)

[تصویر شمارهٔ ۸۶]

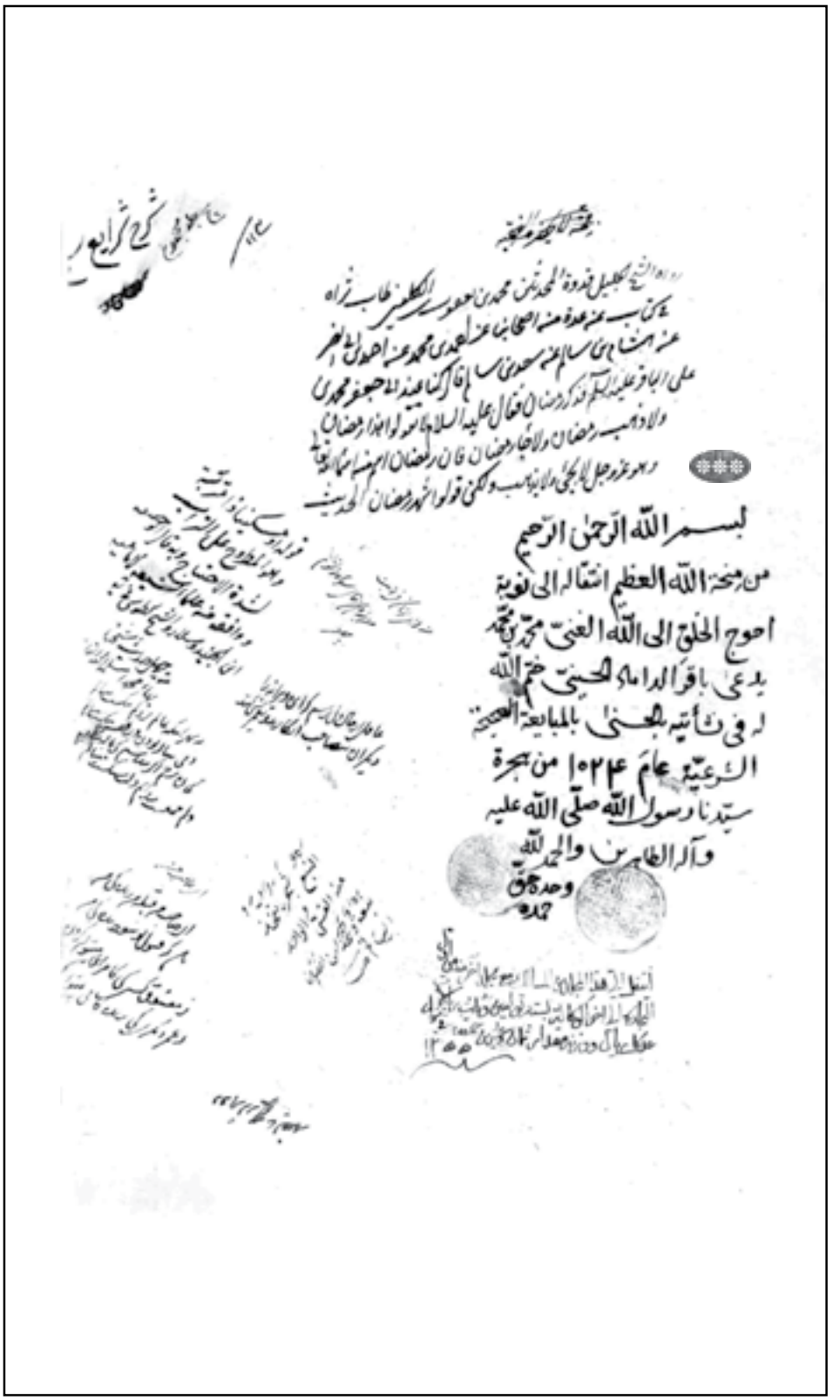
گواهی میرداماد مبنی بر کتابت نسخهٔ الملل و النحل (اثر ابوالفتح شهرستانی)، به‌خطّ علّامهٔ حلّی
نسخهٔ شمارهٔ ٦٥٢٤، کتابخانهٔ آیة‌الله مرعشی نجفی رحمه‌الله (قم)، برگ۱۰ر.

[تصویر شمارهٔ ۸۷]

حواشیِ میرداماد بر نسخهٔ الملل و النحل (اثر ابوالفتح شهرستانی)
نسخهٔ شمارهٔ ٦٥٢٤، کتابخانهٔ آیة‌الله مرعشی نجفی رحمه‌الله (قم)، برگ ١٤٠پ.

[تصویر شمارهٔ ۸۸]

یادداشت تملّک میرداماد بر نسخهٔ مسالك‌الأفهام (اثر شهید ثانی رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ ضیاءالدین علّامی)
نسخهٔ شمارهٔ ٦٠٤، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۲ر.
(سجع مُهر: یثق بالملك القادر الغني، عبده محمّدباقر الحسيني + «آیةالکرسی» در مُهری مستقلّ)

[تصویر شمارهٔ ۸۹]

حاشیهٔ میرداماد بر نسخهٔ مسالك‌الأفهام (اثر شهید ثانی رحمه‌الله / کتابت‌کردهٔ ضیاءالدین علّامی)
نسخهٔ شمارهٔ ٦٠٤، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۲۵۲ر.

[تصویر شمارهٔ ۹۰]

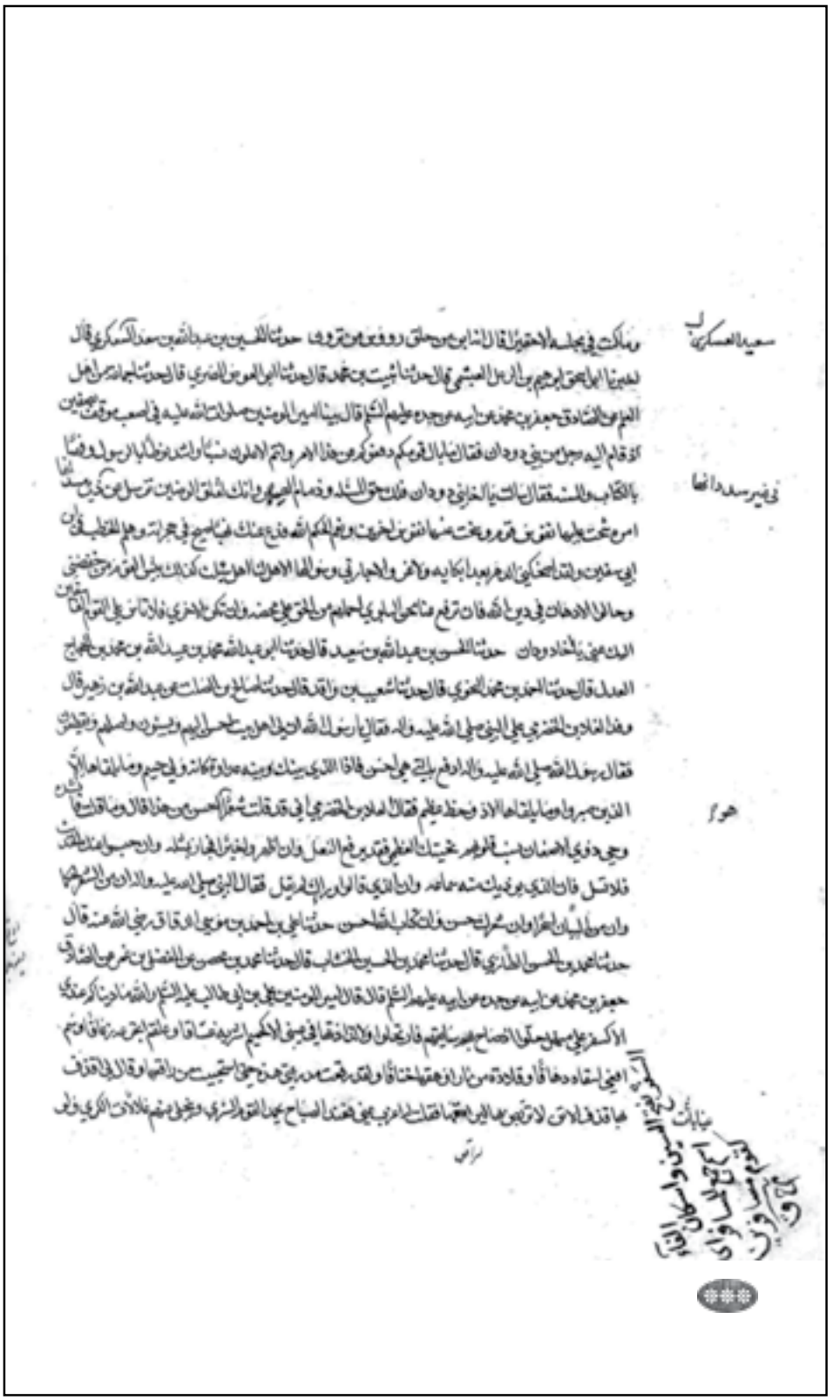
حواشیِ میرداماد بر نسخهٔ المقاصدالعلیّة (اثر شهید ثانی رحمه‌الله/ کتابت‌کردهٔ حسنعلی)
نسخهٔ شمارهٔ ۳۴۷۷، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۱۷۶پ.

[تصویر شمارهٔ ۹۱]

حواشیِ میرداماد بر نسخهٔ المقاصدالعلیّة (اثر شهید ثانی رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ حسنعلی)
نسخهٔ شمارهٔ ۳۴۷۷، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۲۸۹ر.

[تصویر شمارهٔ ۹۳]

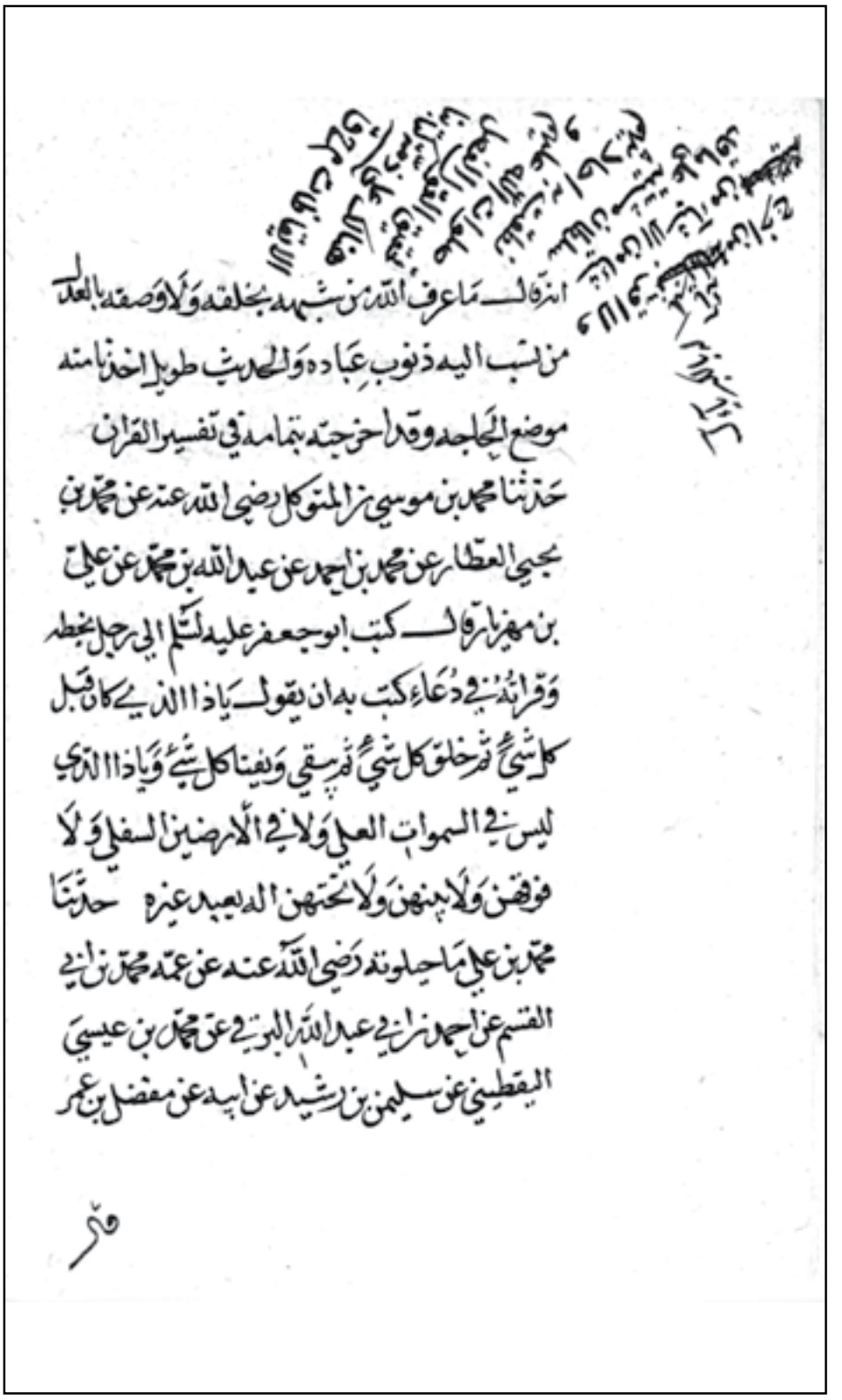
حواشیِ میرداماد بر نسخهٔ الأمالی (اثر شیخ صدوق رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ احمدبن‌علی المرّي)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۳۴۵۰، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۶۱پ.

[تصویر شمارهٔ ۹۳]

حواشیِ میرداماد بر نسخهٔ الأمالی (اثر شیخ صدوق رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ احمدبن‌علی المرّي)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۳۴۵۰، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۶۲ر.

[تصویر شمارهٔ ۹۴]

حواشیِ میرداماد بر نسخهٔ التوحید (اثر شیخ صدوق رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ محمّدبن‌شمس غابی‌شیبانی)
نسخهٔ شمارهٔ ۹۰۵۲، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۲۴پ.

[تصویر شمارهٔ ۹۵]

حواشیِ میرداماد بر نسخهٔ التوحید (اثر شیخ صدوق رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ محمّدبن‌شمس غابی‌شیبانی)
نسخهٔ شمارهٔ ۹۰۵۲، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۳۶ر.

[تصویر شمارهٔ ۹۶]

حواشیِ میرداماد بر نسخهٔ اختیار معرفة الرجال (معروف به رجال کشّی/ اثر شیخ طوسی رحمه‌الله‌علیه)
نسخهٔ شمارهٔ ۳۵۸۹، کتابخانهٔ ملّیِ ملک (تهران)، برگ۳پ.

[تصویر شمارهٔ ۹۷]

حواشیِ میرداماد بر نسخهٔ اختیار معرفة الرجال (معروف به رجال کشّی/ اثر شیخ طوسی رحمه‌الله‌علیه)
نسخهٔ شمارهٔ ۳۵۸۹، کتابخانهٔ ملّیِ ملک (تهران)، برگچهٔ پس از برگ۵۵ر.

[تصویر شمارهٔ ۹۸]

حواشیِ میرداماد بر نسخهٔ اختیار معرفة الرجال (معروف به رجال کشّی/ اثر شیخ طوسی رحمه‌الله‌علیه)
نسخهٔ شمارهٔ ۳۵۸۹، کتابخانهٔ ملّیِ ملک (تهران)، برگ۸۸ر.

[تصویر شمارهٔ ۹۹]

حواشیِ میرداماد بر بخش «الهیّات» از کتاب الشفاء (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله‌علیه)
نسخهٔ شمارهٔ ۲۴۳، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۵۶پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۰۰]

حواشیِ میرداماد بر بخش «الهیّات» از کتاب الشفاء (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله)
نسخهٔ شمارهٔ ۳۴۳، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۱۴۱ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۰۱]

حواشیِ میرداماد بر نسخهٔ التنقیح الرائع (اثر فاضل مقداد رحمه‌الله‌علیه)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۸۶۶، کتابخانهٔ مسجد گوهرشاد (مشهد)، برگ ٥٤ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۰۳]

حواشیِ میرداماد بر نسخهٔ التنقیح الرائع (اثر فاضل مقداد رحمه‌الله‌علیه)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۸۶۶، کتابخانهٔ مسجد گوهرشاد (مشهد)، برگ ۲۰۸پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۰۳]

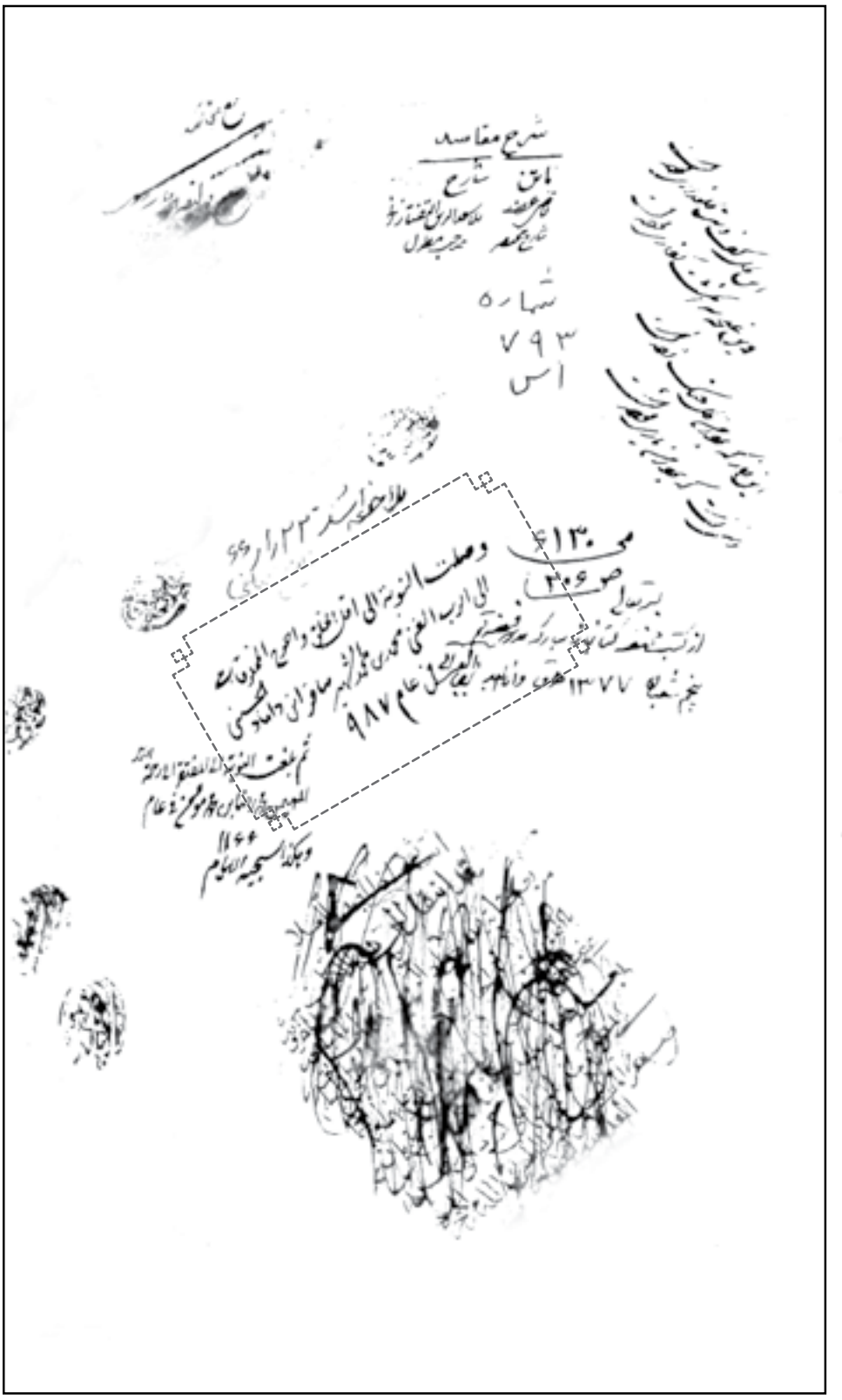
حواشیِ تصحیحیِ میرداماد بر نسخهٔ القبسات (کتابت‌کردهٔ عبدالمطّلب یزدی)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۲۷٤، کتابخانهٔ مدرسهٔ سپهسالار (تهران)، برگ۱۸پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۰۴]

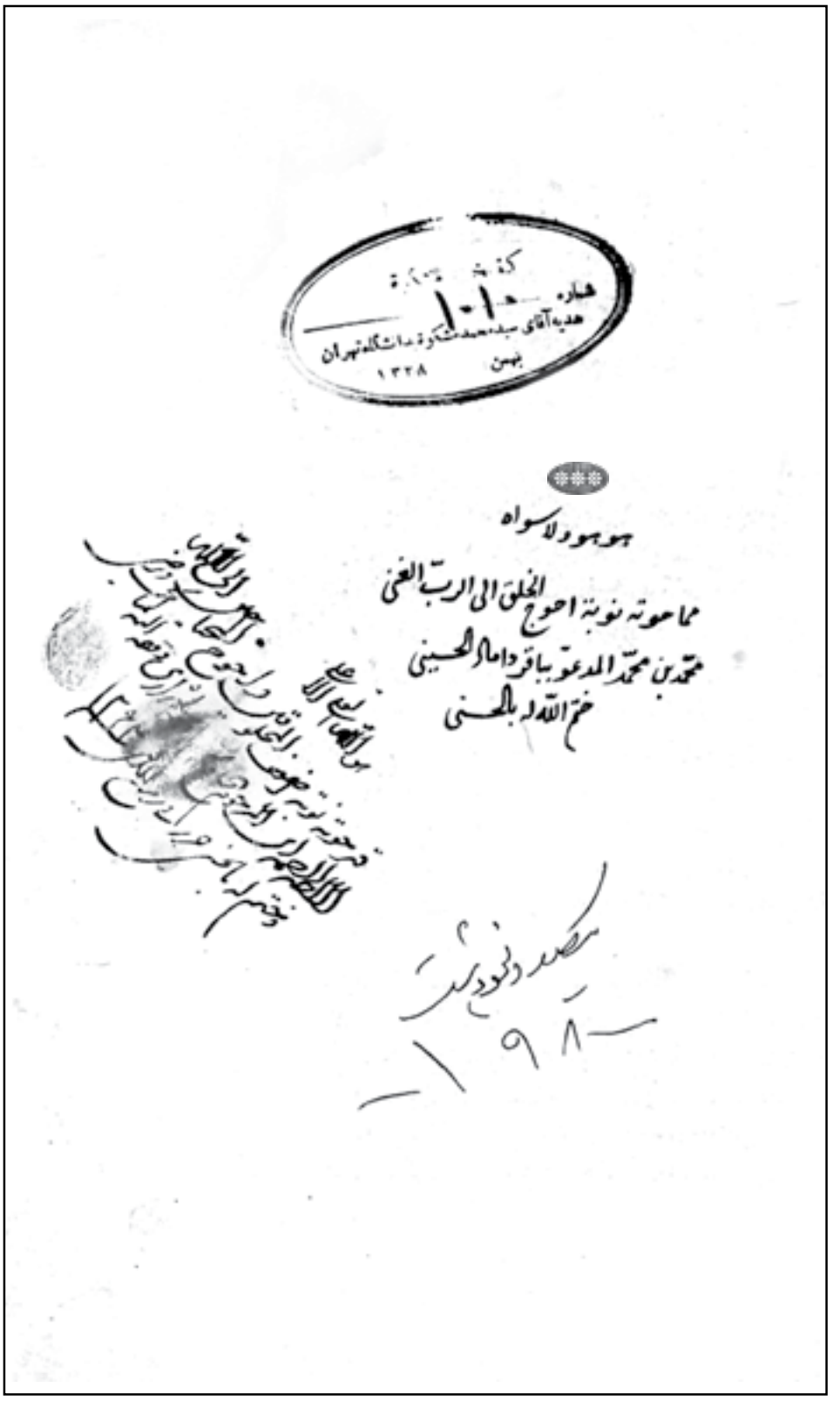
حواشیِ میرداماد بر نسخهٔ القبسات (کتابت‌کردهٔ عبدالمطّلب یزدی)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۲۷۴، کتابخانهٔ مدرسهٔ سپهسالار (تهران)، برگ۳۰۸ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۰۵]

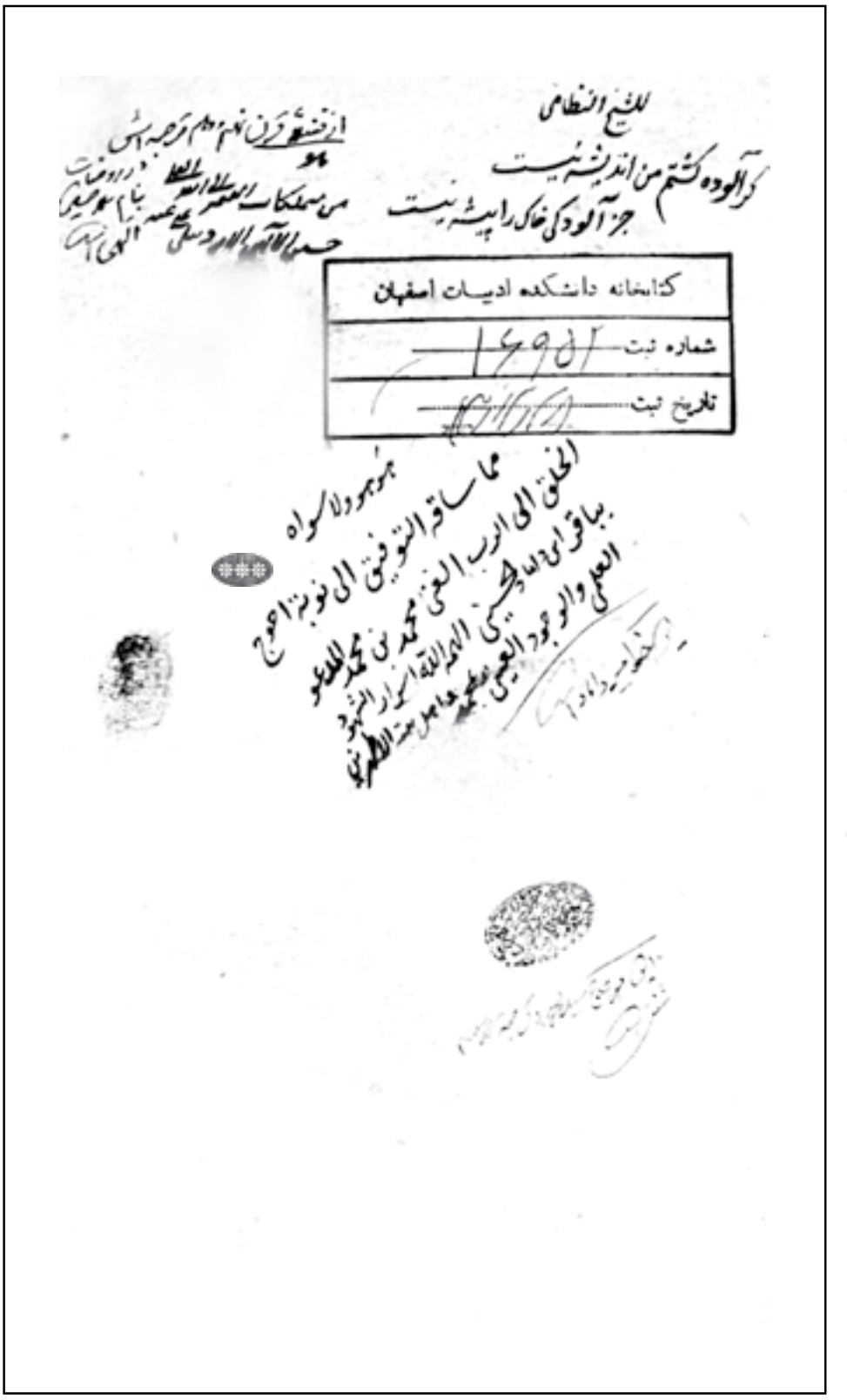
یادداشت تملّک میرداماد بر نسخهٔ شرح‌المقاصد (اثر سعدالدین تفتازانی)، به‌تاریخ ۹۸۷ ه‍.ق.
نسخهٔ شمارهٔ ۷۹۳، کتابخانهٔ مدرسهٔ فیضیّه (قم)، برگ۲ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۰۶]

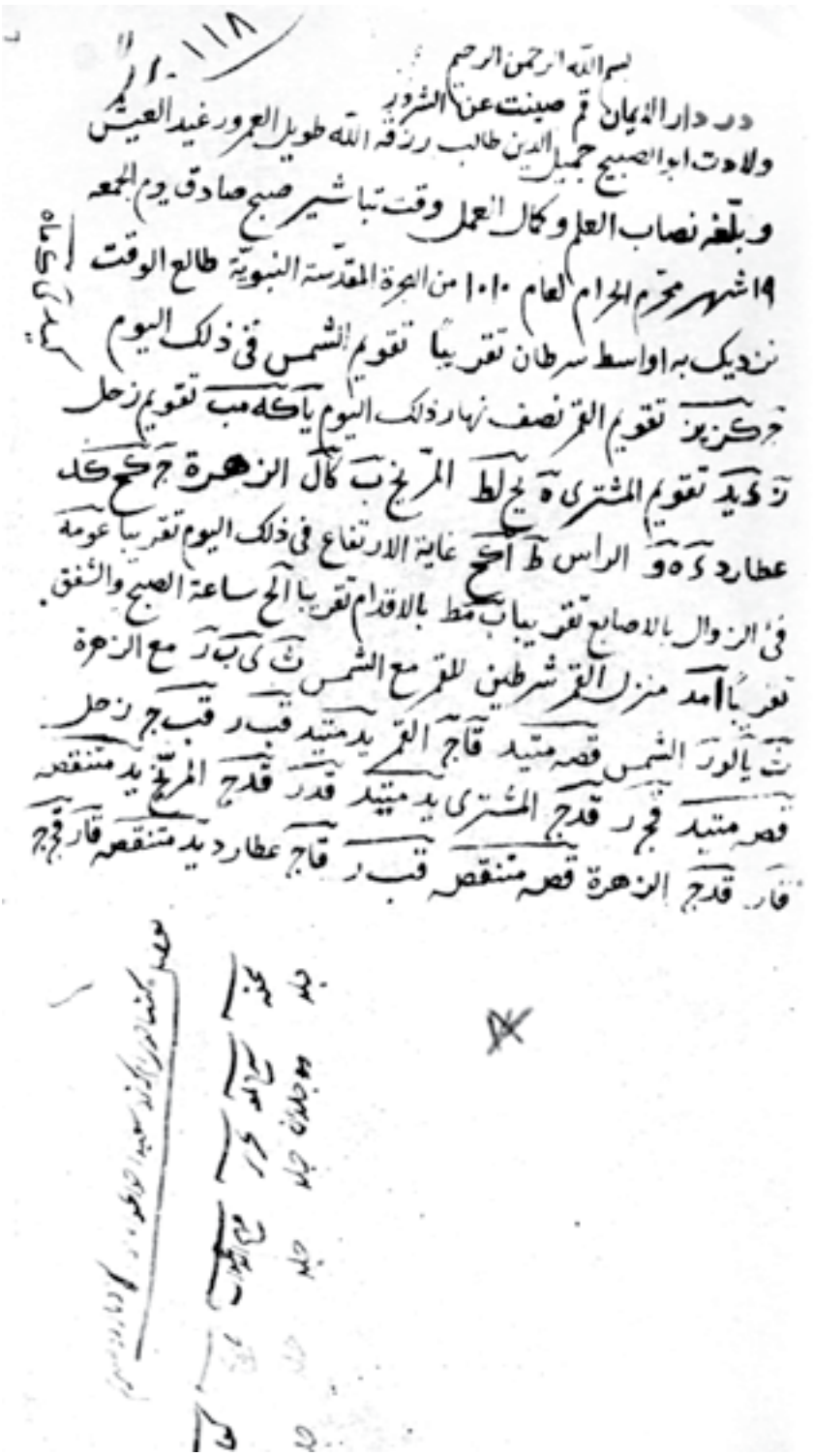
یادداشت تملّک میرداماد بر نسخهٔ شرح مختصر الأصول (اثر عضدالدین ایجی)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۰۱۰، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۳ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۰۷]

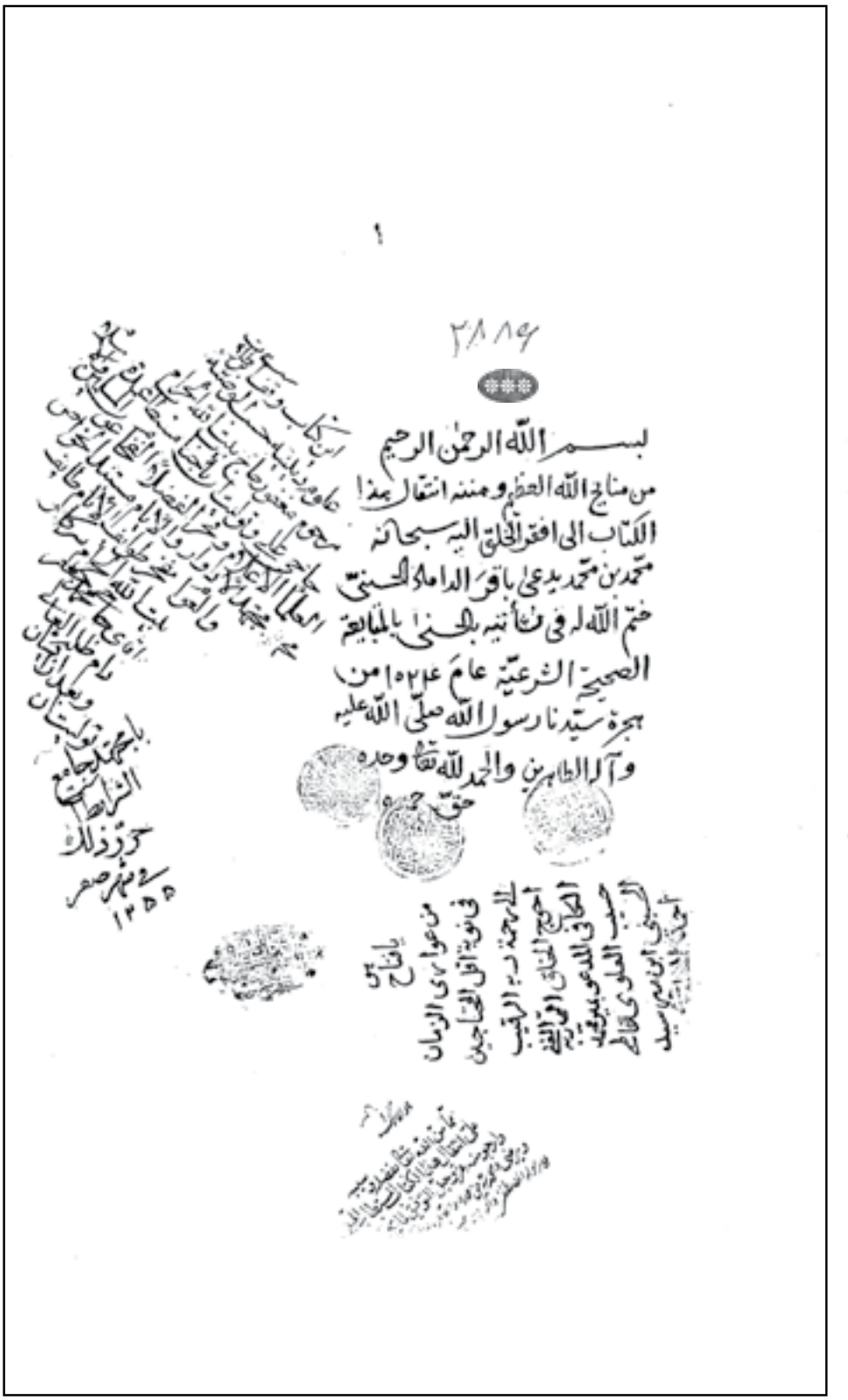
یادداشت تملّک میرداماد بر نسخهٔ التحفة‌الشاهیة (اثر قطب‌الدین شیرازی رحمه‌الله‌علیه)
نسخهٔ شمارهٔ ۸۲۸، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه اصفهان، برگ۲ر.
(بیت درج‌شده در ابتدای صفحه نیز به‌خطّ میرداماد است.)

[تصویر شمارهٔ ۱۰۸]

پیش‌نویس زایچه برای جمیل‌الدین طالب، به‌خطّ میرداماد و به‌تاریخ محرّم ۱۰۱۰ه.ق.
نسخهٔ شمارهٔ ۸۲۸، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه اصفهان، برگ۱۱۸پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۰۹]

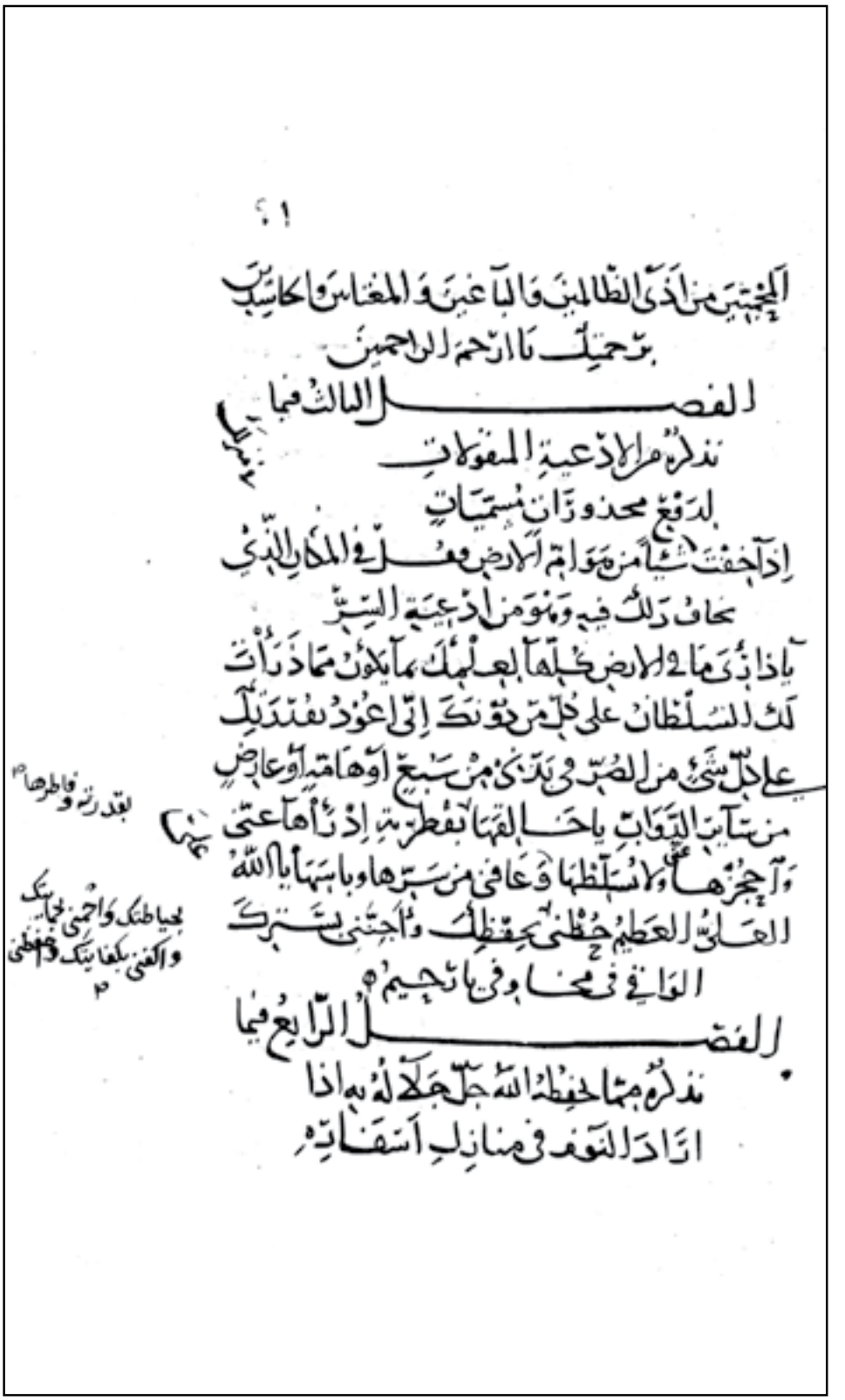
یادداشت تملّک میرداماد بر نسخه‌ای ناشناخته، به‌تاریخ ۱۰۲٤ ه‍.ق.
برگرفته از ضمائم تصویریِ نخستین چاپ حروفی از کتاب القبسات
(یادداشت تملّک زیرین، متعلّق‌به میرعبدالحسیب علوی‌عاملی است.)

[تصویر شمارهٔ ۱۱۰]

حواشیِ تصحیحیِ میرداماد بر نسخهٔ اصل مهج‌الدعوات (اثر سیّدبن‌طاووس رحمه‌الله)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۸۲۸، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۵۰پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۱۱]

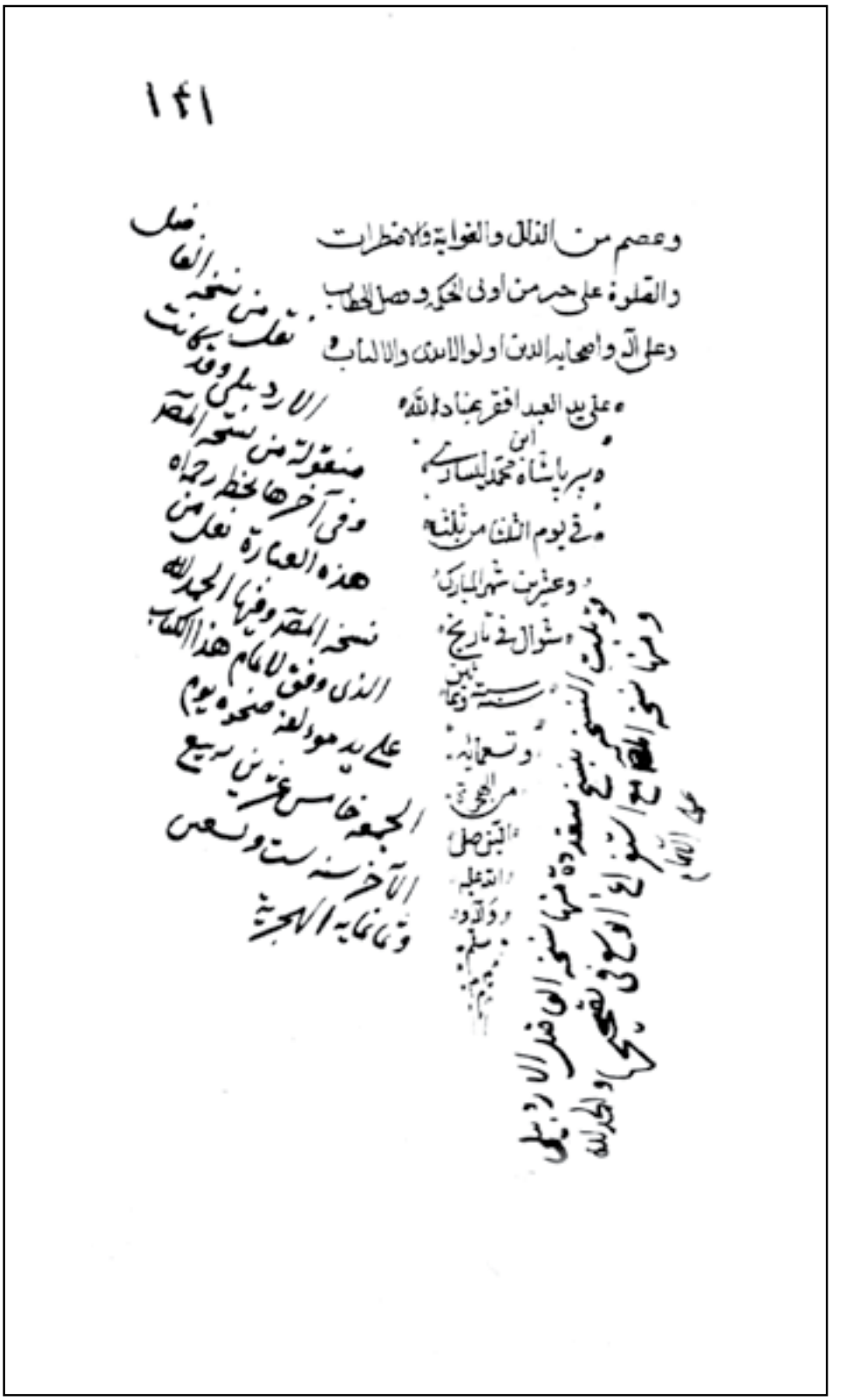
حواشیِ تصحیحیِ میرداماد بر نسخهٔ اصل مهج‌الدعوات (اثر سیّدبن‌طاووس رحمه‌الله‌علیه)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۸۲۸، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۹۱ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۱۳]

حواشیِ تصحیحیِ میرداماد بر نسخهٔ شرح فصوص الحکمة (اثر امیر اسماعیل شنب‌غازانی رحمه‌الله‌علیه)
نسخهٔ شمارهٔ ۲۶۸، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۳۰پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۱۳]

گواهیِ مقابلهٔ متن شرح فصوص الحکمة (اثر امیر اسماعیل شنب‌غازانی رحمه‌الله)، به‌خطّ میرداماد
نسخهٔ شمارهٔ ۲۶۸، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۱۴۱ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۱۴]

بسم الله الرحمن الرحيم و
بك الاعتصام يا علي
يا عظيم
ومن خاب فضلك الاستيفاق يا حليم يا عليم
سبحانك اللهم اني للسان هذه
الذمة المخدجة ان يوازي حقوق
نعماك بالحمد وحمدي لنعمائك من
اسطع مايلج وازعج من فضلك علي وكيف
لبيان هذه اللهجة المزعجة ان
يدانى قطوف كرمك بالشكر
وشكري لآلائك من المع مالمع

نسخه‌ای از کتاب عیون‌المسائل، «بسملة» به‌خطّ میرداماد
نسخهٔ شمارهٔ ۴۵، کتابخانهٔ شخصیِ ضیاءالدین علّامه‌فانی (اصفهان)، برگ ۳ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۱۵]

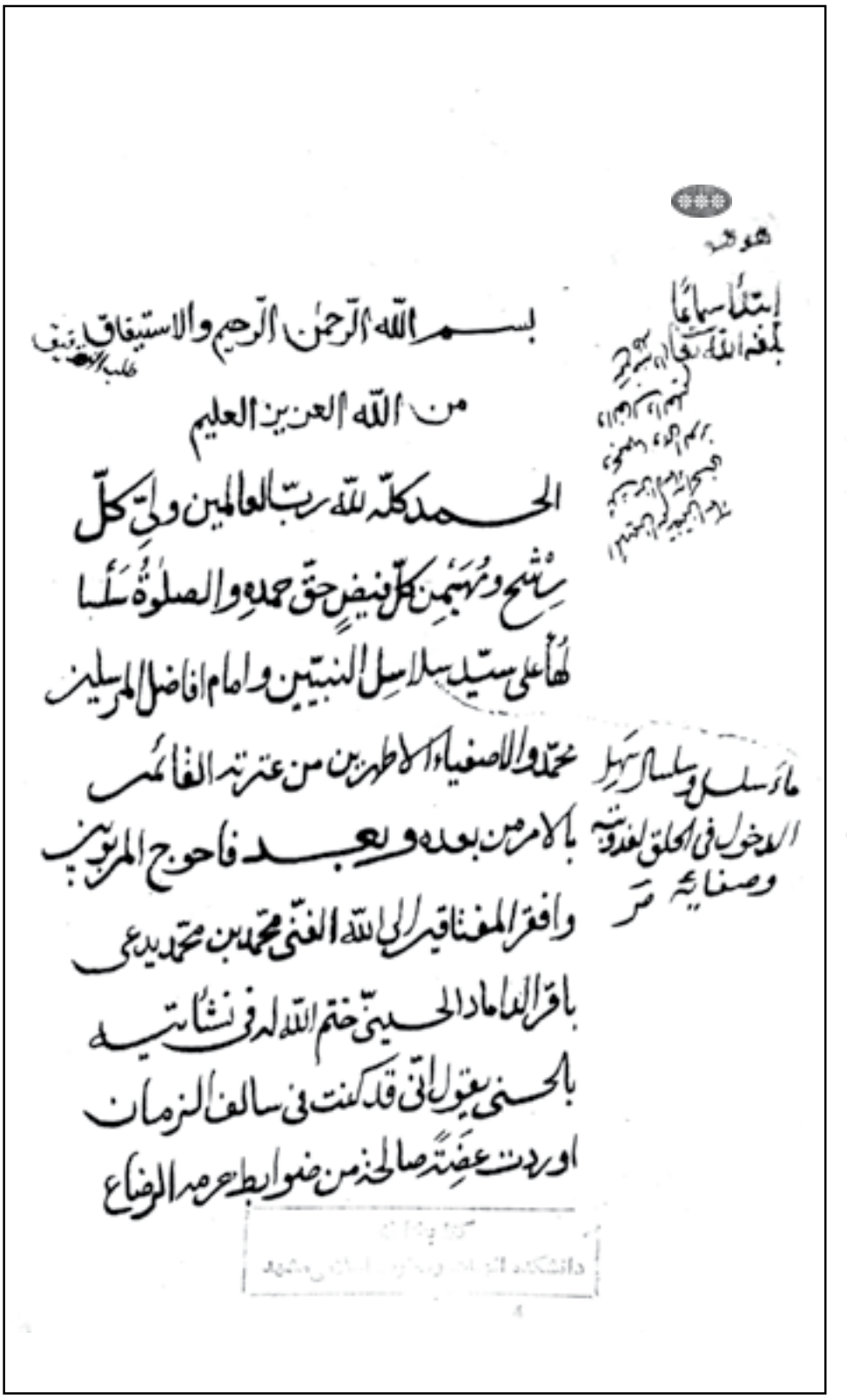
نسخه‌ای از کتاب الرواشح السماویّة، «بسملة» به‌خطّ میرداماد
نسخهٔ شمارهٔ ۹۸۱، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ ۱پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۱۶]

بسم الله الرحمن الرحیم
الحمد لله الواحد الاحد الصمد المصمود مهیمن
کل وجود وجاعل کل موجود والصلوة علی من
اقتفاه من زمرة الانبیاء واصطفاه من سلسلة
الرسل فابتعثه بالذکر المحفوظ والمقام المحمود
وعلی البررة الاصفیاء من عترته القدسیین
المعصومین فی الشاهد والمشهود اما بعد
فلیحرج المخلوقین وافقر المربوبین الی الله الحمید
الغنی عبده الضعیف محمد بن محمد یدعی باقر
داماد الحسینی ختم الله له فی نشائیه بالحسنی
وقف کتابخانه عمومی آیت الله مرعشی نجفی
« قم »

نسخه‌ای از کتاب القبسات، «بسملة» به‌خطّ میرداماد
نسخهٔ شمارهٔ ۱۰۳، کتابخانهٔ آیة‌الله مرعشی نجفی رحمه‌الله (قم)، برگ۱پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۱۷]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ ضوابط‌الرضاع
نسخهٔ شمارهٔ ۲۴۹، کتابخانهٔ دانشکدهٔ الهیّات دانشگاه فردوسی (مشهد)، برگ۱پ.
(«بسملة» به‌خطّ میرداماد است.)

[تصویر شمارهٔ ۱۱۸]

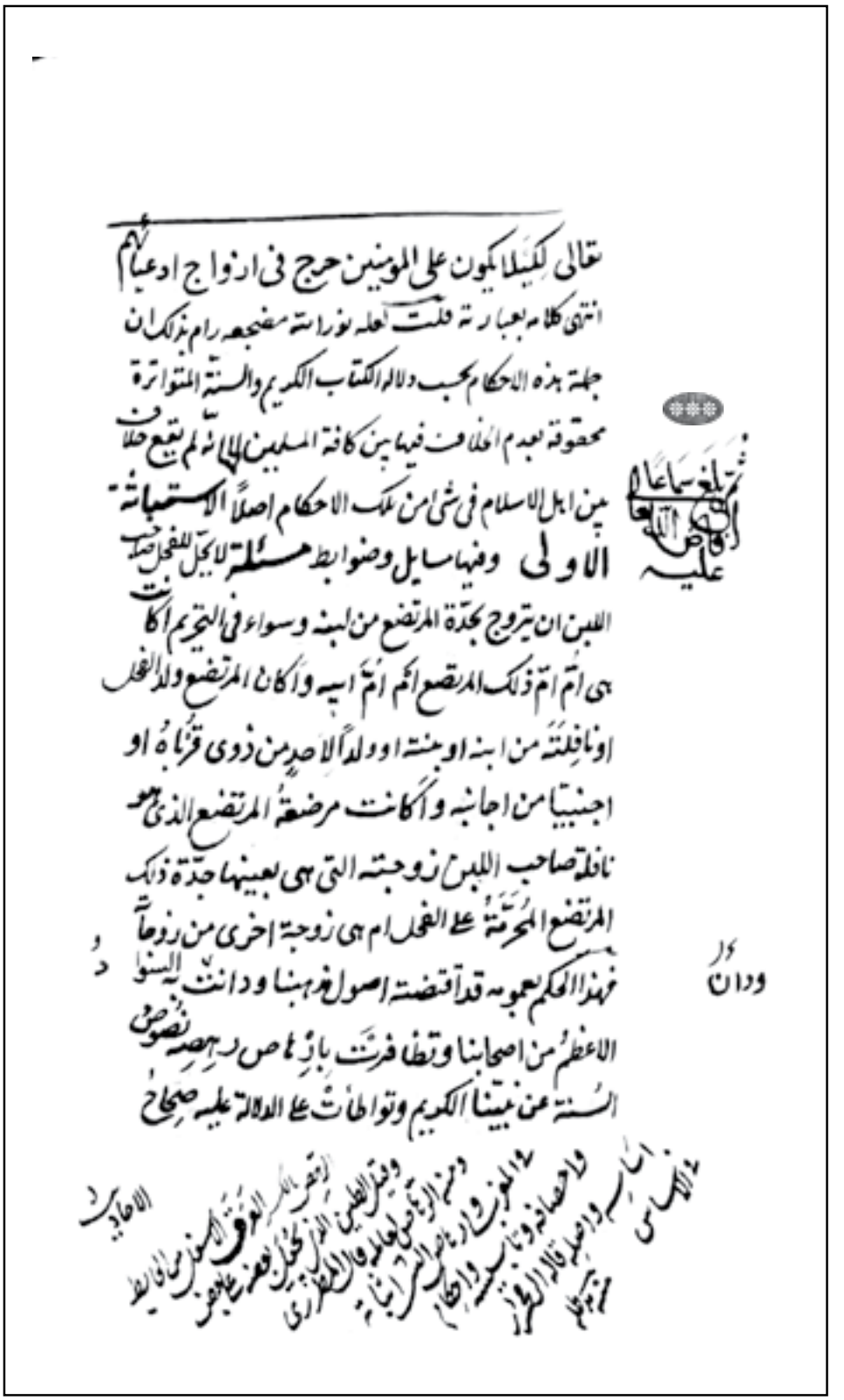
حاشیهٔ میرداماد بر نسخهٔ ضوابط الرضاع
نسخهٔ شمارهٔ ۳۴۹، کتابخانهٔ دانشکدهٔ الهیّات دانشگاه فردوسی (مشهد)، برگ۳۱ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۱۹]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ ضوابط‌الرضاع (کتابت‌کردهٔ محمّدجعفر خادم‌حسینی)
نسخهٔ شمارهٔ ۹۷۹۳، کتابخانهٔ آستان قدس رضوی (مشهد)، برگ۱پ.
(«بسملة» به‌خطّ میرداماد است.)

[تصویر شمارهٔ ۱۲۰]

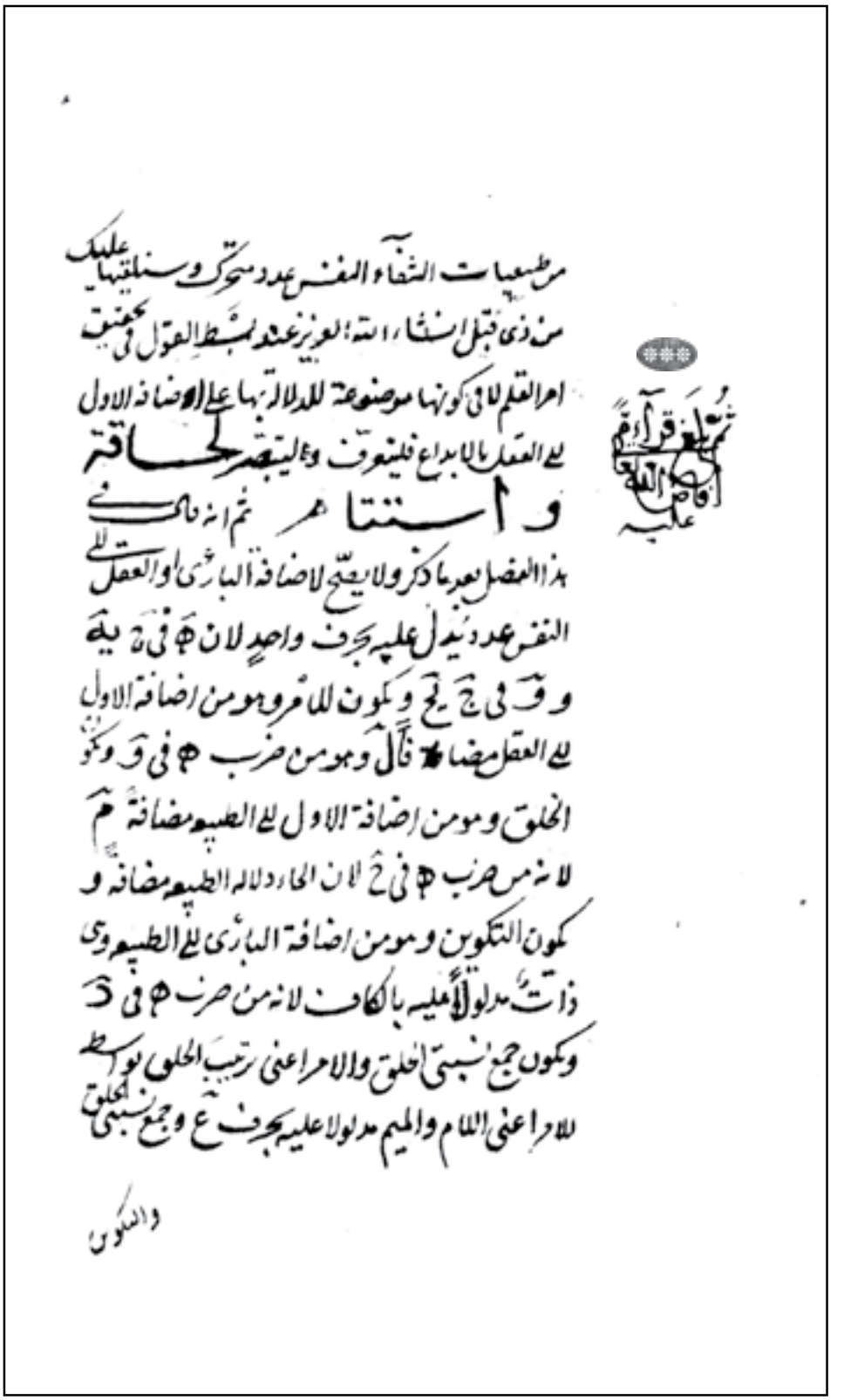
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ ضوابط الرضاع (کتابت‌کردهٔ محمّدجعفر خادم‌حسینی)
نسخهٔ شمارهٔ ۹۷۹۳، کتابخانهٔ آستان قدس رضوی (مشهد)، برگ ۷پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۳۱]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ نبراس‌الضیاء
نسخهٔ شمارهٔ ٤٧٥٥، کتابخانهٔ مرکز احیاء میراث اسلامی (قم)، برگ۱پ.
(«بسملة» به‌خطّ میرداماد است.)

[تصویر شمارهٔ ۱۲۲]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ نبراس‌الضیاء
نسخهٔ شمارهٔ ٤٧٥٥، کتابخانهٔ مرکز احیاء میراث اسلامی (قم)، برگ٥٩پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۲۳]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ الاستبصار (اثر شیخ طوسی رحمه‌الله)
نسخهٔ شمارهٔ ٤٠٠١، کتابخانهٔ مرکز احیاء میراث اسلامی (قم)، برگ٣٠٤ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۲٤]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ الاستبصار (اثر شیخ طوسی رحمه‌الله)
نسخهٔ شمارهٔ ٤۰۰۱، کتابخانهٔ مرکز احیاء میراث اسلامی (قم)، برگ۳٦٦ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۲۵]

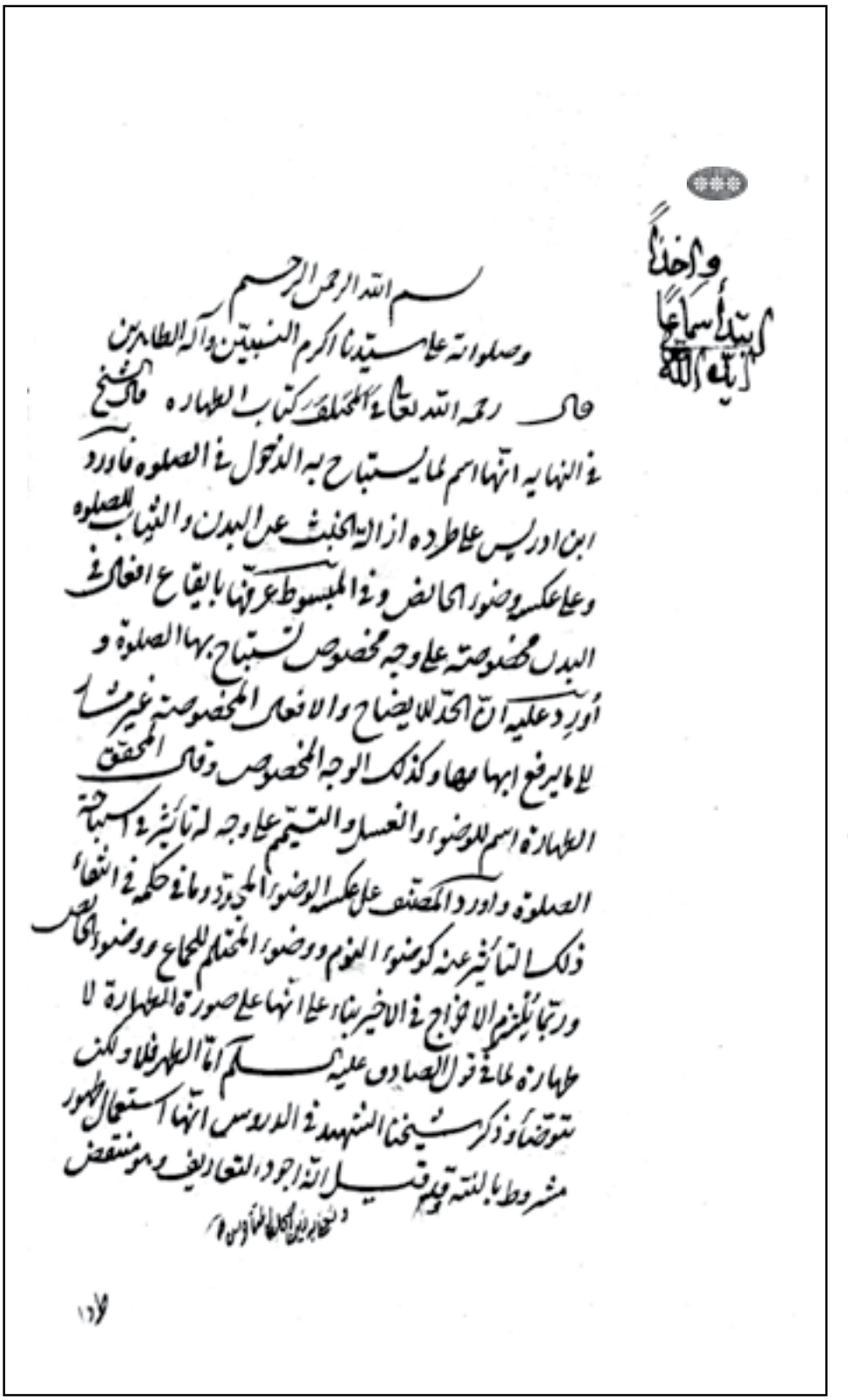
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ من لایحضره الفقیه (اثر شیخ صدوق رحمه‌الله/ کتابت‌کردهٔ حسن‌بن‌حسین حسینی)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۸۱۵۹، کتابخانهٔ آستان قدس رضوی (مشهد)، برگ۲ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۲۶]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ من لایحضره الفقیه (اثر شیخ صدوق رحمه‌الله/ کتابت‌کردهٔ حسن‌بن‌حسین حسینی)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۸۱۵۹، کتابخانهٔ آستان قدس رضوی (مشهد)، برگ۱۲ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۲۷]

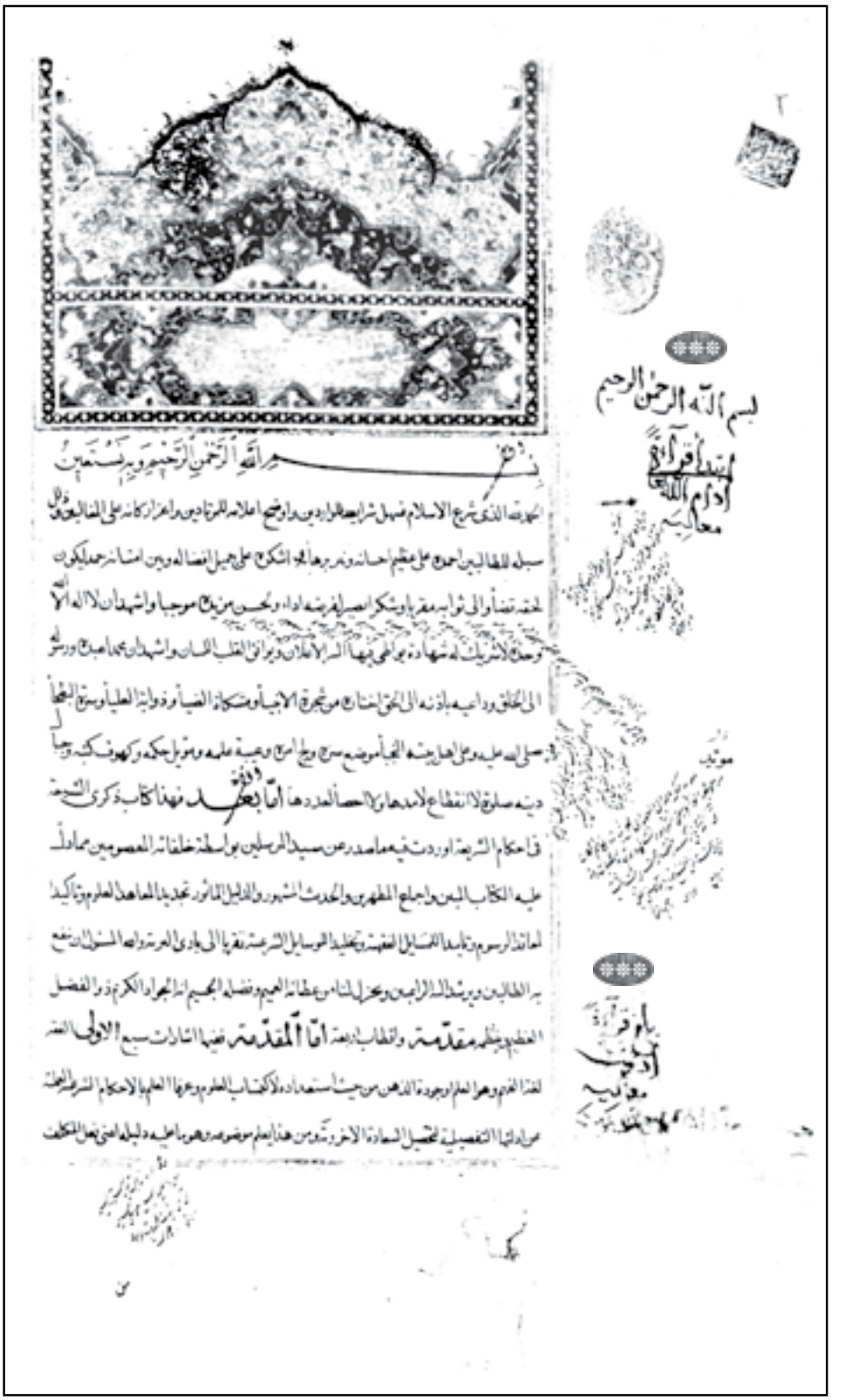
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ حواشیِ مختلف‌الشیعة (اثر علّامهٔ حلّی رحمه‌الله‌علیه)
نسخهٔ شمارهٔ ۳۲۹۸۸، کتابخانهٔ ملّی و مرکز اسناد جمهوری اسلامی ایران (تهران)، برگ۱۱۱پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۲۸]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ حواشیِ مختلف‌الشیعة (اثر علّامهٔ حلّی رحمه‌الله)
نسخهٔ شمارهٔ ۳۲۹۸۸، کتابخانهٔ ملّی و مرکز اسناد جمهوری اسلامی ایران (تهران)، برگ۱۳۹پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۲۹]

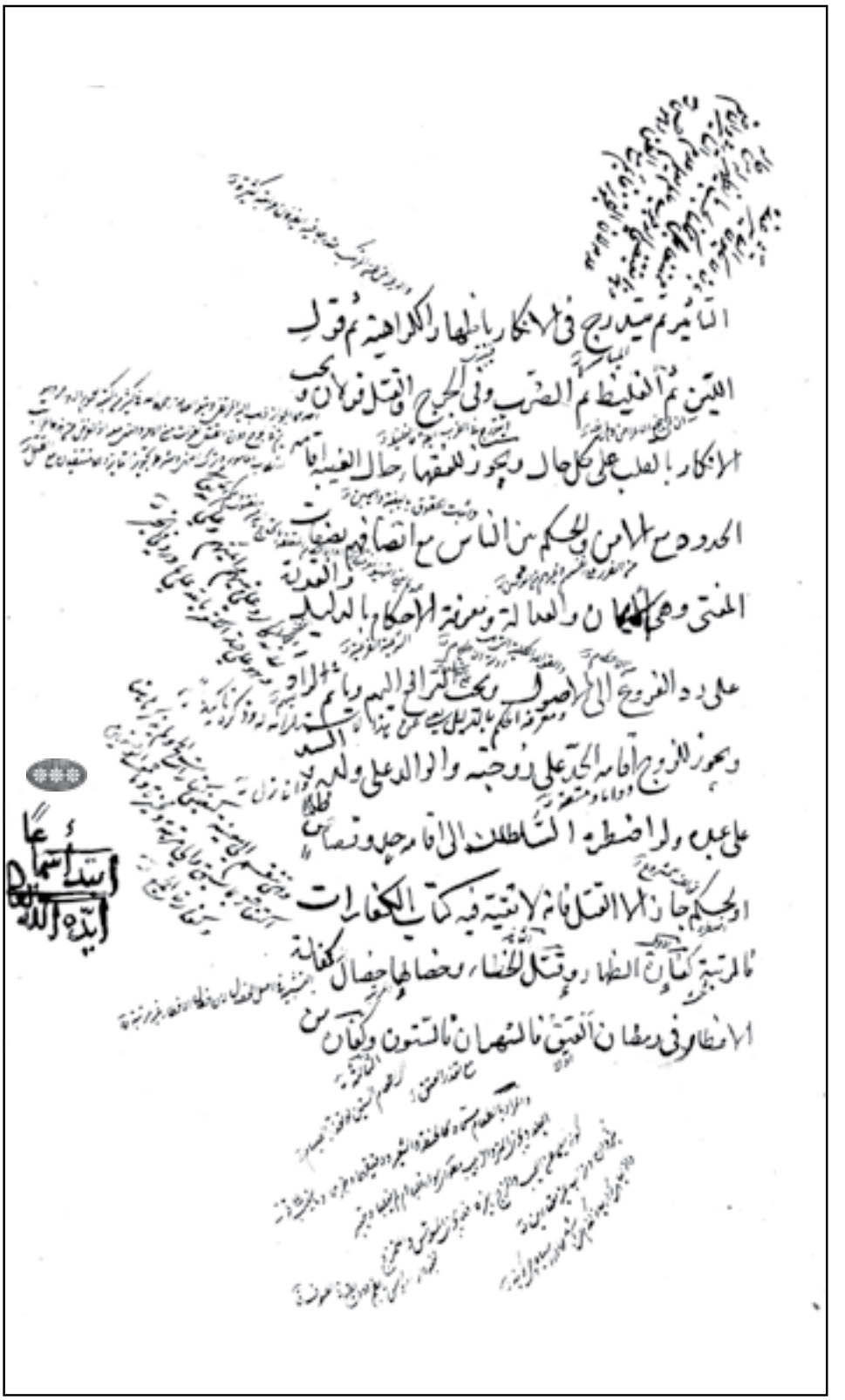
بلاغ‌های میرداماد بر نسخهٔ ذکری‌الشیعة (اثر شهید اوّل رحمه‌الله)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۷۰، کتابخانهٔ آیة‌الله جلیلی رحمه‌الله (کرمانشاه)، برگ۱پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۳۰]

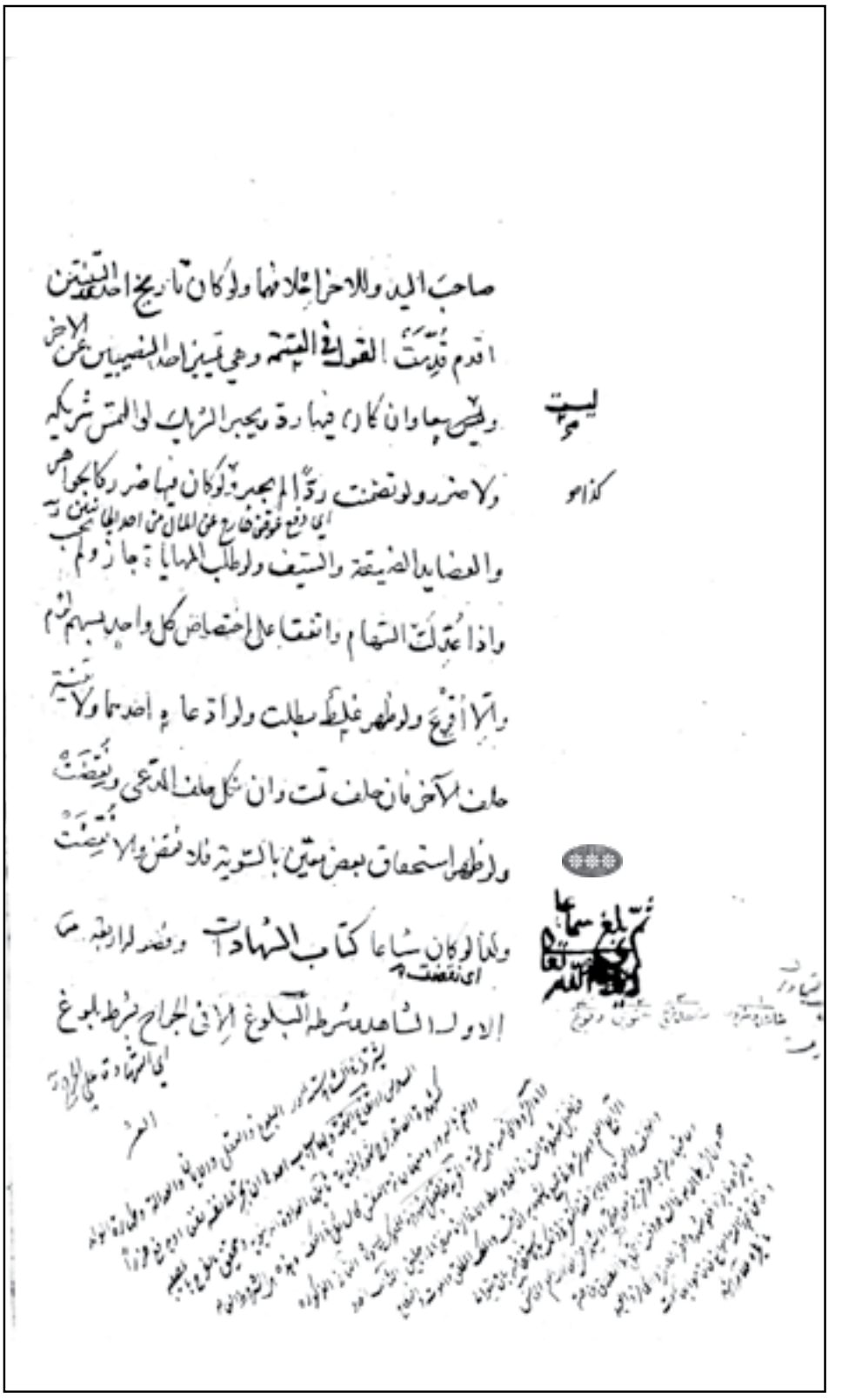
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ ذکری‌الشیعة (اثر شهید اوّل رحمه‌الله)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۷۰، کتابخانهٔ آیة‌الله جلیلی رحمه‌الله (کرمانشاه)، برگ ۷ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۳۱]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ اللمعة‌الدمشقیّة (اثر شهید اوّل رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ اسعدبن‌احمد انجدانی)
نسخهٔ شمارهٔ ۳۵٤، کتابخانهٔ مدرسهٔ صدر بازار (اصفهان)، برگ۴۹ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۳۲]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ اللمعة‌الدمشقیّة (اثر شهید اوّل رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ اسعدبن‌احمد انجدانی)
نسخهٔ شمارهٔ ۲۵۴، کتابخانهٔ مدرسهٔ صدر بازار (اصفهان)، برگ۵۴پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۳۳]

بلاغ میرداماد بر بخش «طبیعیّات» از کتاب الشفاء (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله علیه) / کتابت‌کردهٔ محمّدحفیظ کاشانی)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۹۸، کتابخانهٔ مسجد گوهرشاد (مشهد)، برگ۵ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۳۴]

بلاغ میرداماد بر بخش «طبیعیّات» از کتاب الشفاء (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ محمّدحفیظ کاشانی)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۹۸، کتابخانهٔ مسجد گوهرشاد (مشهد)، برگ۱۴پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۳۵]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ خلاصة‌الأقوال (اثر علّامهٔ حلّی رحمه‌الله‌علیه / کتابت‌کردهٔ عبدالمطّلب طالقانی)
نسخهٔ شمارهٔ ۸۱۲۹، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۸۸ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۳۶]

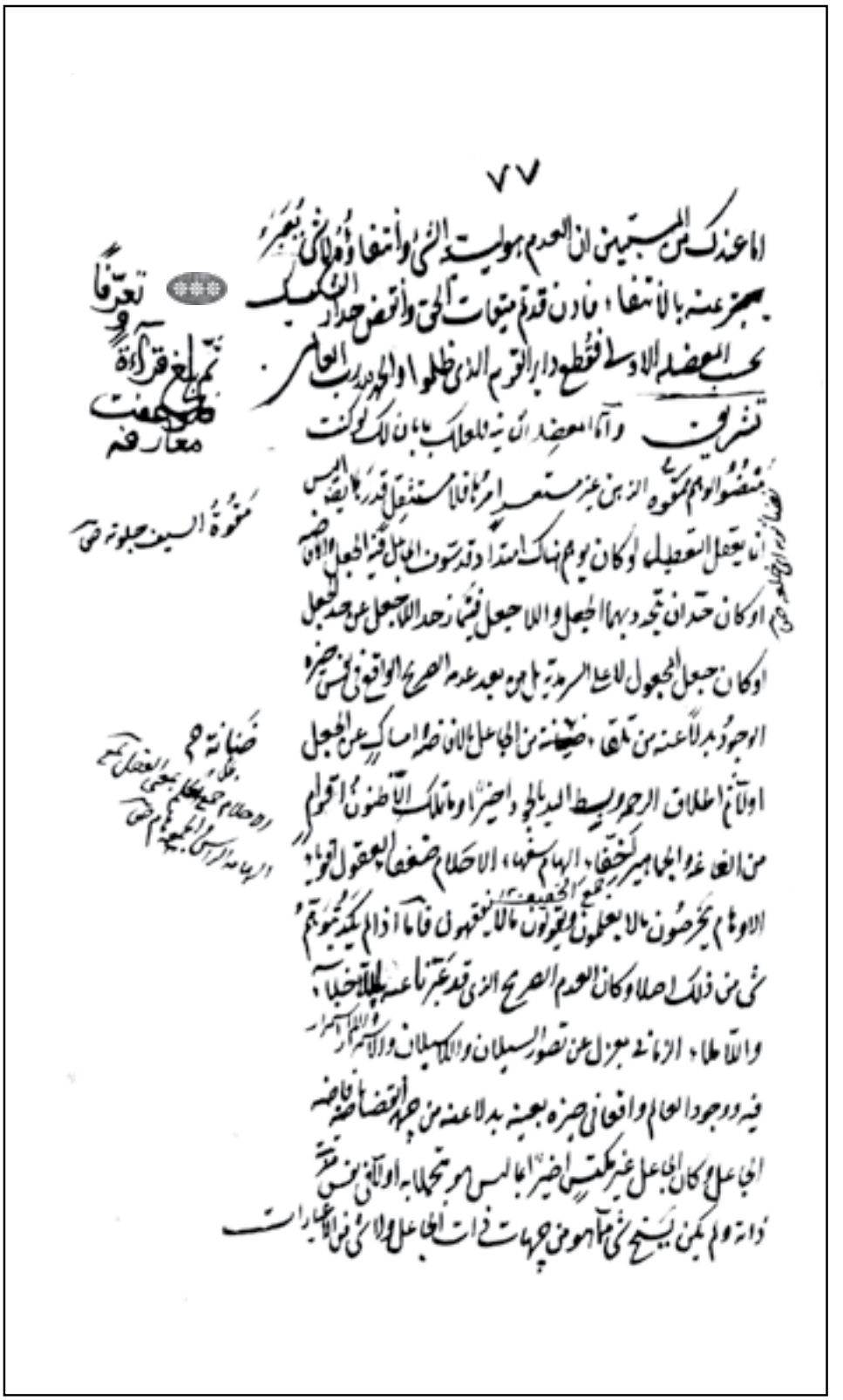
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ خلاصة‌الأقوال (اثر علّامهٔ حلّی رحمه‌الله/ کتابت‌کردهٔ عبدالمطّلب طالقانی)
نسخهٔ شمارهٔ ۸۱۲۹، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۹۰ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۳۷]

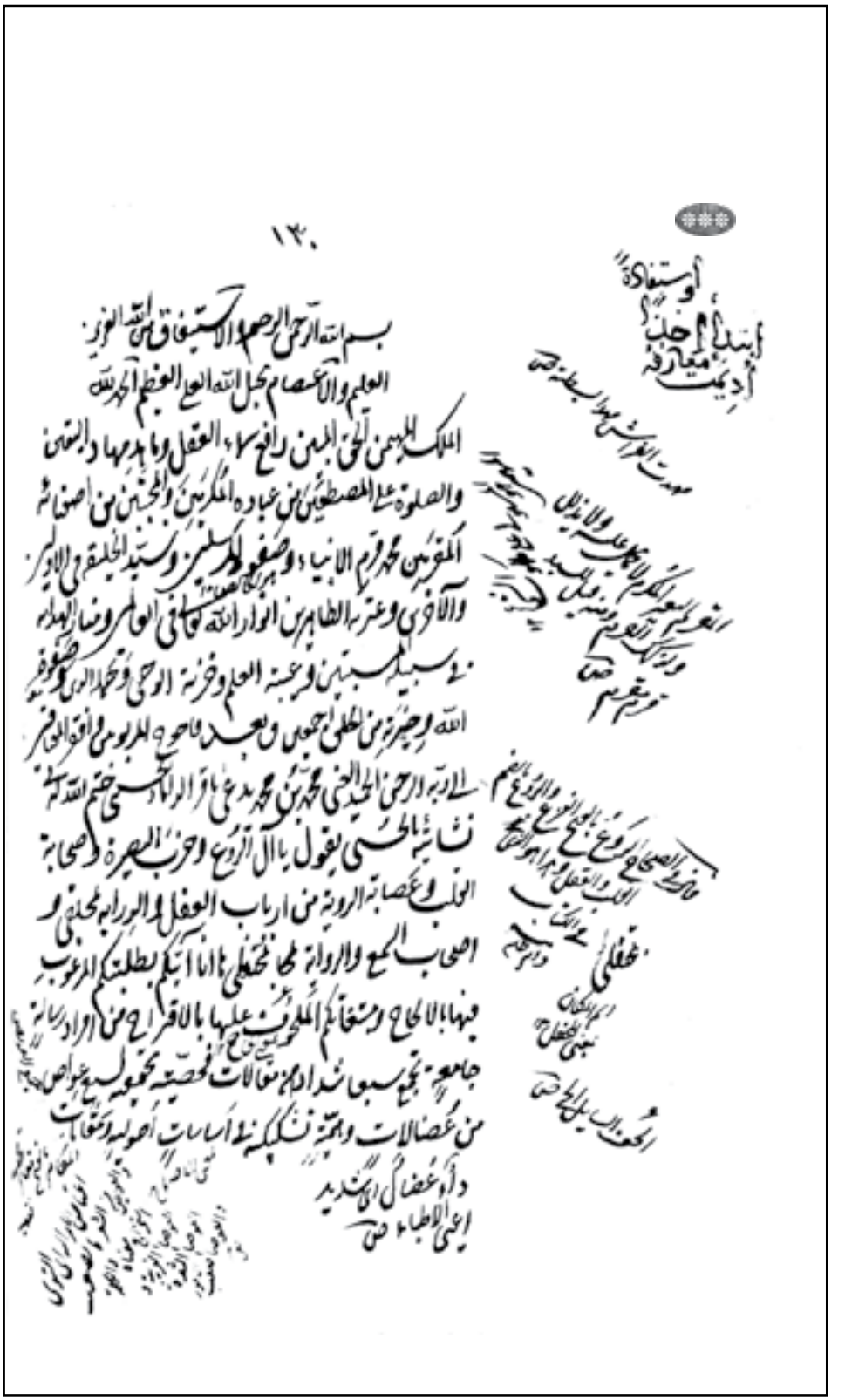
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ خلسة‌الملکوت
نسخهٔ شمارهٔ ٤١٤٠٫٢، کتابخانهٔ مرکز احیاء میراث اسلامی (قم)، برگ٣٤پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۳۸]

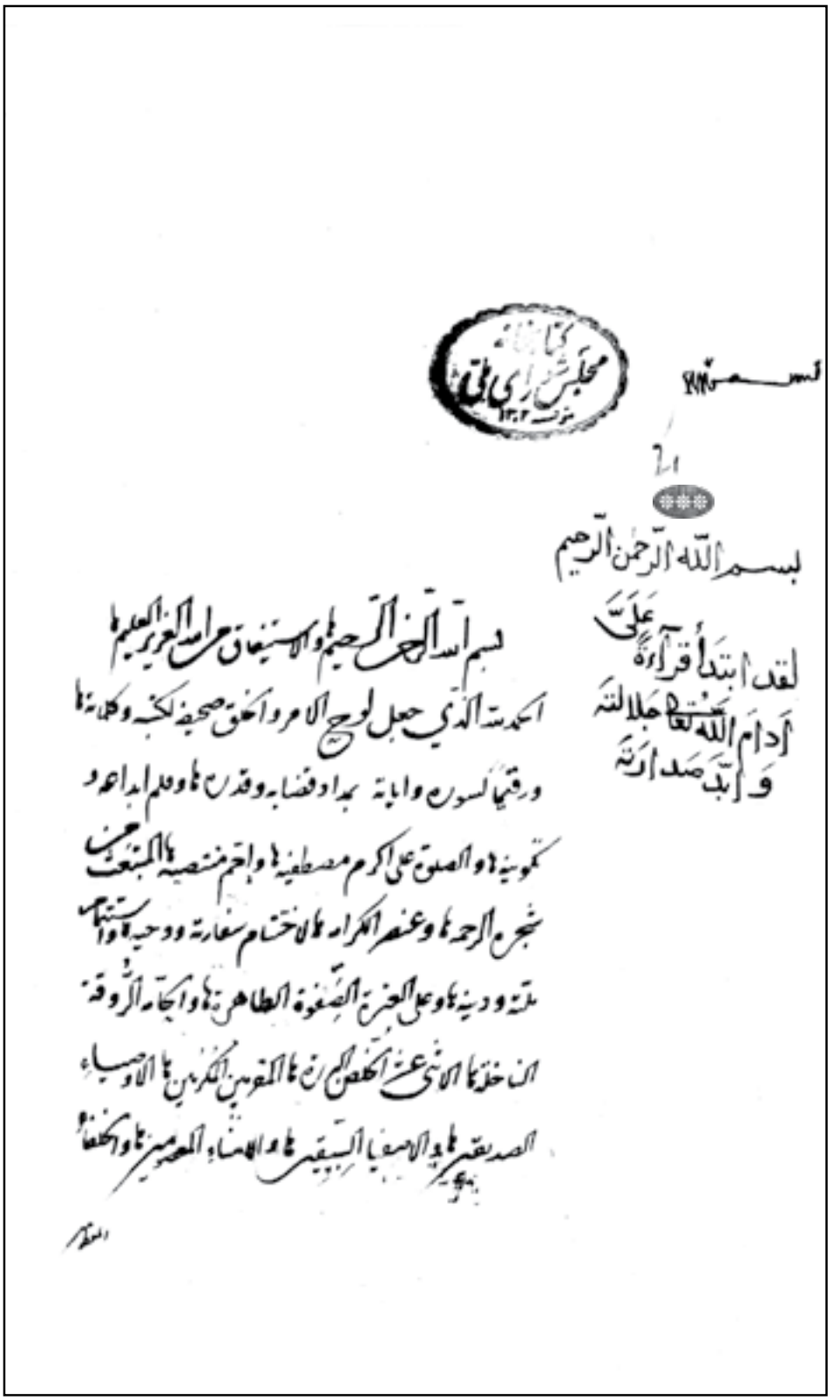
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ خلسة‌الملکوت
نسخهٔ شمارهٔ ٤١٤٠/٣، کتابخانهٔ مرکز احیاء میراث اسلامی (قم)، برگ۳۹ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۳۹]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ السبع‌الشداد
نسخهٔ شمارهٔ ٤١٤٠/٣، کتابخانهٔ مرکز احیاء میراث اسلامی (قم)، برگ٦٥پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۴۰]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ شرح الصحیفة السجّادیّة (نسخهٔ یکی از صدور حکومت صفوی)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۳۴۶، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۴پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۴۱]

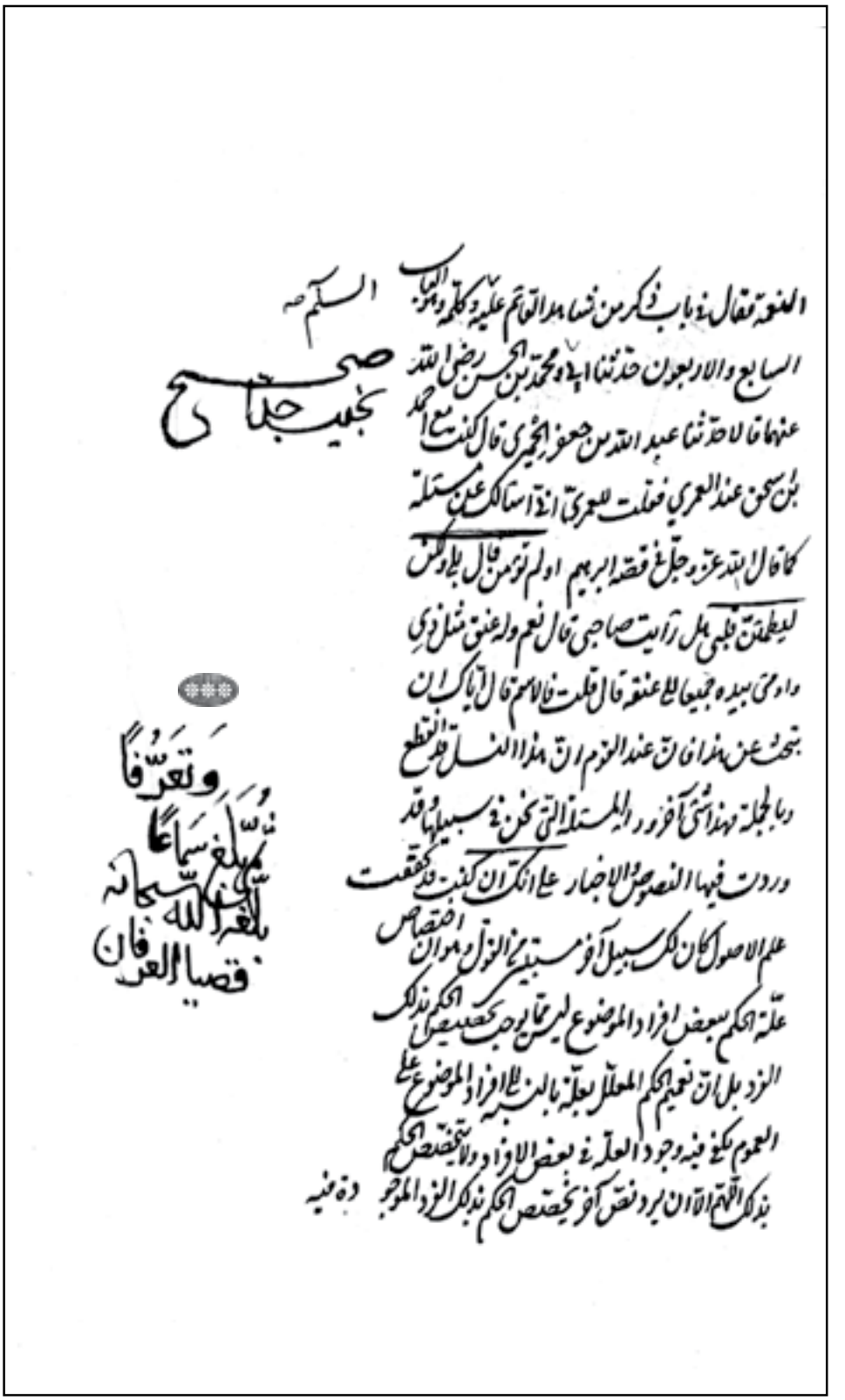
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ شرح الصحیفة السجّادیّة (نسخهٔ یکی از صدور حکومت صفوی)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۳۴۶، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۱۲پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۴۲]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ شرعة‌التسمیة (کتابت‌کردهٔ علی‌بن‌محمّد علی‌دوست)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۸۳۸، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۵۰پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۴۳]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ شرعة‌التسمیة (کتابت‌کردهٔ علی‌بن‌محمّد علی‌دوست)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۸۳۸، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ ۶۷ر.

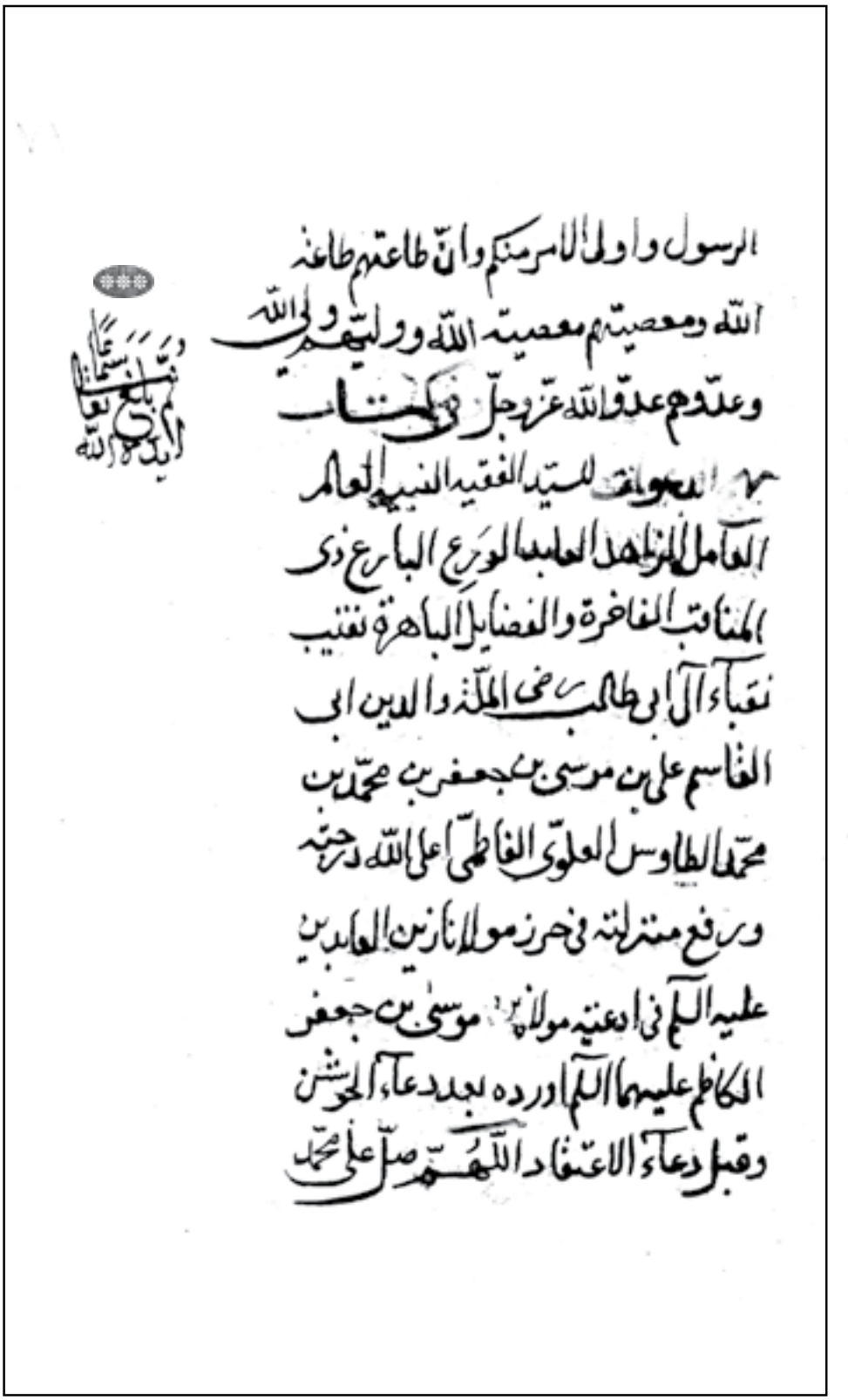
[تصویر شمارهٔ ۱۴۴]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ شرعة‌التسمیة

نسخهٔ شمارهٔ ۷۵۹۰، کتابخانهٔ آیة‌الله مرعشی نجفی رحمه‌الله (قم)، برگ۱پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۴۵]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ شرعة‌التسمیة
نسخهٔ شمارهٔ ۷۵۹۰، کتابخانهٔ آیة‌الله مرعشی نجفی رحمه‌الله (قم)، برگ۷۱ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۴۶]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ ضوابط‌الرضاع (کتابت‌کردهٔ عبدالمطّلب طالقانی)
نسخهٔ شمارهٔ ۲۷۸۸، کتابخانهٔ آستان قدس رضوی (مشهد)، برگ۱پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۴۷]

انهاء میرداماد بر نسخهٔ ضوابط الرضاع (کتابت‌کردهٔ عبدالمطّلب طالقانی)
نسخهٔ شمارهٔ ۲۷۸۸، کتابخانهٔ آستان قدس رضوی (مشهد)، برگ۳۱۵ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۴۸]

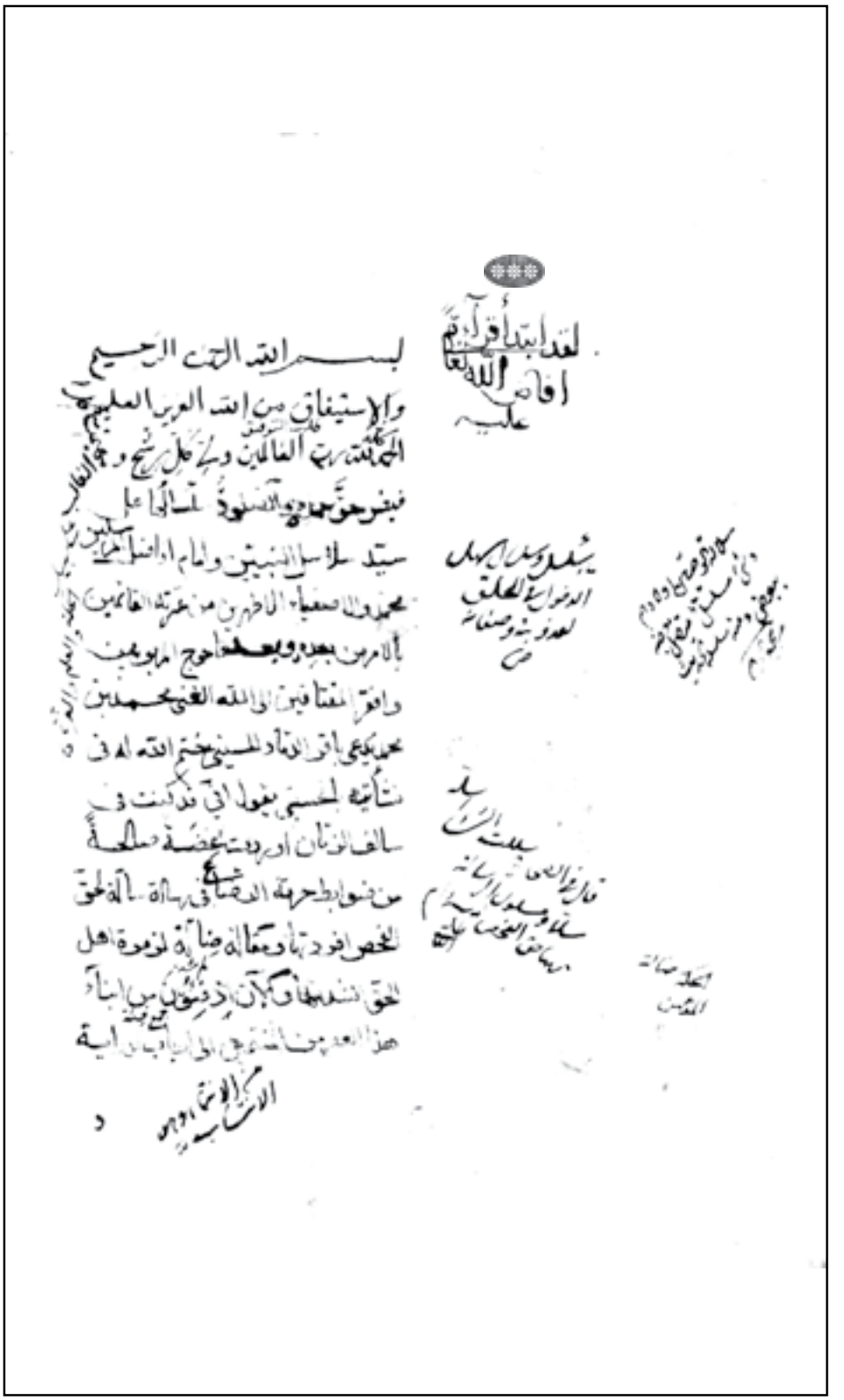
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ ضوابط الرضاع (کتابت‌کردهٔ محمّدمؤمن کاشانی)
نسخهٔ شمارهٔ ٦٦٧/١، کتابخانهٔ ملّیِ ملک (تهران)، برگ۱پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۴۹]

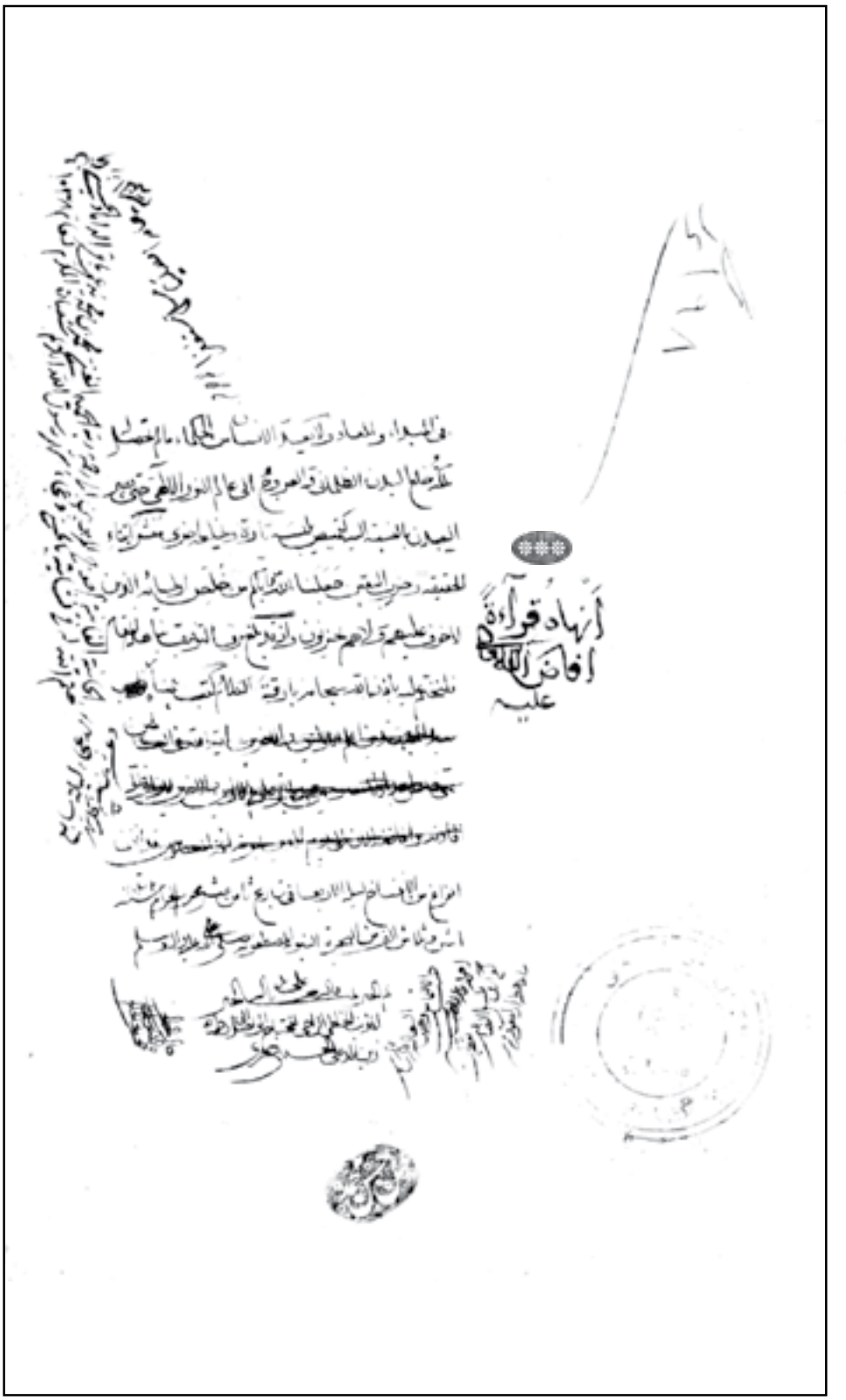
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ ضوابط الرضاع (کتابت‌کردهٔ محمّدمؤمن کاشانی)
نسخهٔ شمارهٔ ٦٦٧/١، کتابخانهٔ ملّیِ ملک (تهران)، برگ۱۳۰ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۵۰]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ ضوابط‌الرضاع (کتابت‌کردهٔ زین‌الدین‌علی حسینی‌خفری)
نسخهٔ شمارهٔ ۷۹۳۰، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۲پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۵۱]

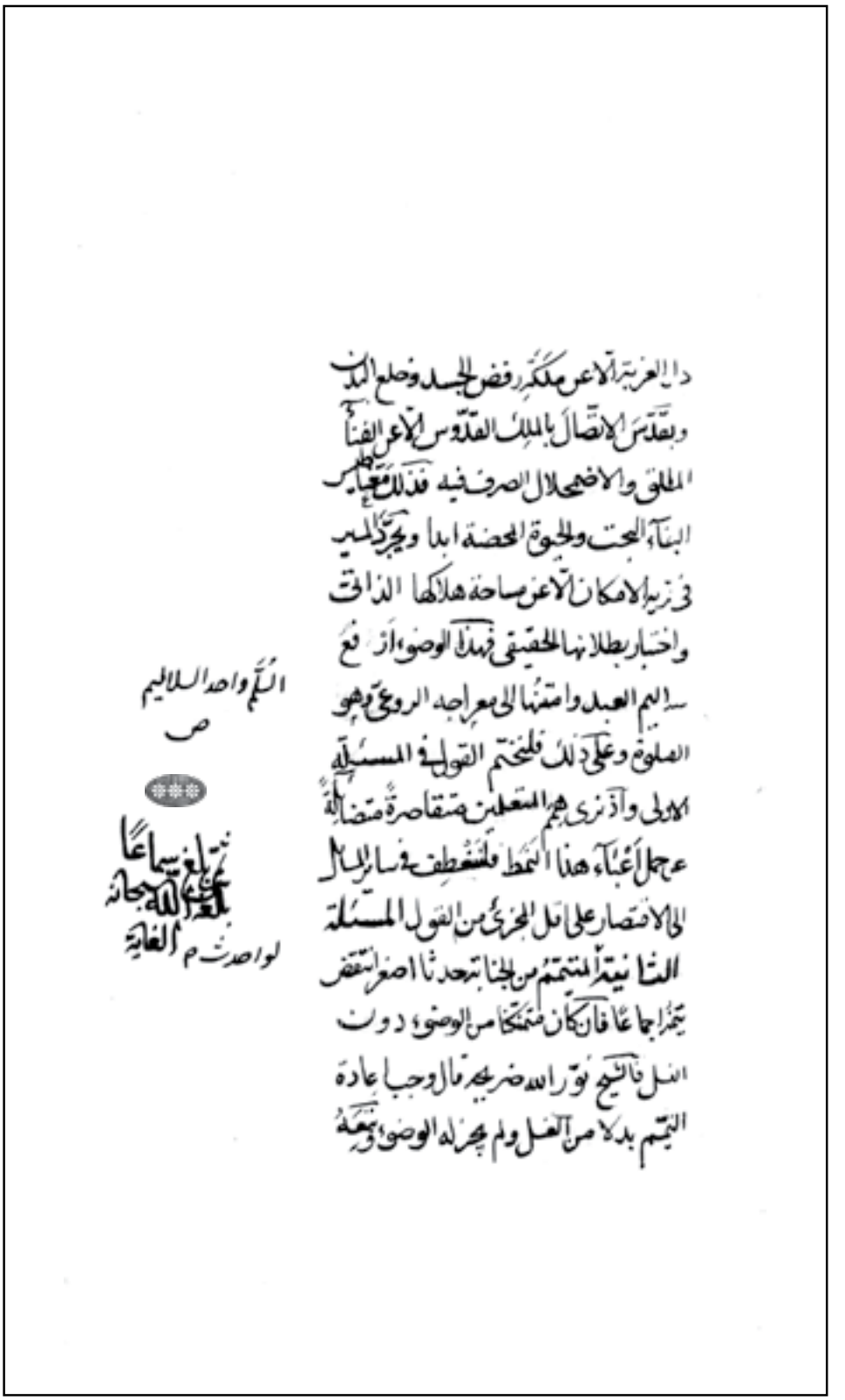
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ ضوابط‌الرضاع (کتابت‌کردهٔ زین‌الدین‌علی حسینی‌خفری)
نسخهٔ شمارهٔ ۷۹۳۰، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۱۹۶پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۵۲]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ عیون‌المسائل
نسخهٔ شمارهٔ ۱۰، کتابخانهٔ دانشکدهٔ حقوق دانشگاه تهران، برگ۲۸پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۵۳]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ عیون‌المسائل
نسخهٔ شمارهٔ ۱۰، کتابخانهٔ دانشکدهٔ حقوق دانشگاه تهران، برگ ۴۷ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۵٤]

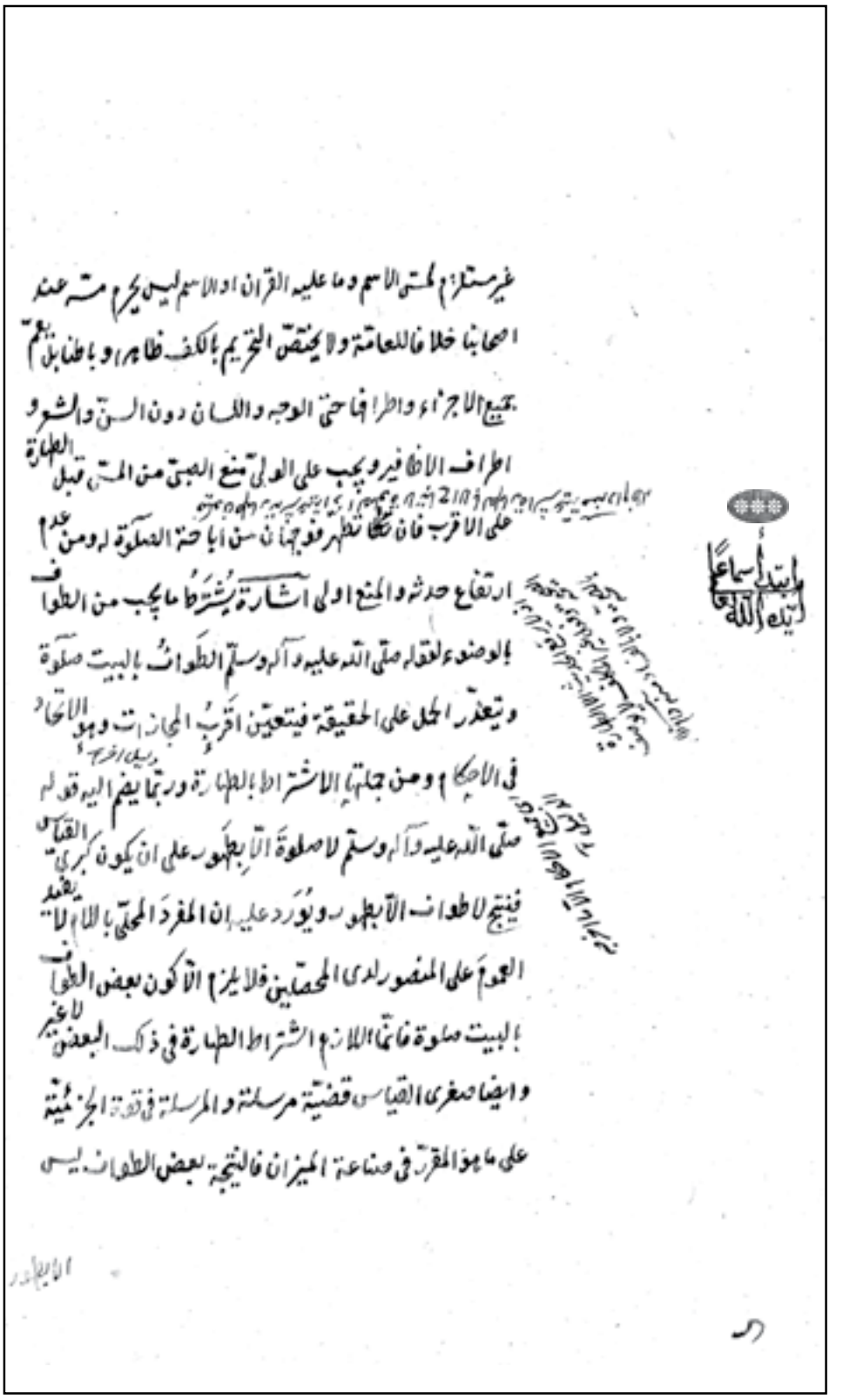
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ عیون‌المسائل
نسخهٔ شمارهٔ ۱۵۲۹۰، کتابخانهٔ آستان قدس رضوی (مشهد)، برگ۸پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۵۵]

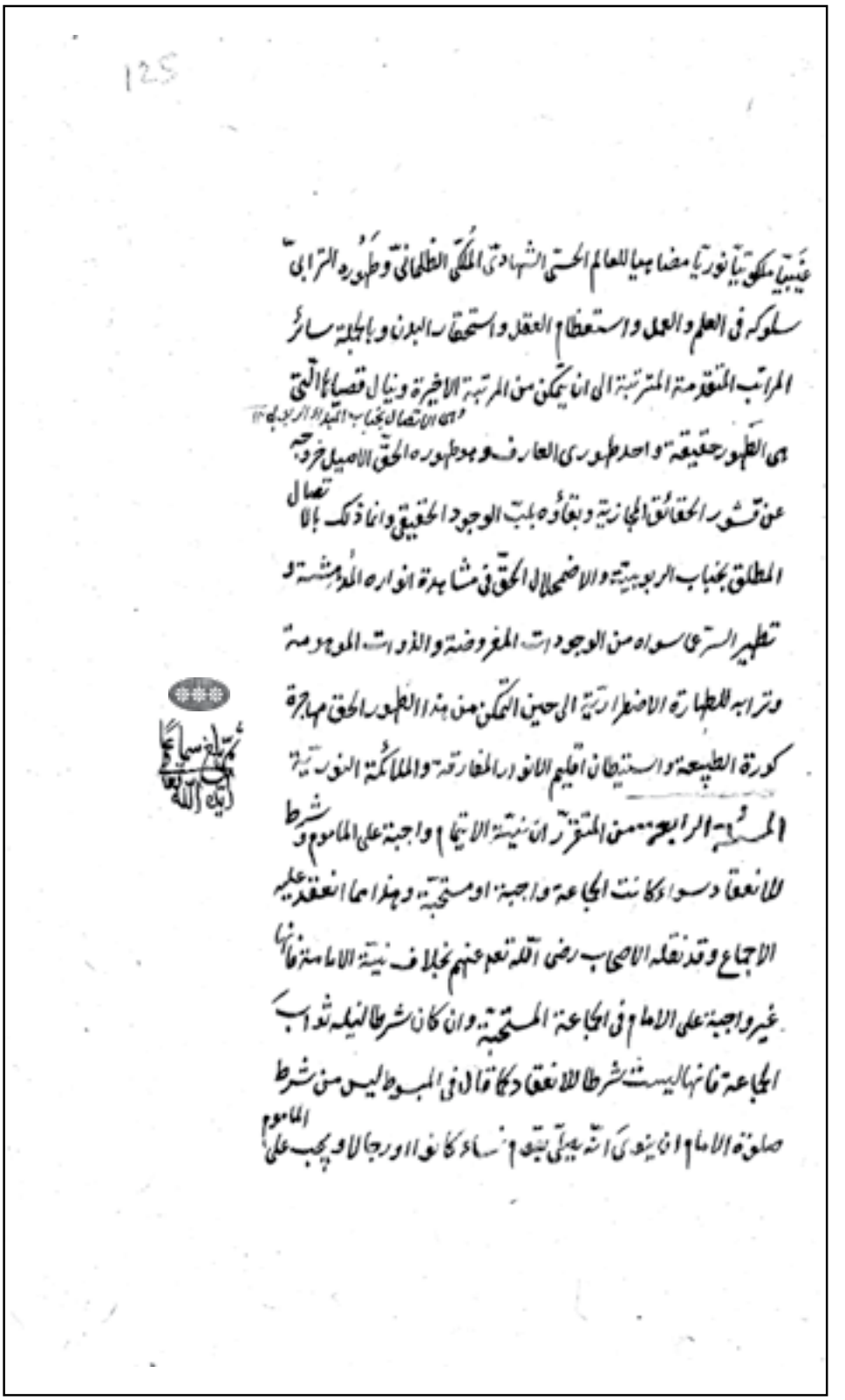
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ عیون‌المسائل
نسخهٔ شمارهٔ ۱۵۲۹۰، کتابخانهٔ آستان قدس رضوی (مشهد)، برگ۵۱ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۵۶]

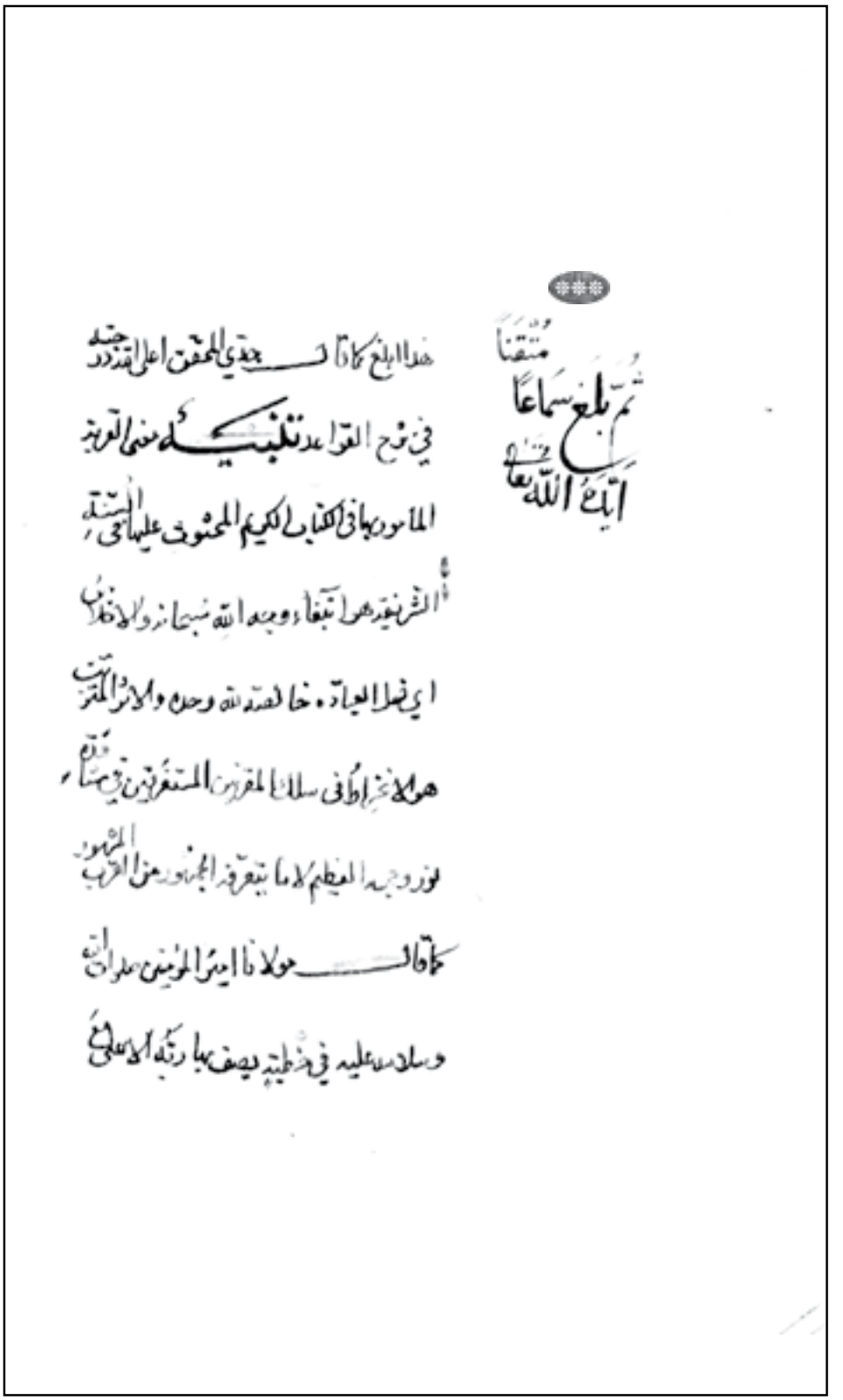
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ عیون‌المسائل
نسخهٔ شمارهٔ Arabic 232.3، کتابخانهٔ دانشگاه پرینستون، برگ ۸۳پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۵۷]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ عیون‌المسائل
نسخهٔ شمارهٔ Arabic 232.3، کتابخانهٔ دانشگاه پرینستون، برگ۱۲۵ر.

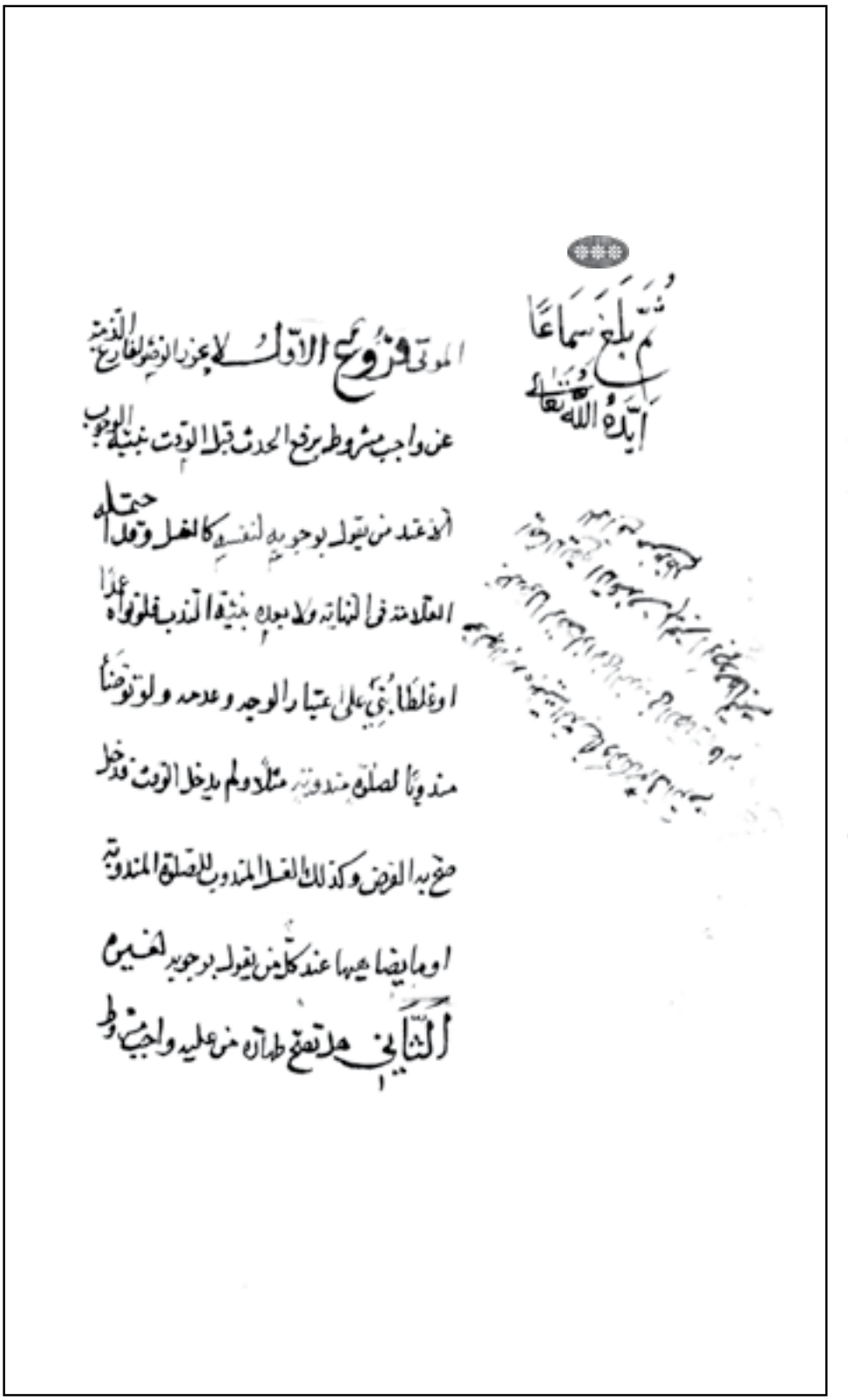
[تصویر شمارهٔ ۱۵۸]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ عیون‌المسائل

نسخهٔ شمارهٔ ۲۲٦٤٥، کتابخانهٔ ملّی و مرکز اسناد جمهوری اسلامی ایران (تهران)، برگ٦پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۵۹]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ عیون‌المسائل
نسخهٔ شمارهٔ ۲۲٦٤٥، کتابخانهٔ ملّی و مرکز اسناد جمهوری اسلامی ایران (تهران)، برگ۹پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۶۰]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ الرواشح السماویّة (کتابت‌کردهٔ میرمرتضی بن میرمصطفی)
نسخهٔ شمارهٔ ۳۷۵۳۷، کتابخانهٔ آستان قدس رضوی (مشهد)، برگ۲ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۶۱]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ الرواشح السماویّة (کتابت‌کردهٔ میرمرتضی‌بن‌میرمصطفی)
نسخهٔ شمارهٔ ۳۷۵۳۷، کتابخانهٔ آستان قدس رضوی (مشهد)، برگ۵پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۶۲]

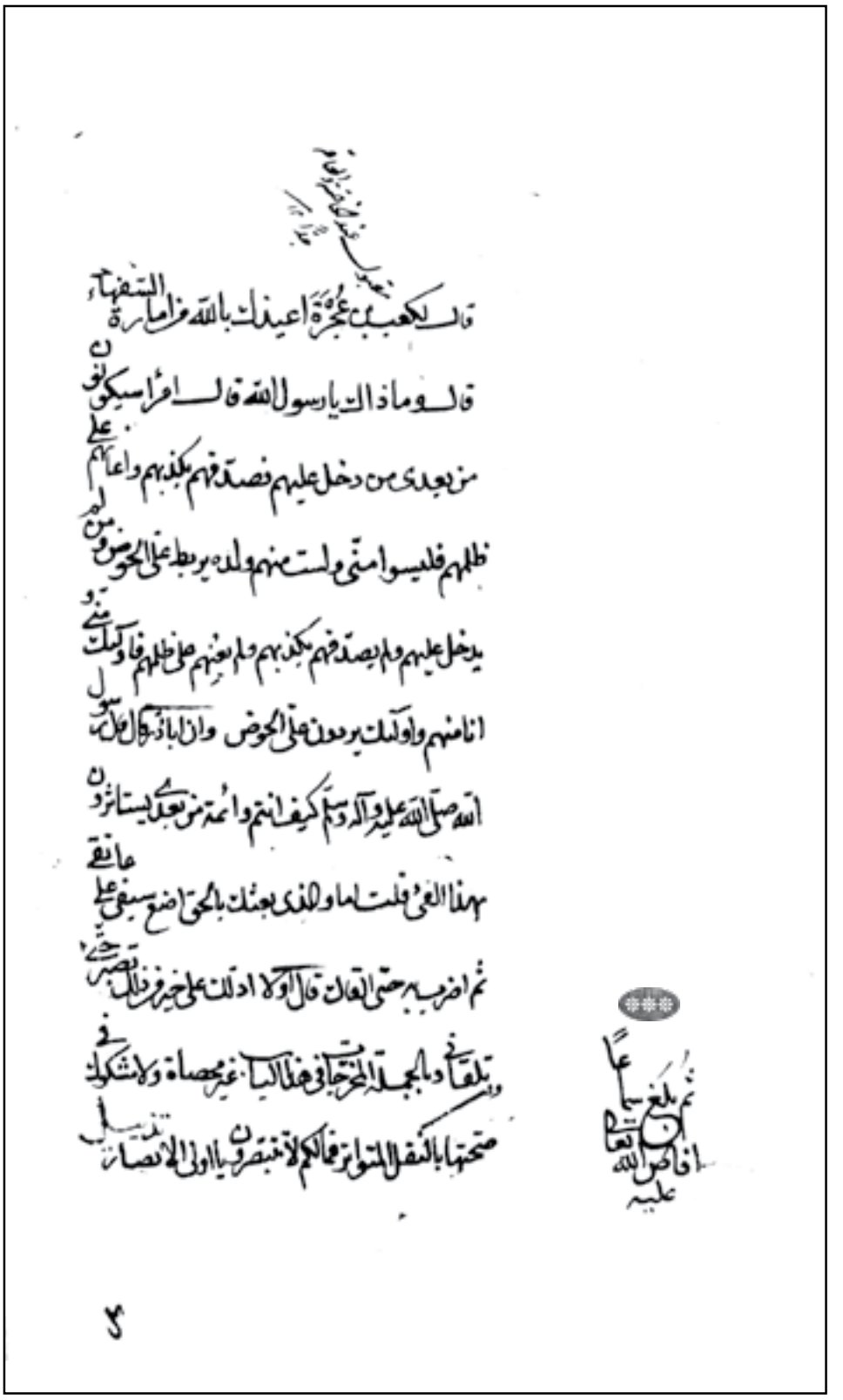
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ الرواشح السماویّة
نسخهٔ شمارهٔ ۱۳۸۹۹، کتابخانهٔ آستان قدس رضوی (مشهد)، برگ۲پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۶۳]

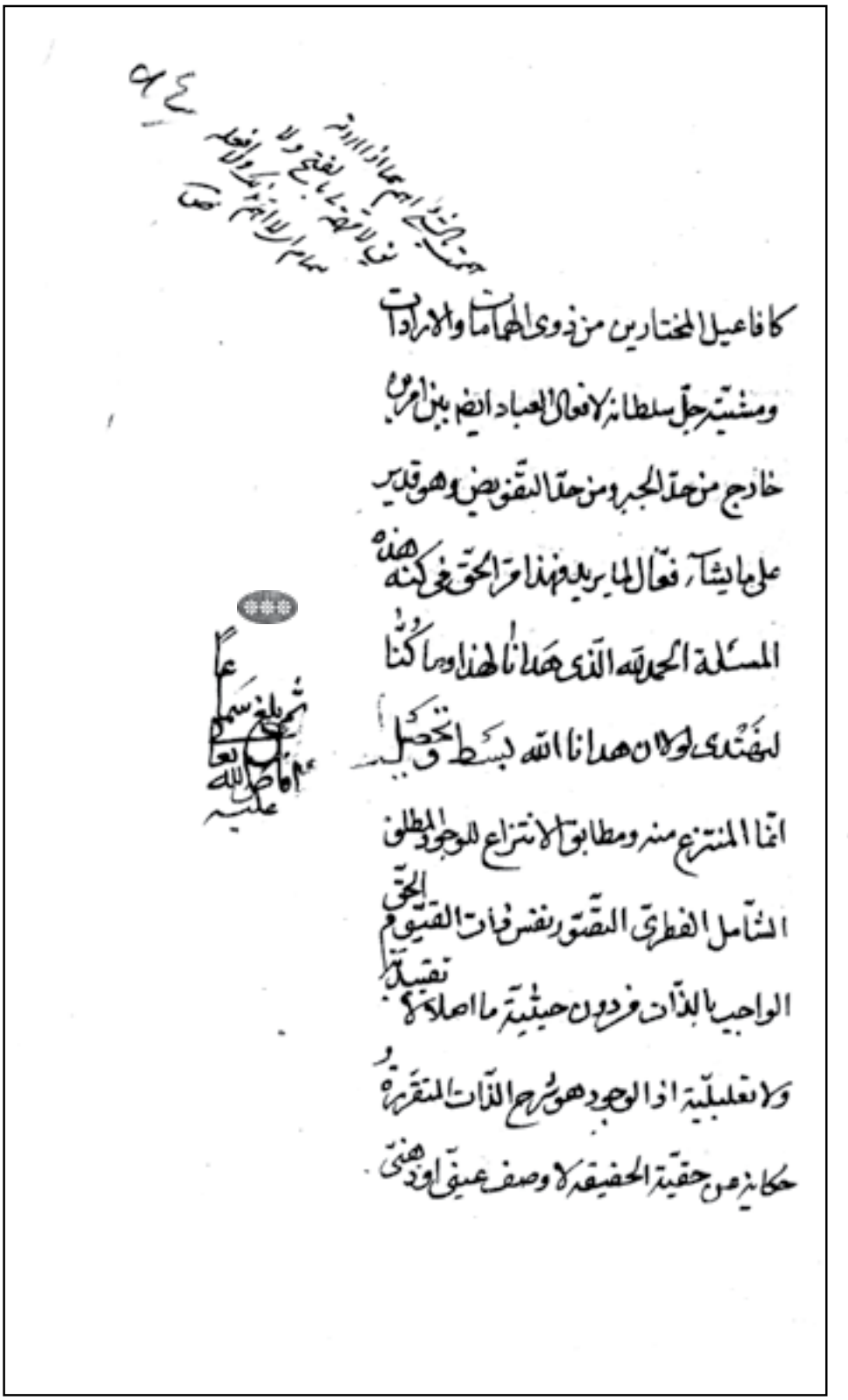
بلاغ میرداماد بر نسخهٔ الرواشح السماویّة
نسخهٔ شمارهٔ ۱۳۸۹۹، کتابخانهٔ آستان قدس رضوی (مشهد)، برگ۸پ.

[تصویر شمارهٔ ١٦٤]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ نبراس‌الضیاء
نسخهٔ شمارهٔ ٣٦٥، کتابخانهٔ دانشکدهٔ ادبیّات دانشگاه فردوسی (مشهد)، برگ٣٢پ.

[تصویر شمارهٔ ١٦٥]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ نبراس‌الضیاء
نسخهٔ شمارهٔ ٣٦٥، کتابخانهٔ دانشکدهٔ ادبیّات دانشگاه فردوسی (مشهد)، برگ٦٤ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۶۶]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ القبسات (کتابت‌کردهٔ محمّدمؤمن کاشانی)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۵۲۴،۳، کتابخانهٔ آیة‌الله مرعشی نجفی رحمه‌الله (قم)، برگ ۷ پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۶۷]

بلاغ میرداماد بر نسخهٔ القبسات (کتابت‌کردهٔ محمّدمؤمن کاشانی)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۵۲۴۰٫۲، کتابخانهٔ آیة‌الله مرعشی نجفی رحمه‌الله (قم)، برگ۶۵ پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۶۸]

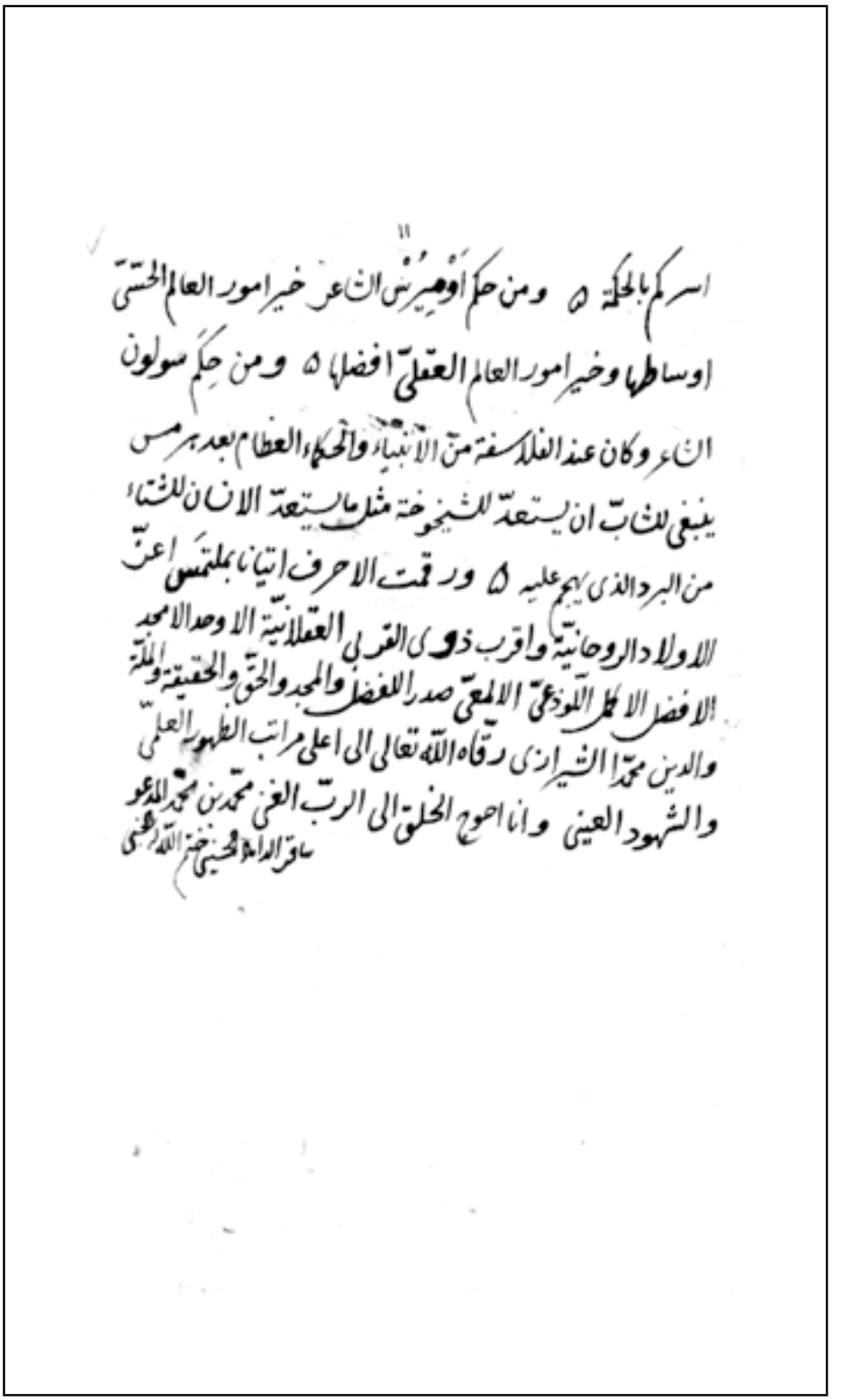
بسم الله الرحمن الرحیم

ورد فی الحدیث عن النبی صلی الله علیه وآله وسلم المؤمنون
هینون لینون کالجمل الآنف ان قید انقاد وان أنیخ
علی صخرة استناخ ۵ هما تخفیف الهین واللین قال بعض علماء العربیة
یمدح بالهین واللین مخففتین ویذم بهما مثقلتین والآنف المانوف وهو الذی
عرض الخشاش انفه فهو لا یمتنع علی قائده وقیل الآنف الذلول یقال انف البعیر
یانف انفا اذا اشتکی انفه من الخشاش وکان الاصل ان یقال مانوف لانه مفعول
کما یقال مصدور ومبطون للذی یشتکی صدره وبطنه وانما جاء هذا شاذا ویروی
کالجمل الأنف ۵ وفی الحدیث عن امیر المؤمنین علیه الصلوة والسلام عظم الخالق
عندک یصغر المخلوق فی عینک ۵ وقال علیه السلام اشد الذنوب ما استهان به
صاحبه ۵ وقال علیه السلام اکبر العیب ان تعیب ما فیک مثله ۵ وقال
علیه السلام اعجز الناس من عجز عن اکتساب الاخوان واعجز عنه من ضیع
من ظفر به منهم ۵ ومن حکم هرمس الهرامسة لن یستطیع احد ان یحوز
الحکمة الا ان یکون له ثلثة اشیاء وزیر وولی وصدیق فوزیره عقله وولیه
عفته وصدیقه عمله الصالح ۵ ومن حکم سقراط خاب من آثر عماره البدن
الفاسد علی عمارة الروح الباقی ۵ وقال یا اسراء الموت حلوا
اسرکم

یادداشت میرداماد در سفینهٔ ملّاصدرا

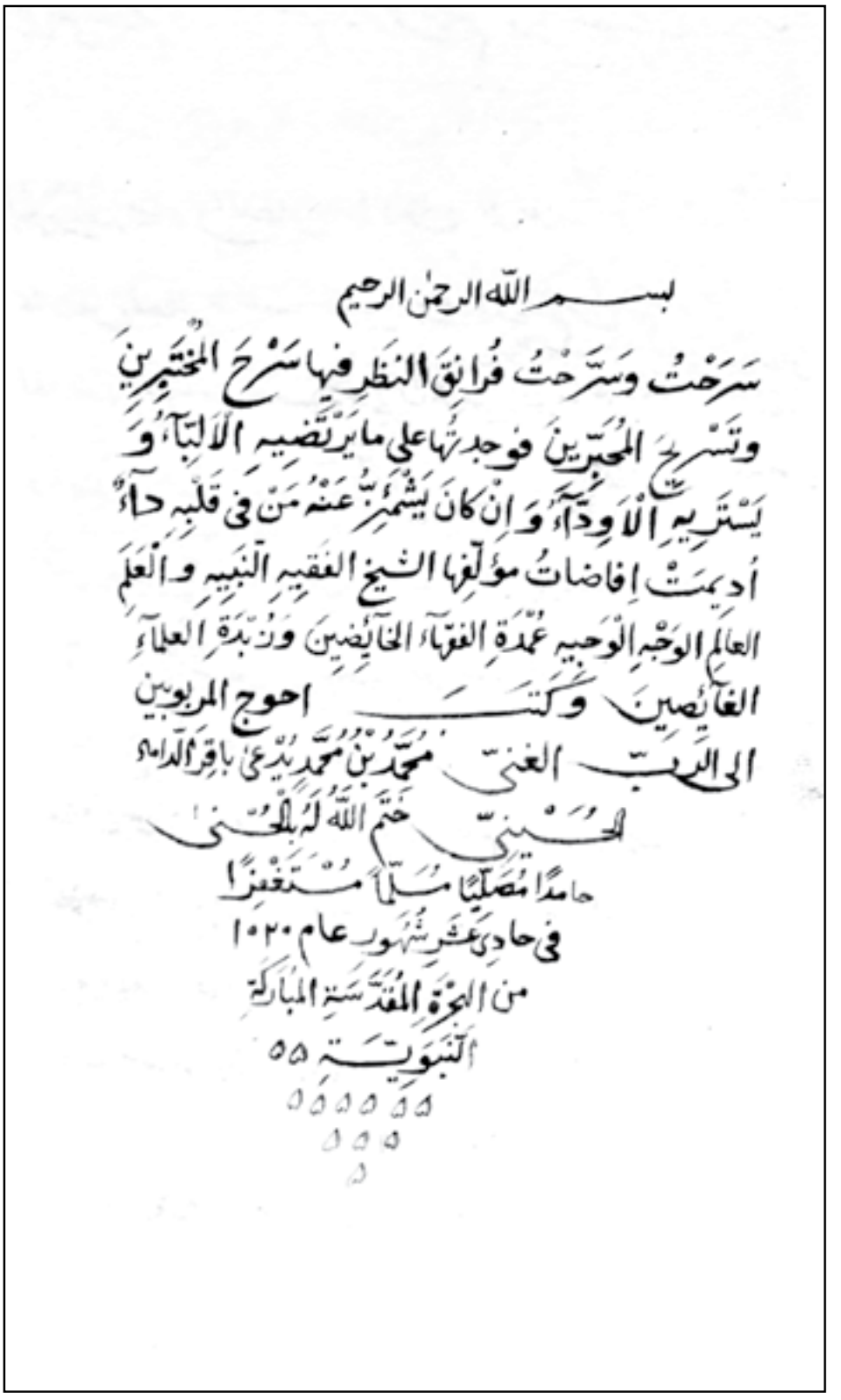
نسخهٔ شمارهٔ ۱۹۱۶۴، کتابخانهٔ ملّی و مرکز اسناد جمهوری اسلامی ایران (تهران)، برگ۵پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۶۹]

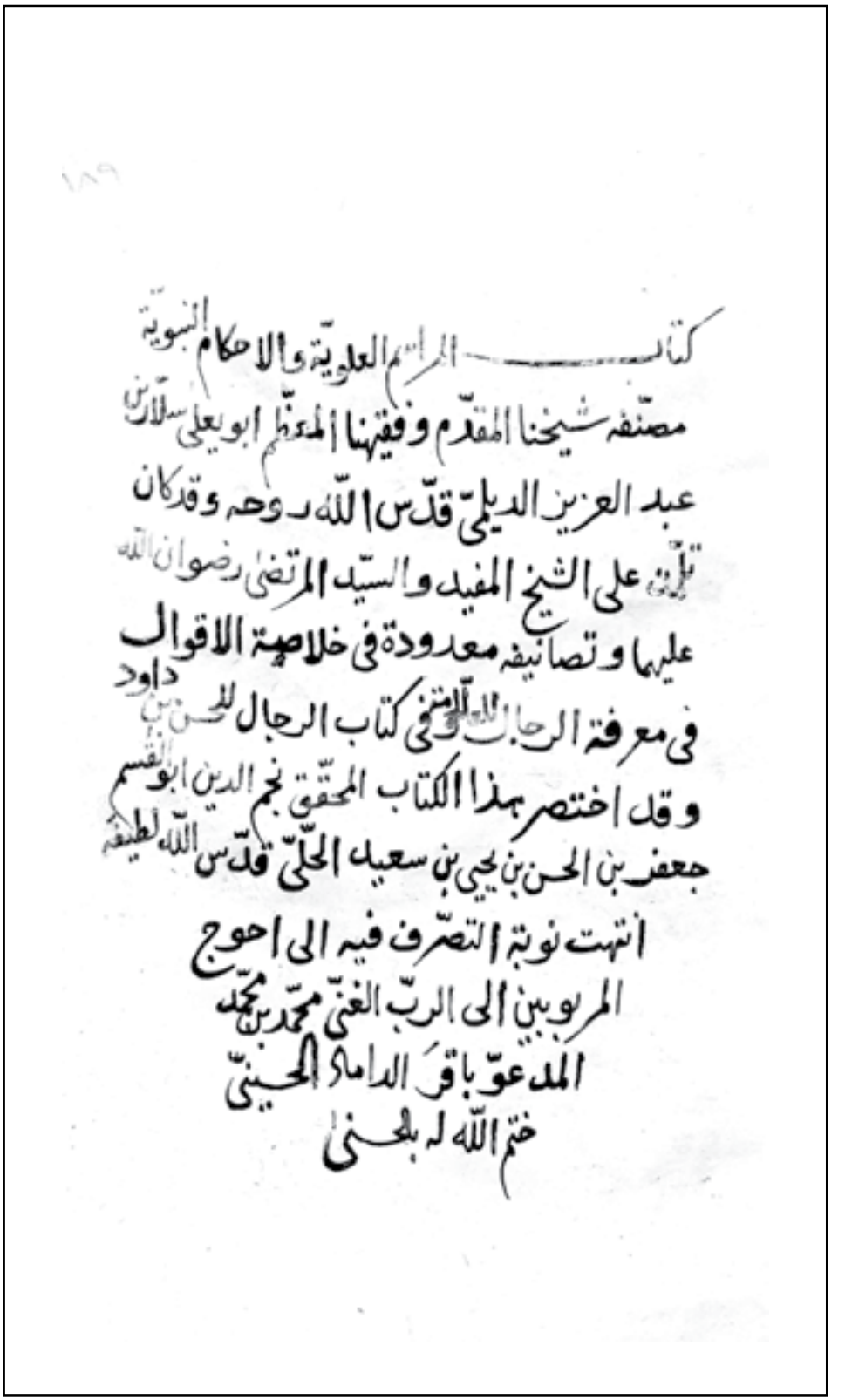
یادداشت میرداماد در سفینهٔ ملّاصدرا
نسخهٔ شمارهٔ ۱۹۱۶٤، کتابخانهٔ ملّی و مرکز اسناد جمهوری اسلامی ایران (تهران)، برگ٦ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۷۰]

بسم الله الرحمن الرحيم
سَرَحْتُ وسَرَحْتُ فُرانِقَ النظرِ فيها سَرْحَ المُختبِرين
وتَسْرِحَ المُجَرِّبين فوجدتُها على ما يَرْتَضيه الألبّاءُ و
يَسْتَرِيه الأوِدّاءُ وإن كانَ يَشْمَئِزُّ عنه مَن في قلبِه داءٌ
أديمتْ إفاضاتُ مؤلِّفِها الشيخِ الفقيهِ النبيهِ والعَلَمِ
العالَمِ الوَجْهِ الوَجيهِ عُمْدةِ الفقهاءِ الخائِضين وزُبْدةِ العلماءِ
الغائِصين وكتبَ احوج المربوبين
الى الرب الغني محمد بن محمد يدعى باقر الداماد
الحسيني ختم الله له بالحسنى
حامدًا مُصَلِّيًا مُسَلِّمًا مُسْتَغْفِرًا
في حادي عشر شهور عام ١٠٢٠
من الهجرة المقدسة المباركة
النبوية ٥٥

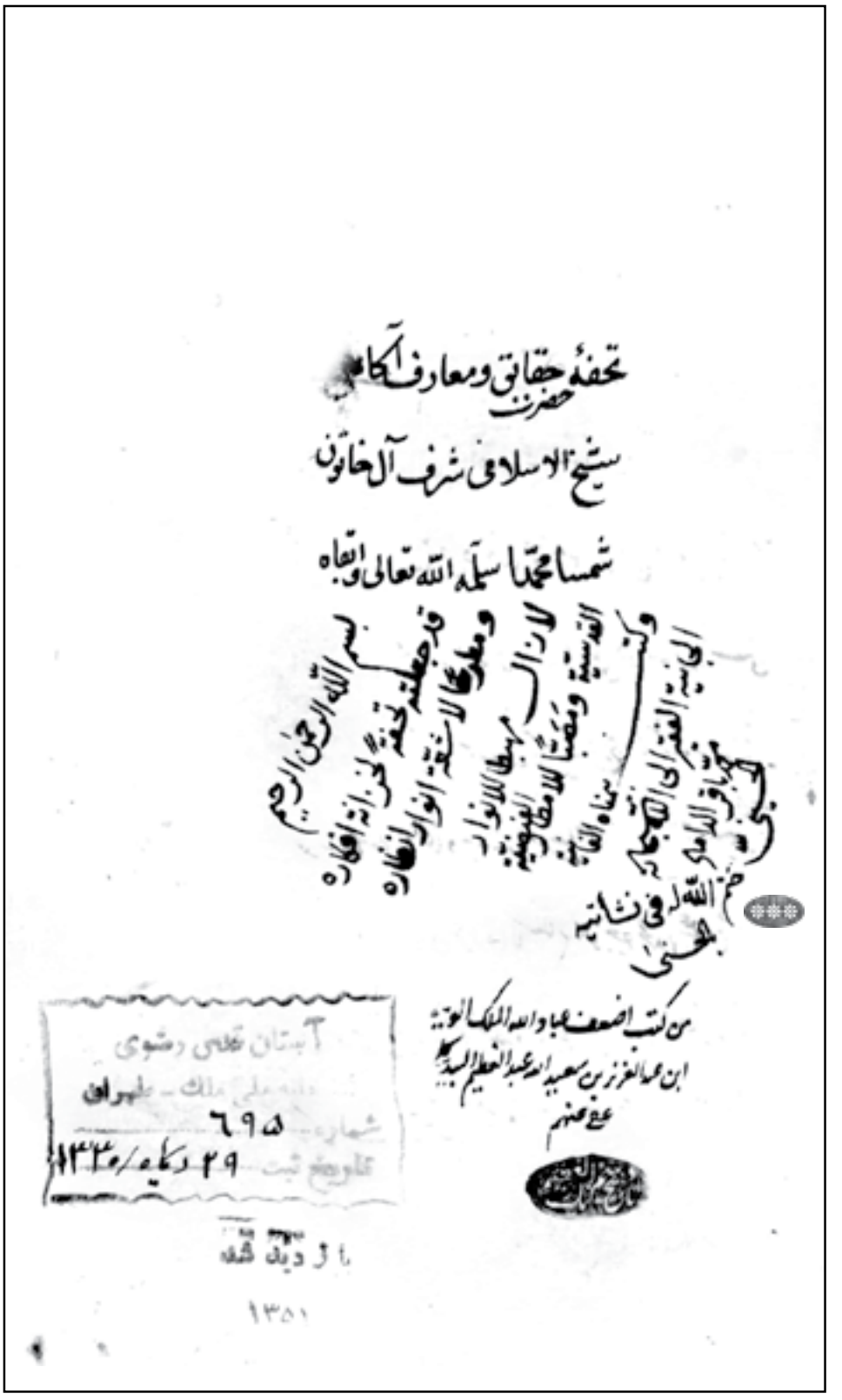
تقریظ میرداماد بر رسالهٔ فسخ البیع (اثر شیخ لطف‌الله میسی عاملی رحمه‌الله)
نسخهٔ شمارهٔ ۳۵۵، کتابخانهٔ آیة‌الله بروجردی رحمه‌الله (قم)، برگ ۱۳۰ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۷۱]

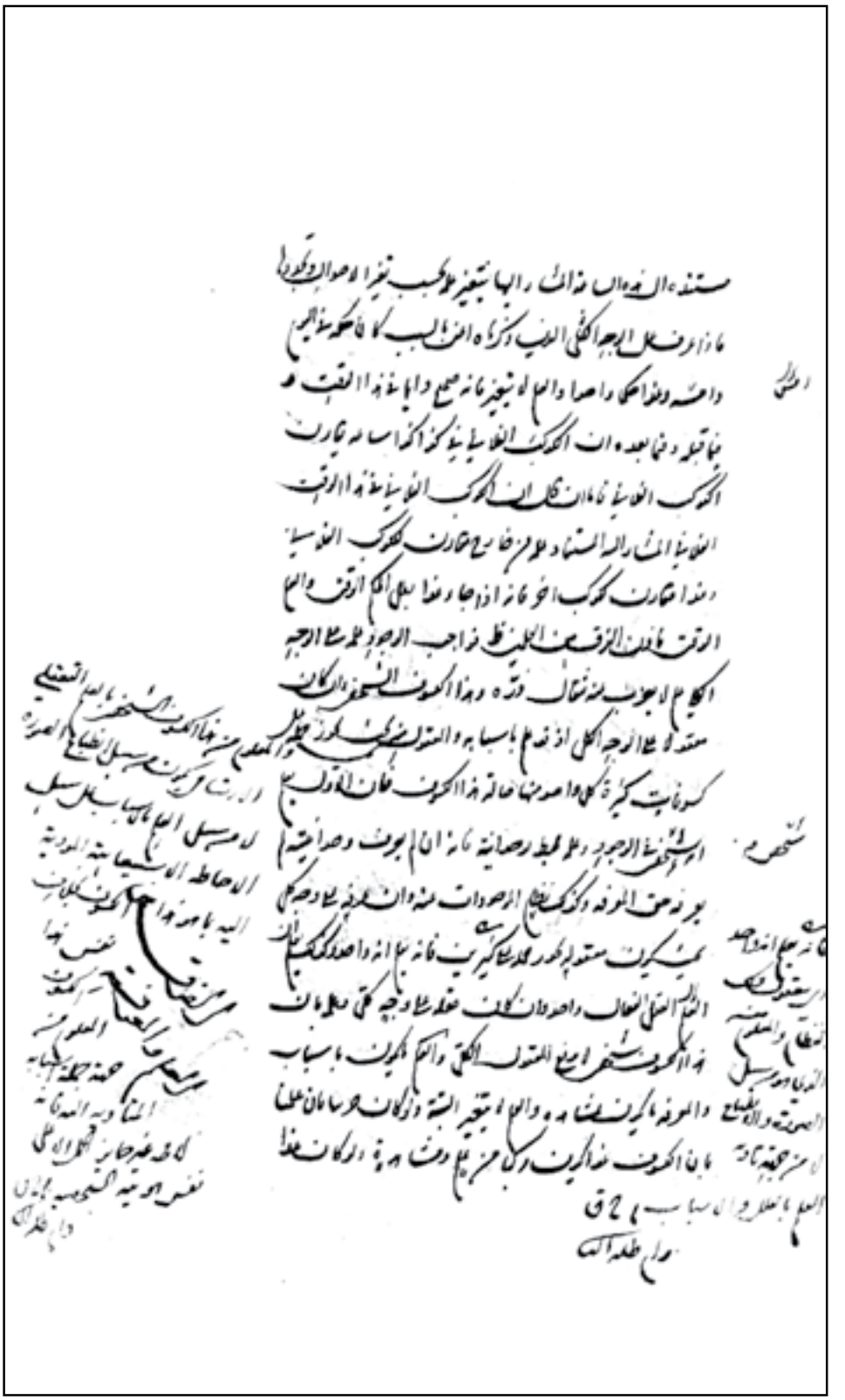
تقریظ و یادداشت تملّک میرداماد بر کتاب المراسم العلویّة (اثر سلّار دیلمی رحمه‌الله)
نسخهٔ شمارهٔ ۴۲۹۰، کتابخانهٔ آیة‌الله بروجردی رحمه‌الله (قم)، برگ ۱۸۹ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۷۲]

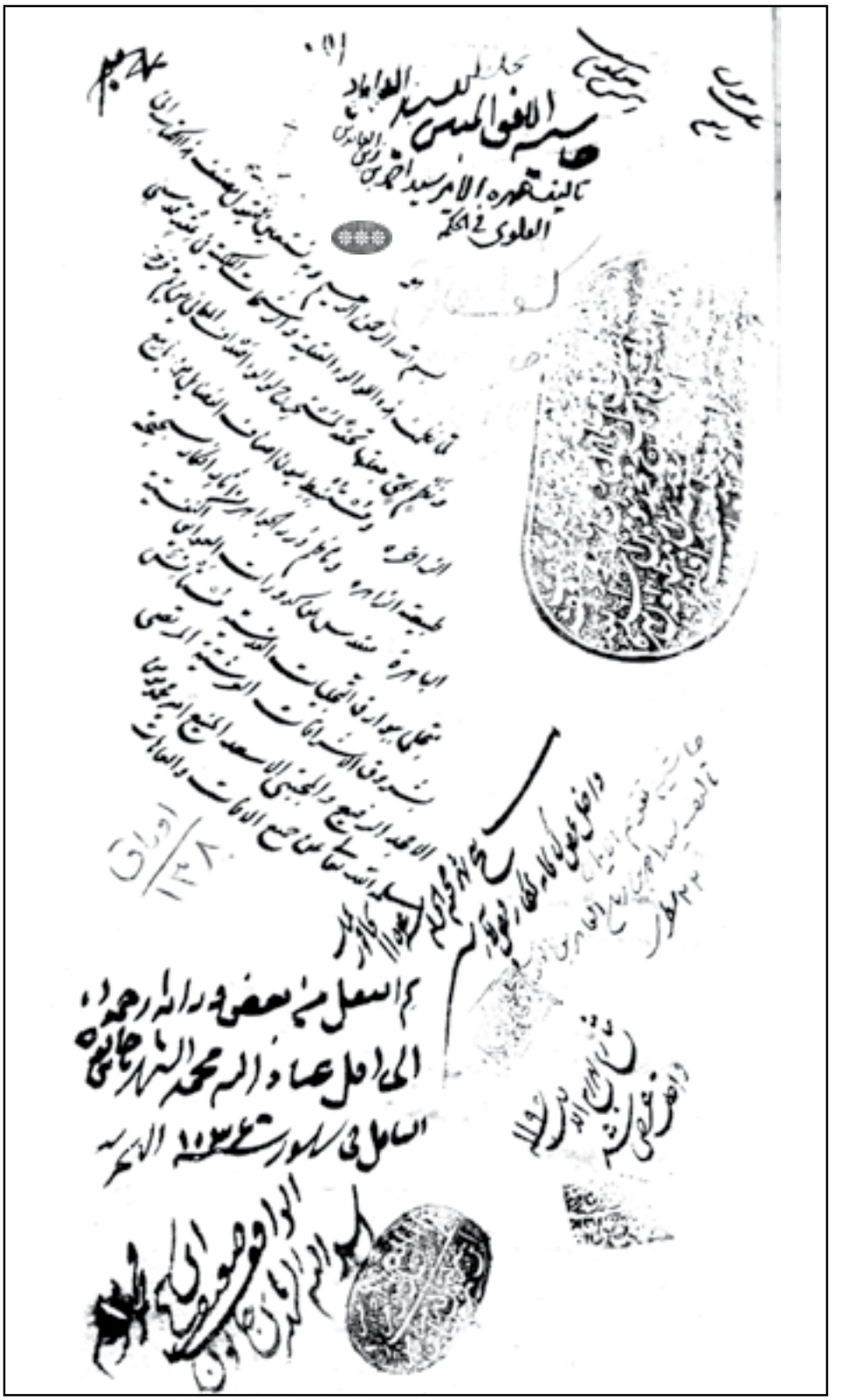
تقریظ میرداماد بر مجموعهٔ اهدایی به ابن‌خاتون عاملی
نسخهٔ شمارهٔ ۶۹۵، کتابخانهٔ ملّیِ ملک (تهران)، برگ۱ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۷۳]

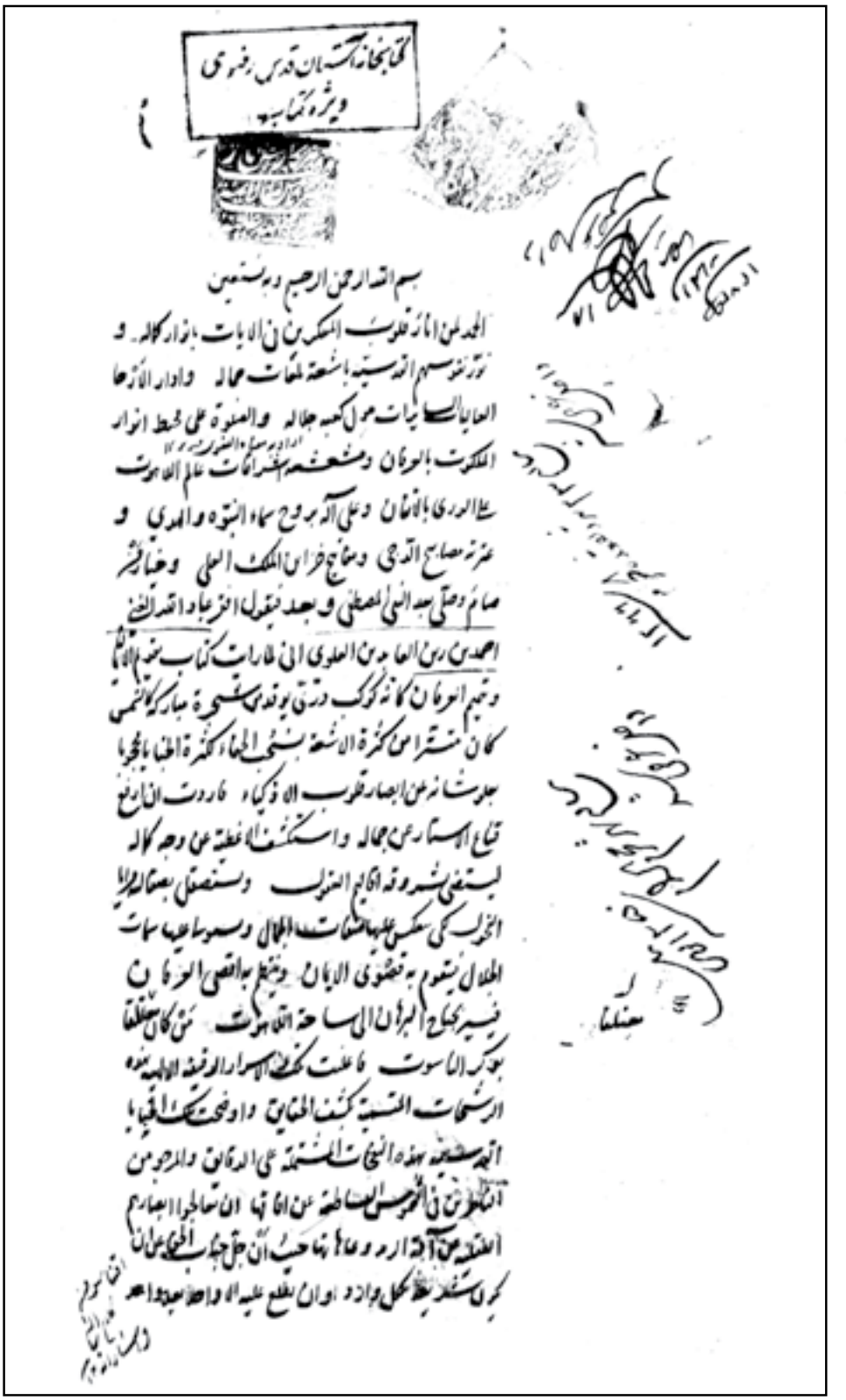
حواشیِ میرداماد بر کتاب التعلیقات (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله)، به‌خطّ سیّداحمد علوی‌عاملی
نسخهٔ شمارهٔ ۳۸٤، کتابخانهٔ آستان قدس رضوی (مشهد)، برگ٤ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۷٤]

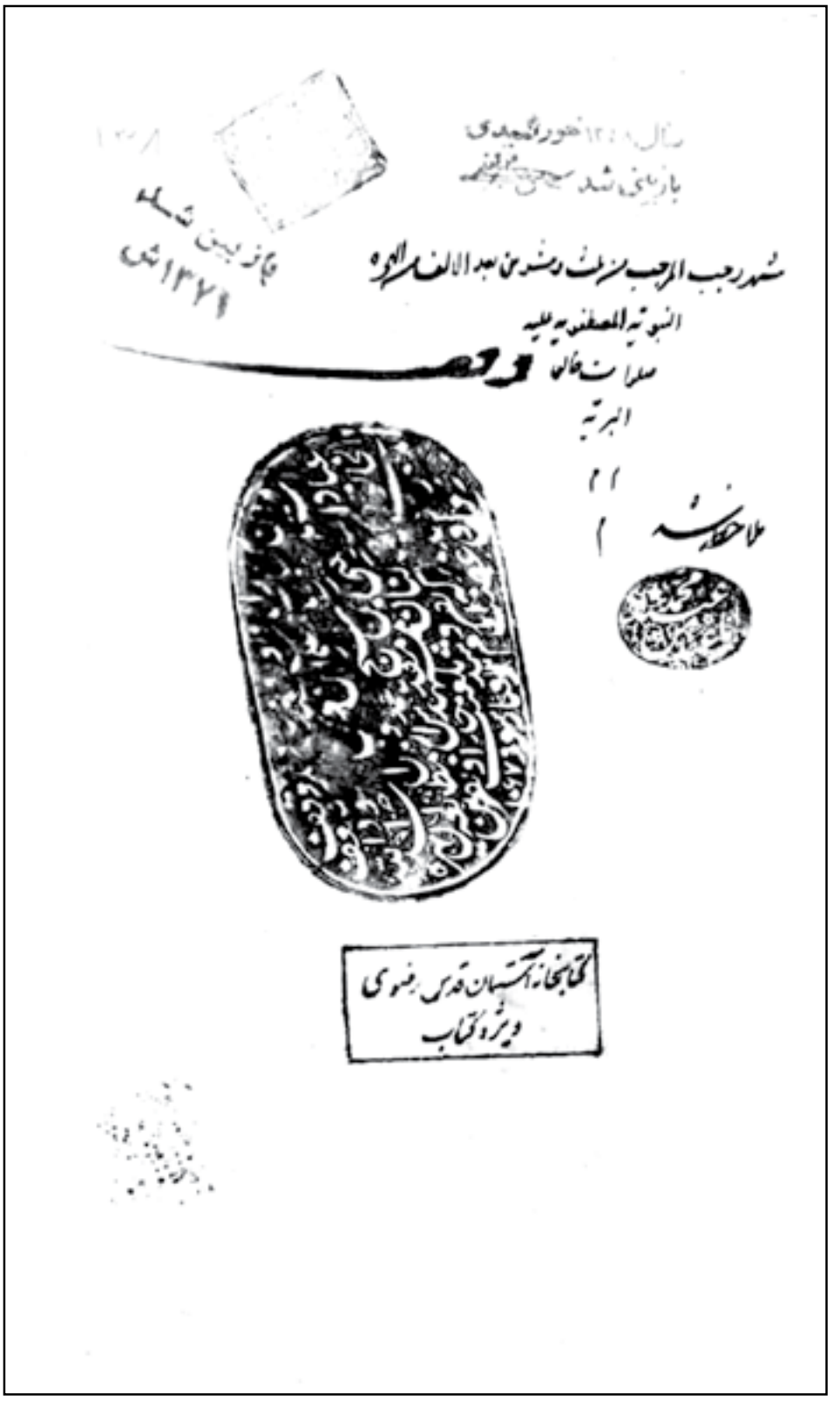
تقریظ سیّداحمد علوی‌عاملی بر نسخهٔ اصل کتاب کشف الحقایق في شرح تقویم الإیمان
نسخهٔ شمارهٔ ۲۲۲، کتابخانهٔ آستان قدس رضوی (مشهد)، برگ۱ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۷۵]

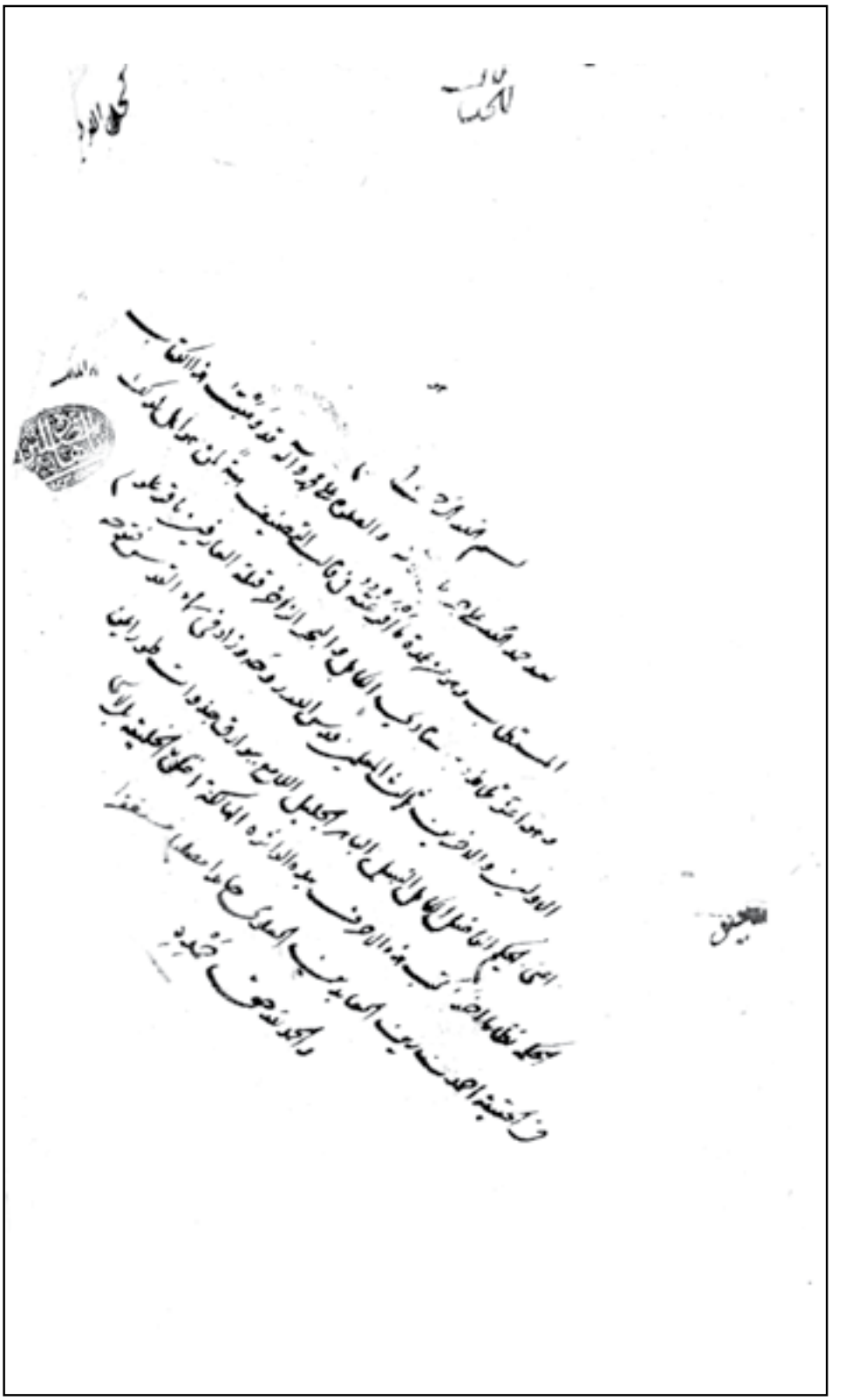
صفحهٔ نخست از نسخهٔ اصل کتاب کشف الحقایق في شرح تقویم الإیمان (اثر سیّداحمد علوی‌عاملی)
نسخهٔ شمارهٔ ۳۲۲، کتابخانهٔ آستان قدس رضوی (مشهد)، برگ۱پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۷۶]

صفحهٔ پایانی از نسخهٔ اصل کتاب کشف الحقایق في شرح تقویم الإیمان (اثر سیّداحمد علوی‌عاملی)
نسخهٔ شمارهٔ ۲۲۲، کتابخانهٔ آستان قدس رضوی (مشهد)، برگ۱۳۸ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۷۷]

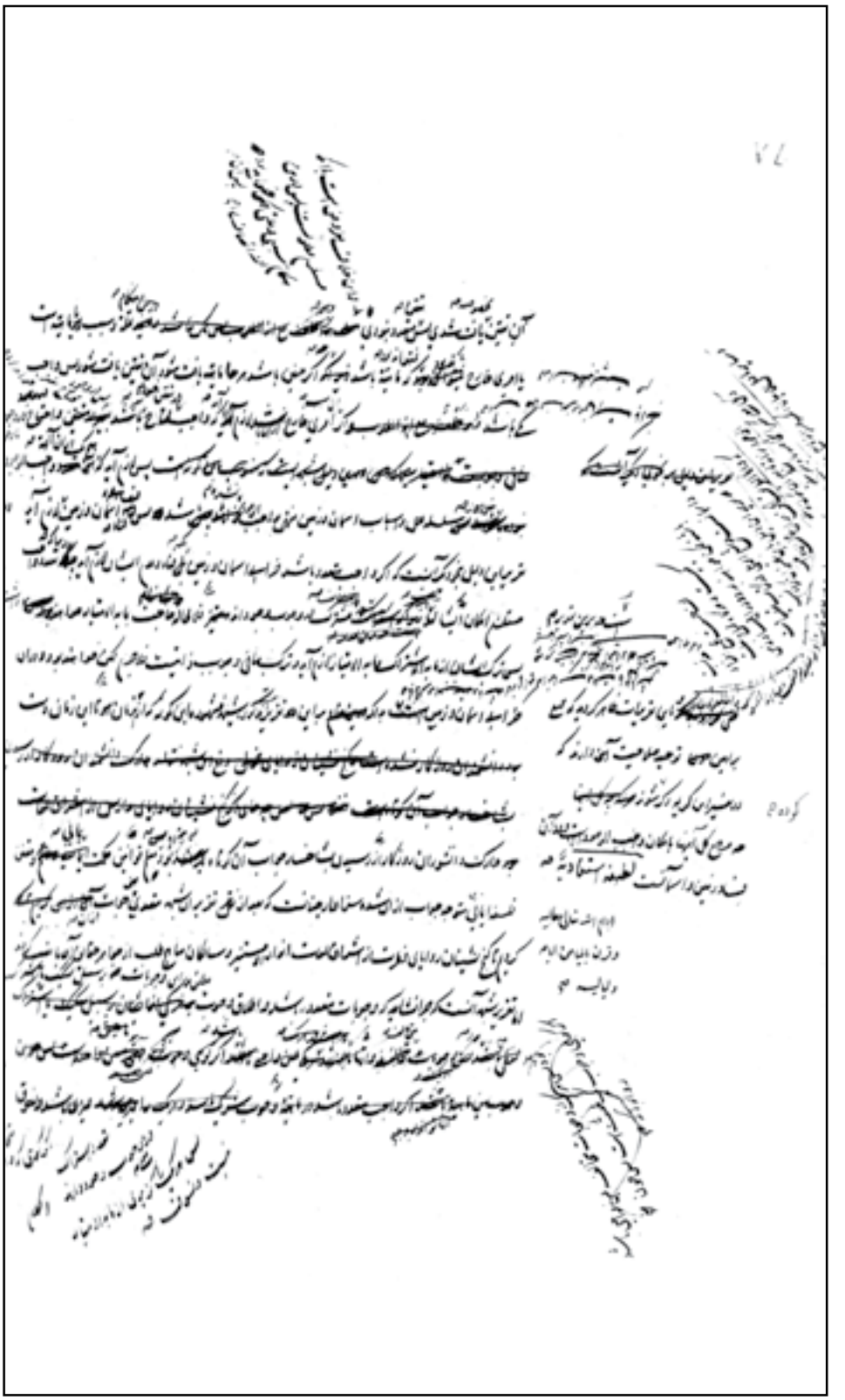
تقریظ سیّداحمد علوی‌عاملی بر نسخهٔ اصل کتاب کحل الأبصار لأولي البصائر و الأنظار القادسات علی کتاب الإشارات
نسخهٔ شمارهٔ ۱۹٤٤، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۱ر.
(علوی این نسخه را به نظام‌الدین احمد گیلانی اهداء کرده است./ مُهر متعلّق به حاجی سبزواری است.)

[تصویر شمارهٔ ۱۷۸]

اشارهٔ سیّداحمد علوی‌عاملی به میرداماد در نسخهٔ اصل کتاب مفتاح الشفاء و العروة الوثقیٰ
نسخهٔ شمارهٔ ۱۷۸۷، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۲پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۷۹]

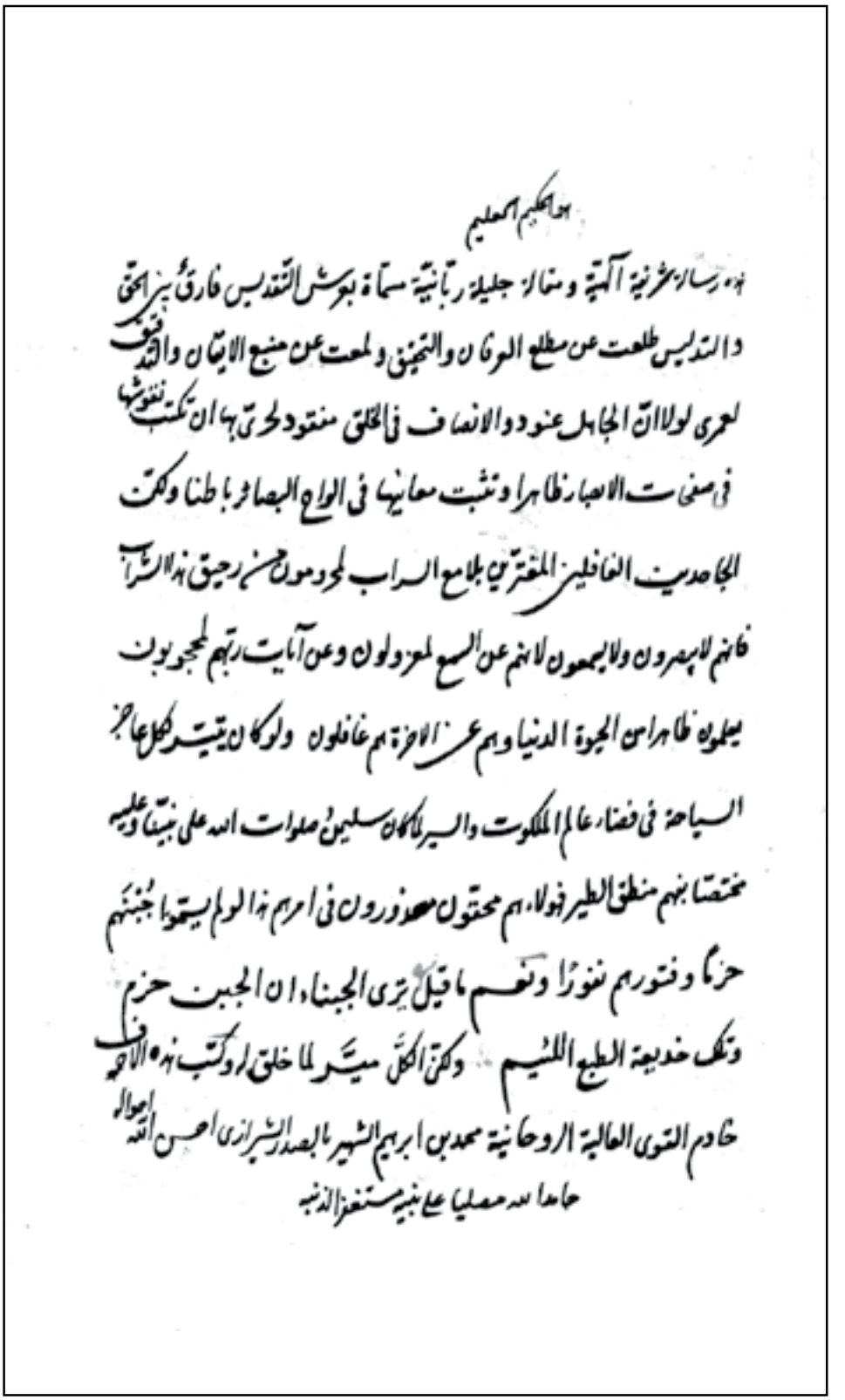
اشارهٔ سیّداحمد علوی‌عاملی به پاسخ میرداماد به شبههٔ «ابن‌کمّونه» در نسخهٔ اصل کتاب لطائف غیبیّه
نسخهٔ شمارهٔ ۷۴، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۴۴پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۸۰]

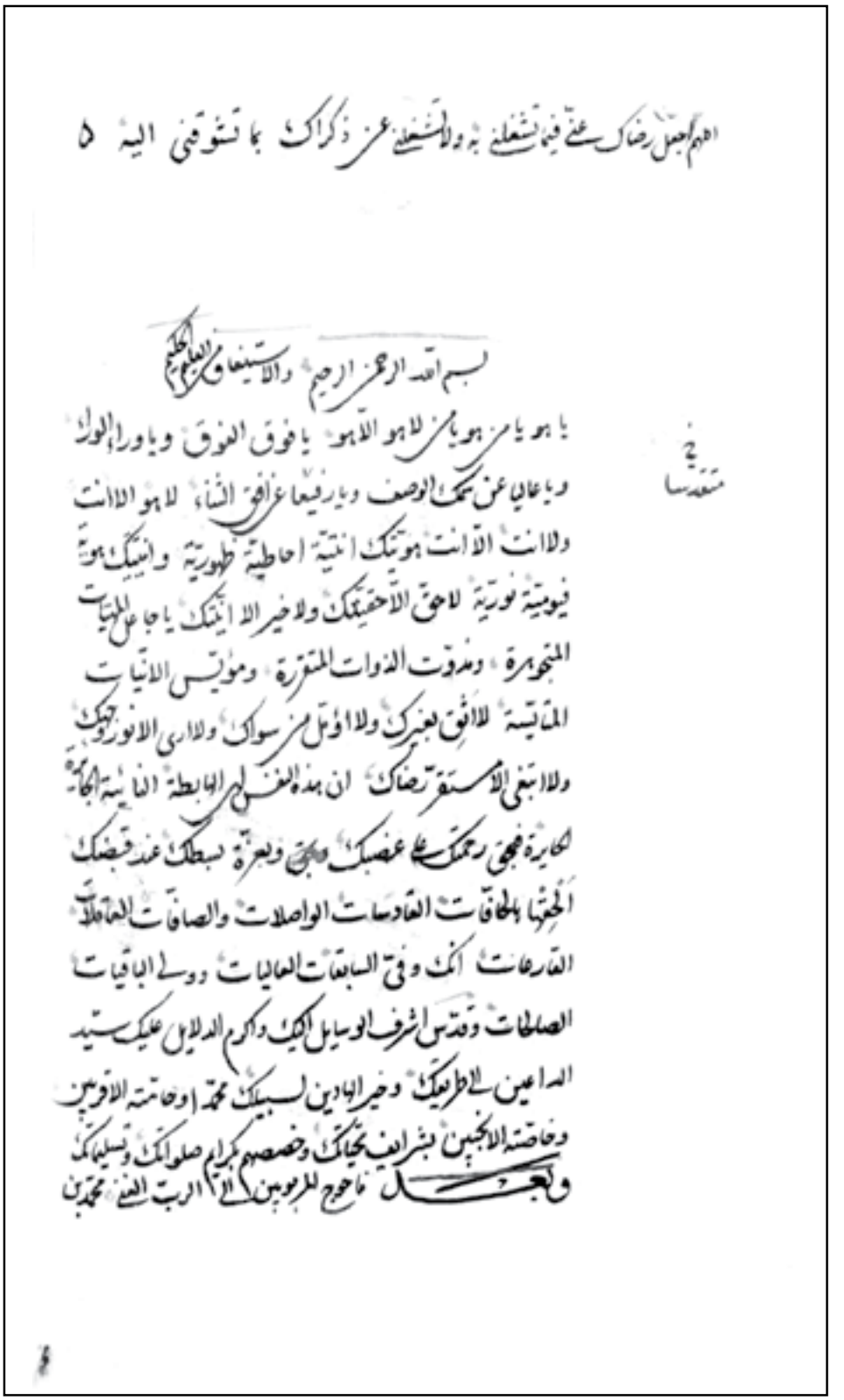
یادداشت تملّک سیّداحمد علوی‌عاملی بر نسخه‌ای از کتاب جذوات و مواقیت (اثر میرداماد)
نسخهٔ شمارهٔ ۲۰۹۱، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۱ر.
(سجع مُهر: ﴿وَ مُبَشِّراً بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ﴾ (الصفّ/٦))

[تصویر شمارهٔ ۱۸۱]

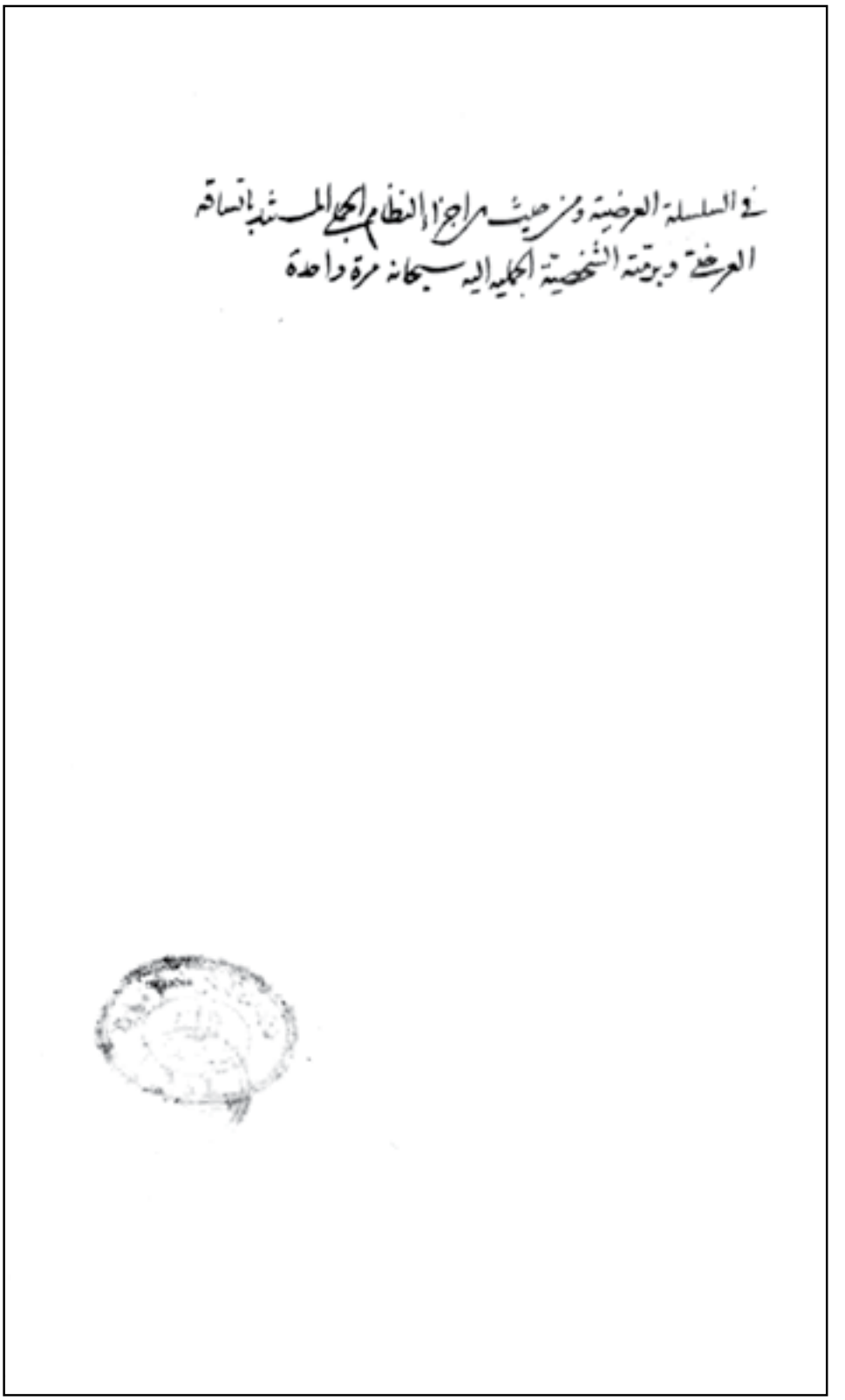
تقریظ ملّاصدرا بر نسخهٔ التقدیسات (اثر میرداماد)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۰۹۰، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۱ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۸۲]

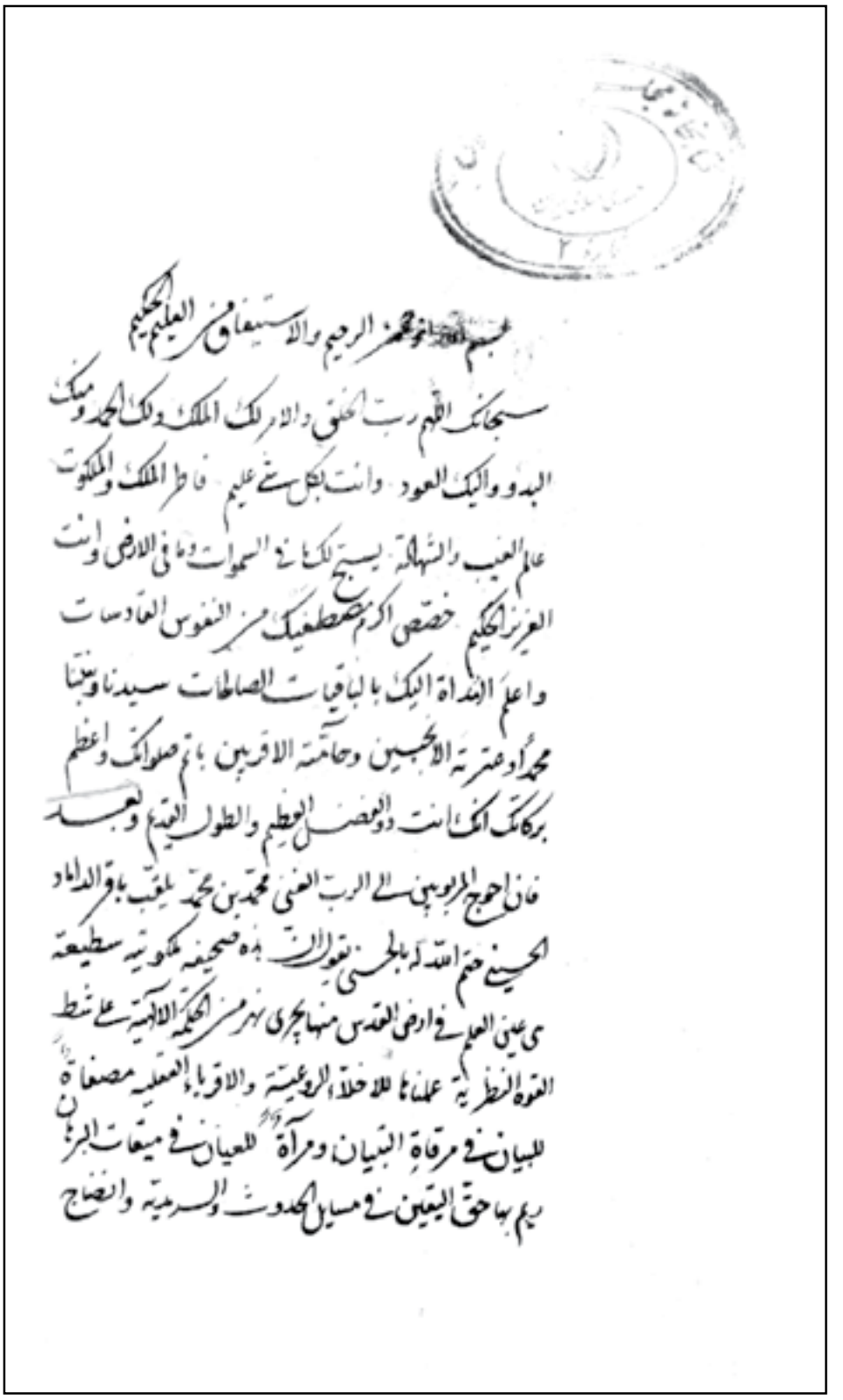
صفحهٔ نخست نسخه‌ای از کتاب التقدیسات (اثر میرداماد)، به‌خطّ ملّاصدرا
نسخهٔ شمارهٔ ۲۳۹۳، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۵۴پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۸۳]

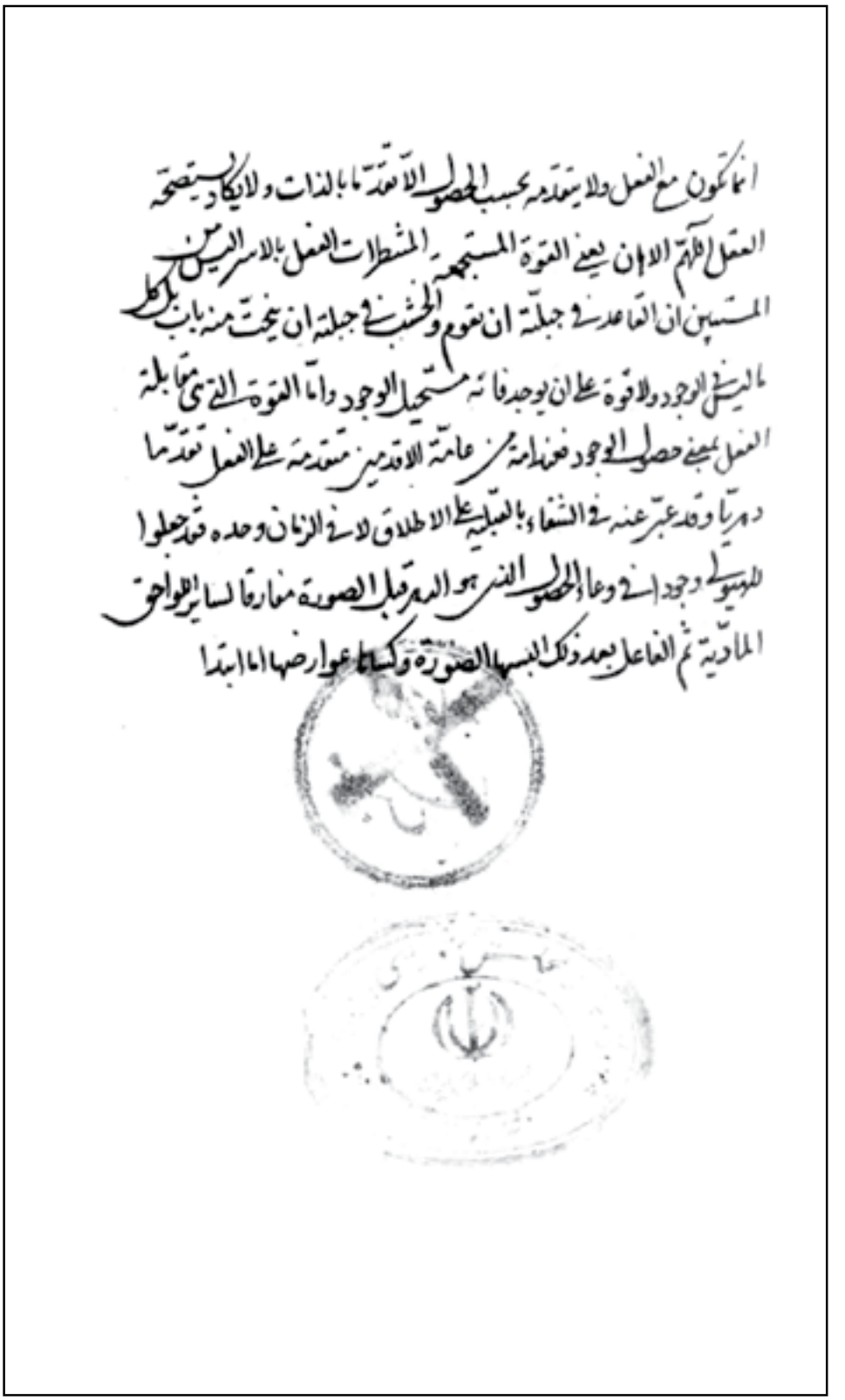
صفحهٔ پایانیِ نسخه‌ای از کتاب التقدیسات (اثر میرداماد)، به‌خطّ ملّاصدرا
نسخهٔ شمارهٔ ۳۲۹٫۳، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۱۱۵ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۸۴]

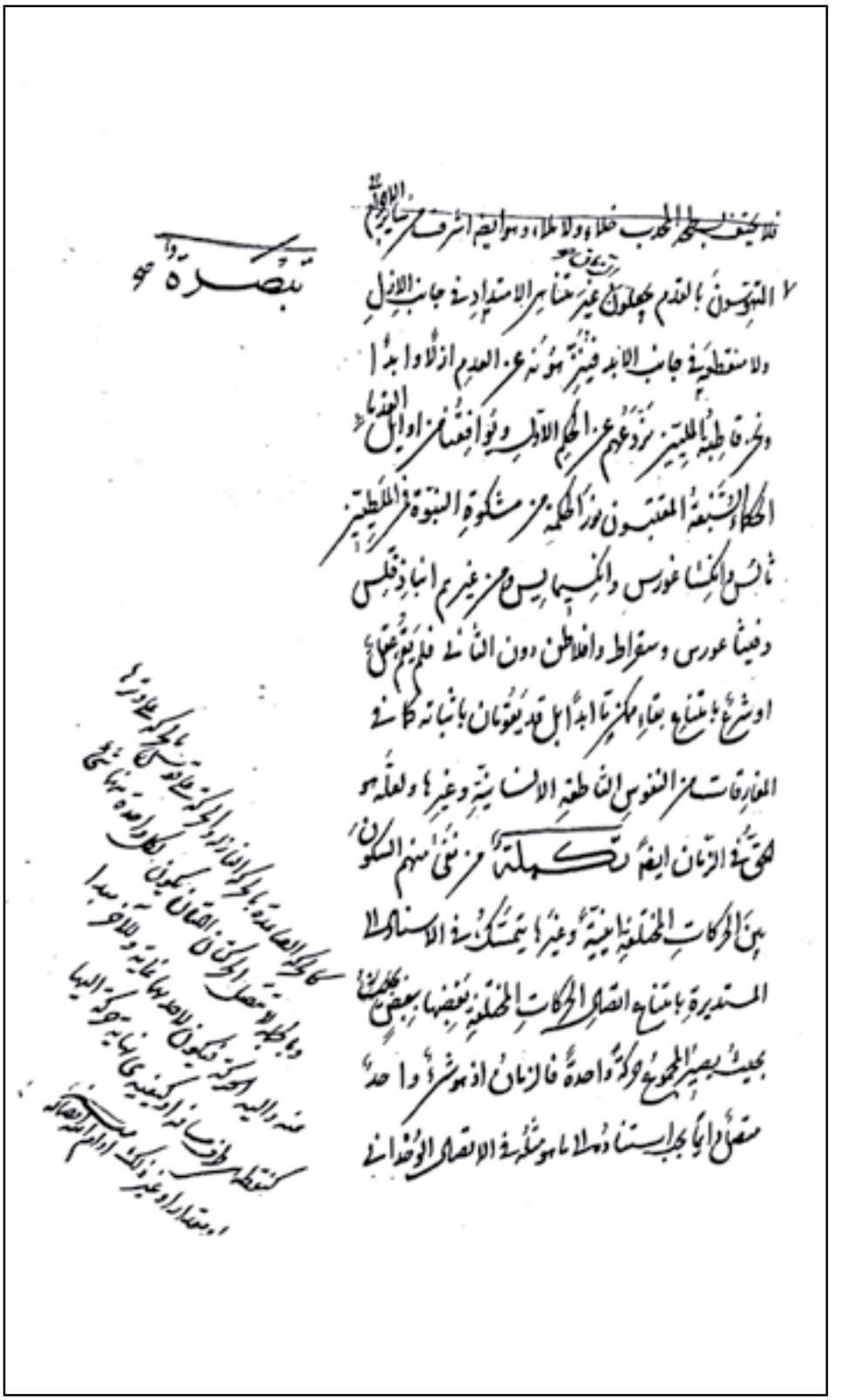
صفحهٔ نخست نسخه‌ای از کتاب الإیماضات (اثر میرداماد)، به‌خطّ ملّاصدرا
نسخهٔ شمارهٔ ۲۳۹/۱، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ ۳پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۸۵]

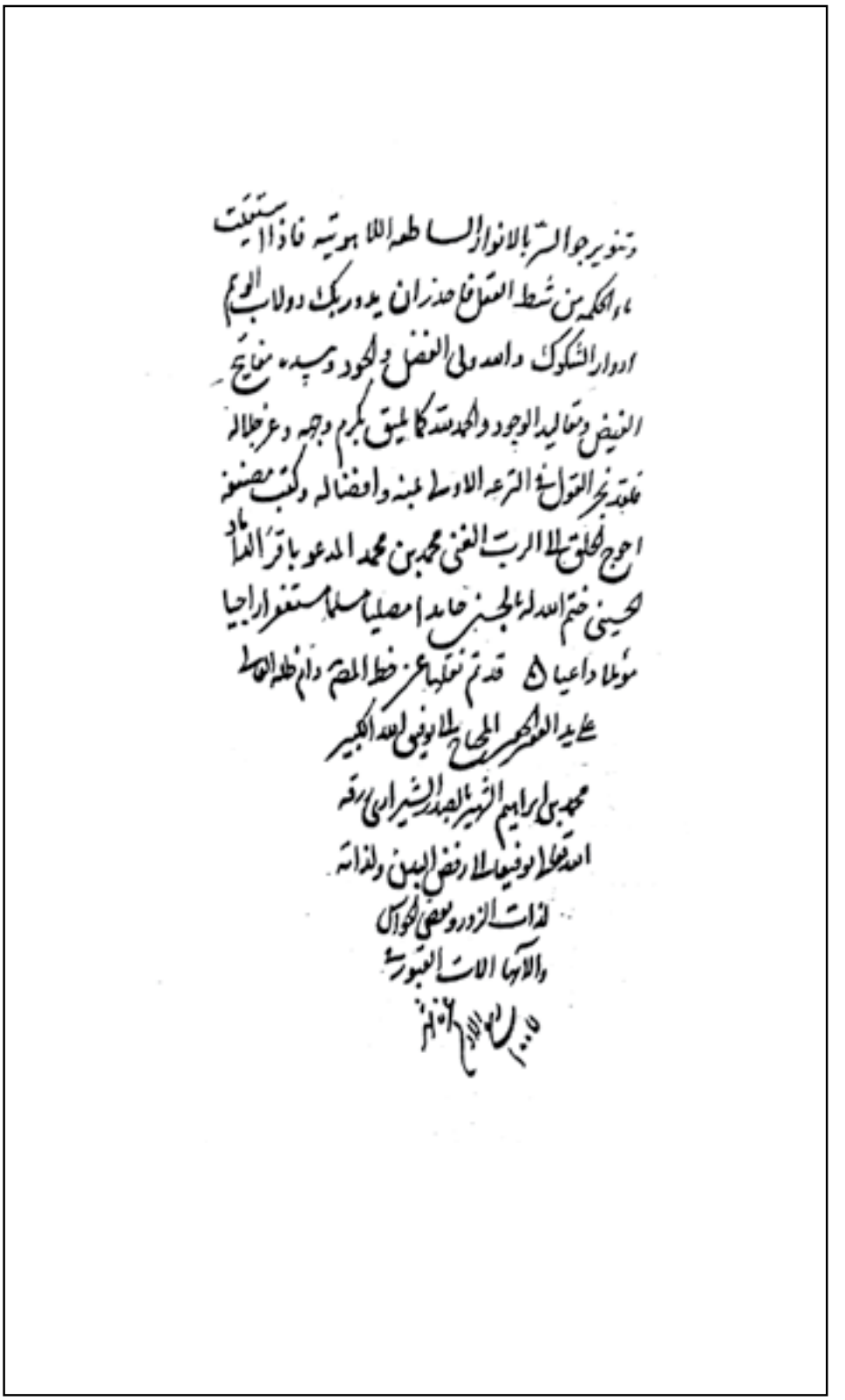
صفحهٔ پایانیِ نسخه‌ای از کتاب الإیماضات (اثر میرداماد)، به‌خطّ ملّاصدرا
نسخهٔ شمارهٔ ۳۲۹٫۱، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ ۵۳ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۸۶]

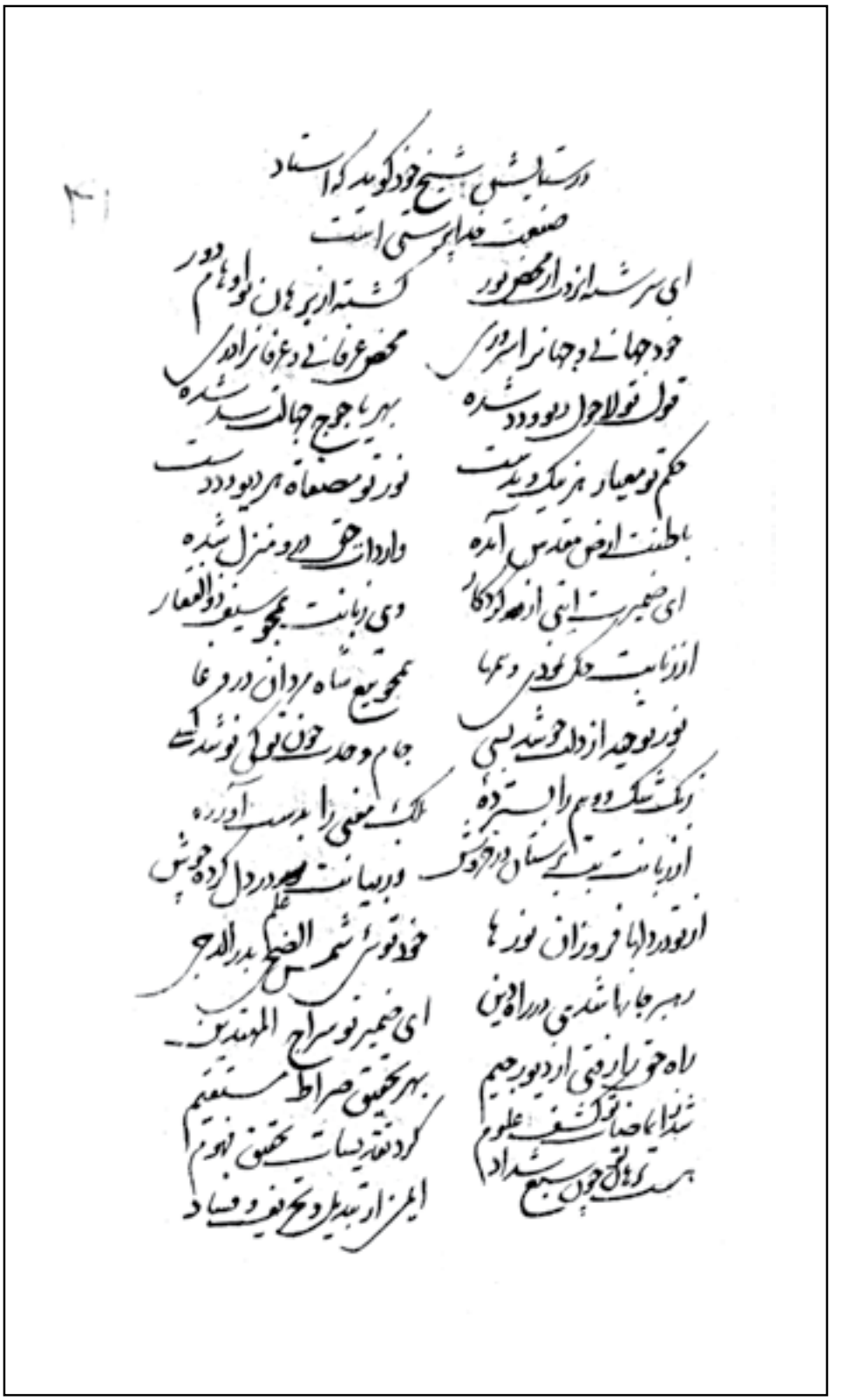
نسخه‌ای از کتاب الصراط المستقیم (اثر میرداماد)، به‌خطّ ملّاصدرا
نسخهٔ کتابخانهٔ شخصیِ دکتر حسین کلباسی‌اشتری (تهران)، بدون شمارهٔ صفحه.

[تصویر شمارهٔ ۱۸۷]

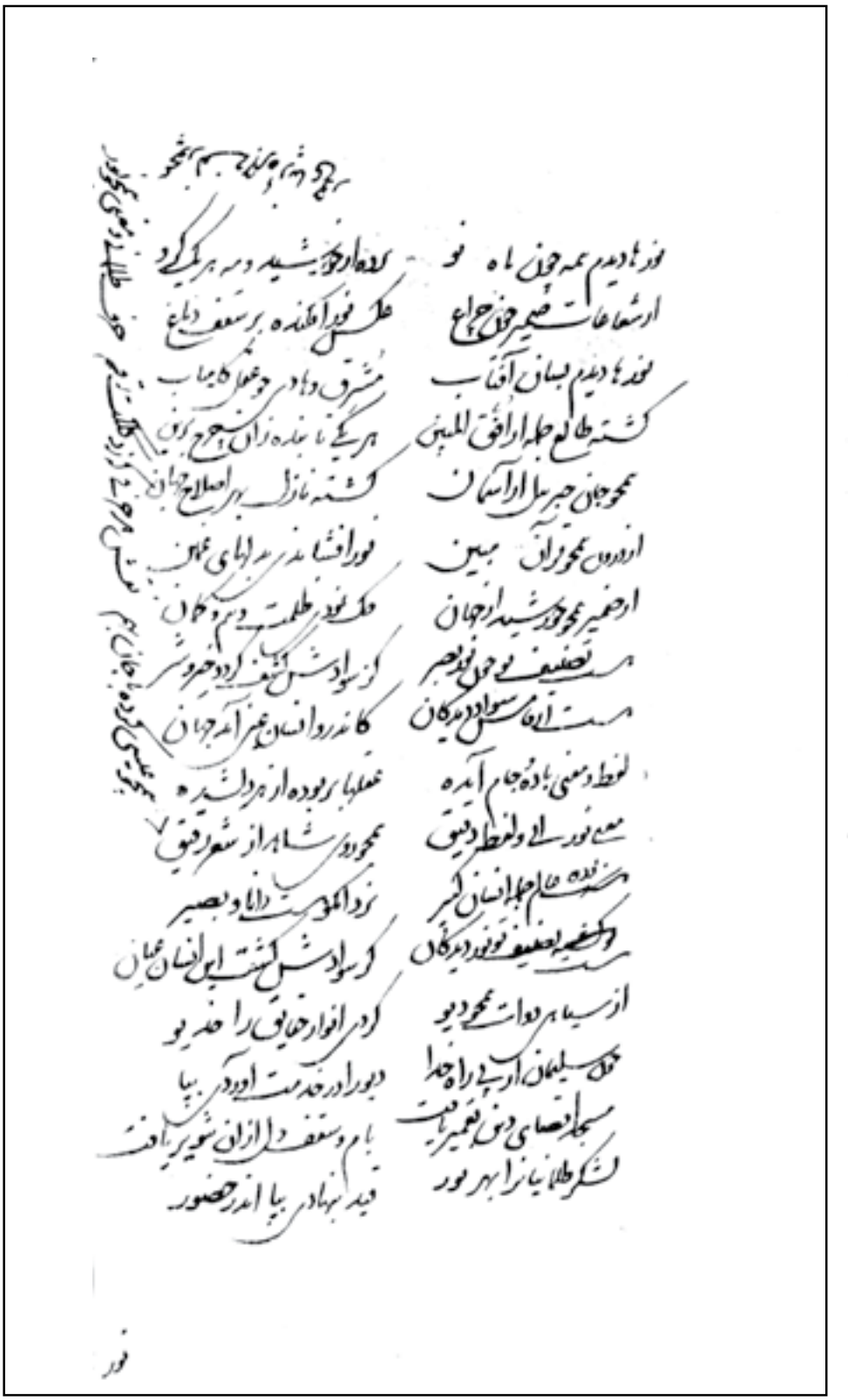
نسخه‌ای از کتاب الصراط المستقیم (اثر میرداماد)، به‌خطّ ملّاصدرا
نسخهٔ کتابخانهٔ شخصیِ دکتر حسین کلباسی‌اشتری (تهران)، بدون شمارهٔ صفحه.

[تصویر شمارهٔ ۱۸۸]

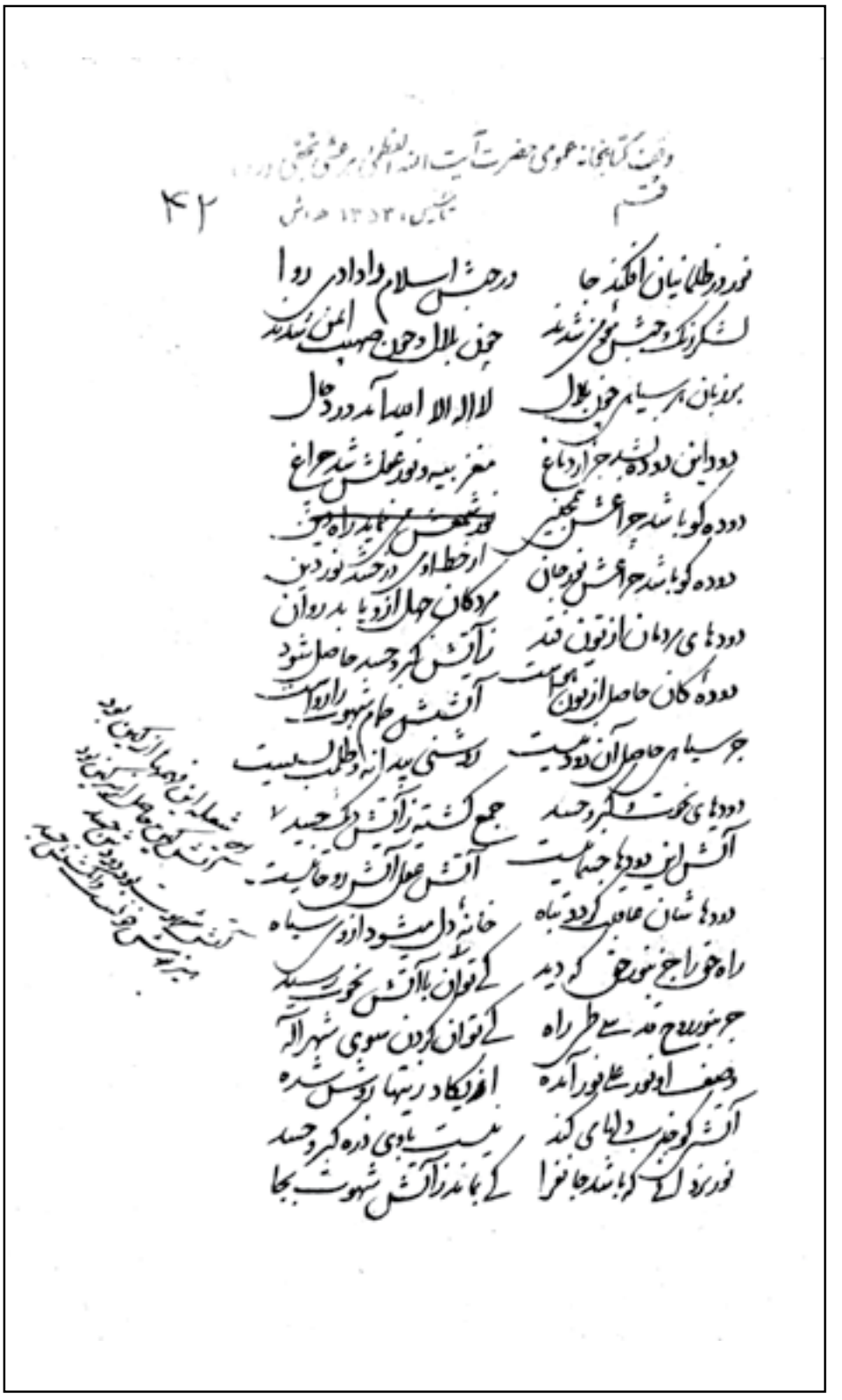
مدح میرداماد در نسخهٔ اصل مثنویِ ملّاصدرا
نسخهٔ شمارهٔ ۱۰۹۴۷، کتابخانهٔ آیة‌الله مرعشی نجفی رحمه‌الله (قم)، برگ۴۱ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۸۹]

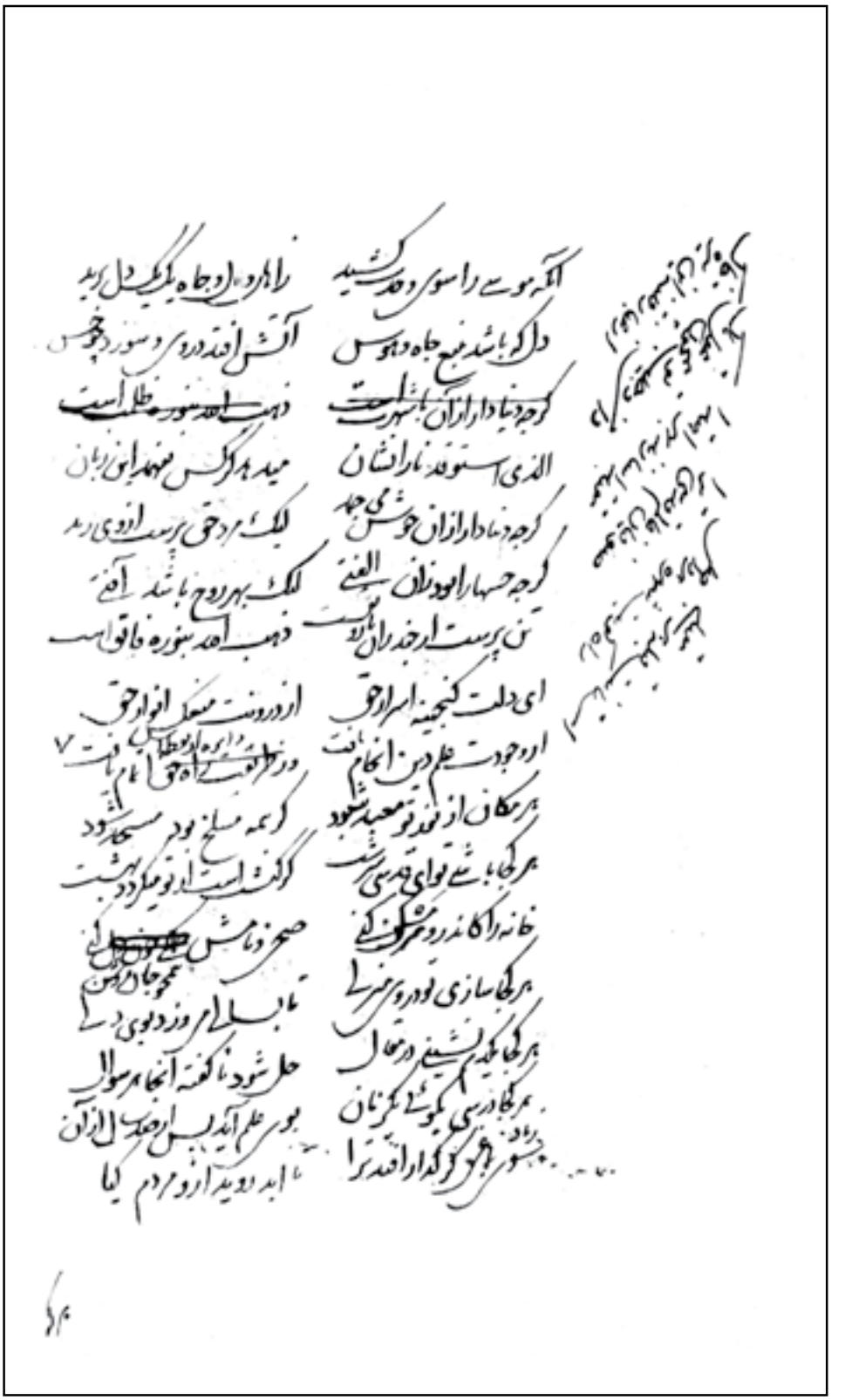
مدح میرداماد در نسخهٔ اصل مثنویِ ملّاصدرا
نسخهٔ شمارهٔ ۱۰۹۴۷، کتابخانهٔ آیة‌الله مرعشی نجفی رحمه‌الله (قم)، برگ۴۱پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۹۰]

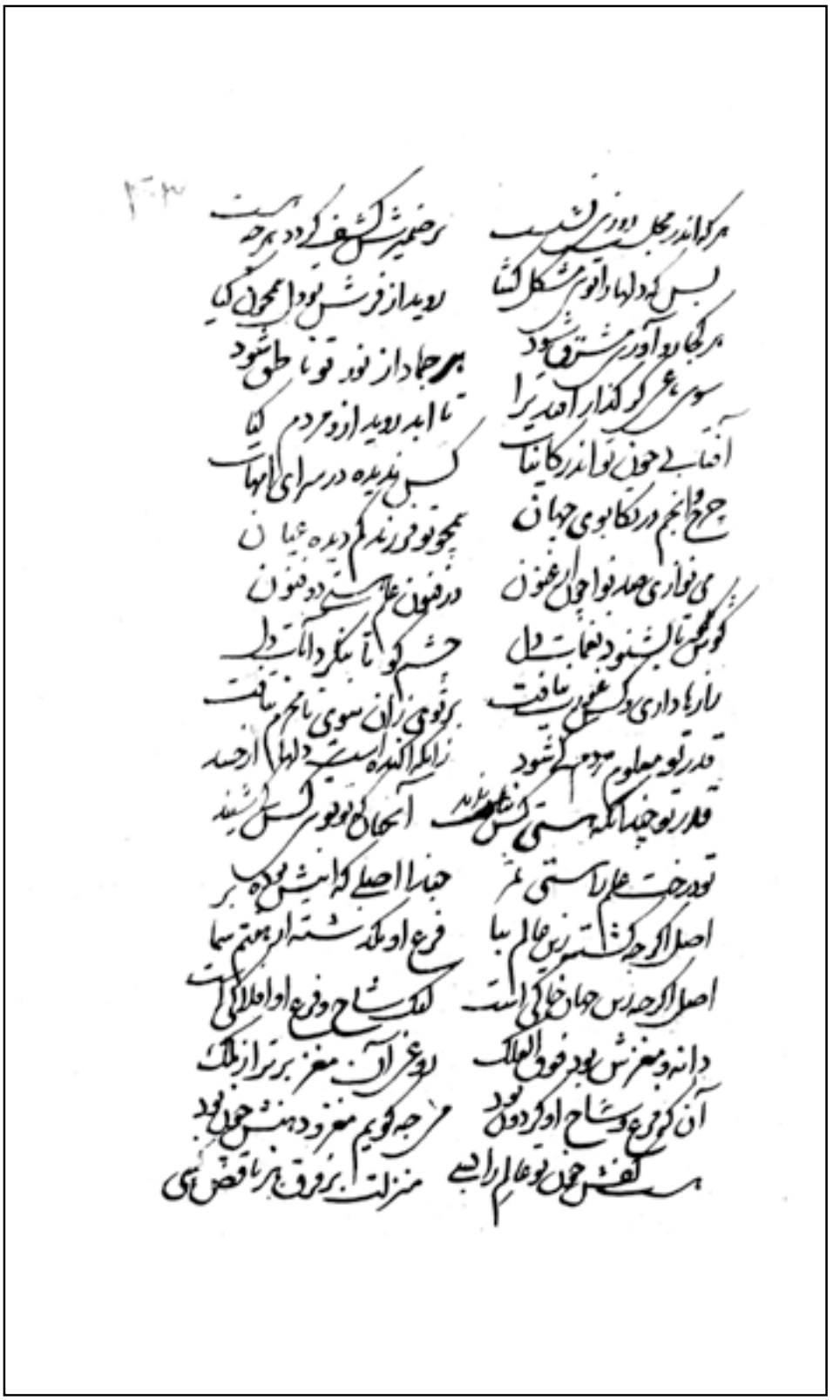
مدح میرداماد در نسخهٔ اصل مثنویِ ملّاصدرا
نسخهٔ شمارهٔ ۱۰۹۴۷، کتابخانهٔ آیة‌الله مرعشی نجفی رحمه‌الله (قم)، برگ ۴۲ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۹۱]

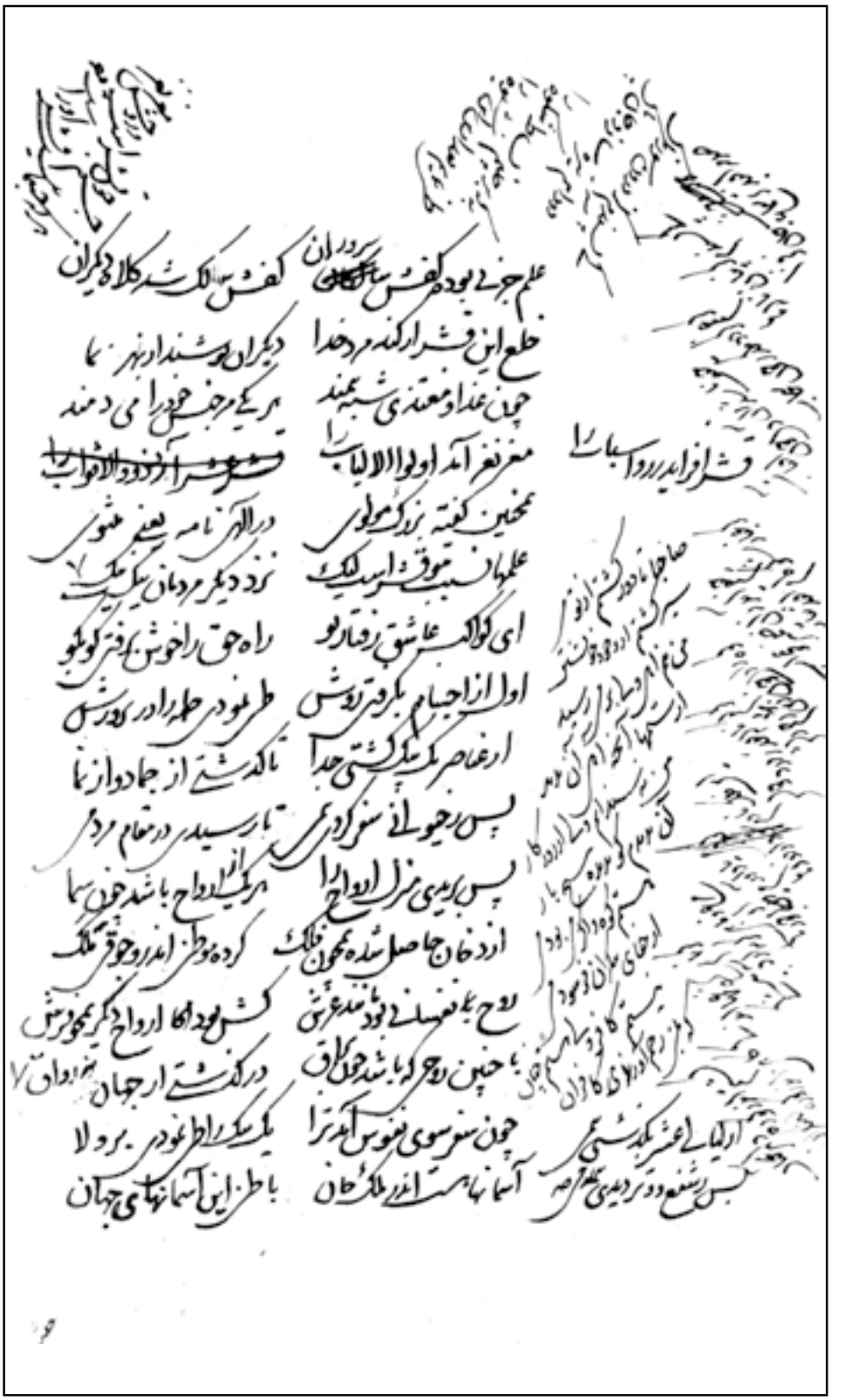
مدح میرداماد در نسخهٔ اصل مثنویِ ملّاصدرا
نسخهٔ شمارهٔ ۱۰۹۴۷، کتابخانهٔ آیة‌الله مرعشی نجفی رحمه‌الله (قم)، برگ۴۲پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۹۳]

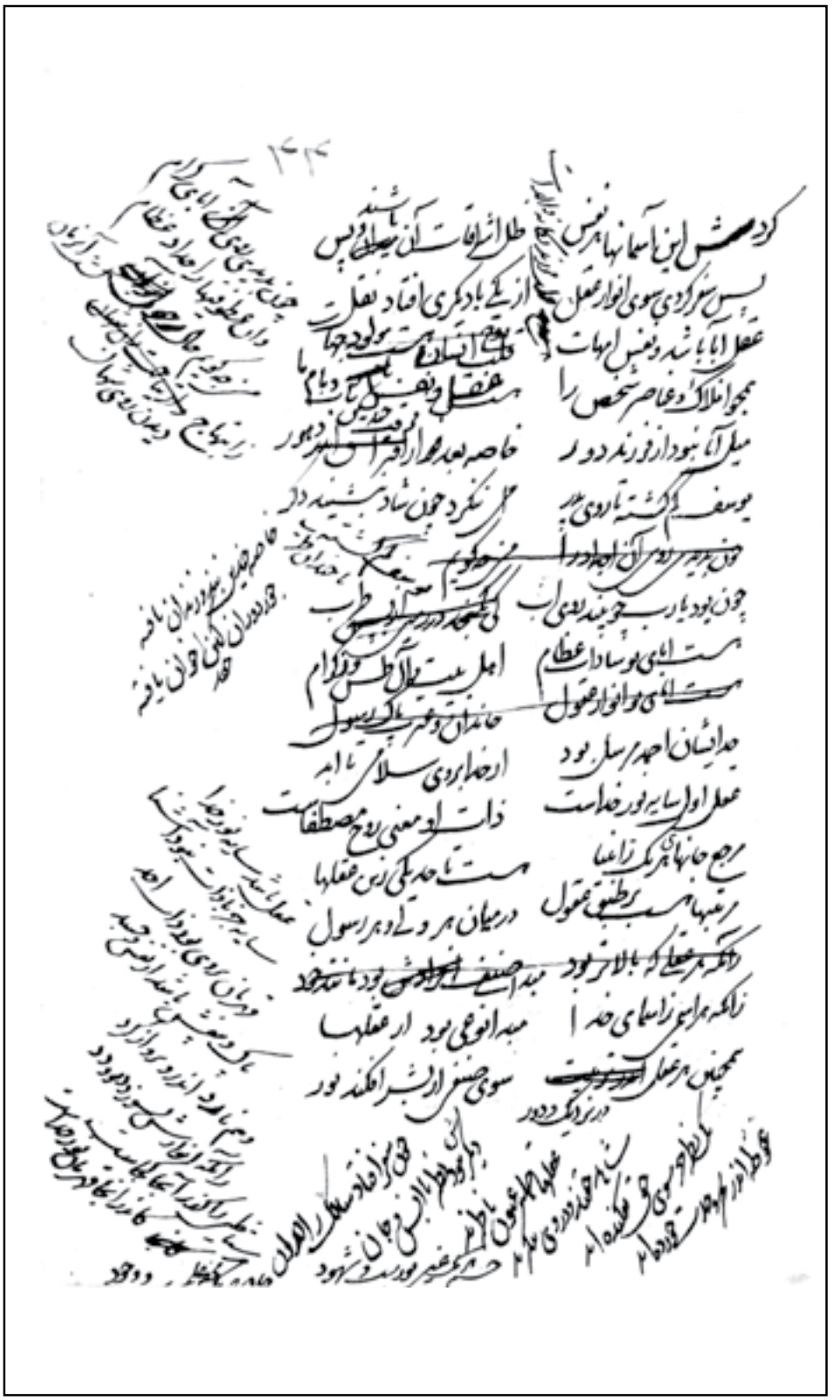
مدح میرداماد در نسخهٔ اصل مثنویِ ملّاصدرا
نسخهٔ شمارهٔ ۱۰۹۴۷، کتابخانهٔ آیة‌الله مرعشی نجفی رحمه‌الله (قم)، برگ ۴۳ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۹۳]

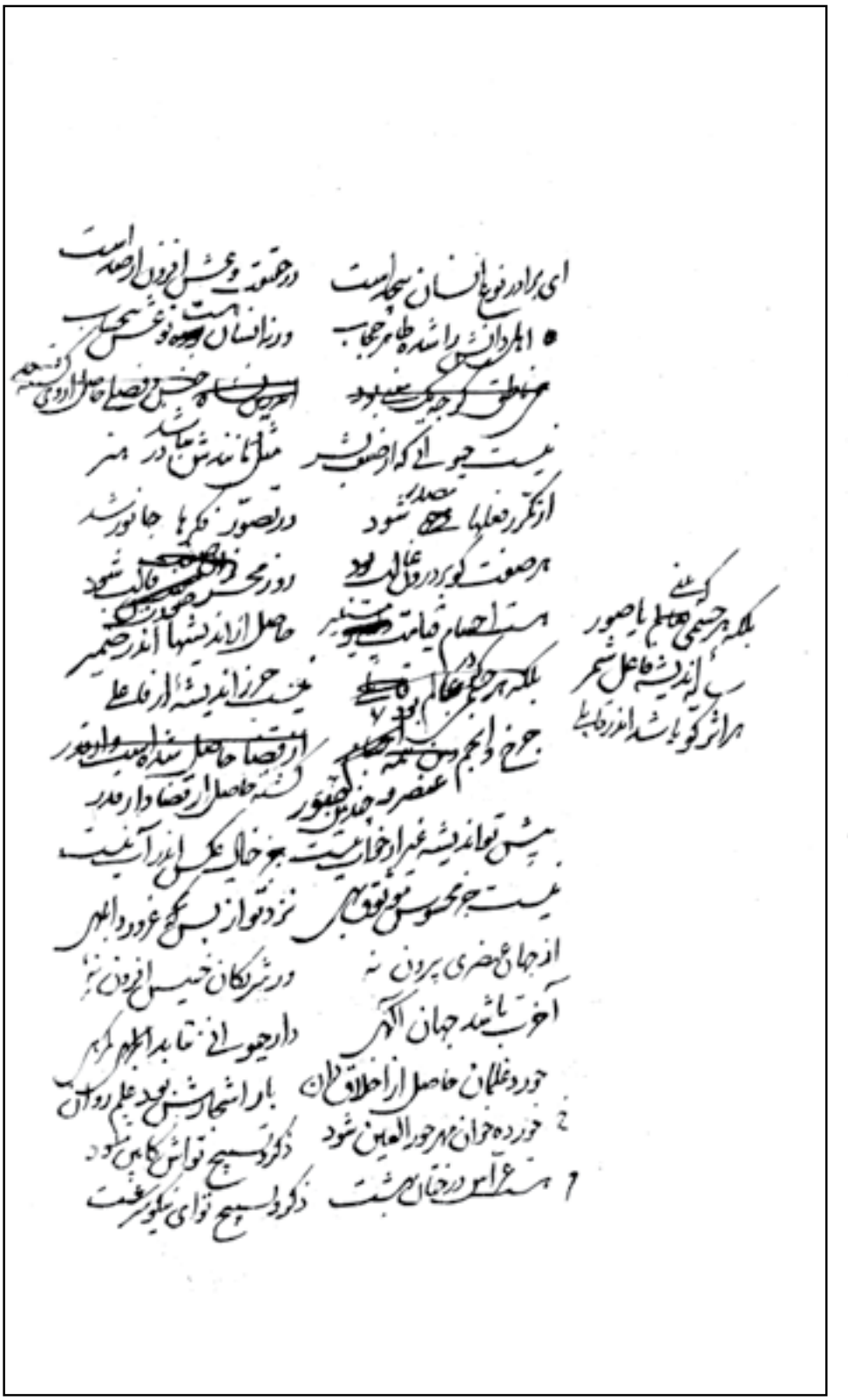
مدح میرداماد در نسخهٔ اصل مثنویِ ملّاصدرا
نسخهٔ شمارهٔ ۱۰۹۴۷، کتابخانهٔ آیة‌الله مرعشی نجفی رحمه‌الله‌علیه (قم)، برگ۴۳پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۹۴]

مدح میرداماد در نسخهٔ اصل مثنویِ ملّاصدرا
نسخهٔ شمارهٔ ۱۰۹۴۷، کتابخانهٔ آیة‌الله مرعشی نجفی رحمه‌الله (قم)، برگ ٤٤ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۹۵]

مدح میرداماد در نسخهٔ اصل مثنویِ ملّاصدرا
نسخهٔ شمارهٔ ۱۰۹۴۷، کتابخانهٔ آیة‌الله مرعشی نجفی رحمه‌الله (قم)، برگ۴۴پ.

[تصویر شمارهٔ ۱۹۶]

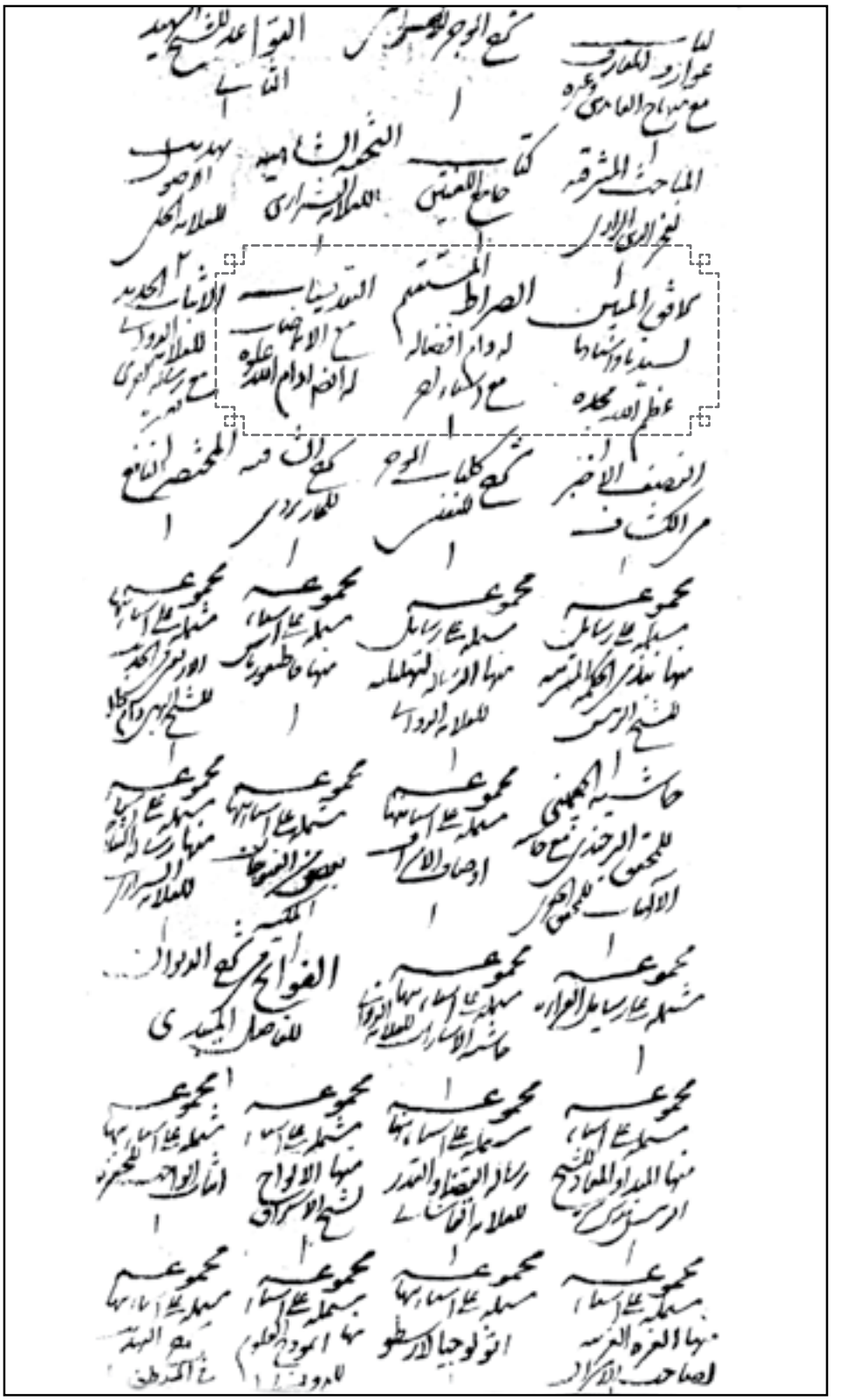
یادکردِ ملّاصدرا از میرداماد در نسخهٔ اصل شرح أصول الکافي
نسخهٔ شمارهٔ ۵۶۵، کتابخانهٔ مرکزیِ تبریز، برگ۹پ.
(اصالت این نسخه و انتساب آن به ملّاصدرا محلّ تردید است.)

[تصویر شمارهٔ ۱۹۷]

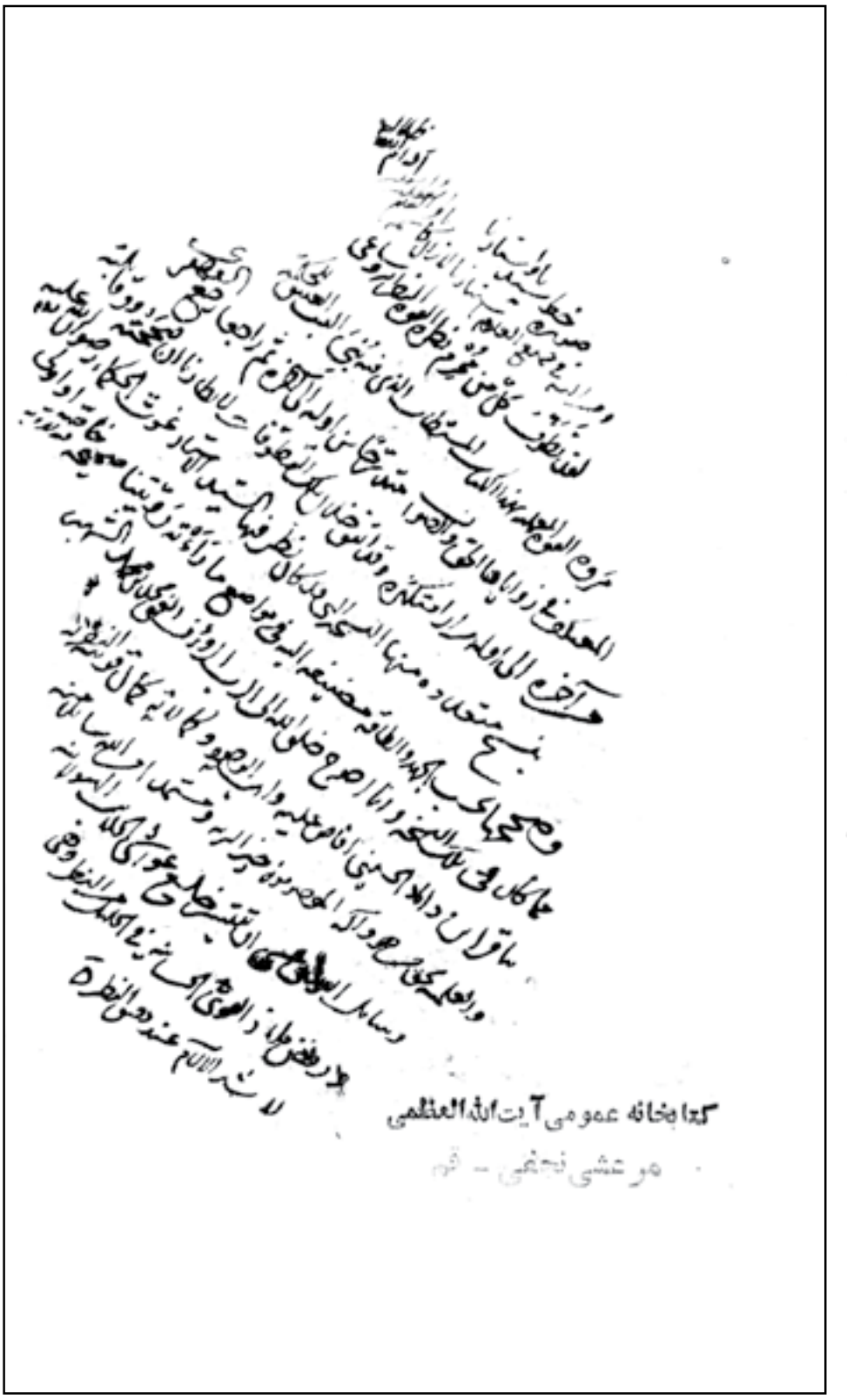
اشارهٔ ملّاصدرا به میرداماد در نسخهٔ اصل شرح الهدایة الأثیریّة
نسخهٔ شمارهٔ ۲۵٤، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۱٦ر.

[تصویر شمارهٔ ۱۹۸]

آثار میرداماد در فهرست کتابخانهٔ شخصیِ ملّاصدرا
نسخهٔ شمارهٔ ۹۵۸، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه شیراز، برگ۱۱۴پ.
(این فهرست به‌خطّ ملّاصدرا است.)

[تصویر شمارهٔ ۱۹۹]

تقریظ میرداماد بر کتاب التعلیقات (اثر ابن‌سینا رحمه‌الله)، به خطّ بدیع‌الزمان قهپایی
نسخهٔ شمارهٔ ۱۳۷۴۸، کتابخانهٔ آیة‌الله مرعشی نجفی رحمه‌الله (قم)، برگ۱۱۰پ.

[تصویر شمارهٔ ۲۰۰]

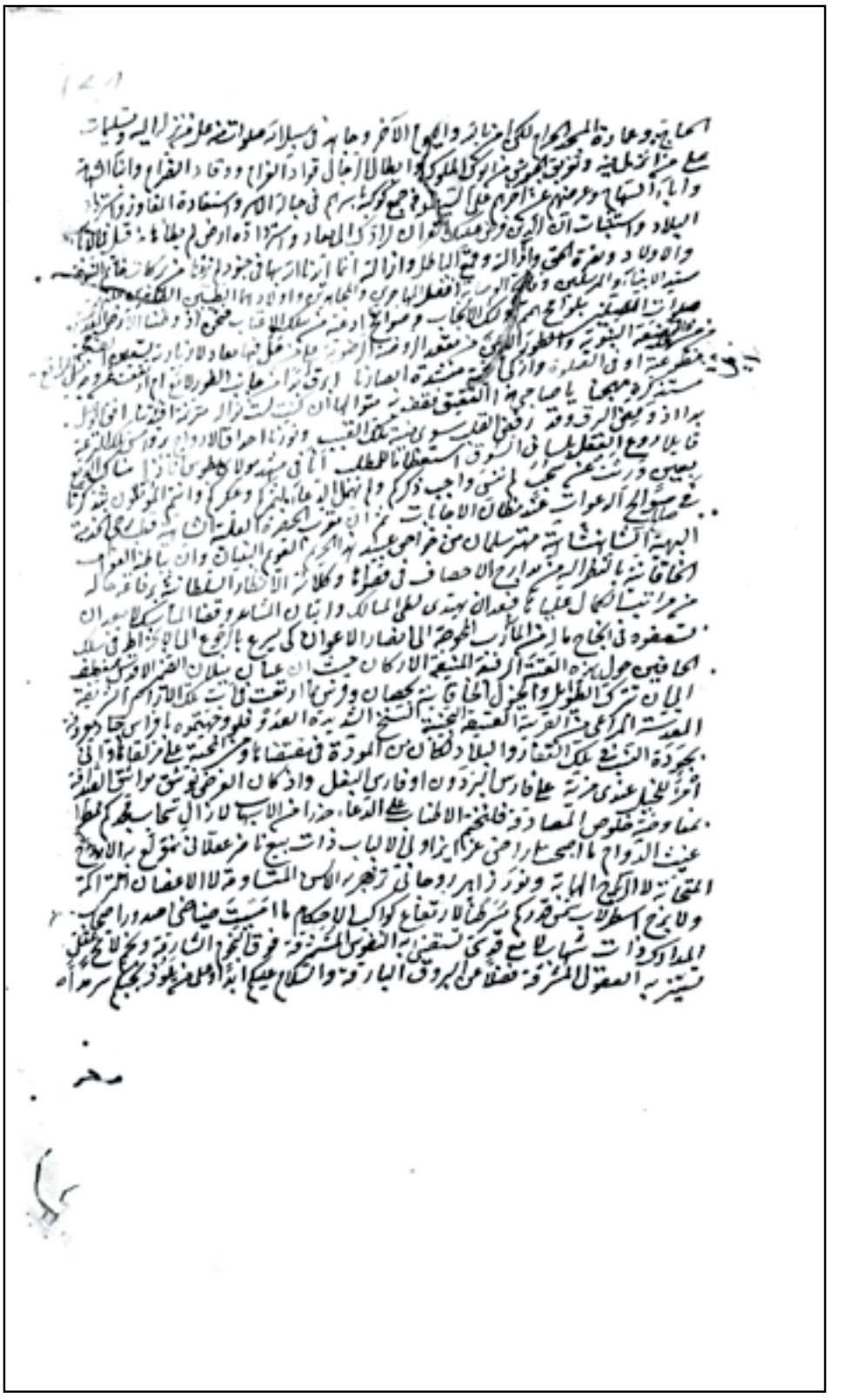
اشارهٔ نظام‌الدین احمد گیلانی به تحصیلات خود در محضر میرداماد و شیخ بهایی در نسخهٔ اصل کتاب شجرهٔ دانش نسخهٔ شمارهٔ ۳۹ (مجامیع)، کتابخانهٔ آصفیّه (حیدرآباد)، برگ ۲۹پ.

[تصویر شمارهٔ ۳۰۱]

نامهٔ شاه‌عبّاس صفوی به شریف مکّه، انشاء میرداماد، به‌خطّ نظام‌الدین‌احمد گیلانی در نسخهٔ اصل شجرهٔ دانش نسخهٔ شمارهٔ ۳۹ (مجامیع)، کتابخانهٔ آصفیّه (حیدرآباد)، برگ ۱۷۷پ.

[تصویر شمارهٔ ۳۰۳]

نامهٔ شاه‌عبّاس صفوی به شریف مکّه، انشاء میرداماد، به‌خطّ نظام‌الدین‌احمد گیلانی در نسخهٔ اصل شجرهٔ دانش نسخهٔ شمارهٔ ۳۹ (مجامیع)، کتابخانهٔ آصفیّه (حیدرآباد)، برگ ۱۷۸ر.

[تصویر شمارهٔ ۲۰۳]

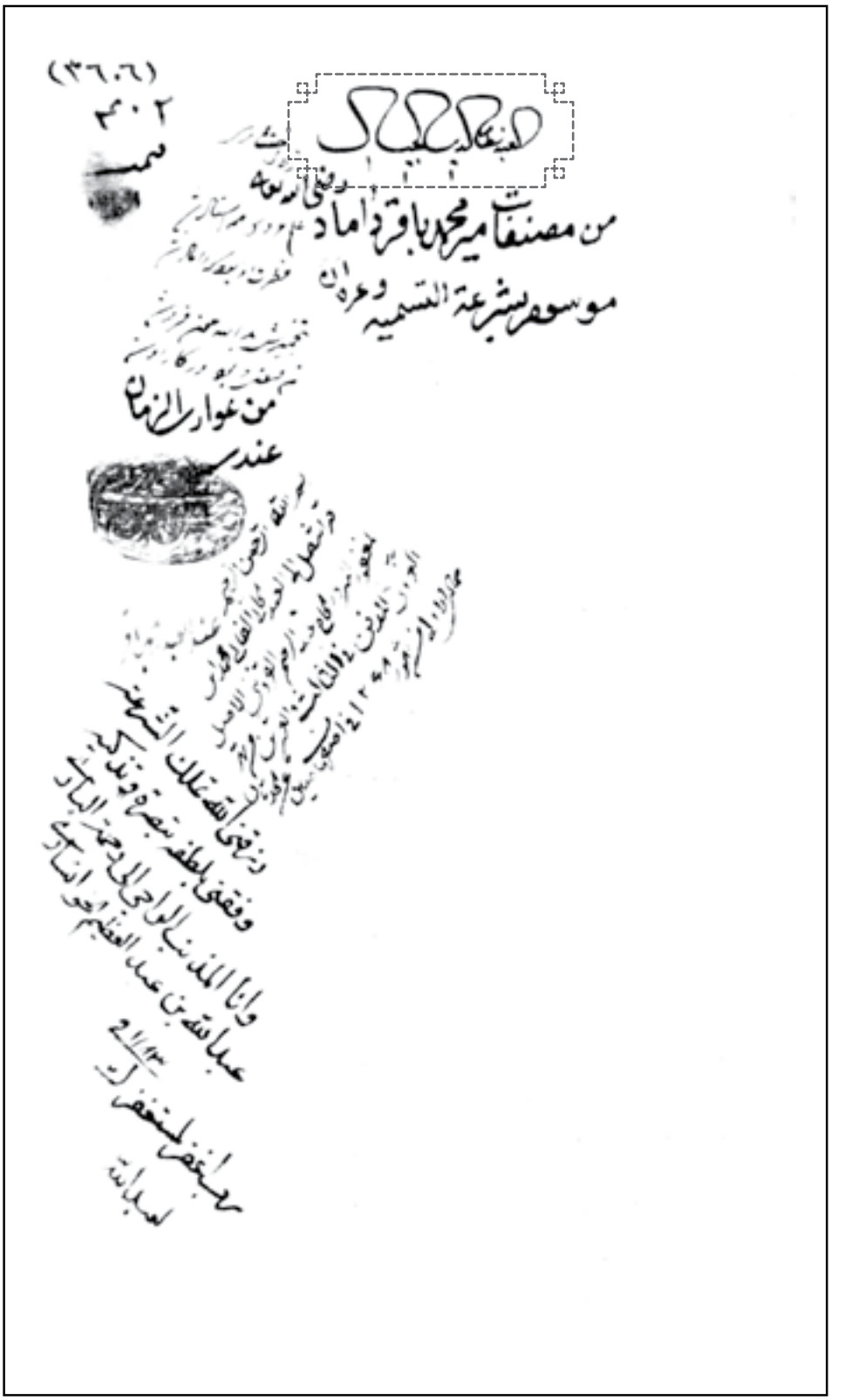
صیغهٔ توبه به‌روایت میرداماد و به‌خطّ نظام‌الدین‌احمد گیلانی در نسخهٔ اصل جُنگ یادداشت‌های گیلانی
نسخهٔ شمارهٔ Petermann 175، کتابخانهٔ دولتیِ آلمان (برلین)، برگ ۶۷ ر.

[تصویر شمارهٔ ۳۰۴]

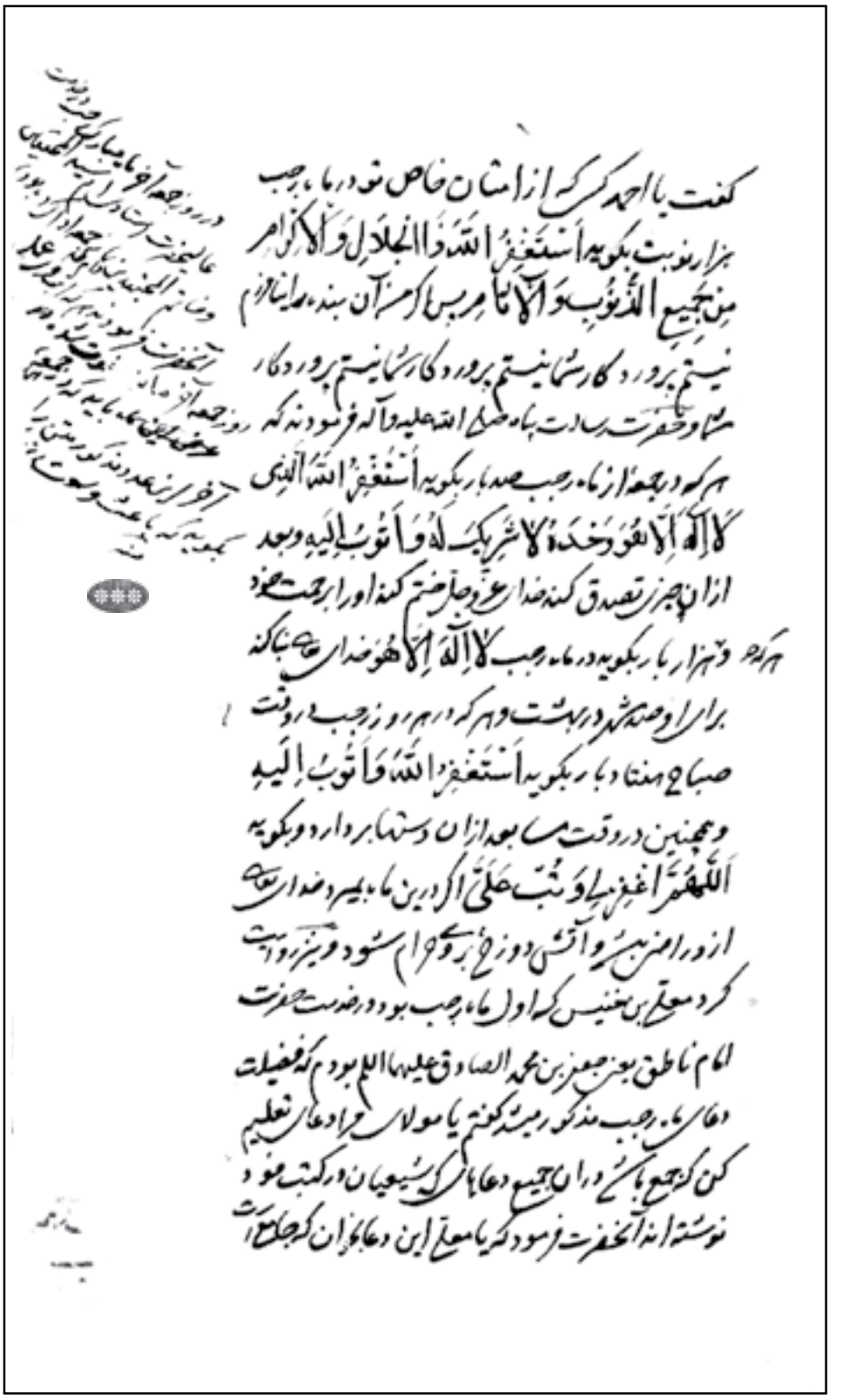
گواهیِ مقابلهٔ نسخه‌ای از الأفق‌المبین (اثر میرداماد)، به‌خطّ نظام‌الدین‌احمد گیلانی
نسخهٔ شمارهٔ ۳٦۰۵، کتابخانهٔ آیة‌الله مرعشی نجفی رحمه‌الله (قم)، برگ ۲٦۷ر.

[تصویر شمارهٔ ۲۰۵]

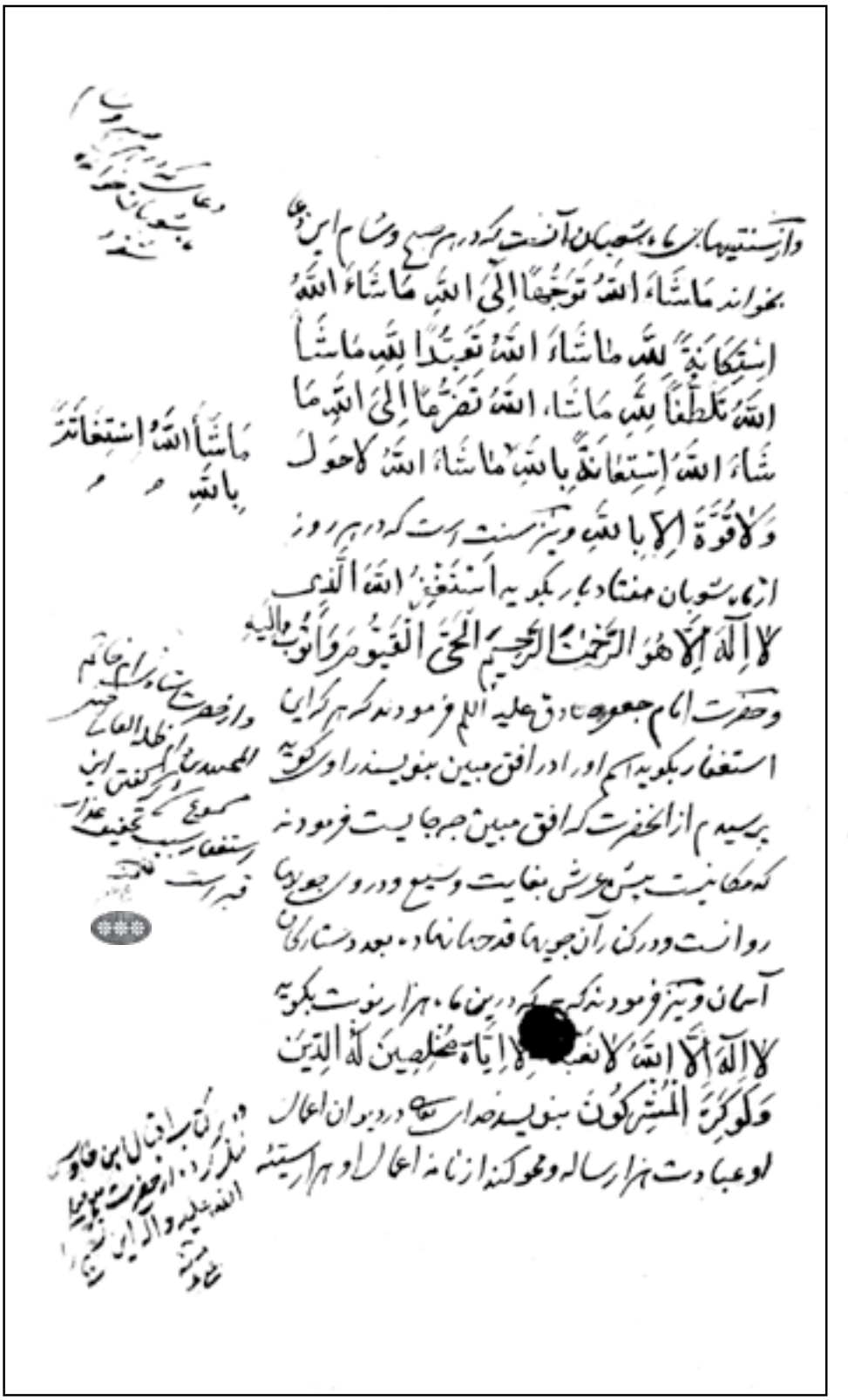
امضاء نظام‌الدین‌احمد گیلانی در ابتدای مجموعه‌ای از آثار میرداماد
نسخهٔ شمارهٔ ۳۶۰۶، کتابخانهٔ مرکز احیاء میراث اسلامی (قم)، برگ۱ر.

[تصویر شمارهٔ ۳۰۶]

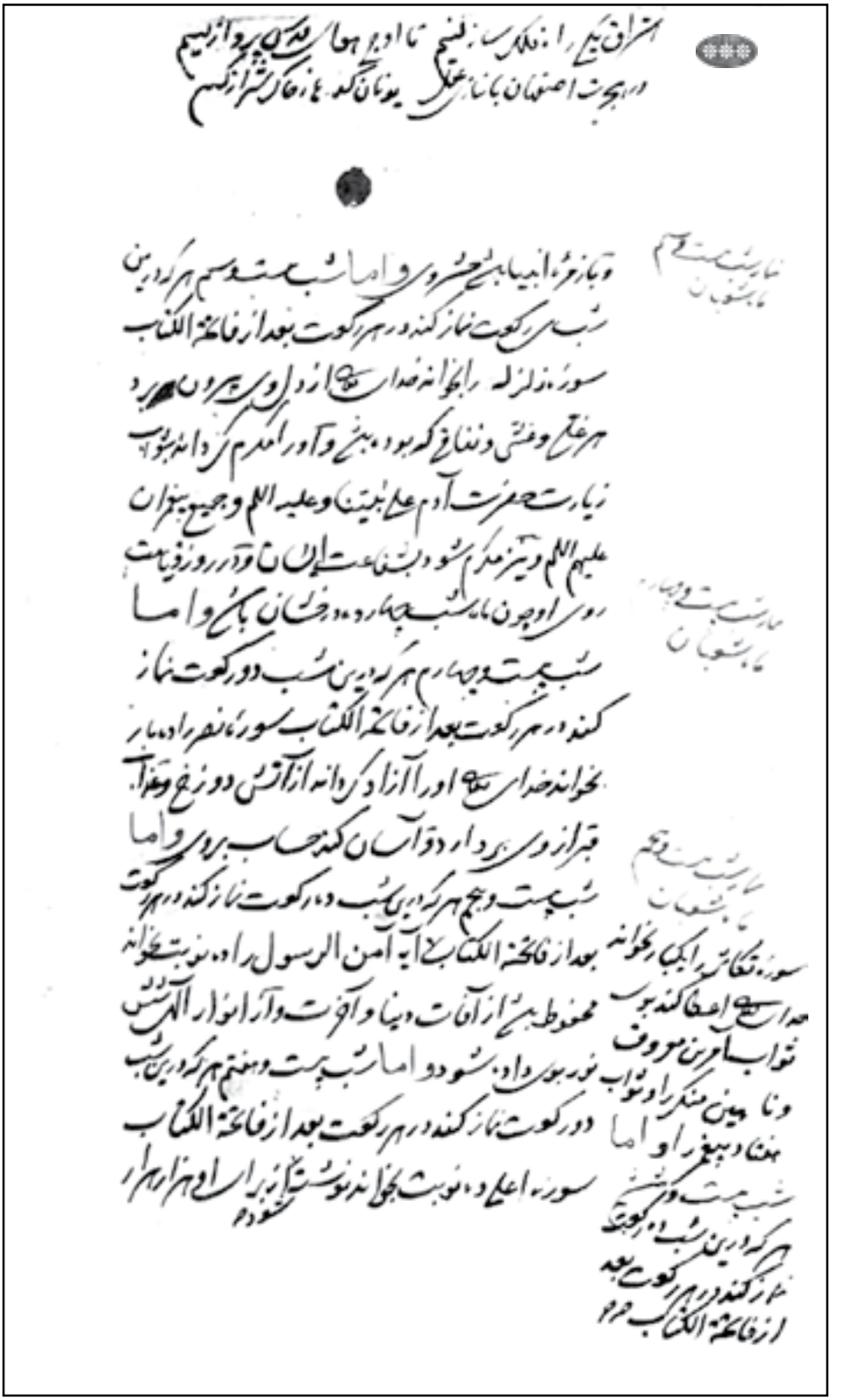
منقولات ملّاعبدالله سمنانی از میرداماد در حاشیهٔ نسخهٔ اصل تحفة‌العابدین
نسخهٔ شمارهٔ ۱۵۹۰۸، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۱۱ر.

[تصویر شمارهٔ ۲۰۷]

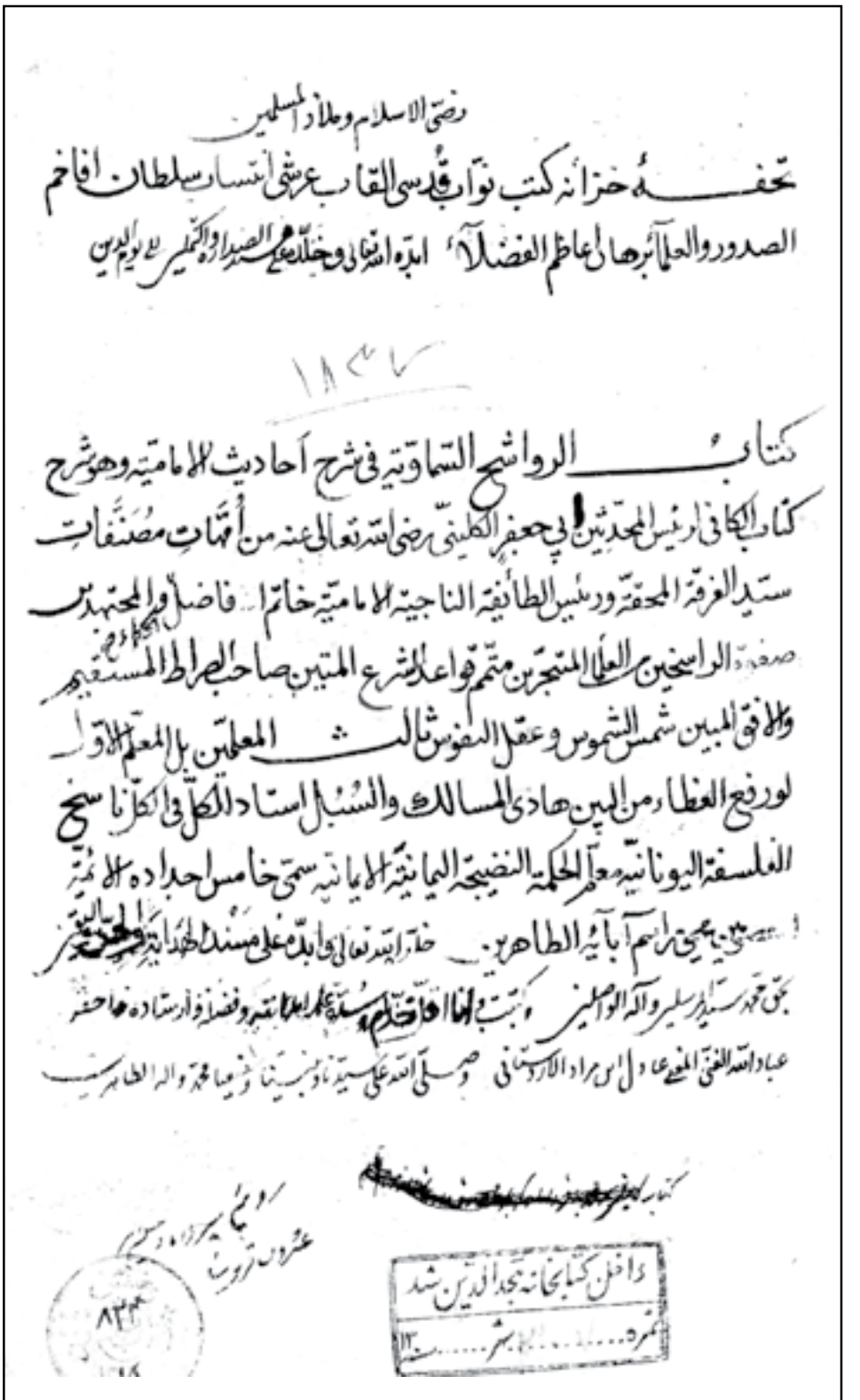
منقولات ملّاعبدالله سمنانی از میرداماد در حاشیهٔ نسخهٔ اصل تحفة‌العابدین
نسخهٔ شمارهٔ ۱۵۹۰۸، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۳۲ر.

[تصویر شمارهٔ ۲۰۸]

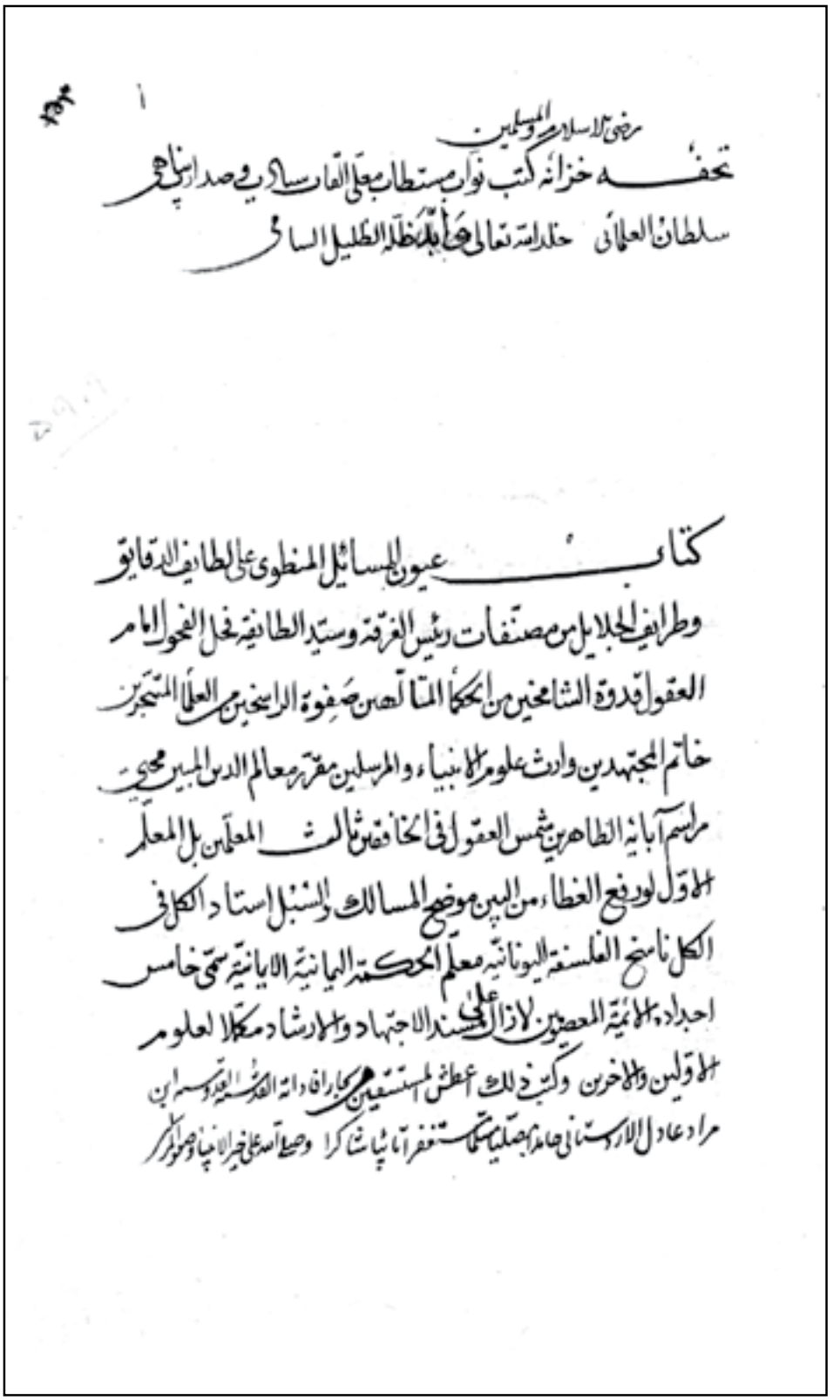
رباعیِ میرداماد به‌خطّ ملّاعبدالله سمنانی در حاشیهٔ نسخهٔ اصل تحفة‌العابدین
نسخهٔ شمارهٔ ۱۵۹۰۸، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۴۲پ.

[تصویر شمارهٔ ۳۰۹]

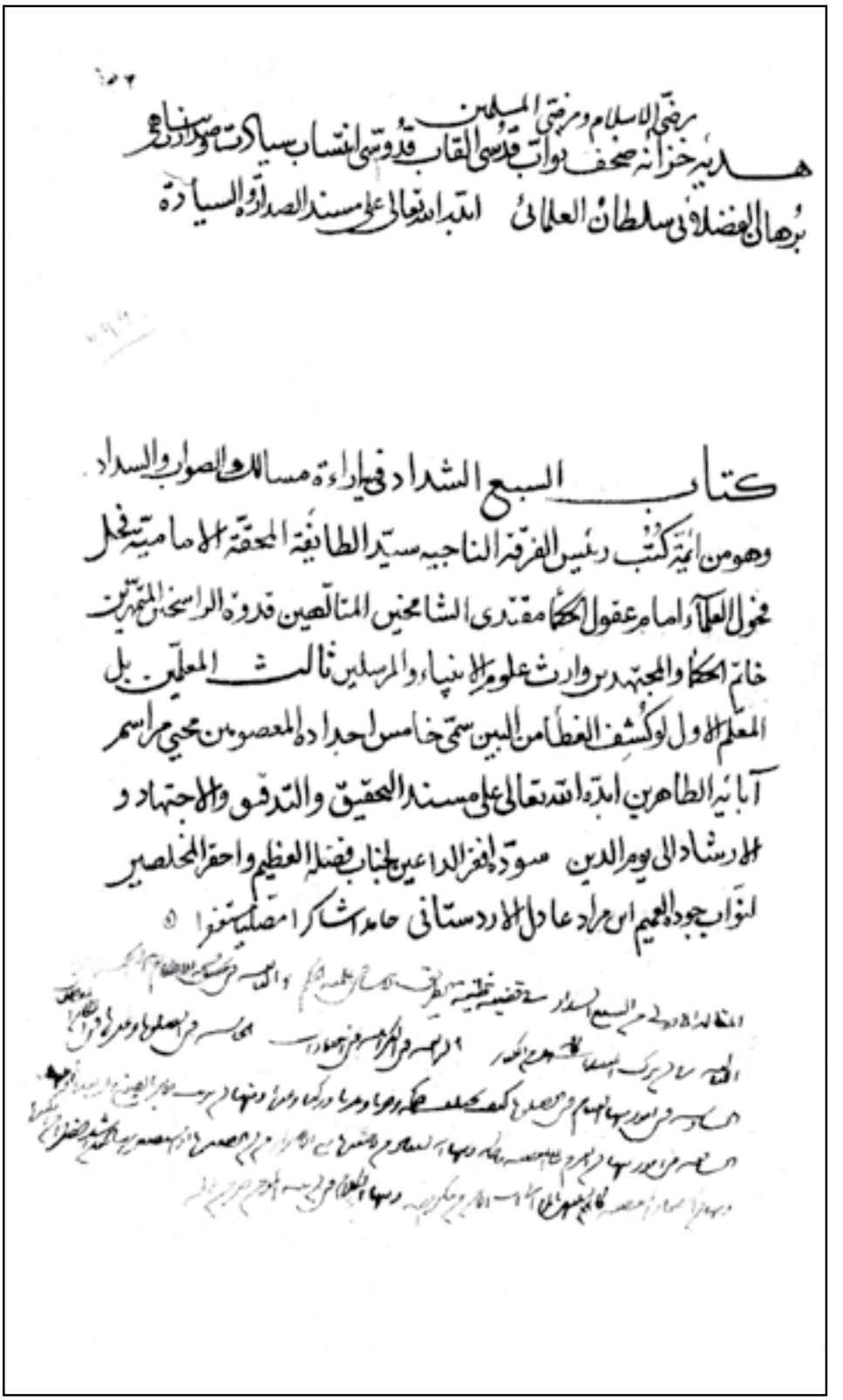
تقریظ ملّامراد اردستانی بر کتاب الرواشح‌السماویّة (اثر میرداماد / از مجموعهٔ اهدایی به سلطان‌العلماء)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۸۳۷/۱، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۱ر.

[تصویر شمارهٔ ۳۱۰]

تقریظ ملّامراد اردستانی بر کتاب عیون‌المسائل (اثر میرداماد / از مجموعهٔ اهدایی به سلطان‌العلماء)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۸۳۷٫۲، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۲۷۲ر.

[تصویر شمارهٔ ۲۱۱]

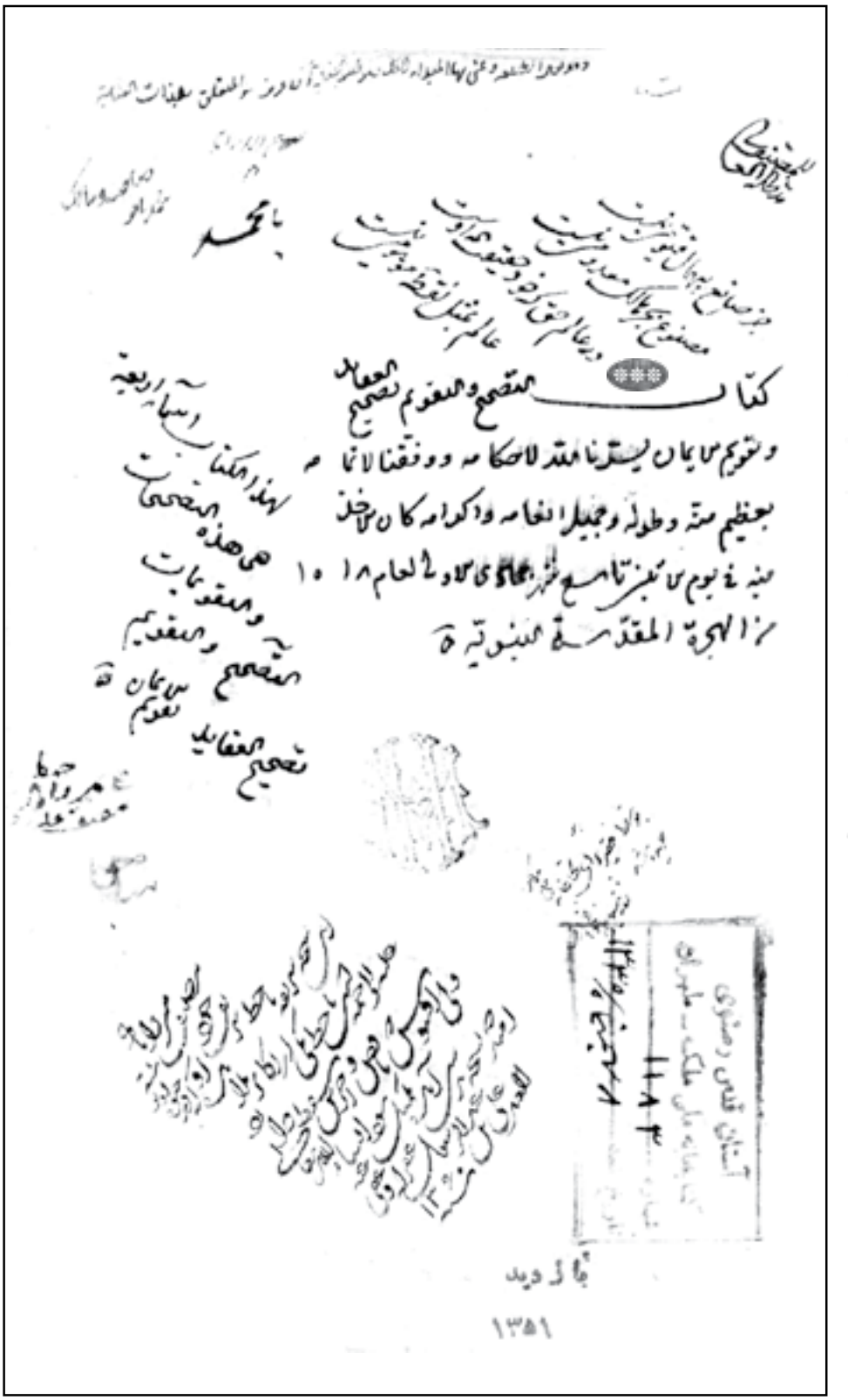
تقریظ ملّامراد اردستانی بر کتاب السبع‌الشداد (اثر میرداماد / از مجموعهٔ اهدایی به سلطان‌العلماء)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۸۳۷/۳، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۳۶۱ر.

[تصویر شمارهٔ ۲۱۲]

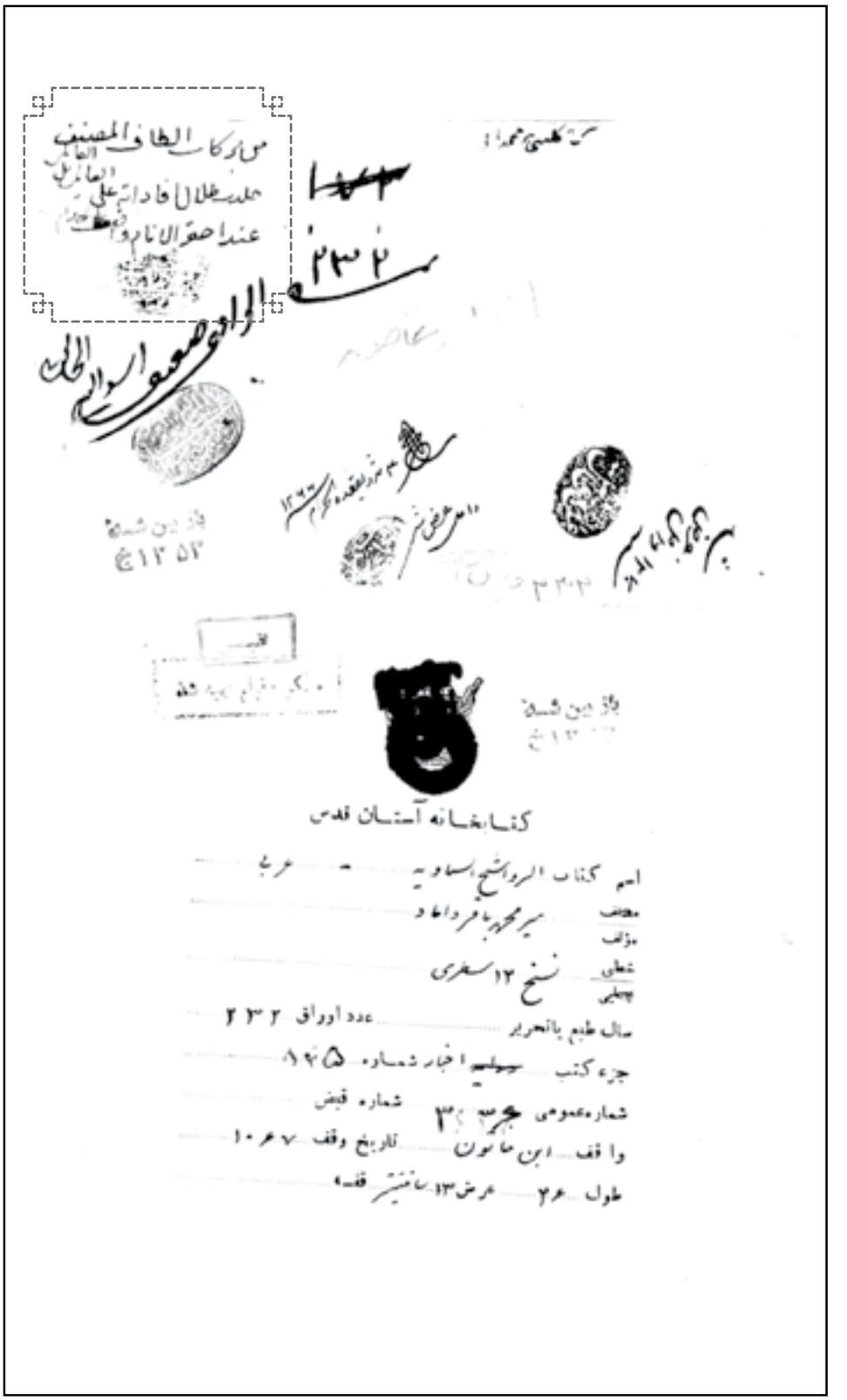
انجامهٔ نسخه‌ای از کتاب نقدالمحصّل (اثر خواجهٔ طوسی رحمه‌الله)، به‌خطّ یکی از شاگردان میرداماد
نسخهٔ شمارهٔ ۸۸۹، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه شیراز، برگ۲۱۳پ.
(کاتب نسخه در این انجامه اطّلاعات مفیدی دربارهٔ مجلس درس میرداماد ارائه داده است.)

[تصویر شمارهٔ ۲۱۳]

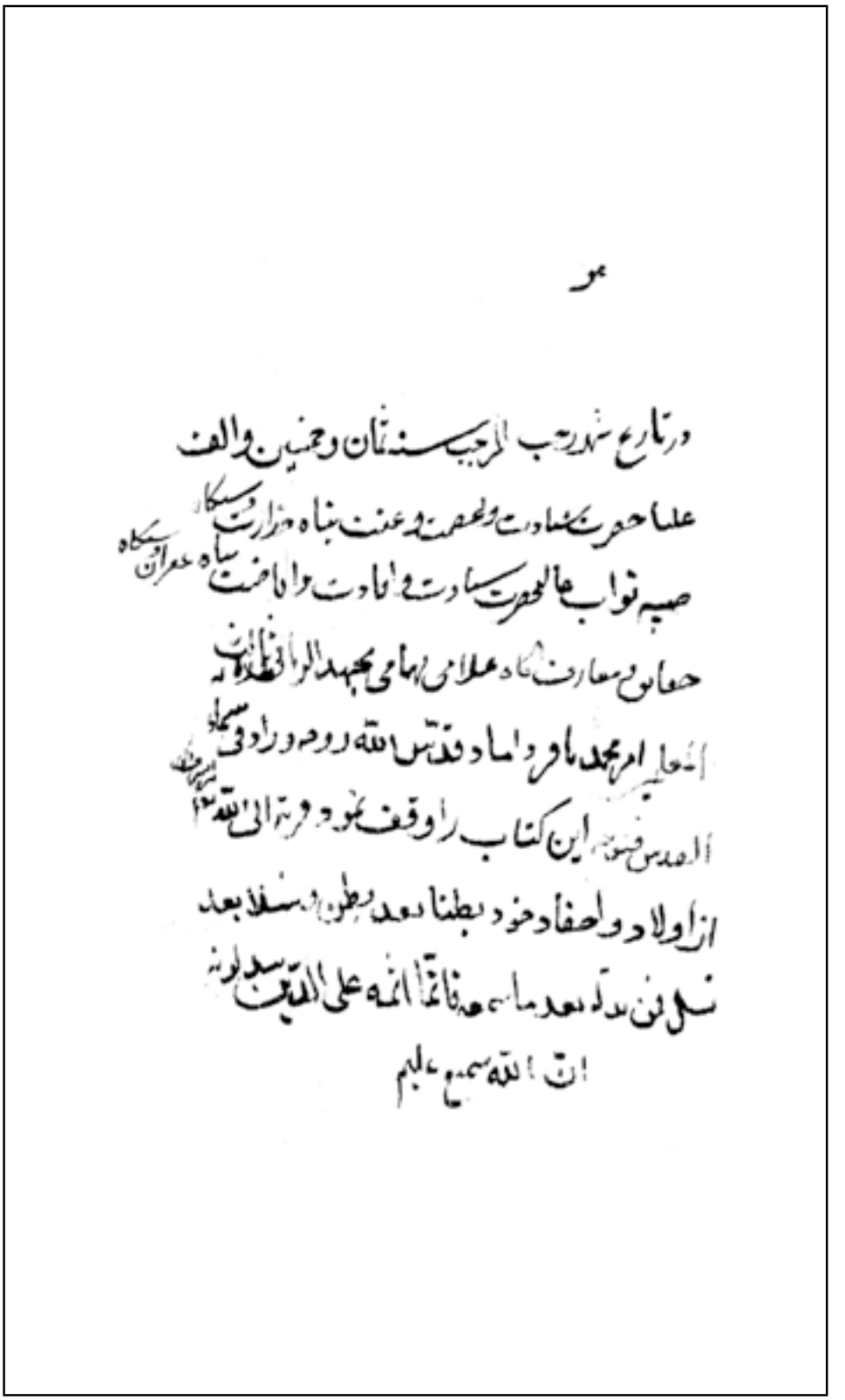
تقریظ علی‌بن‌محمّد علی‌دوست بر نسخه‌ای از کتاب تقویم‌الإیمان (اثر میرداماد)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۱۸۳، کتابخانهٔ ملّیِ ملک (تهران)، برگ۱ر.

[تصویر شمارهٔ ۳۱۴]

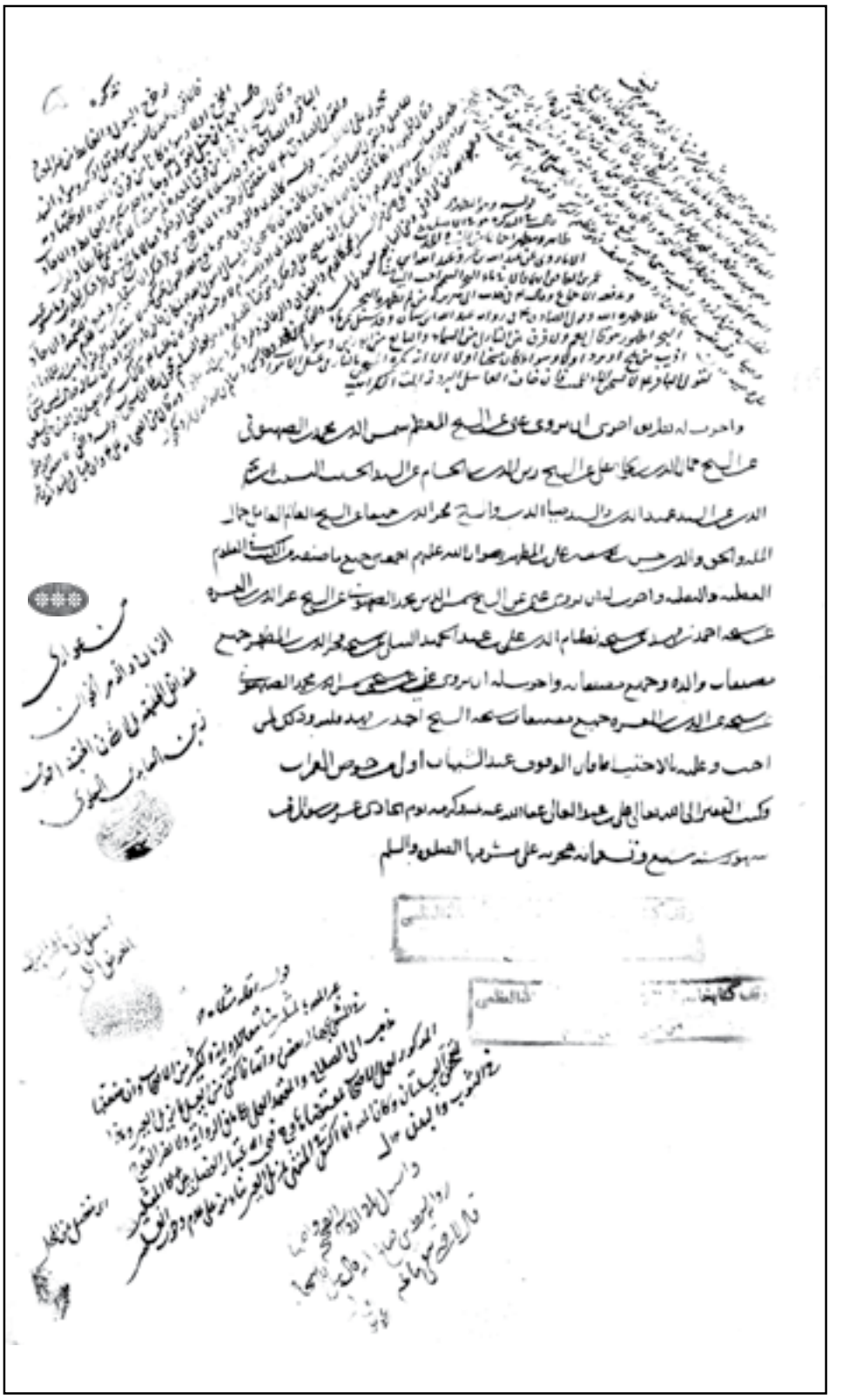
تملّک ابن‌خاتون عاملی بر نسخه‌ای از کتاب الرواشح السماویّة که از سوی میرداماد به وی اهداء شده است.
نسخهٔ شمارهٔ ۳۶۳۶، کتابخانهٔ آستان قدس رضوی، برگ۱ر.
(سجع مُهر: «الواثق بربّه الغني، محمّد بن علي الشهير بابن خاتون العاملي»)

[تصویر شمارهٔ ۲۱۵]

وقف‌نامهٔ دختر میرداماد بر نسخه‌ای از کتاب قواعدالأحکام (اثر علّامهٔ حلّی رحمه‌الله‌علیه)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۱۱۳، کتابخانهٔ آیت‌الله مرعشی نجفی رحمه‌الله‌علیه (قم)، برگ ۲پ.

[تصویر شمارهٔ ۳۱۶]

یادداشت تملّک سیّداحمد علوی‌عاملی بر نسخه‌ای از کتاب قواعدالأحکام (اثر علّامهٔ حلّی رحمه‌الله)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۱۱۳، کتابخانهٔ آیة‌الله مرعشی نجفی رحمه‌الله (قم)، برگ۵ر.
(سجع مُهر: ﴿وَ مُبَشِّراً بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ﴾ (الصفّ/٦))

[تصویر شمارهٔ ۲۱۷]

یادداشت مقابلهٔ نسخه‌ای از شرح القبسات (اثر سیّداحمد علوی عاملی) کتابت‌کردهٔ شرف‌الدین نائینی
به‌خطّ صدرالدین محمّد علوی عاملی (نوادهٔ دخترِ میرداماد)
نسخهٔ شمارهٔ ٦٣٤، کتابخانهٔ داتا گنج بخش (اسلام‌آباد)، برگ٤١٠پ.

[تصویر شمارهٔ ۲۱۸]

اجازه‌نامهٔ علّامهٔ مجلسی رحمه‌الله‌علیه به میرمحمّداشرف علوی‌عاملی (نوادهٔ دخترِ میرداماد)
نسخهٔ شمارهٔ ۵۱۳۳، کتابخانهٔ مرکز احیاء میراث اسلامی (قم)، برگ۶۰۶پ.

[تصویر شمارهٔ ۲۱۹]

اجازه‌نامهٔ علّامهٔ مجلسی رحمه‌الله‌علیه به میرمحمّداشرف علوی‌عاملی (نوادهٔ دخترِ میرداماد)
نسخهٔ شمارهٔ ۵۱۳۳، کتابخانهٔ مرکز احیاء میراث اسلامی (قم)، برگ۶۰۷ر.

[تصویر شمارهٔ ۲۲۰]

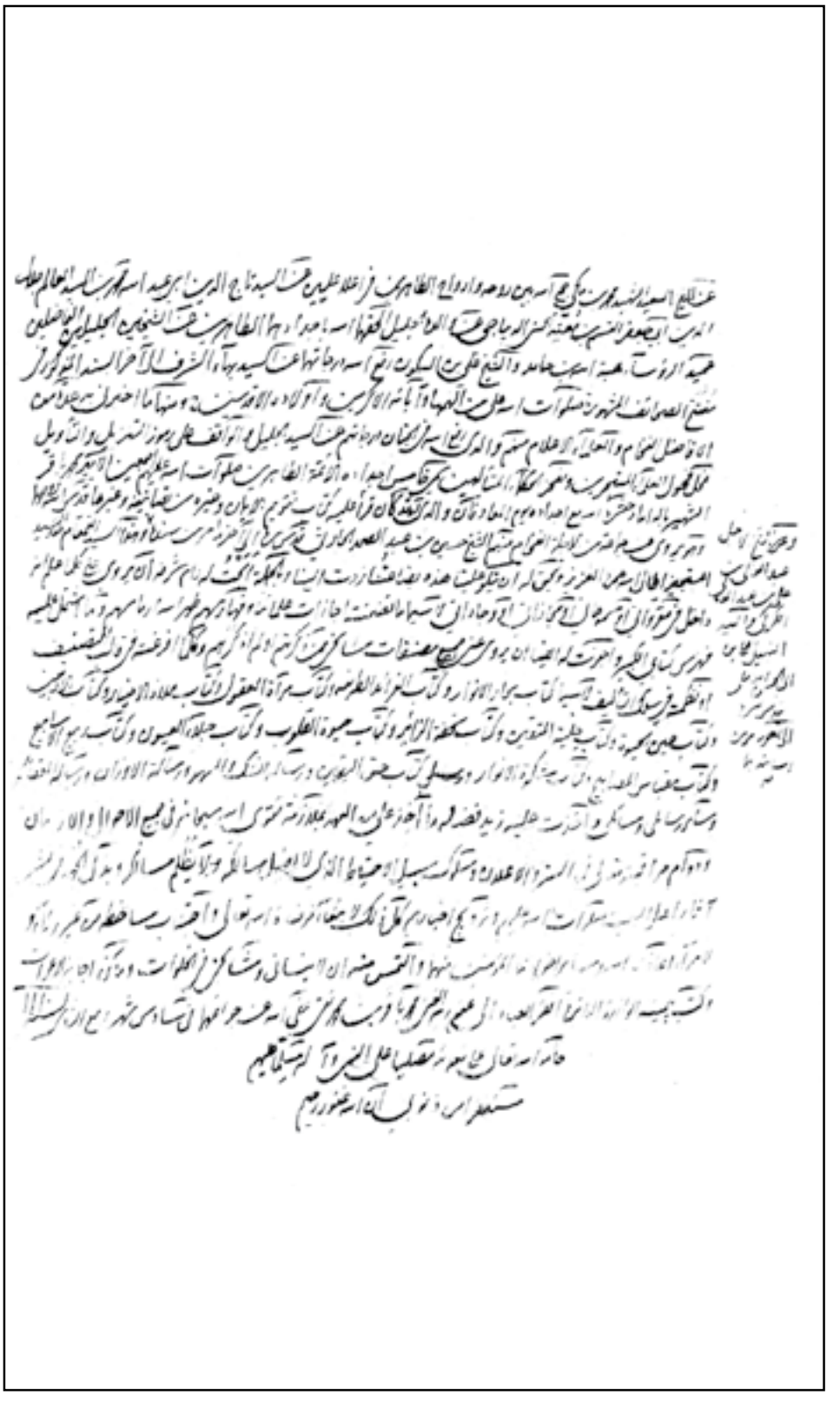
اجازه‌نامهٔ علّامهٔ مجلسی رحمه‌الله‌علیه به میرمحمّداشرف علوی‌عاملی (نوادهٔ دخترِ میرداماد)
نسخهٔ شمارهٔ ۵۱۳۳، کتابخانهٔ مرکز احیاء میراث اسلامی (قم)، برگ ۶۰۷پ.

[تصویر شمارهٔ ۲۲۱]

اجازه‌نامهٔ علّامهٔ مجلسی رحمه‌الله‌علیه به میرمحمّداشرف علوی‌عاملی (نوادهٔ دخترِ میرداماد)
نسخهٔ شمارهٔ ۵۱۳۳، کتابخانهٔ مرکز احیاء میراث اسلامی (قم)، برگ۶۰۸ر.

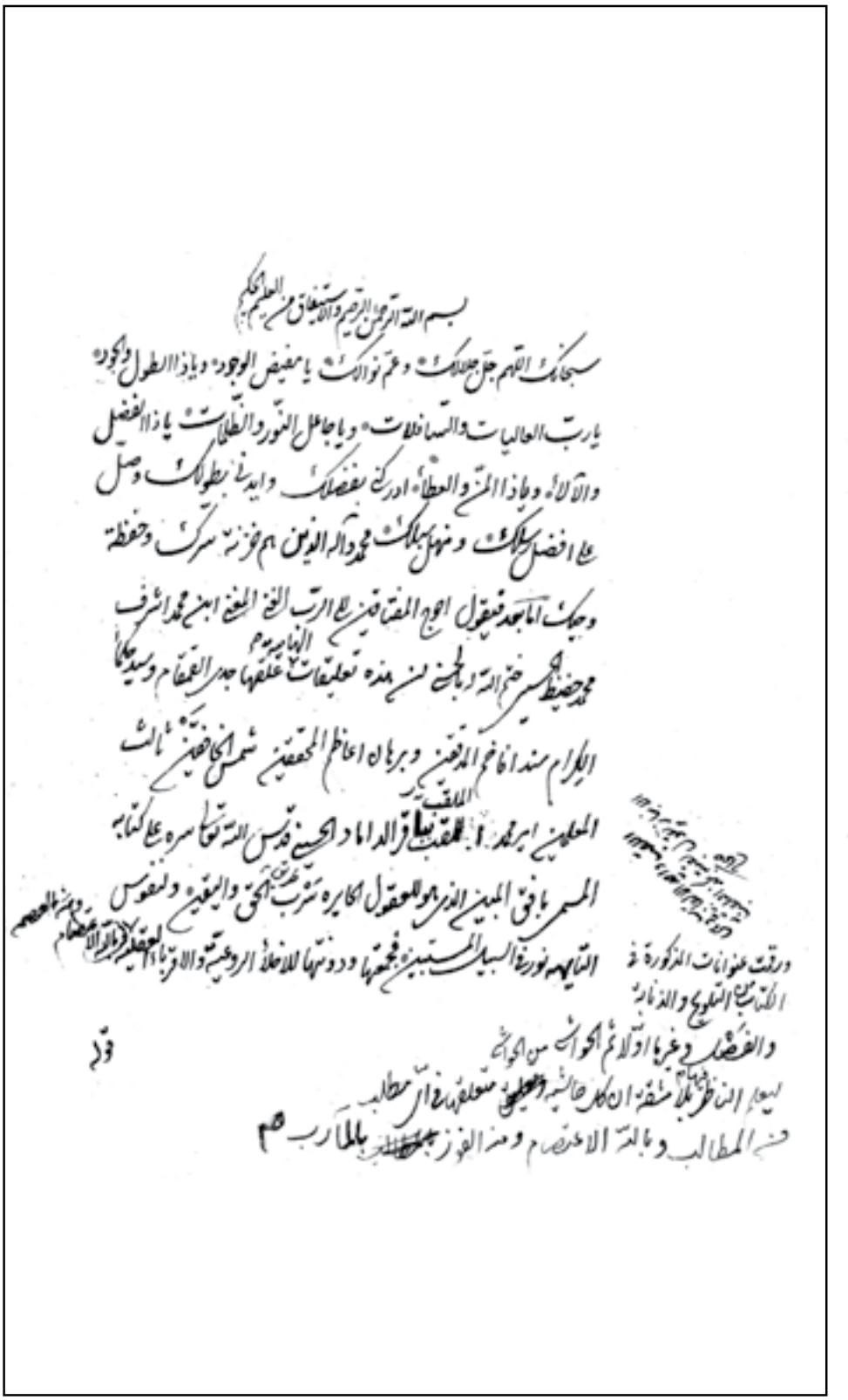
[تصویر شمارهٔ ۲۲۲]

اجازه‌نامهٔ علّامهٔ مجلسی رحمه‌الله‌علیه به میرمحمّداشرف علوی‌عاملی (نوادهٔ دخترِ میرداماد)
نسخهٔ شمارهٔ ۵۱۳۳، کتابخانهٔ مرکز احیاء میراث اسلامی (قم)، برگ۶۰۸پ.

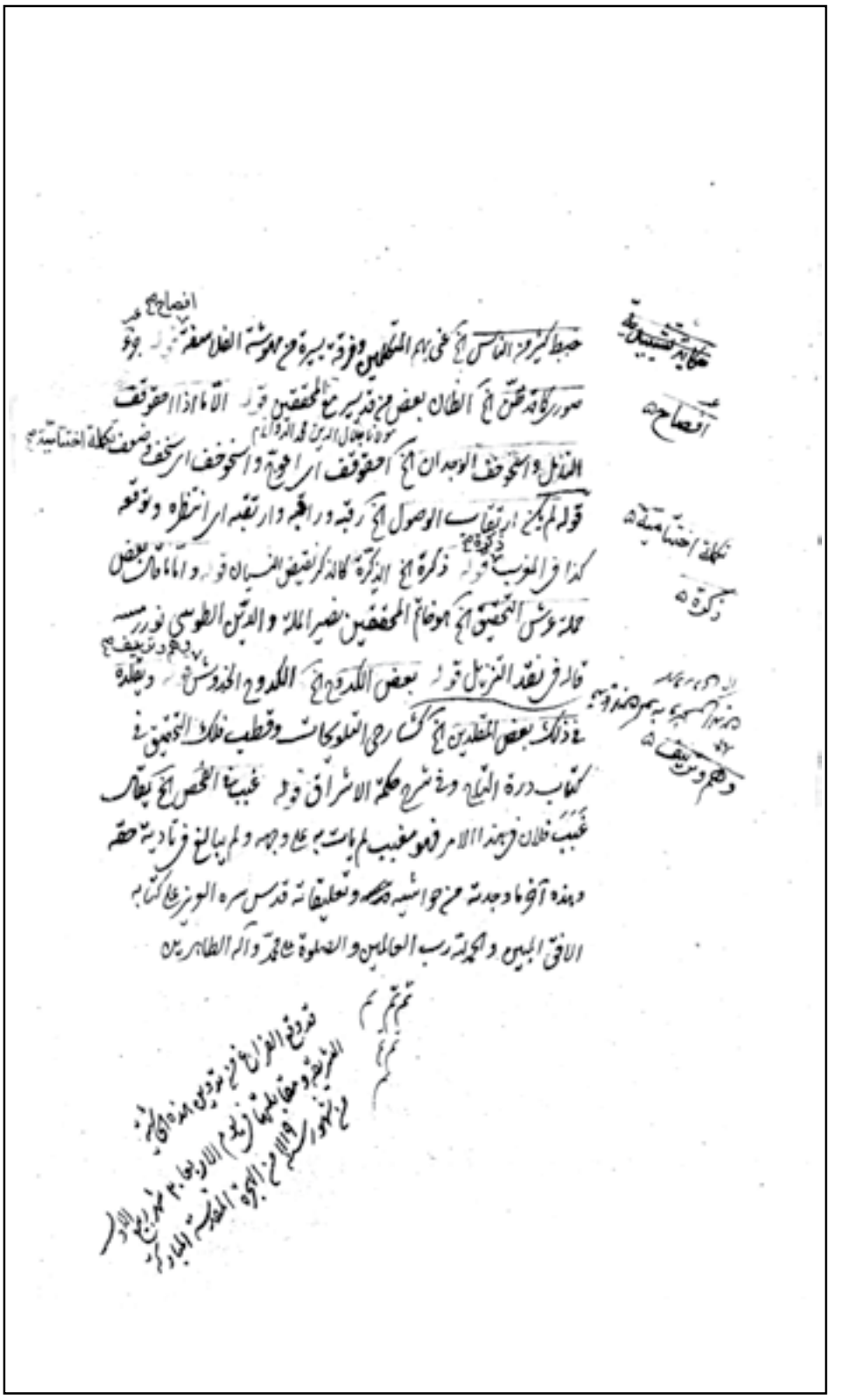
(علّامهٔ مجلسی رحمه‌الله‌علیه در این بخش از اجازه‌نامه، به شاگردِ پدرش، علّامه محمّدتقی مجلسی، نزد میرداماد اشاره کرده است.)

[تصویر شمارهٔ ۲۲۳]

صفحهٔ نخست نسخه‌ای از حواشیِ میرداماد بر الأفق المبین،
به‌خطّ میرمحمّدحفیظ علوی‌عاملی (نوادهٔ دخترِ میرداماد)
نسخهٔ شمارهٔ ۹۸۳۲، کتابخانهٔ آیة‌الله مرعشی نجفی رحمه‌الله‌علیه (قم)، برگ۵۵پ.

[تصویر شمارهٔ ۲۲۴]

صفحهٔ پایانیِ نسخه‌ای از حواشیِ میرداماد بر الأفق المبین،
به‌خطّ میرمحمّدحفیظ علوی‌عاملی (نوادهٔ دخترِ میرداماد)
نسخهٔ شمارهٔ ۹۸۲۲، کتابخانهٔ آیة‌الله مرعشی نجفی رحمه‌الله علیه (قم)، برگ۸۸پ.

[تصویر شمارهٔ ۲۲۵]

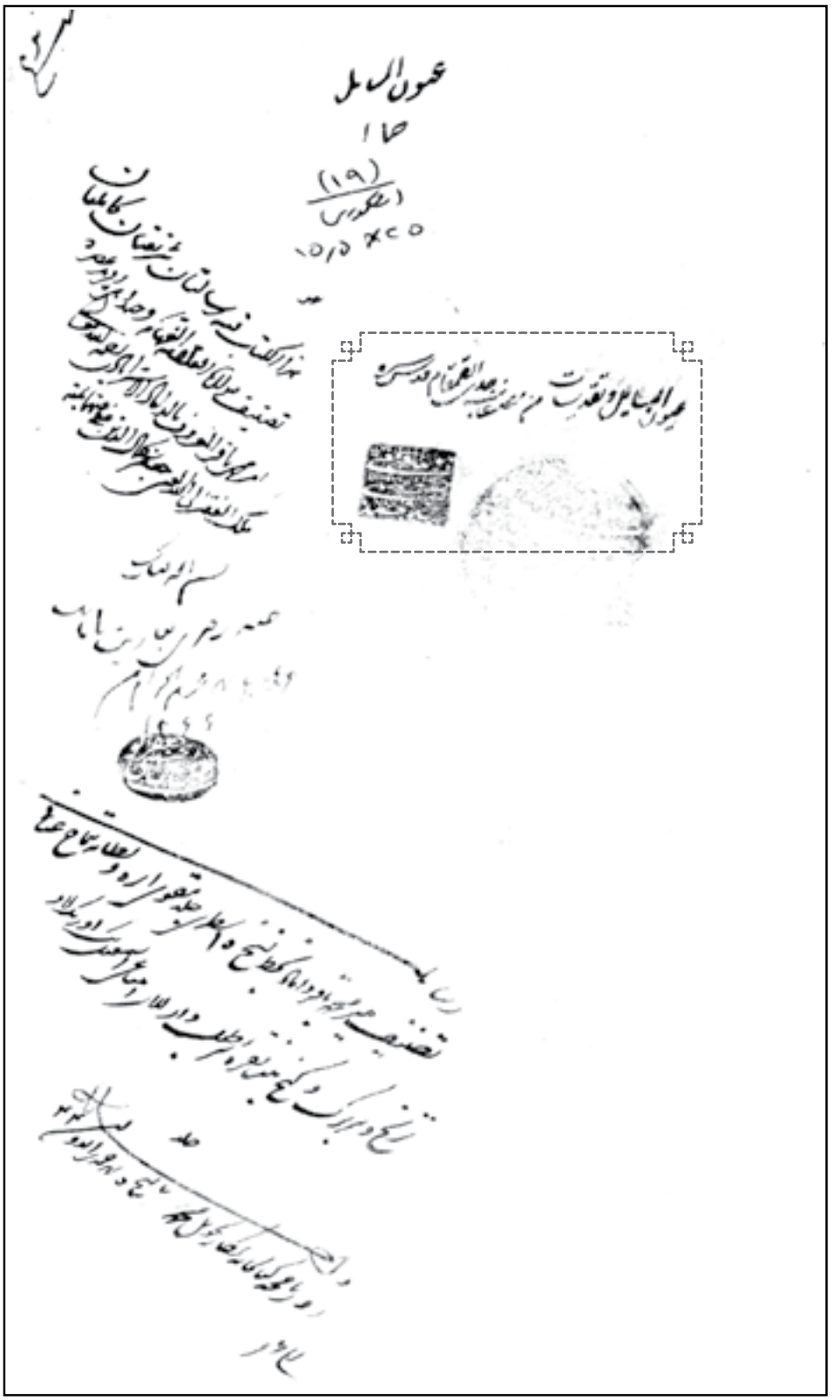
۷۴۸

لكلام الامام عليه السلم وعدّ اصحاب الكهف وقد كانوا فتية من اشراف الروم مع عظم شانهم
وكبر خطرهم من الصيارفة للدراهم والدنانير وحسبان الحديث في قول سيد حديث
بلغني عن الحسن البصري اي كلام عنه حديث رسول الله صلى الله عليه وآله وتفسير قول الامام
عليه السلم بهذه العبارة كان قوله يعني ابتداء كلام في بيان ما سنه لهم الحسن على صيغة المبني
للمفعول يعني انما يراد بما وقع من شدة الذم صيرفي الكلام كما قال يحرفون الكلم عن
او على المبني للفاعل اي يعني رسول الله صلى الله عليه وآله كما ورد من في ذم الصيرفي صيرفي الكلام
ثم تبديل الواو فيما رواه رحمه الله تعالى من بعده بقوله وقال رسول الله صلى الله عليه وآله رداءة
فاء وجعل ذلك منهاً على تلك الظنون والحسبانات بهذه الالفاظ كما بينه عليه تعالى
خصوصا على نسخة الصياغ بالتحتانية والمجمة ان صحت هذه النسخة فعلى اثر فهم اغلب
من فهم والله اعلم فهذا الجواب قد وقع الى تمام ما نسقت اليه الاذهان في هذا الموضع
الغامض فليتدبر ثم اذا كان احد في ريب مما قلنا فان قوله يعني صيارفة الكلام
ولم يعن صيارفة الدراهم من كلام الصدوق في شرح الحديث لاجزاء الحديث وتتمة
الرواية فليراجع الكافي والتهذيب والاستبصار حتى يتبين له الحق ويستبين له السبيل
والله سبحانه ولي الفضل والطول واليه المصير ٥ وهذا آخر ما وجدته من تعليقات
جدي القمام قدس سره على كتاب من لا يحضره الفقيه وقد وقع الفراغ من تبييضها وترقيمها في
ليوم الخميس المنتصف من شهر ربيع الثاني من شهور سنة ١١٠٢ من الهجرة المقدسة النبوية وانا افقر
الفقراء الى رحمة الله الغني المغني ابن محمد اشرف محمد حفيظ الحسيني
والحمد لله رب العالمين والصلوة والسلم على خير بريته
محمد وآله الطاهرين وادعيائه
المعصومين

کتابخانه ومخزن الدین نصیری امینی
شماره ۲۰۶۶ تاریخ ۱۳

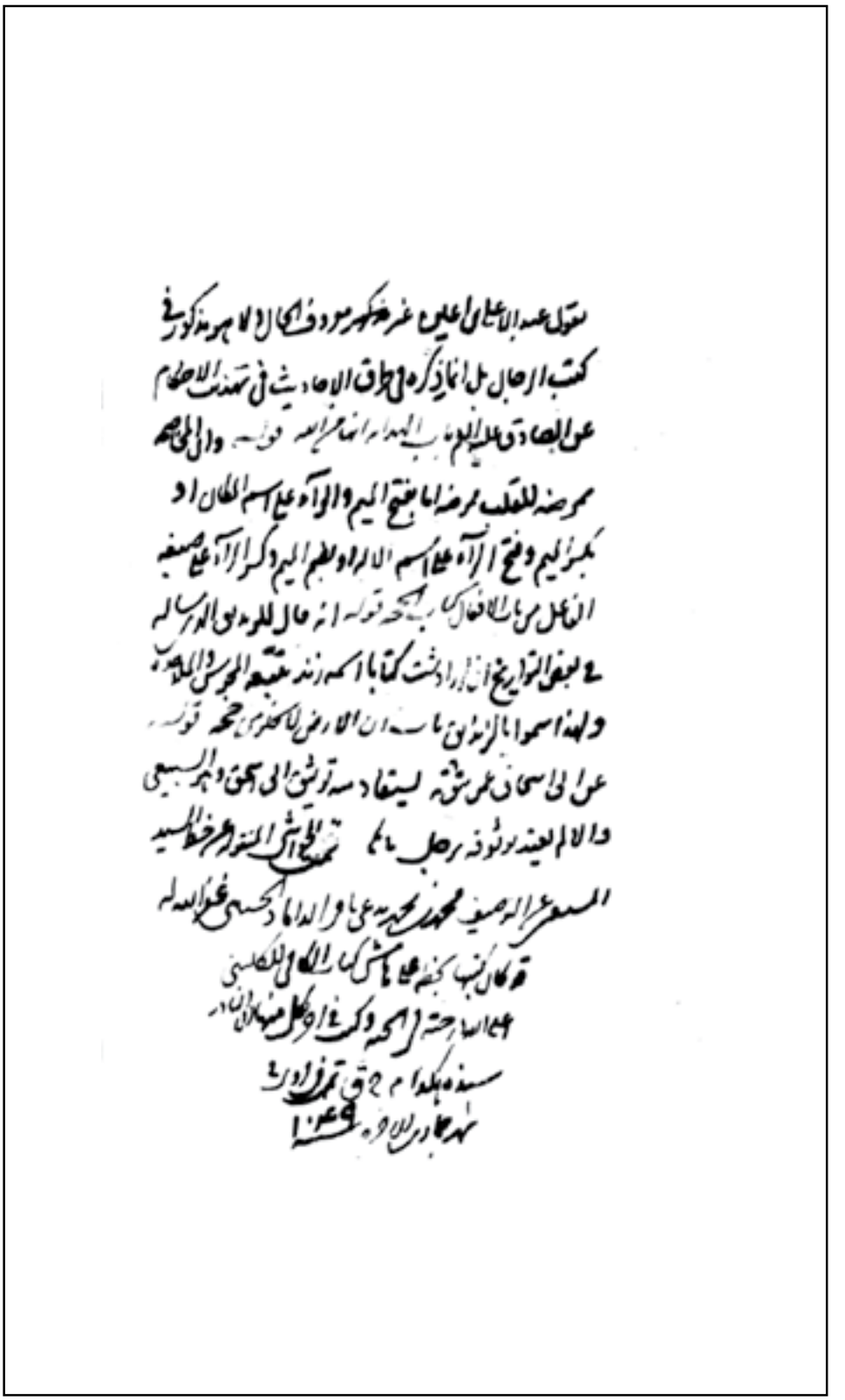
انجامهٔ میرمحمّدحفیظ علوی‌عاملی بر نسخه‌ای از حواشیِ میرداماد بر من لایحضره‌الفقیه (اثر شیخ صدوق رحمه‌الله)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۸۳۹۸/۱، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۴۴ر.

[تصویر شمارهٔ ۲۲۶]

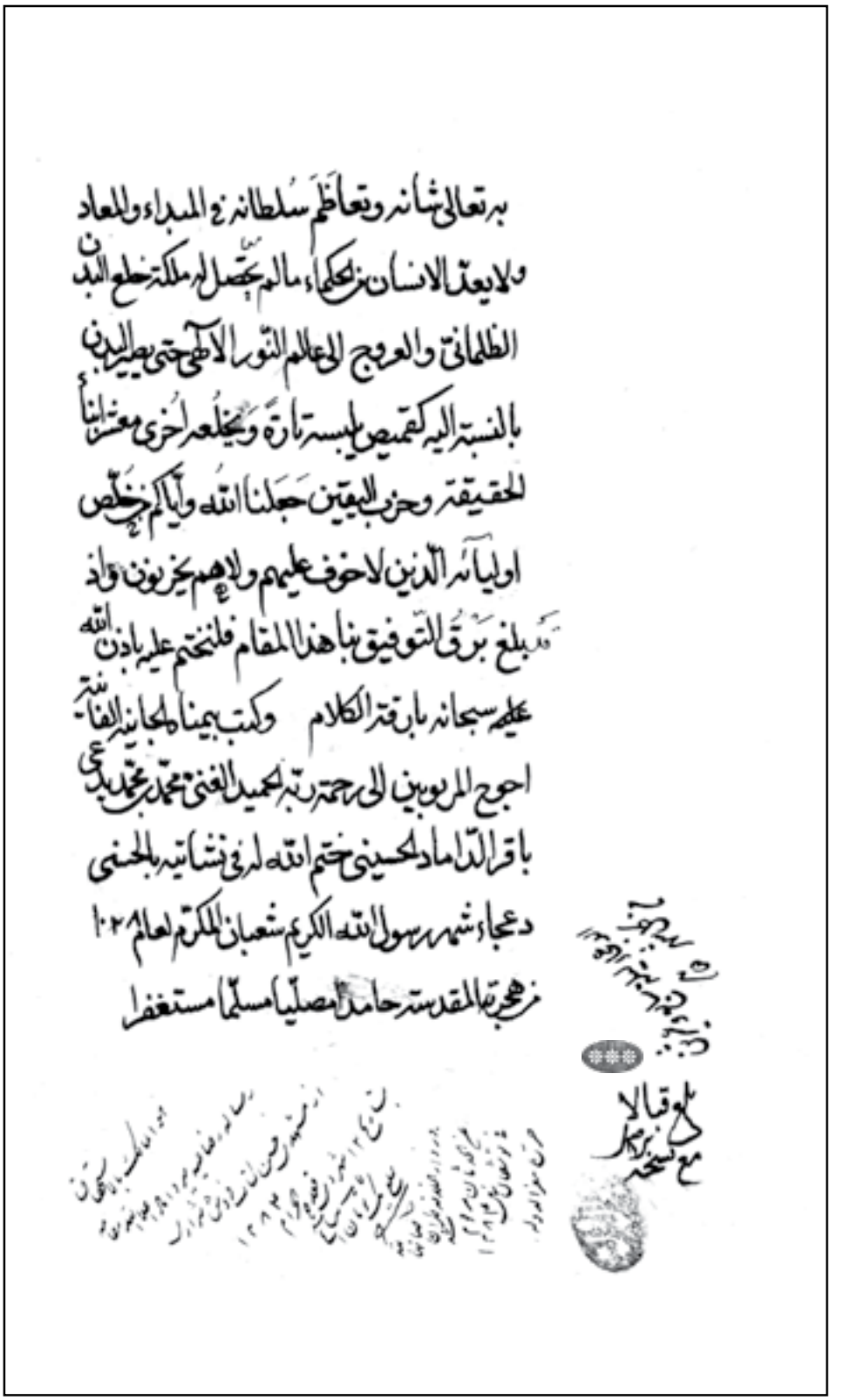
یادداشت تملّک میرمحمّدحفیظ علوی‌عاملی بر مجموعه‌ای از آثار میرداماد (عیون‌المسائل و التقدیسات)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۹، کتابخانهٔ مدرسهٔ صدر بازار (اصفهان)، برگ۱ر.
(سجع مُهر: هو الله الغني المغني، عبده محمّدحفیظ الحسیني)

[تصویر شمارهٔ ۲۲۷]

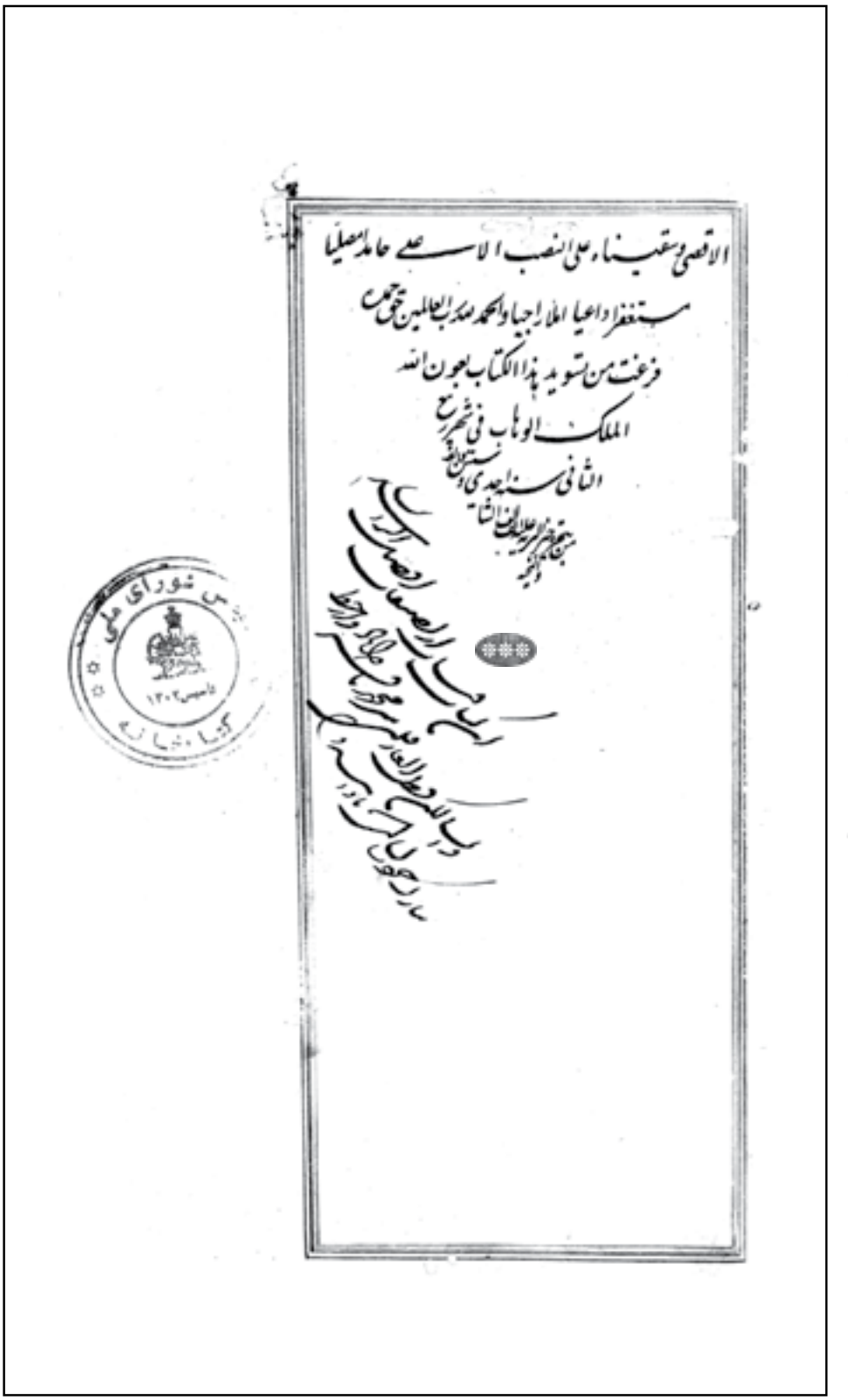
گواهیِ کتابت نسخه‌ای از حواشیِ میرداماد بر کتاب الکافي (اثر شیخ کلینی رحمه‌الله) از نسخهٔ اصل
نسخهٔ عکسیِ شمارهٔ ۳۹۴۹، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۱۰۵پ.

[تصویر شمارهٔ ۳۲۸]

بلاغ مقابلهٔ نسخه‌ای از کتاب ضوابط‌الرضاع (اثر میرداماد) با نسخهٔ اصل
نسخهٔ شمارهٔ ۱۵۲۴۰، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۲۰۱پ.

[تصویر شمارهٔ ۲۲۹]

گواهیِ کتابت نسخه‌ای از کتاب القبسات (اثر میرداماد) از نسخهٔ اصل
نسخهٔ شمارهٔ ۴۹۳۱، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۳۴۰ر.

[تصویر شمارهٔ ۲۳۰]

گواهیِ کتابت نسخه‌ای از کتاب جذوات و مواقیت (اثر میرداماد) از نسخهٔ اصل نسخهٔ شمارهٔ ۳۸۳٫۲، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۱۱۶ر.

[تصویر شمارهٔ ۲۳۱]

گواهیِ کتابت نسخه‌ای از رسالهٔ اعتقادالحکماء (اثر سهروردی رحمه‌الله) از نسخهٔ کتابت‌کردهٔ میرداماد
نسخهٔ شمارهٔ ۴۹۰۳، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۸۵پ.
(این نسخه احتمالاً از نسخهٔ معرّفی‌شده در تصویر شمارهٔ ۲۷ و ۲۸ کتابت شده است.)

[تصویر شمارهٔ ۲۳۲]

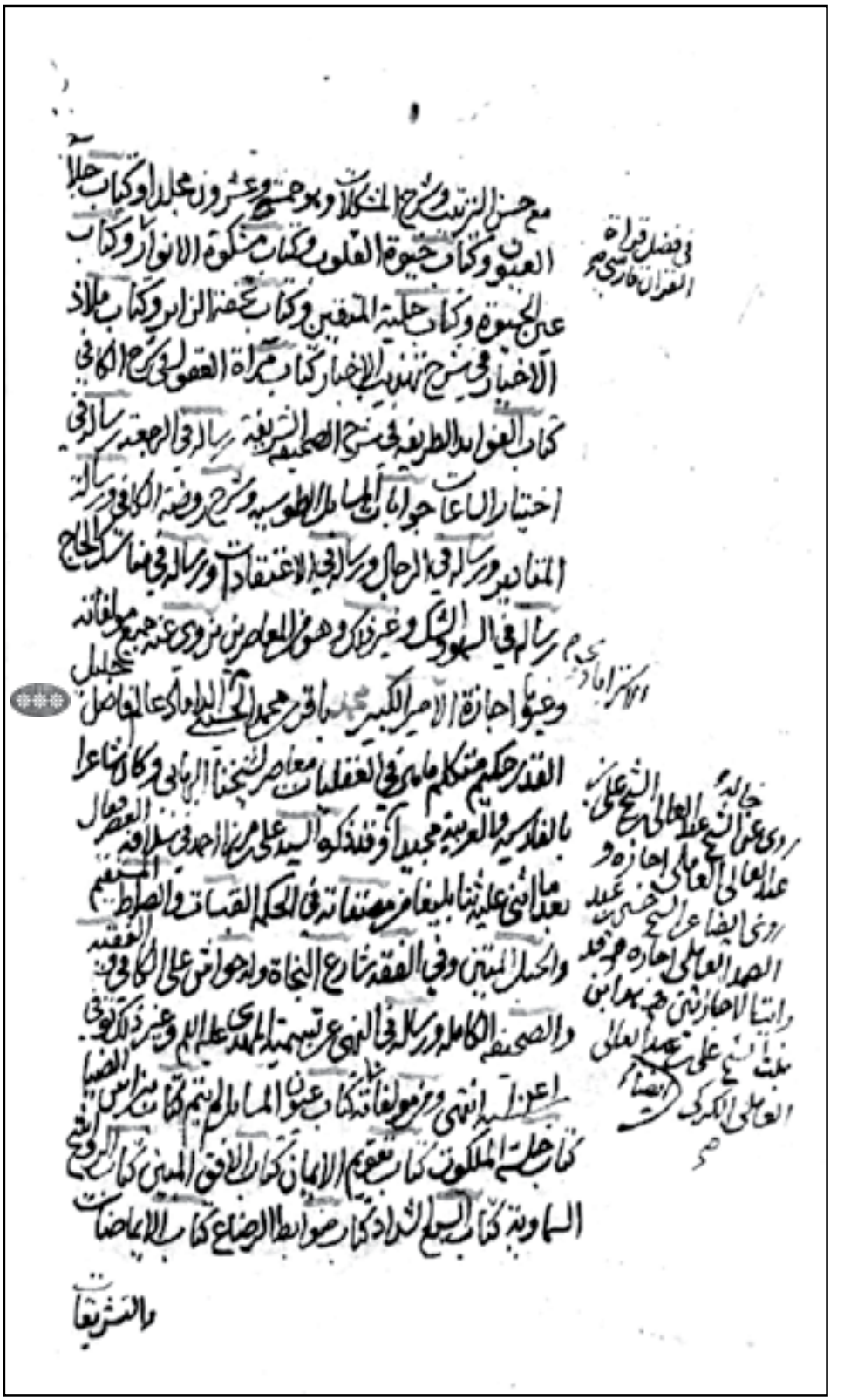
گواهیِ کتابت نسخه‌ای از رسالهٔ قلمیّه (اثر جلال‌الدین دوانی) از نسخهٔ کتابت‌کردهٔ میرداماد
نسخهٔ شمارهٔ ۸۹۶۰٫۳، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۲۰پ.

[تصویر شمارهٔ ۲۳۳]

شرح‌حال میرداماد در نسخهٔ اصل کتاب خلاصة الأشعار و زبدة الأفکار (اثر میرتقی‌الدین کاشانی)
نسخهٔ شمارهٔ ۲٤٤س، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۱۵پ.

[تصویر شمارهٔ ۲۳۴]

شرح‌حال میرداماد در نسخهٔ اصل کتاب أمل‌الآمل (اثر شیخ حرّعاملی رحمه‌الله)
نسخهٔ شمارهٔ ۵۹۹، کتابخانهٔ ملّیِ ملک (تهران)، برگ۲۶۹پ.

[تصویر شمارهٔ ۲۳۵]

شرح‌حال میرداماد در نسخهٔ اصل کتاب أمل‌الآمل (اثر شیخ حرّعاملی رحمه‌الله)
نسخهٔ شمارهٔ ۵۹۹، کتابخانهٔ ملّیِ ملک (تهران)، برگ۲۷۰ر.

[تصویر شمارهٔ ۲۳۶]

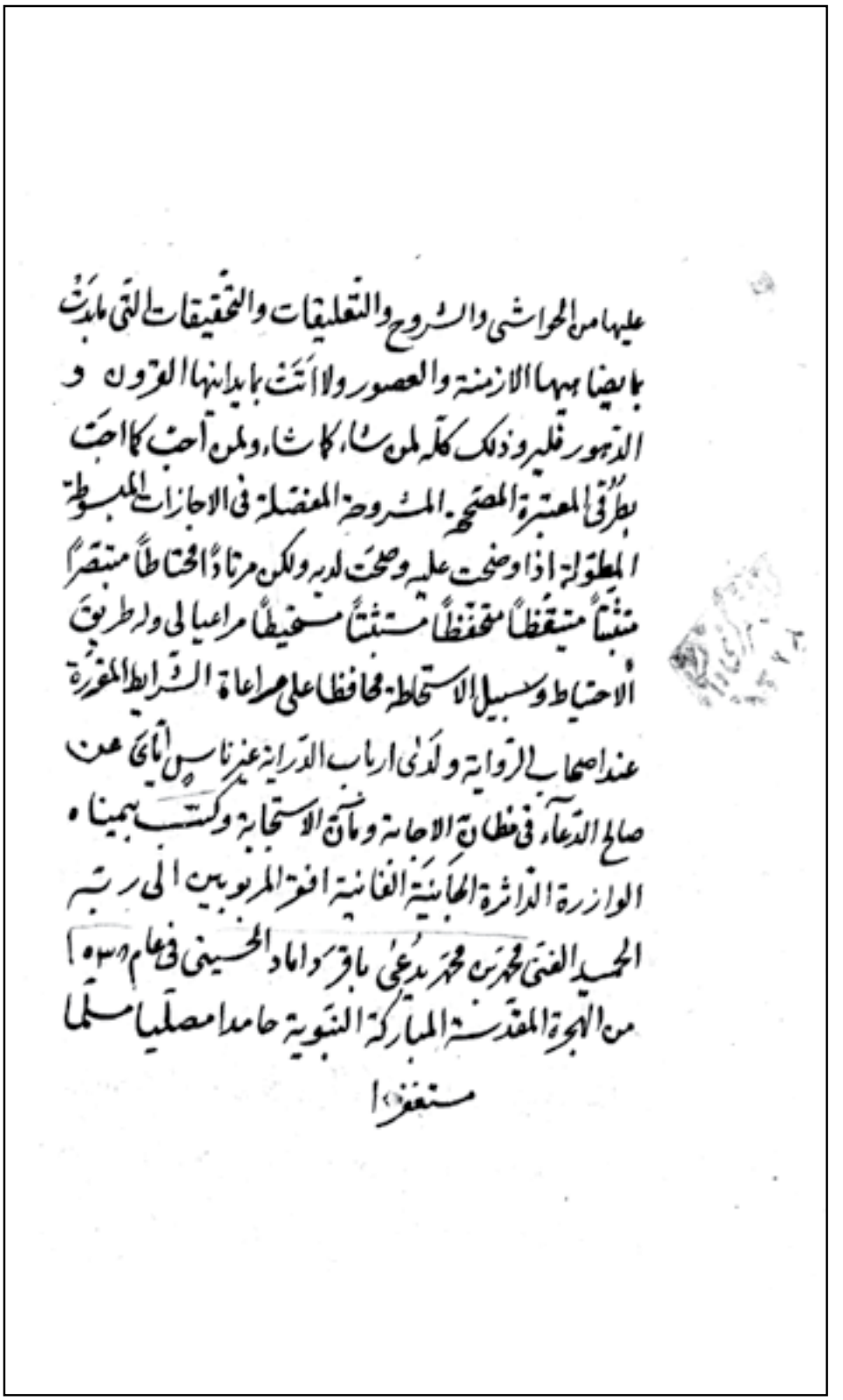
متن اجازه‌نامهٔ میرداماد به سیّدحسین کرکی در نسخهٔ اصل کتاب بحارالأنوار (اثر علّامهٔ مجلسی رحمه‌الله‌علیه)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۷۷۵، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۱۰۵پ.

[تصویر شمارهٔ ۲۳۷]

متن اجازه‌نامهٔ میرداماد به سیّدحسین کرکی در نسخهٔ اصل کتاب بحارالأنوار (اثر علّامهٔ مجلسی رحمه‌الله‌علیه)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۷۷۵، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۱۰۶ر.

[تصویر شمارهٔ ۲۳۸]

متن اجازه‌نامهٔ میرداماد به سیّدحسین کرکی در نسخهٔ اصل کتاب بحارالأنوار (اثر علّامهٔ مجلسی رحمه‌الله‌علیه)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۷۷۵، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، برگ۱۰۶پ.

[تصویر شمارهٔ ۲۳۹]

حواشیِ ملّاعلی نوری بر نسخه‌ای از کتاب جذوات و مواقیت (اثر میرداماد)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۶۷۴٫۱، کتابخانهٔ ملّیِ ملک (تهران)، برگ۵۶پ.

[تصویر شمارهٔ ۲۴۰]

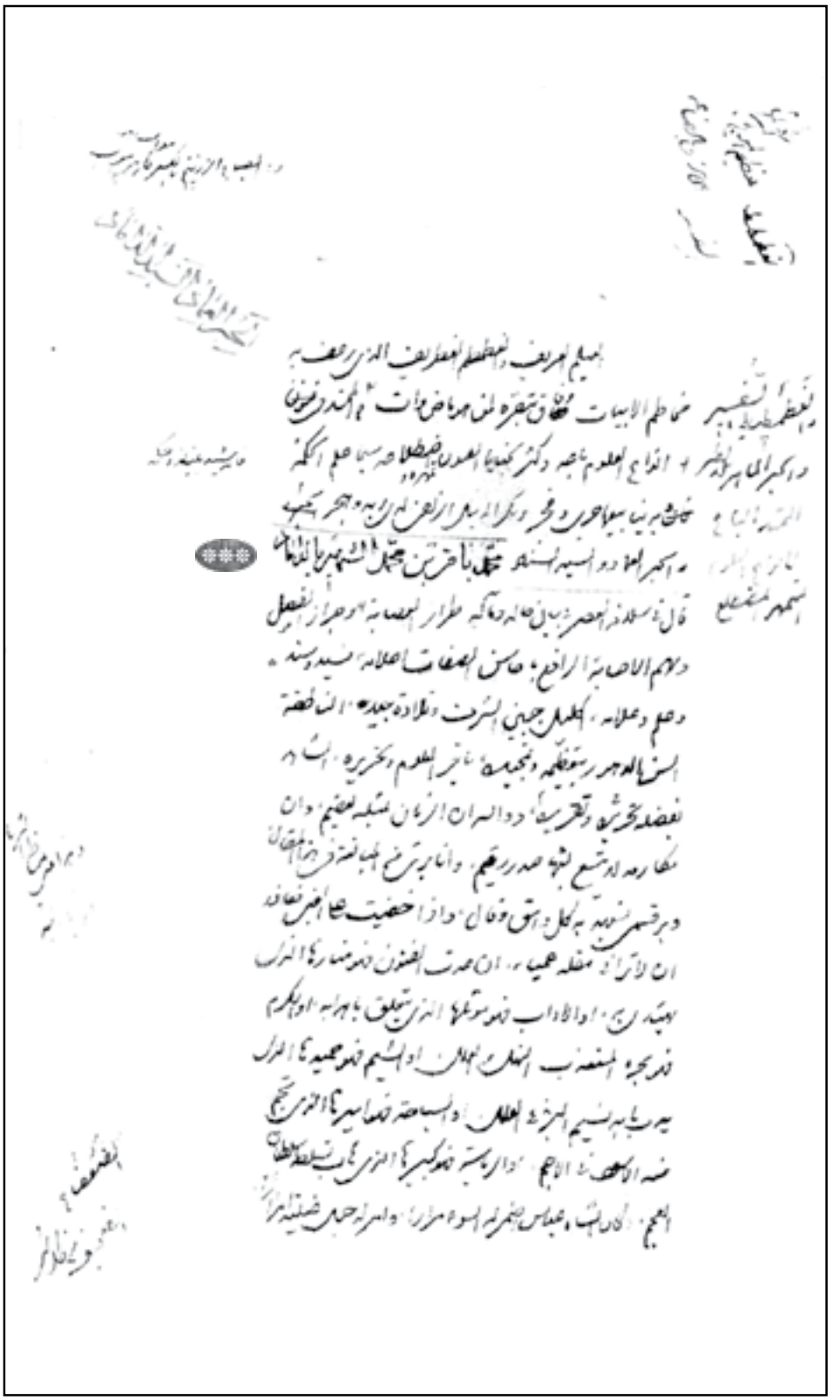
حواشیِ ملّاعلی نوری بر نسخه‌ای از کتاب جذوات و مواقیت (اثر میرداماد)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۶۷۴،۱، کتابخانهٔ ملّیِ ملک (تهران)، برگ۶۱ر.

[تصویر شمارهٔ ۲۴۱]

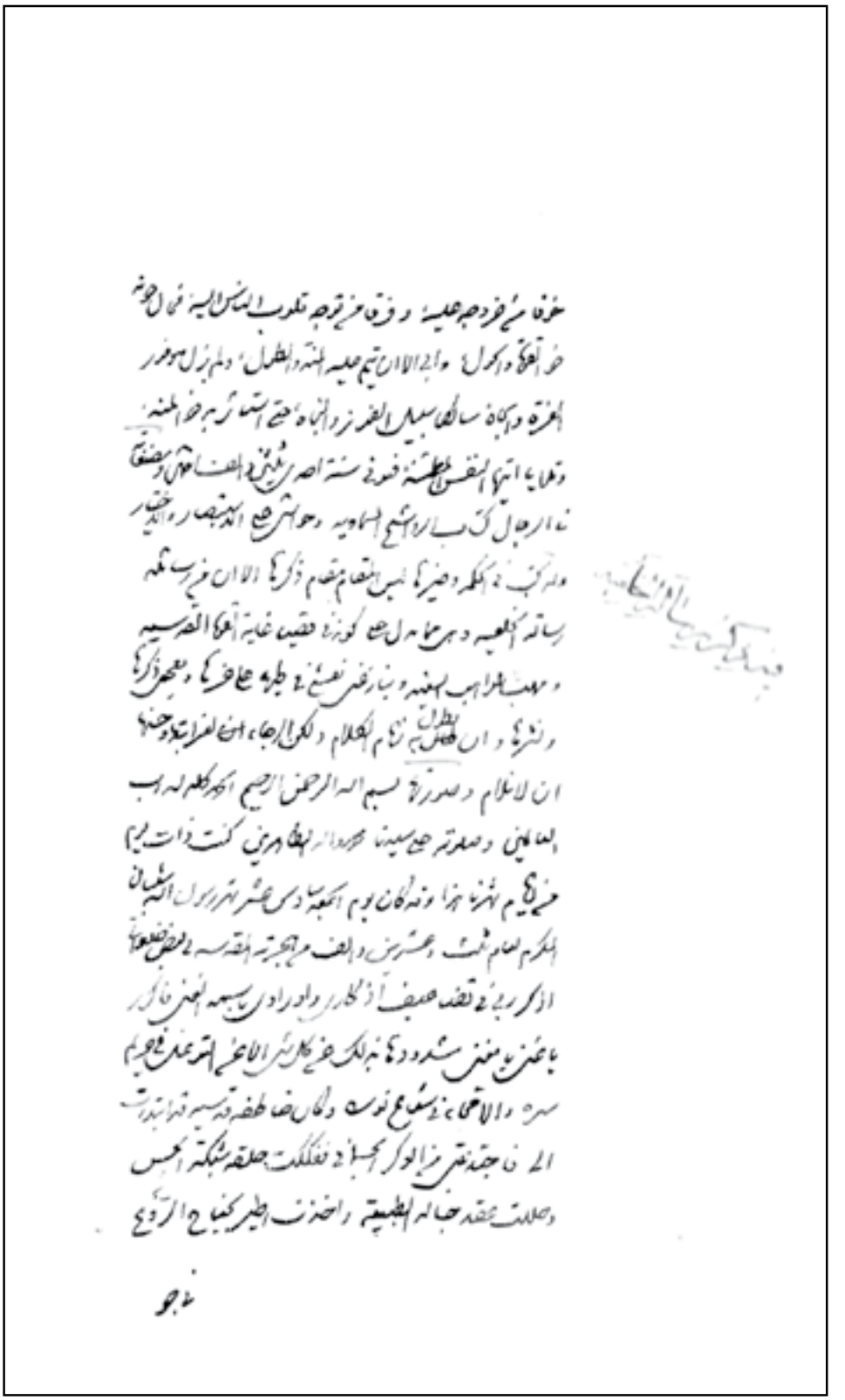
شروط مدرّس مدرسهٔ علمیّهٔ قاسم‌خان (واقع در طهران) در متن وقف‌نامهٔ این مدرسه
نسخهٔ شمارهٔ ۸۵۰۱، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ ۳ پ.
(در این بخش از وقف‌نامه، تسلّط بر متون الأفق المبین و القبسات از شروط مدرّس به‌شمار رفته است.)

[تصویر شمارهٔ ۲۴۳]

شرح‌حال میرداماد در نسخهٔ اصل مجموعهٔ رجالی (اثر میرزا ابوالهدیٰ کلباسی رحمه‌الله‌علیه)
نسخهٔ کتابخانهٔ شخصیِ دکتر علی کرباسی‌زادهٔ اصفهانی، بدون شمارهٔ صفحه.

[تصویر شمارهٔ ۲۴۳]

شرح‌حال میرداماد در نسخهٔ اصل مجموعهٔ رجالی (اثر میرزا ابوالهدیٰ کلباسی رحمه‌الله‌علیه)
نسخهٔ کتابخانهٔ شخصیِ دکتر علی کرباسی‌زادهٔ اصفهانی، بدون شمارهٔ صفحه.

[تصویر شمارهٔ ۲۴۴]

شرح‌حال میرداماد در نسخهٔ اصل مجموعهٔ رجالی (اثر میرزا ابوالهدیٰ کلباسی رحمه‌الله‌علیه)
نسخهٔ کتابخانهٔ شخصیِ دکتر علی کرباسی‌زادهٔ اصفهانی، بدون شمارهٔ صفحه.

[تصویر شمارهٔ ۲۴۵]

شرح‌حال میرداماد در نسخهٔ اصل مجموعهٔ رجالی (اثر میرزا ابوالهدیٰ کلباسی رحمه‌الله‌علیه)
نسخهٔ کتابخانهٔ شخصیِ دکتر علی کرباسی‌زادهٔ اصفهانی، بدون شمارهٔ صفحه.

[تصویر شمارهٔ ۳۴۶]

شرح‌حال میرداماد در نسخهٔ اصل مجموعهٔ رجالی (اثر میرزا ابوالهدیٰ کلباسی رحمه‌الله‌علیه)
نسخهٔ کتابخانهٔ شخصیِ دکتر علی کرباسی‌زادهٔ اصفهانی، بدون شمارهٔ صفحه.

[تصویر شمارهٔ ۲۴۷]

شرح‌حال میرداماد در نسخهٔ اصل مجموعهٔ رجالی (اثر میرزا ابوالهدیٰ کلباسی رحمه‌الله‌علیه)
نسخهٔ کتابخانهٔ شخصیِ دکتر علی کرباسی‌زادهٔ اصفهانی، بدون شمارهٔ صفحه.

[تصویر شمارهٔ ۲۴۸]

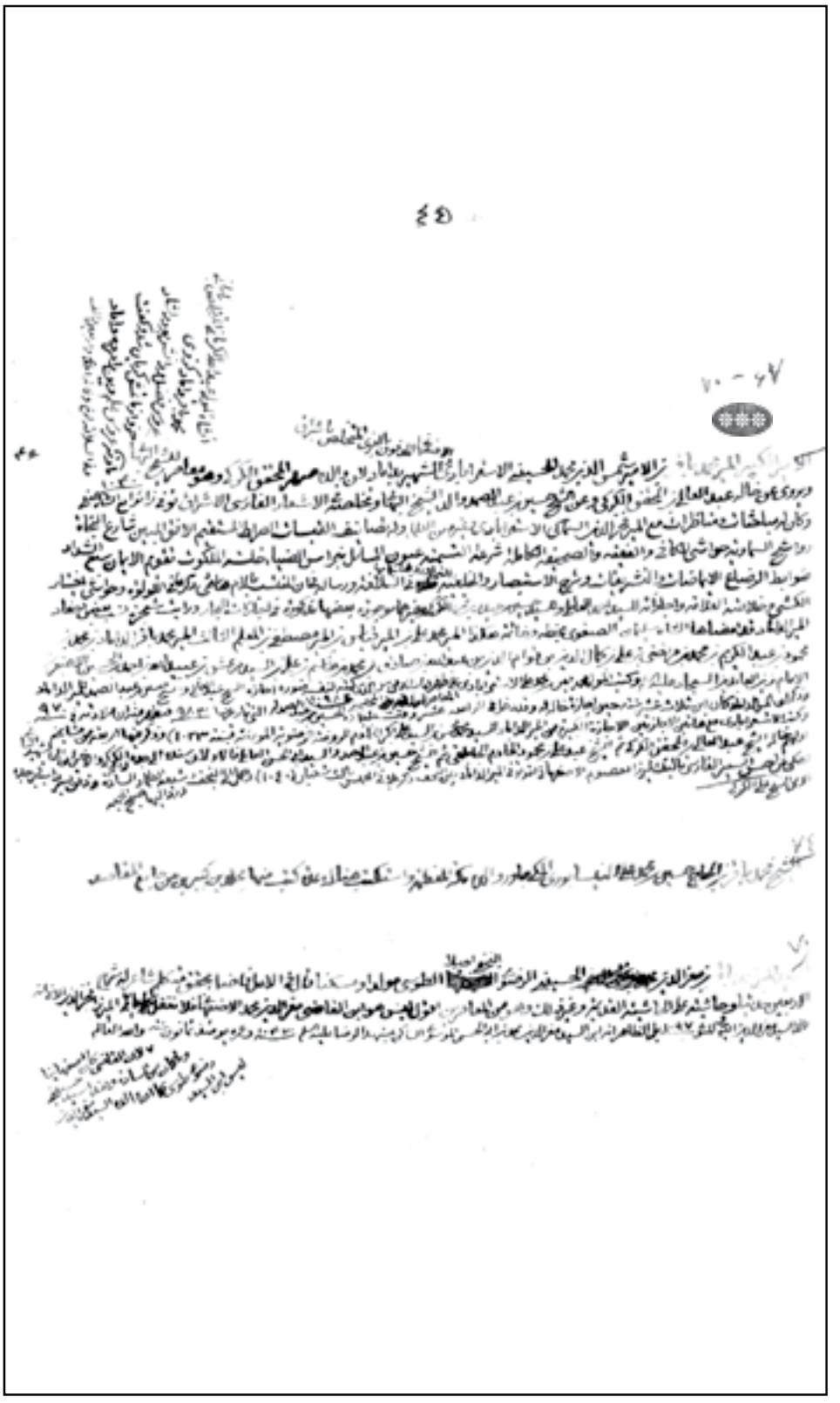
شرح‌حال میرداماد در نسخهٔ اصل مجموعهٔ رجالی (اثر میرزا ابوالهدیٰ کلباسی رحمه‌الله‌علیه)
نسخهٔ کتابخانهٔ شخصیِ دکتر علی کرباسی‌زادهٔ اصفهانی، بدون شمارهٔ صفحه.

[تصویر شمارهٔ ۲۴۹]

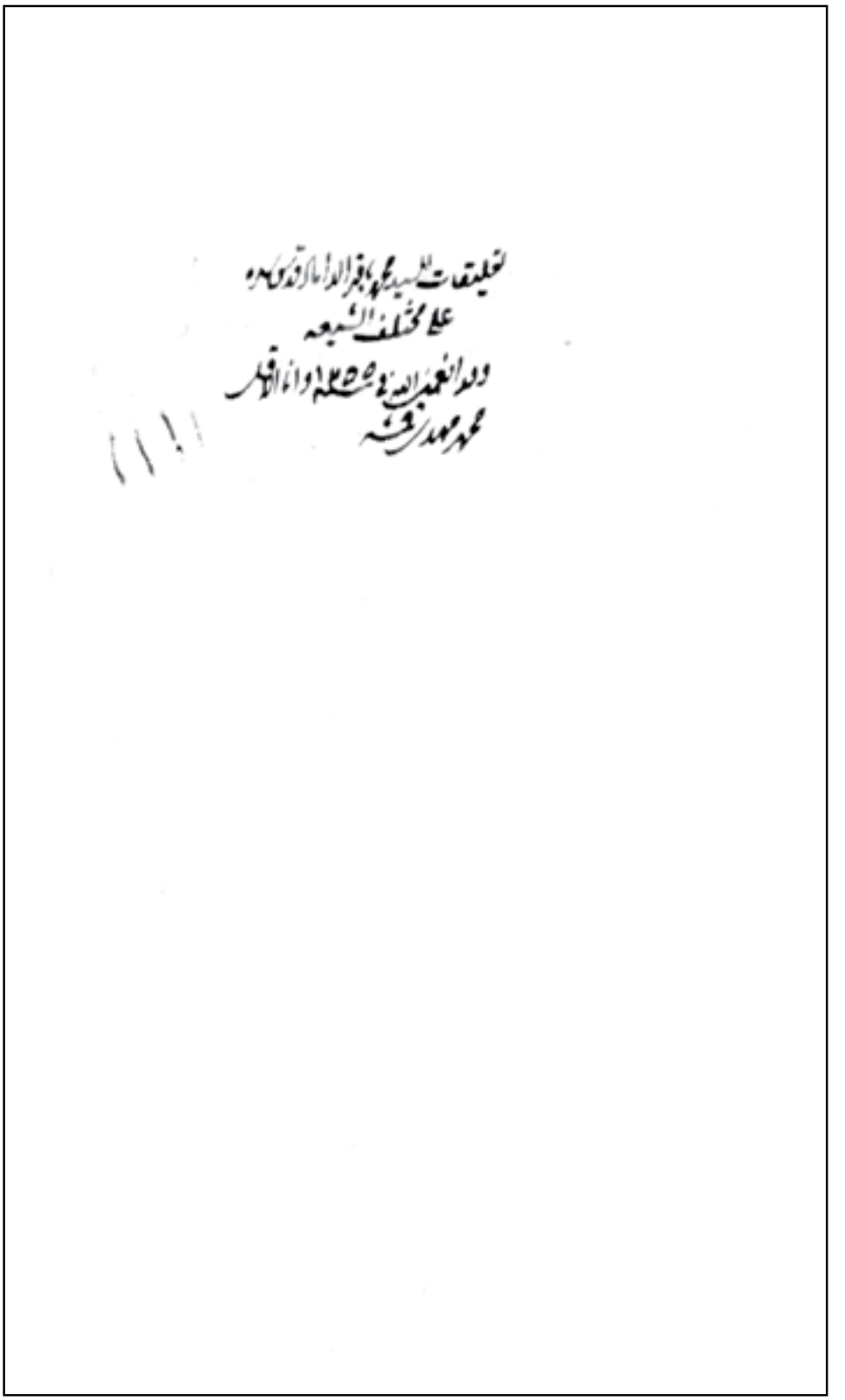
مبحث «حدوث دهری» در نسخهٔ اصل کتاب شرح‌المنظومة (اثر حکیم سبزواری رحمه‌الله)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۷۲۳۵، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۱۷پ.

[تصویر شمارهٔ ۳۵۰]

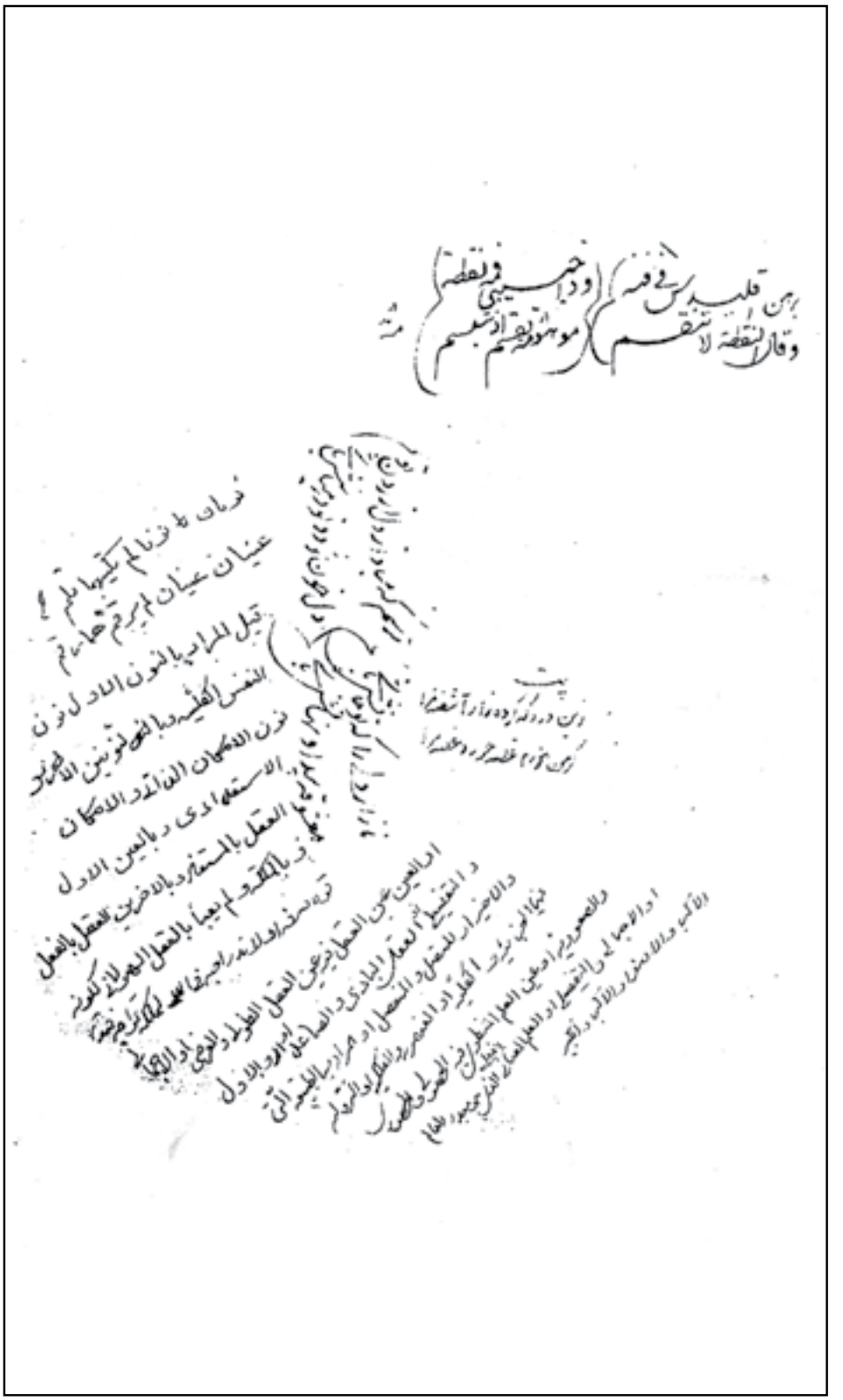
شرح‌حال میرداماد در نسخهٔ اصل کتاب طبقات أعلام الشیعة (اثر شیخ‌آقابزرگ طهرانی رحمه‌الله)
نسخهٔ شمارهٔ ۱۵۸۱۱، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)، برگ۲۳ر.

[تصویر شمارهٔ ۳۵۱]

یادداشت تملّک حکیم مهدی الهی‌قمشه‌ای رحمه‌الله بر نسخه‌ای از حواشیِ میرداماد بر کتاب مختلف‌الشیعة
نسخهٔ شمارهٔ ۳۲۹۸۸، کتابخانهٔ ملّی و مرکز اسناد جمهوری اسلامی ایران (تهران)، برگ۱۱۱ر.

[تصویر شمارهٔ ۲۵۲]

حاشیهٔ میرزا مهدی آشتیانی رحمه‌الله علیه بر ابیات آغازین در کتاب جذوات و مواقیت (اثر میرداماد)
برگرفته از جذوات و مواقیت، ص۲۴۷.

[تصویر شمارهٔ ۲۵۳]

آثار میرداماد در نسخهٔ اصل کتاب کشف الأستار عن وجه الکتب و الأسفار (اثر سیّداحمد صفایی‌خوانساری)
نسخهٔ شمارهٔ ۲۱۴۲۲، کتابخانهٔ آستان قدس رضوی (مشهد)، برگ۳۹پ.

[تصویر شمارهٔ ۳۵۴]

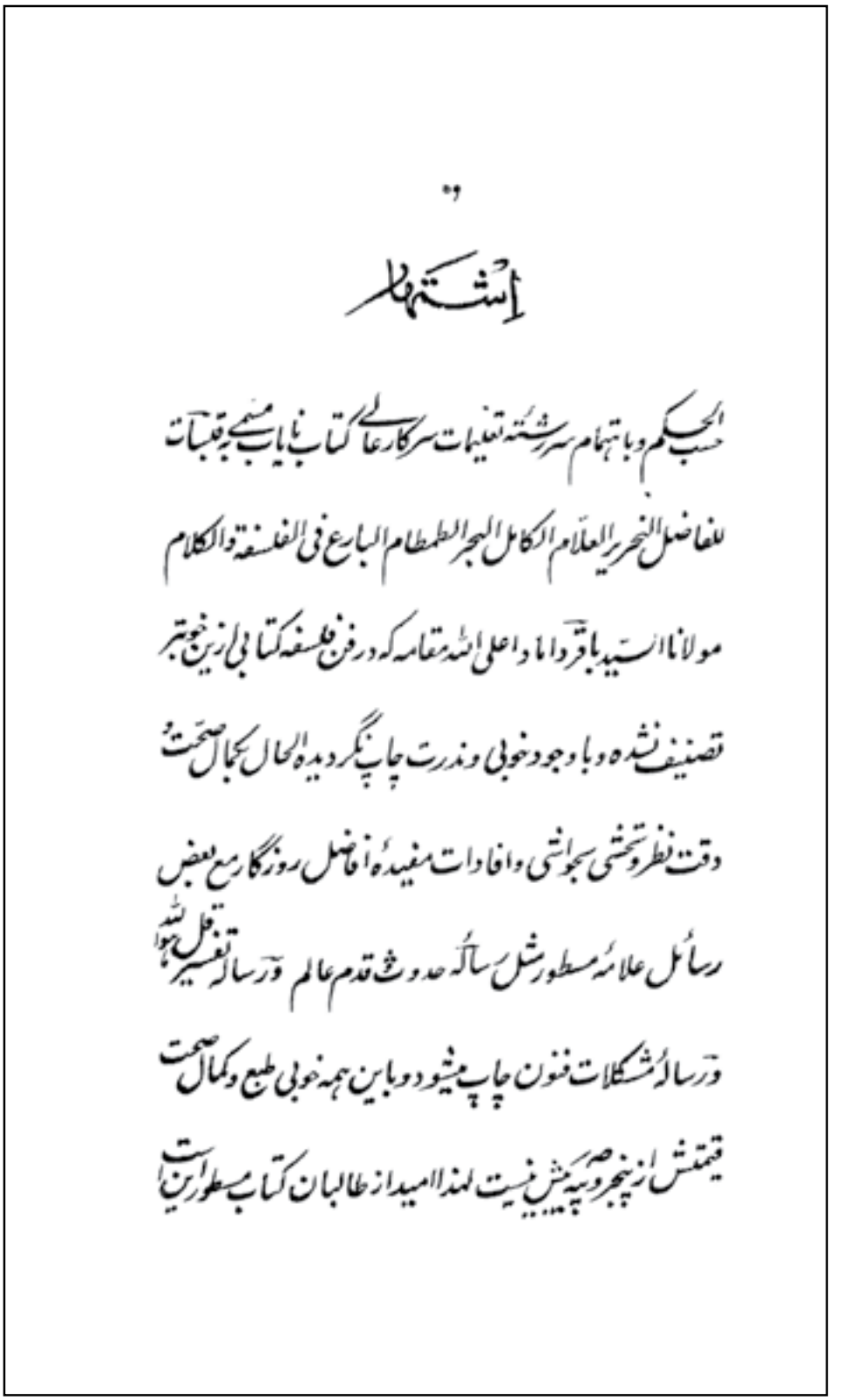
آثار میرداماد در نسخهٔ اصل کتاب کشف الأستار عن وجه الکتب و الأسفار (اثر سیّداحمد صفایی‌خوانساری)
نسخهٔ شمارهٔ ۲۱۴۲۳، کتابخانهٔ آستان قدس رضوی (مشهد)، برگ۴۰ر.

[تصویر شمارهٔ ۲۵۵]

آثار میرداماد در نسخهٔ اصل کتاب کشف الأستار عن وجه الکتب و الأسفار (اثر سیّداحمد صفایی‌خوانساری)
نسخهٔ شمارهٔ ۲۱۴۲۲، کتابخانهٔ آستان قدس رضوی (مشهد)، برگ۴۰پ.

[تصویر شمارهٔ ۲۵۶]

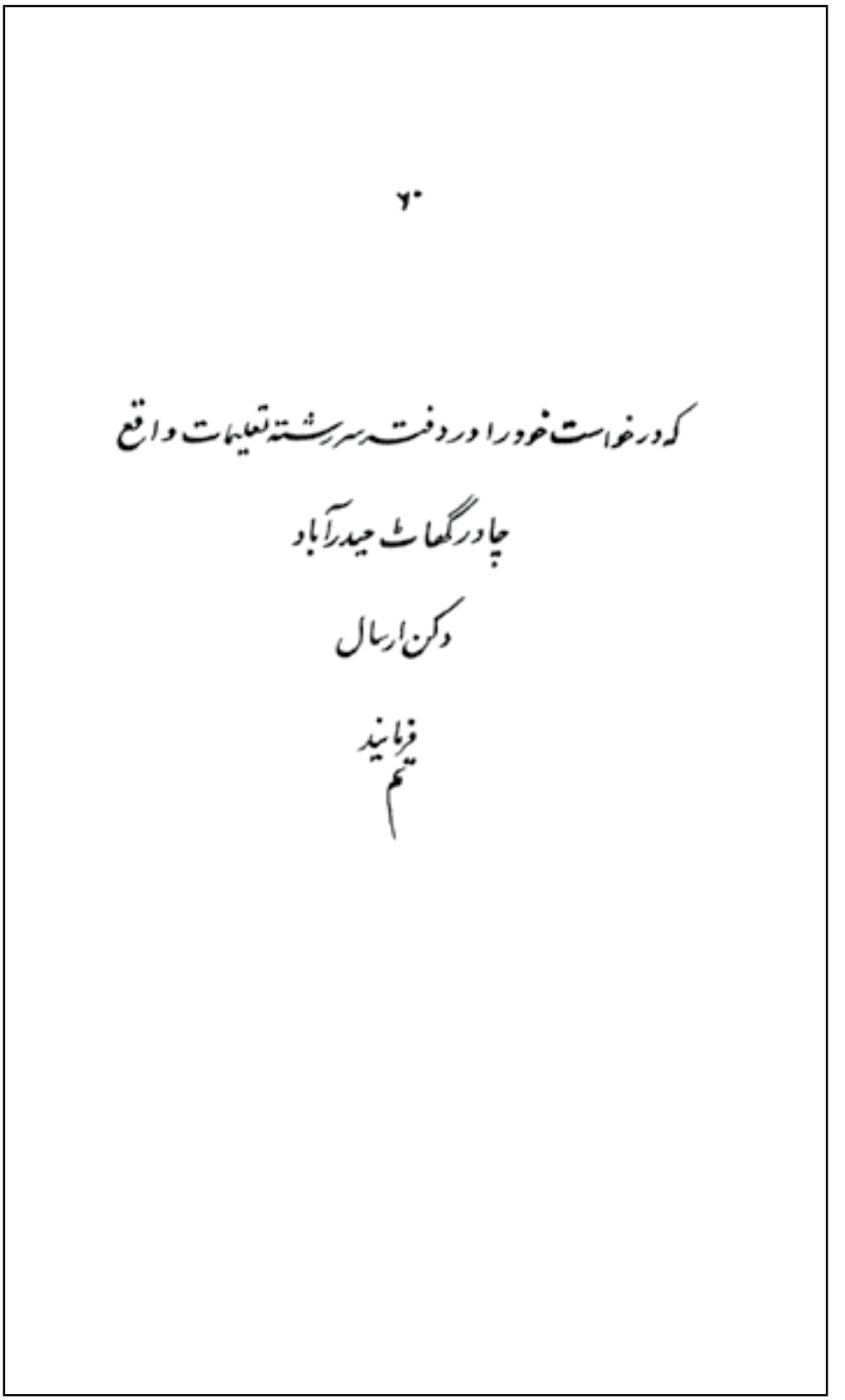

اشتهار

حسب الحکم و باهتمام سررشتهٔ تعلیمات سرکار عالی کتاب نایاب مسمی به قبسات
للفاضل النحریر العلّام الکامل البحر الطمطام البارع فی الفلسفة و الکلام
مولانا السید باقر داماد اعلی الله مقامه که در فن فلسفه کتابی ازین خوبتر
تصنیف نشده و با وجود خوبی و ندرت چاپ نگردیده الحال بکمال صحت
دقت نظر و تحشی بحواشی و افادات مفیدهٔ افاضل روزگار مع بعض
رسائل علامهٔ مسطور مثل رساله حدوث قدم عالم و رساله تفسیر قل هو الله
و رساله مشکلات فنون چاپ میشود و باین همه خوبی طبع و کمال صحت
قیمتش از پنج روپیه کمتر نیست لهذا امید از طالبان کتاب مسطور این است

اعلان انتشار کتاب القبسات (اثر میرداماد) در هندوستان
برگرفته از دیوان آزاد بلگرامی، ج۲، ص۵۹.

[تصویر شمارهٔ ۲۵۷]

۶۰

که درخواست خود را در دفتر سررشته تعلیمات واقع

چادرگهاٹ حیدرآباد

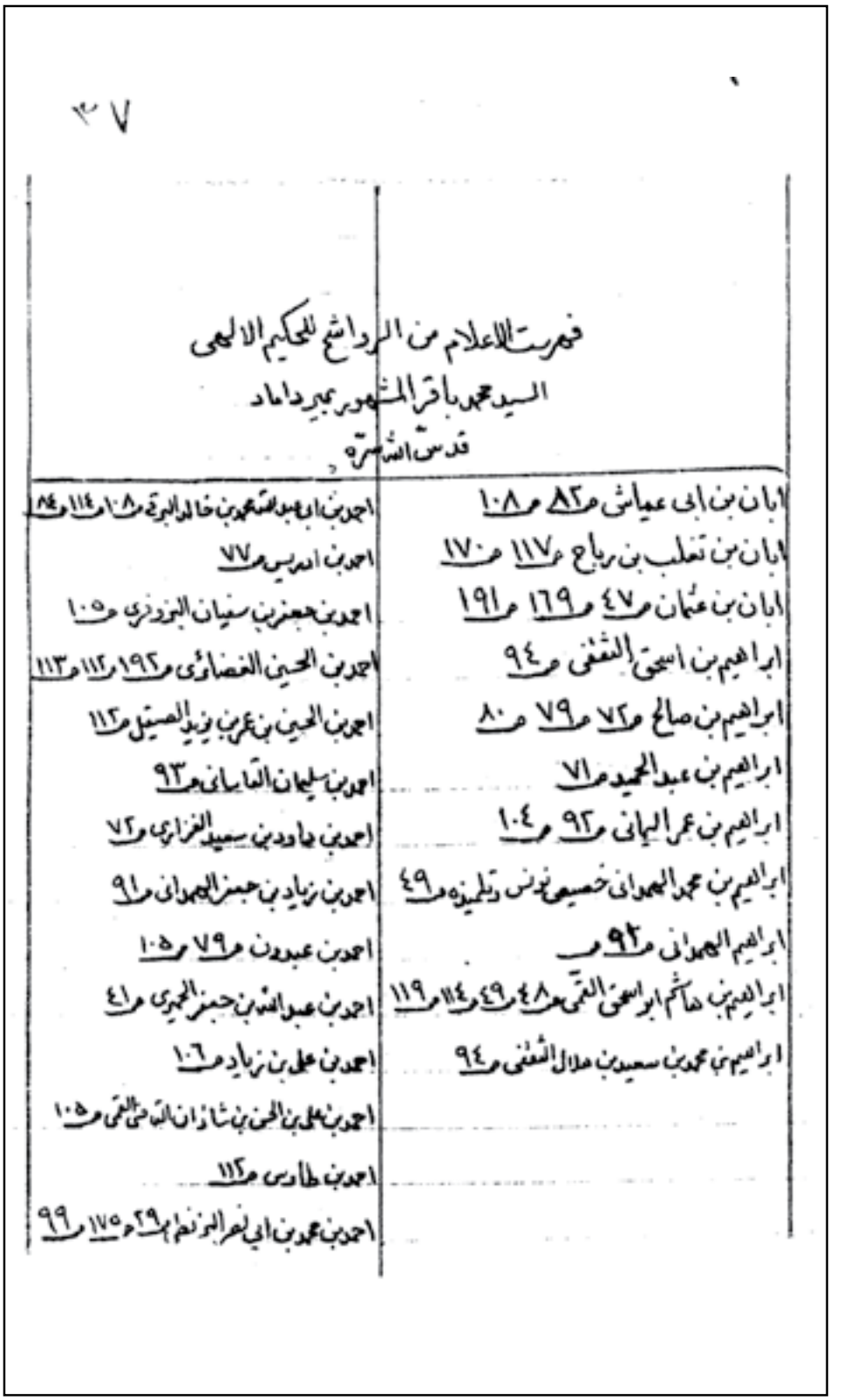
دکن ارسال

فرمایند

تم

اعلان انتشار کتاب القبسات (اثر میرداماد) در هندوستان
برگرفته از دیوان آزاد بلگرامی، ج۳، ص۶۰.

[تصویر شمارهٔ ۲۵۸]

۳۷

فهرست الاعلام من الرواشح للحكيم الالهي
السيد محمد باقر المشهور بميرداماد
قدس الله سره

ابان بن ابی عیاش م۸۲ م۱۰۸	احمد بن ابی عبدالله محمد بن خالد البرقی م۱۰۸ م۱۱۴ م۱۸۴
ابان بن تغلب بن رباح م۱۱۷ م۱۷۰	احمد بن ادریس م۷۷
ابان بن عثمان م۴۷ م۱۶۹ م۱۹۱	احمد بن جعفر بن سفیان البزوفری م۱۰۵
ابراهیم بن اسحق الثقفی م۹۴	احمد بن الحسین الغضائری م۱۹۲ م۱۱۲ م۱۱۳
ابراهیم بن صالح م۷۲ م۷۹ م۸۰	احمد بن الحسین بن عمر بن یزید الصیقل م۱۱۲
ابراهیم بن عبدالحمید م۷۱	احمد بن سلیمان النامانی م۹۳
ابراهیم بن عمر الیمانی م۹۲ م۱۰۴	احمد بن داود بن سعید الغزاری م۷۲
ابراهیم بن محمد الهمدانی خصیص یونس وتلمیذه م۴۹	احمد بن زیاد بن جعفر الهمدانی م۹۱
ابراهیم الهمدانی م۹۲ م	احمد بن عبدون م۷۹ م۱۰۵
ابراهیم بن هاشم ابو اسحق القمی م۴۸ م۴۹ م۱۱۴ م۱۱۹	احمد بن عبدالله بن جعفر الحمیری م۴۱
ابراهیم بن محمد بن سعید بن هلال الثقفی م۹۴	احمد بن علی بن زیاد م۱۰۶
	احمد بن علی بن الحسن بن شاذان الادمی القمی م۱۰۵
	احمد بن طاوس م۱۱۲
	احمد بن محمد بن ابی نصر البزنطی م۲۹ م۱۷۵ م۹۹

نسخهٔ اصل فهرست الأعلام من الرواشح السماویّة (اثر شیخ محیی‌الدین مامقانی رحمه‌الله)
نسخهٔ عکسیِ شمارهٔ ۱۰۹۳٫٤، کتابخانهٔ آیة‌الله مرعشی نجفی رحمه‌الله (قم)، برگ ۳۷ر.

[تصویر شمارهٔ ۲۵۹]

فهرست الاعلام لتعليقة المحقق الداماد
على رجال الكشي

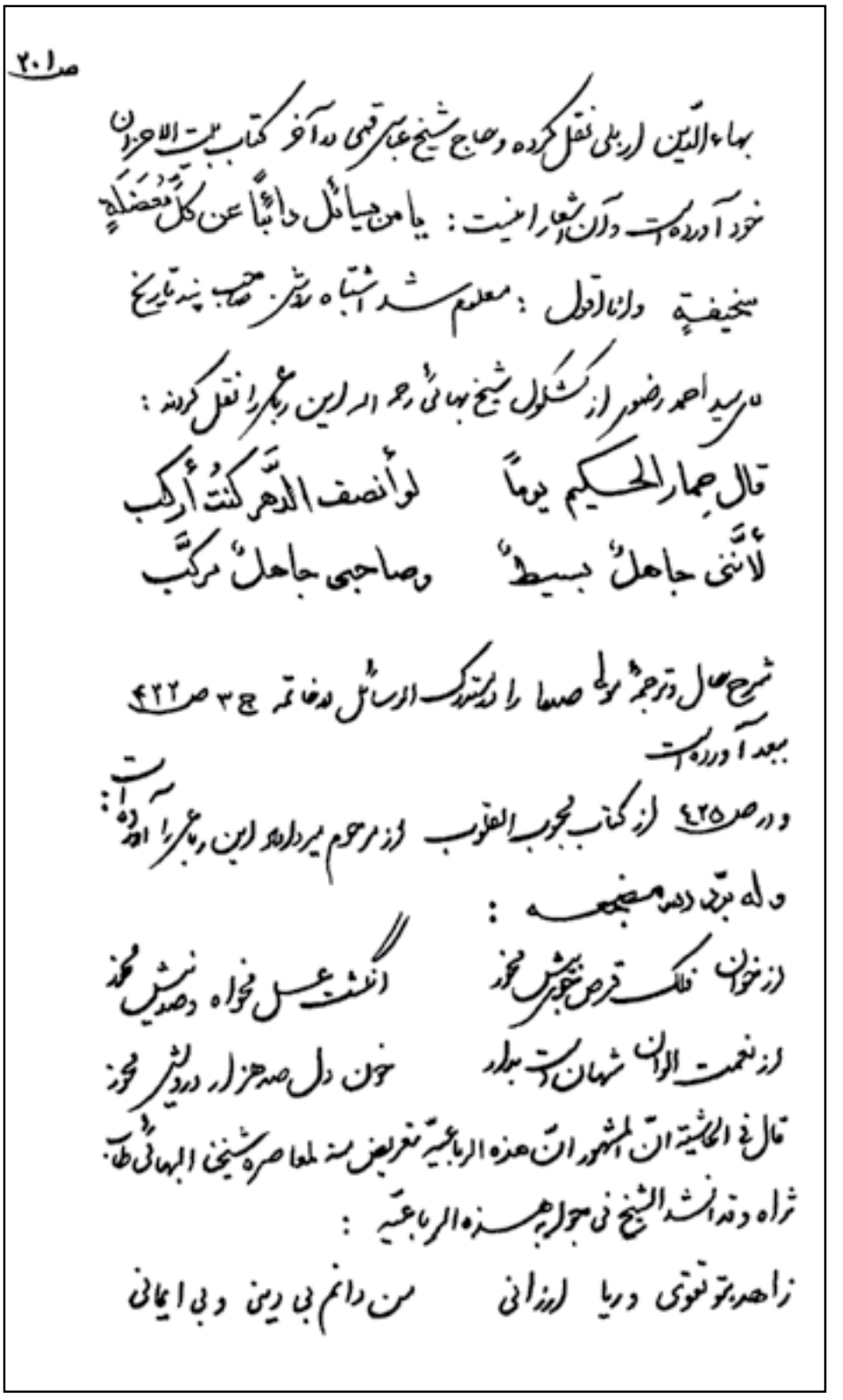
حرف الالف

۸۳۱	ابواهيم بن ابي محمود
۷۰	ابراهيم بن ابي البلاد يحيى/۷۹۳
۷۰	ابراهيم بن ابي يحيى
۱۷۰	ابراهيم بن سمال
۷۶۹	ابراهيم بن شعيب
۷۴۴	ابراهيم عبد الحميد الصنعاني
۸۴۱	ابراهيم بن عبده النيسابوري/۸۴۸
۲۷۱	ابراهيم بن عمر اليماني
۶۶۱	ابراهيم بن عيسى الخزاز
۱۲۲	ابراهيم بن محمد بن فارس النيسابوري/۸۱۲
۶۲۸	ابراهيم بن محمد العباسي الحلي
۸۶۱	ابراهيم بن محمد
۱۱	ابراهيم المخارقي
۱۱۱	ابراهيم بن معزبار
۲۰	ابراهيم بن نعيم ابو الصباح الكناني
۲	ابراهيم بن نصير ابو اسحاق

۲۴۳	ابان بن تغلب/۶۲۲
۵۷	ابان بن جناح البجلي ابن اخت صفوان
۵۷	ابان بن عثمان الاحمر البجلي/۶۴/۶۱۳
۸۱۵	احمد بن ابراهيم ابو حامد المراغي
۸۱۳	احمد بن اسحاق القمي
۱۵	احمد بن حاتم بن ماهويه
۷۶۸	احمد بن الحارث الانماطي
۷۶۸	احمد بن الحسن الميثمي
۸۱۲	احمد بن الحسن بن علي بن فضال/۶۳۵
۲۱۴	احمد بن الحسين الغضائري
۸۳۲	احمد بن حماد المروزي
۶۲۰	احمد بن حمزة
۸۱۳	احمد بن داود ابو يحيى الجرجاني
۸۳۸	احمد بن سابق
۶۵۳	احمد بن عائذ
۸۵۹	احمد بن عمر الحلبي
۲۶۶	احمد بن عبد الله الاصفهاني ابو نعيم صاحب الحلية

نسخهٔ اصل فهرست الأعلام لتعليقة المحقّق الداماد على رجال الكشّي (اثر شیخ محیی‌الدین مامقانی رحمه‌الله)
نسخهٔ عکسیِ شمارهٔ ۱۰۹۲،۳، کتابخانهٔ آیة‌الله مرعشی نجفی رحمه‌الله (قم)، برگ ۴۸پ.

[تصویر شمارهٔ ۲۶۰]

ص ۲۰۱

بهاء الدین اربلی نقل کرده و حاج شیخ عباس قمی در آخر کتاب تتمة الاعیان خود آورده است و آن اشعار اینست: یا من یسائل دائبًا عن کل معضلة سخیفة ودانا اقول: معلوم شد اشتباه مؤلف صاحب تتمه تاریخ

و سید احمد رضوی از کشکول شیخ بهائی رحمه الله این رباعی را نقل کرده:

قال حمار الحکیم یومًا لو أنصف الدهر کنت أرکب
لأننی جاهلٌ بسیطٌ وصاحبی جاهلٌ مرکّب

شرح حال و ترجمهٔ مولی صدا را در مستدرک الوسائل در خاتمه ج ۳ ص ۴۲۲ بعد آورده است

و در ص ۴۲۵ از کتاب محبوب القلوب از مرحوم میرداماد این رباعی را آورده است:

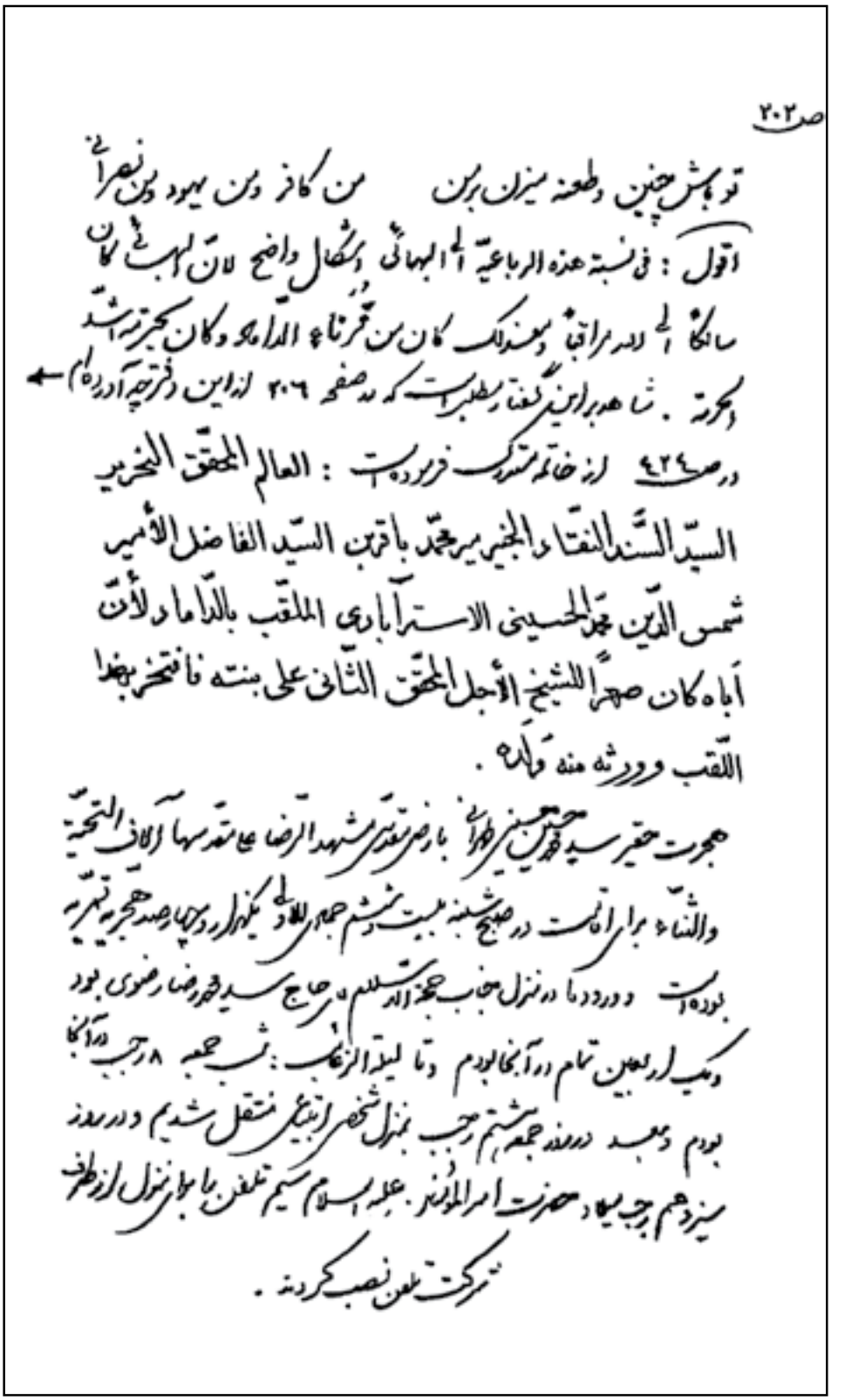
وله بدیهه مضحکه:

از خوان فلک قرص خورش مخور — انگشت عسل مخواه و صد نیش مخور
از نعمت الوان شهان دست بدار — خون دل صد هزار درویش مخور

قال فی الحاشیة ان المشهور ان هذه الرباعیة تعریض منه لمعاصره شیخنی البهائی طاب ثراه وقد انشد الشیخ فی جواب هذه الرباعیة:

زاهد تو تقوی و ریا ورزانی — من دانم بی دین و بی ایمانی

[تصویر شمارهٔ ۳۶۱]

ص ۲۰۲

تو با ش چنین و طعنه میزن بر من من کافر و من یهود و من نصرانی

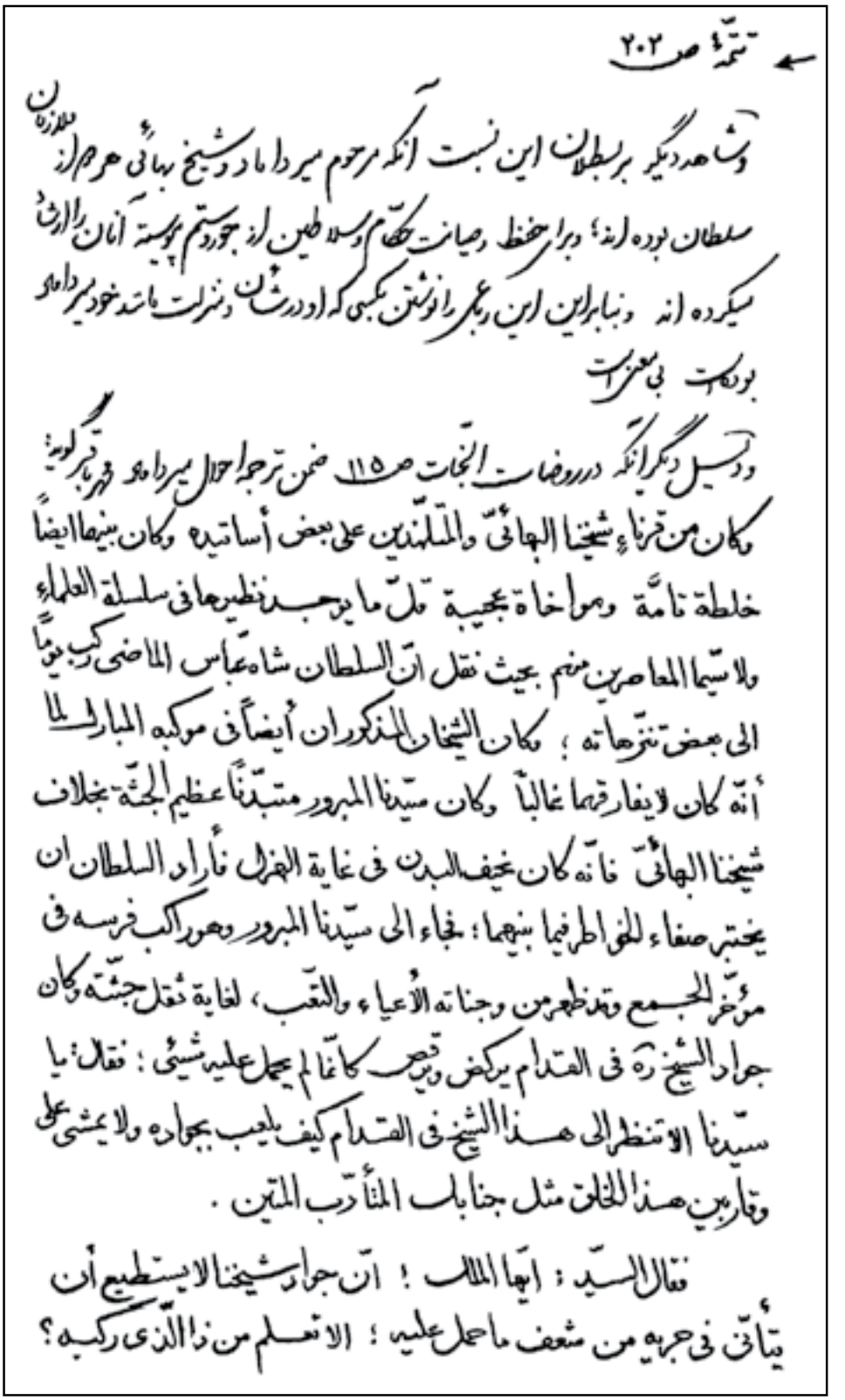
اقول : فی نسبة هذه الرباعیة الی البهائی اشکال واضح لان البهائی کان سالکا الی الله مراقبا و معتکفا کان من قرناء الداماد و کان یحبه و یعظمه الی الغایة . شاهد بر این گفتار مطالبی است که در صفحه ۲۰۶ از این دفتر آورده‌ام ←

در ص ۴۲۶ از خاتمهٔ مستدرک فرموده است : العالم المحقق النحریر السید السند النقاد الخبیر میر محمد باقر بن السید الفاضل الأمیر شمس الدین محمد الحسینی الاسترآبادی الملقب بالداماد لأن أباه کان صهرا للشیخ الأجل المحقق الثانی علی بنته فافتخر بهذا اللقب و ورثه منه و لده .

حجت حقیر سید محمد حسین حسینی طهرانی بارض مقدس مشهد الرضا علیه آلاف التحیة والثناء برای اقامت در صبح شنبه بیست و ششم جمادی الاولی یکهزار و سیصد و هجده تیمرة بوده است و در روز ما در منزل جناب حجة الاسلام حاج سید محمد رضا رضوی بود و بعد از ربعین تمام در آنجا بودم و تا لیلة الرغائب : شب جمعه ۸ رجب در آنجا بودم و بعد در روز جمعه هشتم رجب بمنزل شخصی از بنائی منتقل شدیم و در روز سیزدهم رجب میلاد حضرت امیر المؤمنین علیه السلام سیم تلفن بما برای منزل از طرف شرکت تلفن نصب کردند .

مطالبی دربارهٔ میرداماد در جُنگ شخصیِ علّامه محمّدحسین طهرانی رحمه‌الله‌علیه

[تصویر شمارهٔ ۲۶۳]

تتمهٔ ص ۲۰۲

وشاهد دیگر بر بطلان این نسبت آنکه مرحوم میرداماد و شیخ بهائی هر دو از تلامذهٔ سلطان بوده اند؛ و برای حفظ و صیانت حکّام و سلاطین از جور و ستم پیوسته آنان را ارشاد میکرده اند و بنابراین این رمز را نوشتن بکسی که او در شأن و منزلت ماشد خود میرداماد بودن بی معنی است

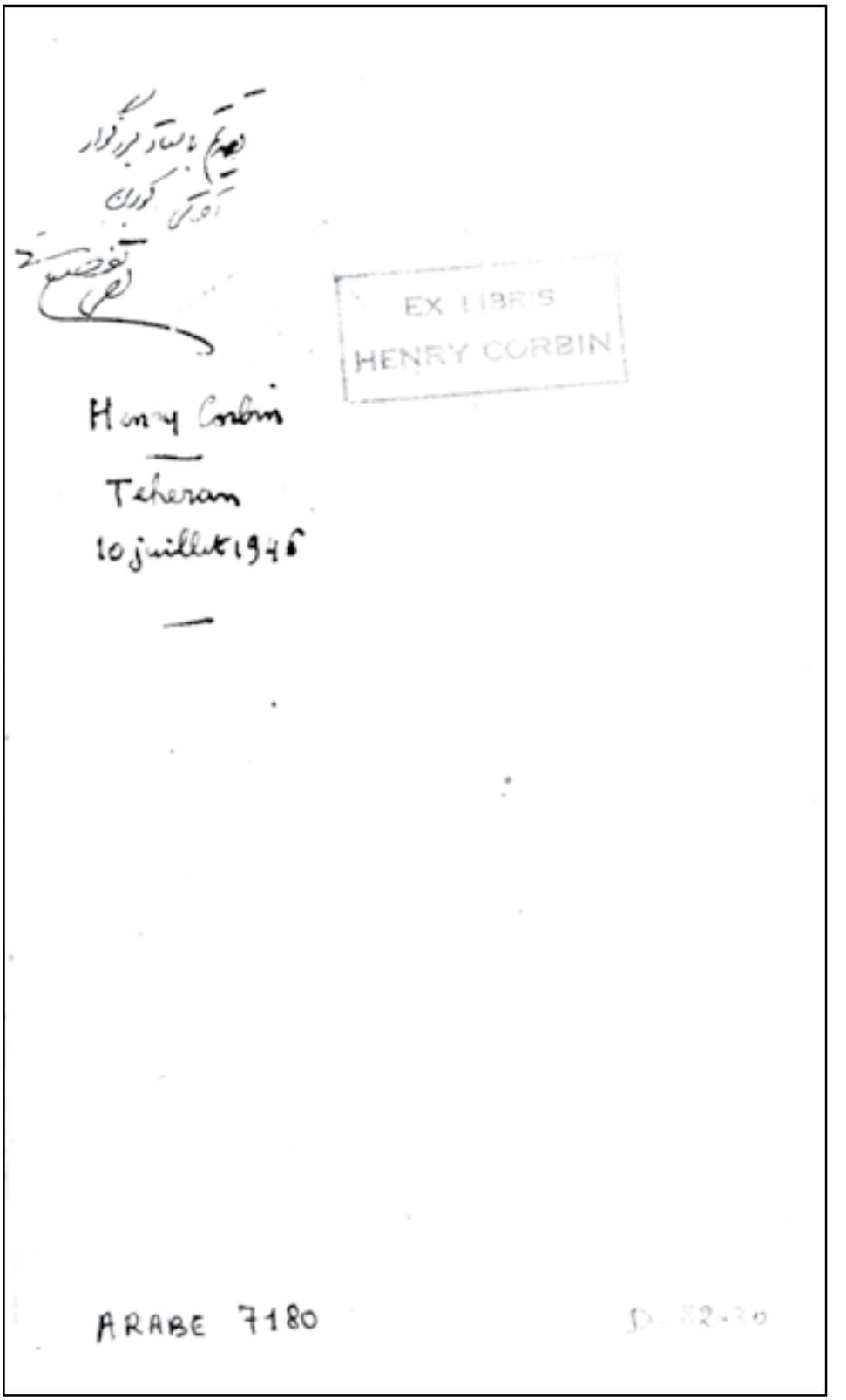
و دلیل دیگر آنکه در روضات الجنات ص ۱۱۵ ضمن ترجمهٔ احوال میرداماد قهراً گوید:

وكان من قرناء شيخنا البهائيّ والمتلمذين على بعض أساتيده وكان بينهما ايضاً خلطة تامّة ومواخاة بجيبة قلّ ما يوجد نظيرها في سلسلة العلماء ولا سيّما المعاصرين منهم بحيث نقل انّ السلطان شاه عبّاس الماضي ركب يوماً الى بعض تنزّهاته ؛ وكان الشيخان المذكوران أيضاً في موكبه المبارك لما أنّه كان لا يفارقهما غالباً وكان سيّدنا المبرور متبدّناً عظيم الجثّة بخلاف شيخنا البهائيّ فانّه كان نحيف البدن في غاية الهزال فأراد السلطان ان يختبر صفاء الخواطر فيما بينهما ؛ فجاء الى سيّدنا المبرور وهو راكب فرسه في مؤخّر الجمع وقد ظهر من وجناته الأعياء والتعب، لغاية ثقل جثّته وكان جواد الشيخ زه في القدام يركض ويقعص كأنّه لم يحمل عليه شيئاً ؛ فقال: يا سيّدنا الا تنظر الى هذا الشيخ في القدام كيف يلعب بجواده ولا يمشي على وقار بين هذا الخلق مثل جنابك المتأدّب المتين .

فقال السيّد : ايّها الملك ! انّ جواد شيخنا لا يستطيع أن يتأتّى في جريه من ثقف ما حمل عليه ؛ الا تعلم من ذا الذي ركبه؟

مطالبی دربارهٔ میرداماد در جُنگ شخصیِ علّامه محمّدحسین طهرانی رحمه‌الله

[تصویر شمارهٔ ۲۶۳]

نسخه‌ای از الإیماضاتِ میرداماد که از سوی مرحوم تقی تفضّلی به هنری کربن اهداء شده است.
نسخهٔ عکسیِ شمارهٔ ARABE 7180، کتابخانهٔ ملّیِ فرانسه (پاریس)، برگ۱ر.
(یادداشت فرانسوی به‌خطّ هنری کربن است.)

[تصویر شمارهٔ ٢٦٤]

٤

(٨)ـ کتابخانه ثالث المعلمین (میرمحمد باقر داماد حسینی) .

چنانچه درکتابهای شماره (٧٥) ـ (٧٦) ـ (١٠٦) خط ایشان مرقوم است وکتاب شماره (١٠٦) را برای خزانه الکُتُب (سلطان العلماء) اختصاص داده است .

* * * * * *

(٩)ـ کتابخانه ((شیخ بهائی)) ((بهاء الدین محمد حارثی)) .

چنانچه کتاب های شماره (٣١) ـ (٣٢) ـ (٣٣) ـ (٣٤) ـ (٣٥) ـ (٣٦) ـ و ..... بخطوط ایشان ووالد وجد شان مزین است.

* * * *

(١٠)ـ کتابخانه (مولی صالح مازندرانی)

چنانچه کتابهای شماره (١٤٠) ـ (٨١) جزو کتابخانه ایشان بوده وکتابهای (٧٧) ـ (٧٨) ـ (٧٩) بخط آقا هادی فرزند مولی صالح مازندرانی فوق الذکر است .

* * * * * *

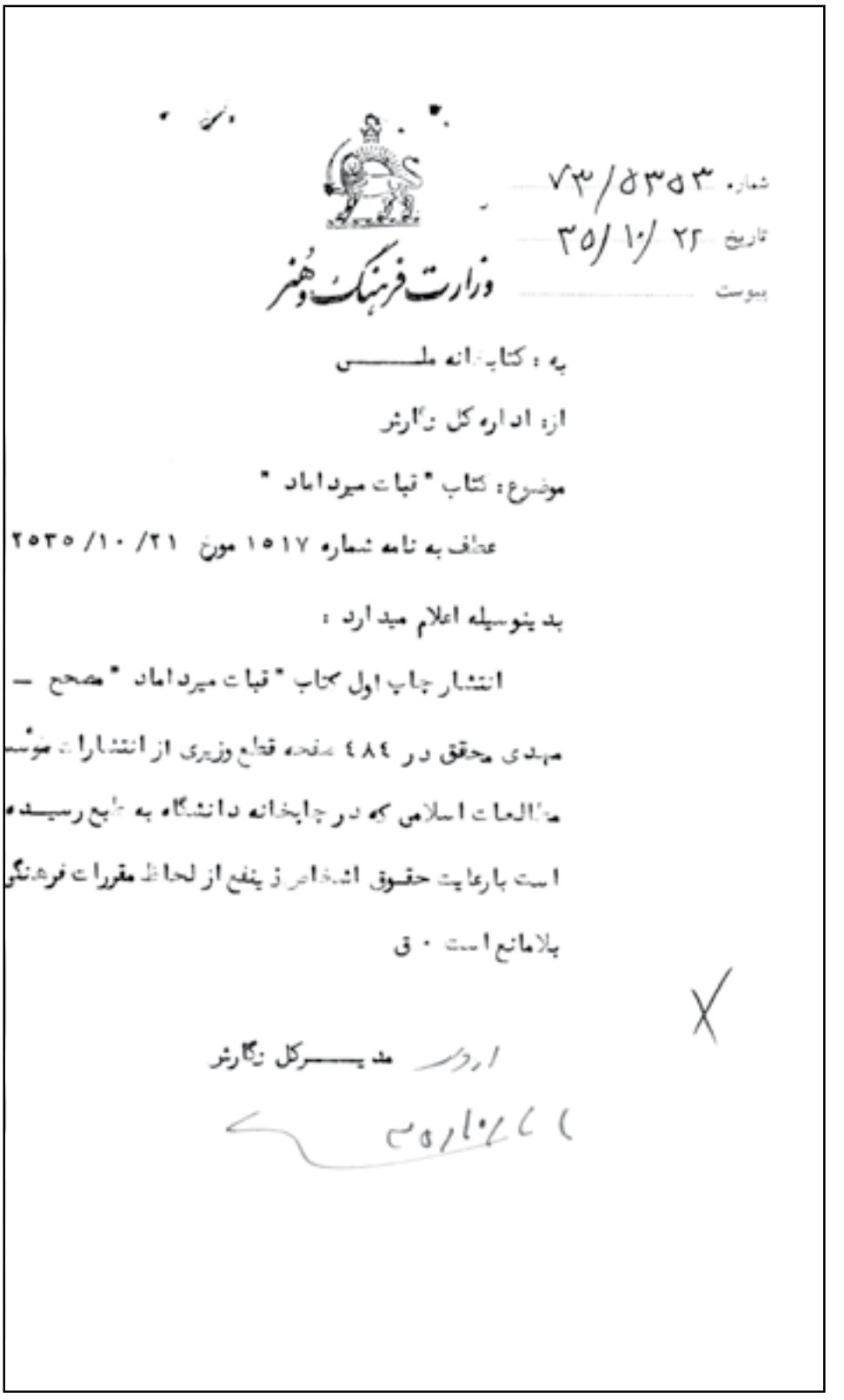
(١١)ـ کتابخانه (سید محمد علی داعی الاسلام) مقداری ازکتب این کتابخانه را در حراج کتابهای خطی ایشان ((که درکتابخانه دانشرفرزند ایشان حراج میشد)) خریداری نموده وضمیمه این کتابخانه نمودم .

* * * * * *

(١٢)ـ کتابخانه والد مدظله . چون تعداد کثیری از کتب کتابخانه خودشان را بتقویم ((مرحوم تربیت)) به کتابخانه مجلس شورایملی وبتقویم(آقای سهیلی) بکتابخانه ملی ملک وبه مرحوم حاج (سید نصرالله تقوی) وحضرت آقای(مشکوة) وسایرین فروختند . [redacted] . بواسطه علاقه وافری‌که به تحصیل وجمع آوری کتب خطی داشتم بی‌نهایت متاثر شدم وتعدادی ازکتب باقی مانده را بتقویم (حضرت آقای مشکوة) بنده خریداری نموده وضمیمه این کتابخانه نمودم . والحمد لله علی ذلک .

آثار میرداماد در کتابخانهٔ فخرالدین نصیری‌امینی، برگرفته از نسخه‌ای منتشر نشده از کتاب ثمرةالعُمر نسخهٔ عکسیِ شمارهٔ ١٠٨١٦، کتابخانهٔ مرکزیِ دانشگاه تهران، ص٤.

[تصویر شمارهٔ ۲۶۵]

شماره ۷۳/۵۳۵۳
تاریخ ۳۵/۱۰/۲۲
پیوست

وزارت فرهنگ و هنر

به : کتابخانه ملـــــی

از: اداره کل نگارش

موضوع: کتاب "قبات میرداماد"

عطف به نامه شماره ۱۵۱۷ مورخ ۲۱/۱۰/۲۵۳۵

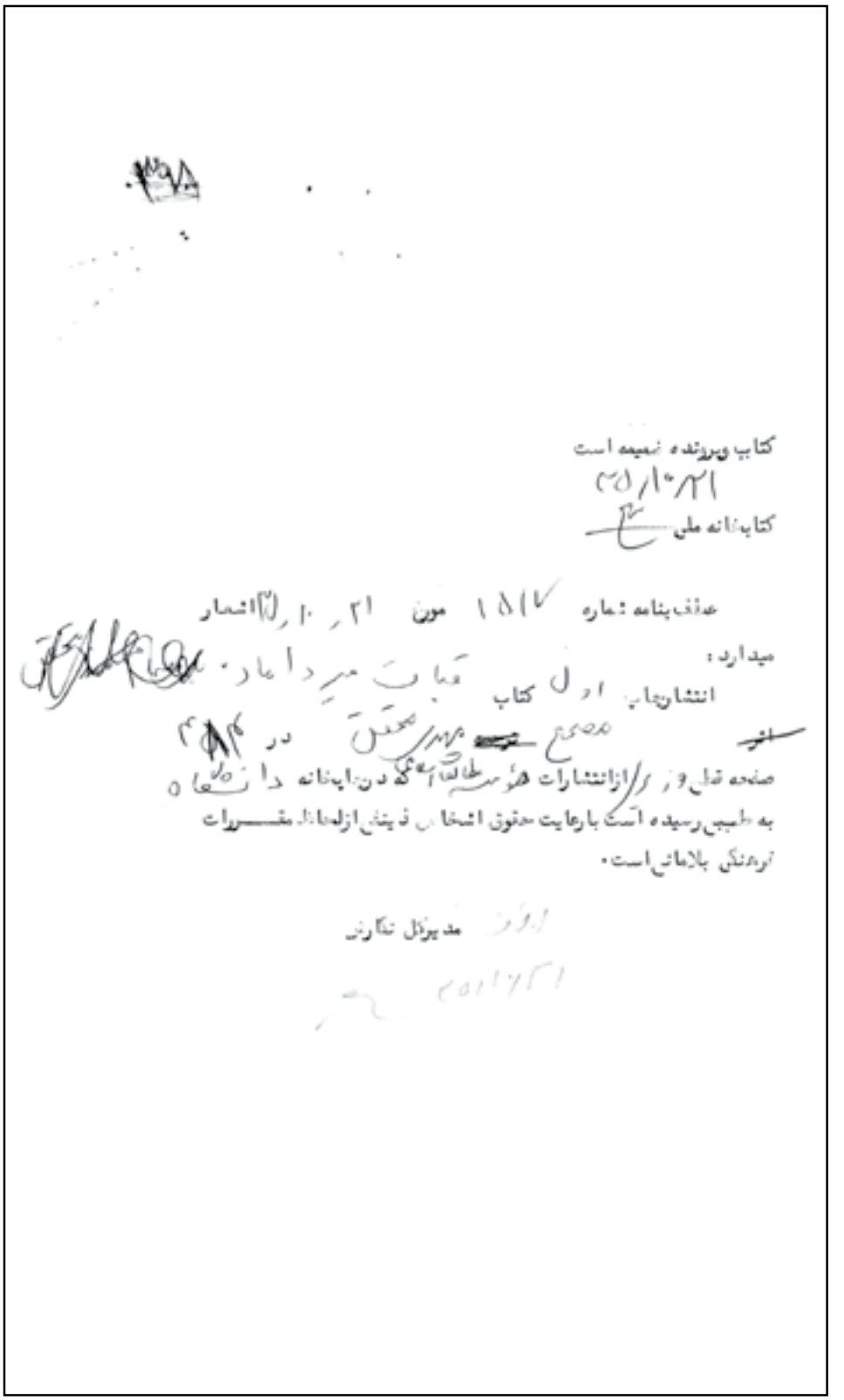
بدینوسیله اعلام میدارد :

انتشار چاپ اول کتاب "قبات میرداماد" مصحح — مهدی محقق در ٤٨٤ صفحه قطع وزیری از انتشارات مؤسسه مطالعات اسلامی که در چاپخانه دانشگاه به طبع رسیده است بارعایت حقوق اشخاص ذینفع از لحاظ مقررات فرهنگی بلامانع است ۰ ق

مدیـــــرکل نگارش

مجوّز انتشار نخستین چاپ حروفی از کتاب القبسات (اثر میرداماد)
سند شمارهٔ ۲٤٦،۳٤۰٦، کتابخانهٔ ملّی و مرکز اسناد جمهوری اسلامی ایران (تهران).

[تصویر شمارهٔ ۲۶۶]

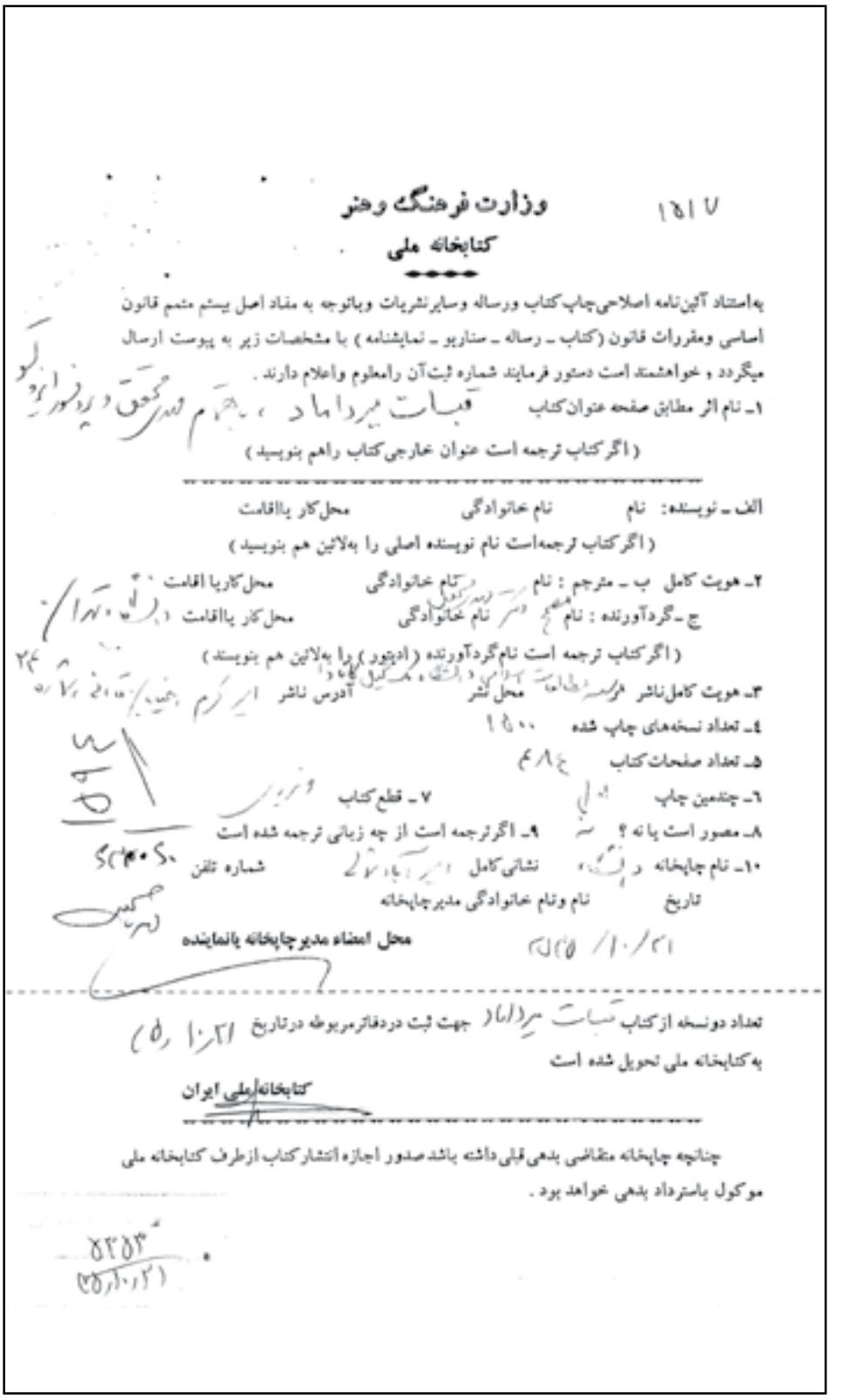
کتاب ویرونده نمیمه است
۴۵/۱۰/۲۱
کتابخانه ملی

عطف‌بنامه: شماره ۱۸۱۷ مورخ ۴۵/۱۰/۲۱ اشعار
میدارد:
انتشار چاپ اول کتاب قبات میرداماد
مصحح مهدی محقق در ۲۸۴
صفحه قبل و بعد از انتشارات هؤسسه مطالعات که در کتابخانه دانشگاه
به طبع رسیده است با رعایت حقوق اشخاص ذینفع از لحاظ مقررات
نویسندگی بلامانع است.

مدیر دفتر نگارش

مجوّز انتشار نخستین چاپ حروفی از کتاب القبسات (اثر میرداماد)
سند شمارهٔ ۲۴۶،۳۴۰۶، کتابخانهٔ ملّی و مرکز اسناد جمهوری اسلامی ایران (تهران).

[تصویر شمارهٔ ۳۶۷]

وزارت فرهنگ و هنر

کتابخانه ملی

به‌استناد آئین‌نامه اصلاحی چاپ کتاب ورساله وسایرنشریات وباتوجه به مفاد اصل بیستم متمم قانون اساسی ومقررات قانون (کتاب ـ رساله ـ سناریو ـ نمایشنامه) با مشخصات زیر به پیوست ارسال میگردد ، خواهشمند است دستور فرمایند شماره ثبت‌آن رامعلوم واعلام دارند .

۱ـ نام اثر مطابق صفحه عنوان کتاب

(اگر کتاب ترجمه است عنوان خارجی کتاب راهم بنویسید)

الف ـ نویسنده: نام نام خانوادگی محل کار یاااقامت

(اگر کتاب ترجمه‌است نام نویسنده اصلی را به‌لاتین هم بنویسید)

۲ـ هویت کامل ب ـ مترجم : نام نام خانوادگی محل کاریا اقامت

ج ـ گردآورنده : نام نام خانوادگی محل کار یااقامت

(اگر کتاب ترجمه است نام‌گردآورنده (ادیتور) را به‌لاتین هم بنویسند)

۳ـ هویت کامل‌ناشر محل نشر آدرس ناشر

٤ـ تعداد نسخه‌های چاپ شده

۵ـ تعداد صفحات کتاب

٦ـ چندمین چاپ ۷ـ قطع کتاب

۸ـ مصور است یا نه ؟ ۹ـ اگرترجمه است از چه زبانی ترجمه شده است

۱۰ـ نام چاپخانه نشانی کامل شماره تلفن

تاریخ نام ونام خانوادگی مدیرچاپخانه

محل امضاء مدیرچاپخانه یانماینده

تعداد دونسخه ازکتاب جهت ثبت دردفاترمربوطه درتاریخ

به‌کتابخانه ملی تحویل شده است

کتابخانه ملی ایران

چنانچه چاپخانه متقاضی بدهی قبلی داشته باشد صدور اجازه انتشارکتاب ازطرف کتابخانه ملی موکول باسترداد بدهی خواهد بود .

مجوّز انتشار نخستین چاپ حروفی از کتاب القبسات (اثر میرداماد)
سند شمارهٔ ۳٤٦،۳٤۰٦، کتابخانهٔ ملّی و مرکز اسناد جمهوری اسلامی ایران (تهران).

[تصویر شمارهٔ ۲۶۸]

(۱)

تعلیقه میرداماد بر استبصار شیخ طوسی :

این عنوان کتابی است که نسخه ای از آن بشماره ۱۱۰ در ج ص ۴۴ فهرست کتابخانه مدرسه عالی سپهسالار معرفی شده است .

بررسی این کتاب نیاز بیک گزارش اجمالی درباره مصنف آن دارد . مؤلف کتاب "میرمحمد باقرین میرشمس الدین محمد حسین استرآبادی و دخترزاده محقق ثانی علی بن عبدالعالی کرکی است"(۹۴۰۲) وفات او بقولی ۱۰۴۰ و بقول برخی هزار و چهل یك هجری است . ولی بنابعدلائلی که در فهرست های کتابخانه مجلس شورای ملی آمده درگذشت وی بنا براصح در ۱۰۴۱ روی داده است . از تاریخ تولد ودوران کودکی میر اطلاع چندانی در دست نیست تنها سید علیخان مصنف "سلافة العصر فی محاسن اهل العصر" در صفحه ۱۸ کتاب مذکور یاد آور شده است که تاریخ تولد دامادرا ۹۶۹ یا ۹۷۰ ثبت کرده بتاریخ میلاده (میرداماد) فی سنة ۹۴۶ "

باری داماد بسه القاب شمس الدین و داماد و میرداماد شهرت داشته و در اشعارش (اشراق) تخلص مینموده است داماد در اصل لقب پدر میر بوده و بجهت ازدواج وی با دختر شیخ عبدالعالی کرکی نقیه و دانشمند بنام آن عصر بدان شهرت یافته بود . و پس از وی همان نام داماد بپسرش میرمحمد باقر اطلاق گردید و بتدریج بر اثر کثرت اطلاق شهرت " داماد " در مورد فرزند بیش از پدر رشد . بهرحال دانشمند داماد استرآبادی بی گمان یکی از برجستگان فلسفه و علوم اسلامی بشمار میرود . بلکه وی بنیان گزار فلسفه خاصی است که از بهم آمیختگی فلسفه مشاء و اشراق و کلام و تصوف اسلامی بوجود آمده و بعدها بحکمت متعالیه نام و شهرت یافته است این عنوان را داماد درباره برخی از مصنفات خود بفلسفه خویش داده و میرسید احمد عاملی پسرزین الدین (زنده در ۱۰۴۴) شاگرد داماد و پسرخاله میر در شرحی که برقبسات داماد نوشته از فلسفه او بعنوان حکمت متعالیه یاد میکند . چنانکه ملا صدرای شیرازی فیلسوف بزرگ و شاگرد برجسته میر نیز همین عنوان را بفلسفه خود داده و بی شك در انتخاب این عنوان از استاد خود پیروی کرده است . خلاصه این فلسفه را خاورشناسان معاصر " نحله اصفهان " نام داده اند . دانشمند داماد را درباره بسیاری از مسائل و امهات مطالب فلسفی نظر عقیده خاصی است که در مؤلفات متعدد فلسفی و کلامی خود آنها را توجیه و تبیین کرده است .

ولی از میان همه مسائل فلسفی بیشتر نظریه حدوث دهری شهرت دارد . این نظریه بیشتر

سرآغاز مقالهٔ استاد موسوی‌بهبهانی دربارهٔ حواشیِ میرداماد بر الاستبصار(اثر شیخ طوسی رحمه‌الله)
سند شمارهٔ ۹۹۸،۱۹۲۳، کتابخانهٔ ملّی و مرکز اسناد جمهوری اسلامی ایران (تهران).

[تصویر شمارهٔ ۳۶۹]

(۷)

این نکته رایاد آور میشودکه بنده این تعلیقه را تصحیح و امیدوارست مانند دیگرآثار میرداماد که نگارنده درنظر دارد همه را بتوفیق الهی تصحیح وچاپ نماید . درآینده نزدیك به چاپ‌برساند

در الذریعه (ج ۶ ص ۱۷ـ۱۸) درمورد این تعلیقه آمده الحاشیه علیه (ای علی الاستبصار) غیر ماصرعنه فی "الروضات" بشرح الاستبصارمانه قال فی وصفه انفنی بمسائل اصول للمیرمحمد باقرالداماد المتوفی (۱۰۴۱) هی تعلیقات علیه بعنوان اقوله اقوله) و هی

الثلثه واما هذه الحاشیه الموجوده نسخه منها فی (سپهسالار) کما فی فهرسها (ج ۱ ص ۲۲۹) فهی تعلیقات علی احادیث کتاب "استبصار" من اوله الی حکم سهو الحزن الذی هووظیفه یسهو عاشورا فی اثنین و لا ثین صفحه . قد تملکها سید المیرالداماد و هوالسید محمد مهدی بن السید محمد حمادکستانه . (الذریعه ج ۶ ص ۱۷ ـ ۱۸) .

چنانکه ملاحظه میشود صاحب روضات الجنات این کتابرابعنوان "شرح استبصار" و موضوع آن را اصول فقه بیان داشته . و درکشف الحجب موضوع آن ۱۹ احادیث "ذکرگردیده" ودر فهرست سپه سالار (ج ۱ ص) بعنوان حاشیه آمده و دلیل آنکه آنرا حاشیه نامیده نیز ذکر نموده وخلاصه اشتباه صاحب روضات الجنات را درباب اسم و موضوع کتاب مورد بحث تصحیح کرده است .

در ذریعه اشتباه دیگری روی داده وآن اینکه همین رساله را یکبار ذیل حاشیه براستبصار و بار دیگر تحت عنوان شرح استبصار آورده و درجای دیگر واضح السمانیه هم را از باب اول تا سهو حزن دانسته ومعلوم میشود که اولا حاشیه ، استبصار و شرح آن دوکتاب جدا جدا نوشته شده و ثانیا موضوع رساله هم که شرحی است برکافی با موضوع حاشیه استبصار وی که از باب استبصار تا سهو حزن درآن حاشیه گردیده با هم اشتباه شده است باید دانست فقط یك کتاب است وآن حاشیه ایست براستبصار و موضوع "حدیث" و مقدارا زاول احادیث استبصار تا سهو حزن است که روزه عاشورا باشد .

مآخذ ـ ماخذی که در تهیه این مقاله از آنها استفاده شده بدیت شرح است .

۱) فهرست کتابخانه مدرسه عالی سپهسالار جلد ۱

۲) الذریعه الی تصانیف الشیعه . ۳) روضات الجنات ۴) عالم آرای عباسی

۵) سرورالمؤمنین ۶) نصرالعلما ۷) فهرستهای کتابخانه مجلس‌شورای ملی

۸) پاره از مؤلفات میرداماد از جمله همین تعلیقه و الرواشح السماویه و جزآن .

۹) پاره از کتب شرح حال و تذکره که از میرداماد درآنها ذکری رفته است .

یتسلیم علی موسوی بهبهانی ۲۲/ ۱۰/ ۴۸ تهران دانشکده ادبیات

صفحهٔ پایانیِ مقالهٔ استاد موسوی‌بهبهانی دربارهٔ حواشیِ میرداماد بر الاستبصار (اثر شیخ طوسی رحمه‌الله)
سند شمارهٔ ۹۹۸/۱۹۲۳، کتابخانهٔ ملّی و مرکز اسناد جمهوری اسلامی ایران (تهران).

فهرست منابع و مآخذ

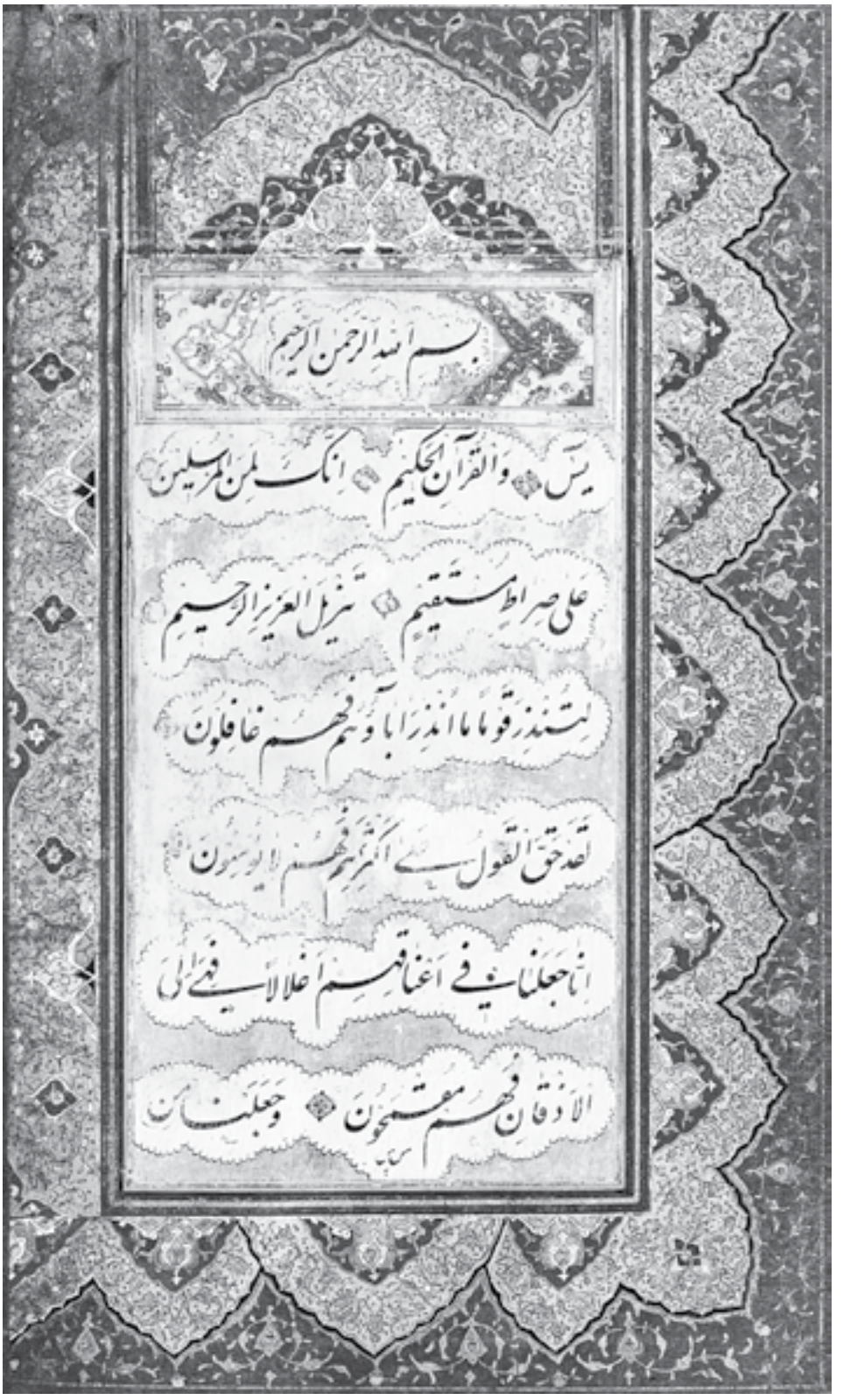
- اوراق پراکنده از مصنّفات میرداماد، سیّدمحمّدباقر بن محمّد حسینی استرآبادی (میرداماد)، تصحیح و گردآوری: حسین نجفی، چ۱، تهران: انتشارات مؤسّسهٔ پژوهشیِ حکمت و فلسفهٔ ایران، ۱۳۹۶ش.
- تاریخ بیهق، خواجه‌ابوالفضل محمّد بن حسین بیهقی‌دبیر، تصحیح: علی‌اکبر فیّاض، چ۱، تهران: نشر علم، ۱۳۷٤ش.
- تاریخ نسخه‌پردازی و تصحیح انتقادی نسخه‌های خطّی، نجیب مایل‌هروی، چ۱، تهران: انتشارات کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۰ش.
- راهنمای تصحیح متون، جویا جهانبخش، چ۲، تهران: مؤسّسهٔ پژوهشیِ میراث مکتوب، ۱۳۸٤ش.
- لمعة النور و الضیاء في ترجمة السیّد أبي الرضا، سیّدشهاب‌الدین مرعشی‌نجفی، تصحیح: میرزافخرالدین نصیری‌امینی، چ۱، قم: چاپخانهٔ حیدری، ۱۳٤۳ش.
- مصنّفات میرداماد، ج۱، سیّدمحمّدباقر بن محمّد حسینی استرآبادی (میرداماد)، تصحیح: عبدالله نورانی، چ۱، تهران: انتشارات انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، ۱۳۸۱ش.

***

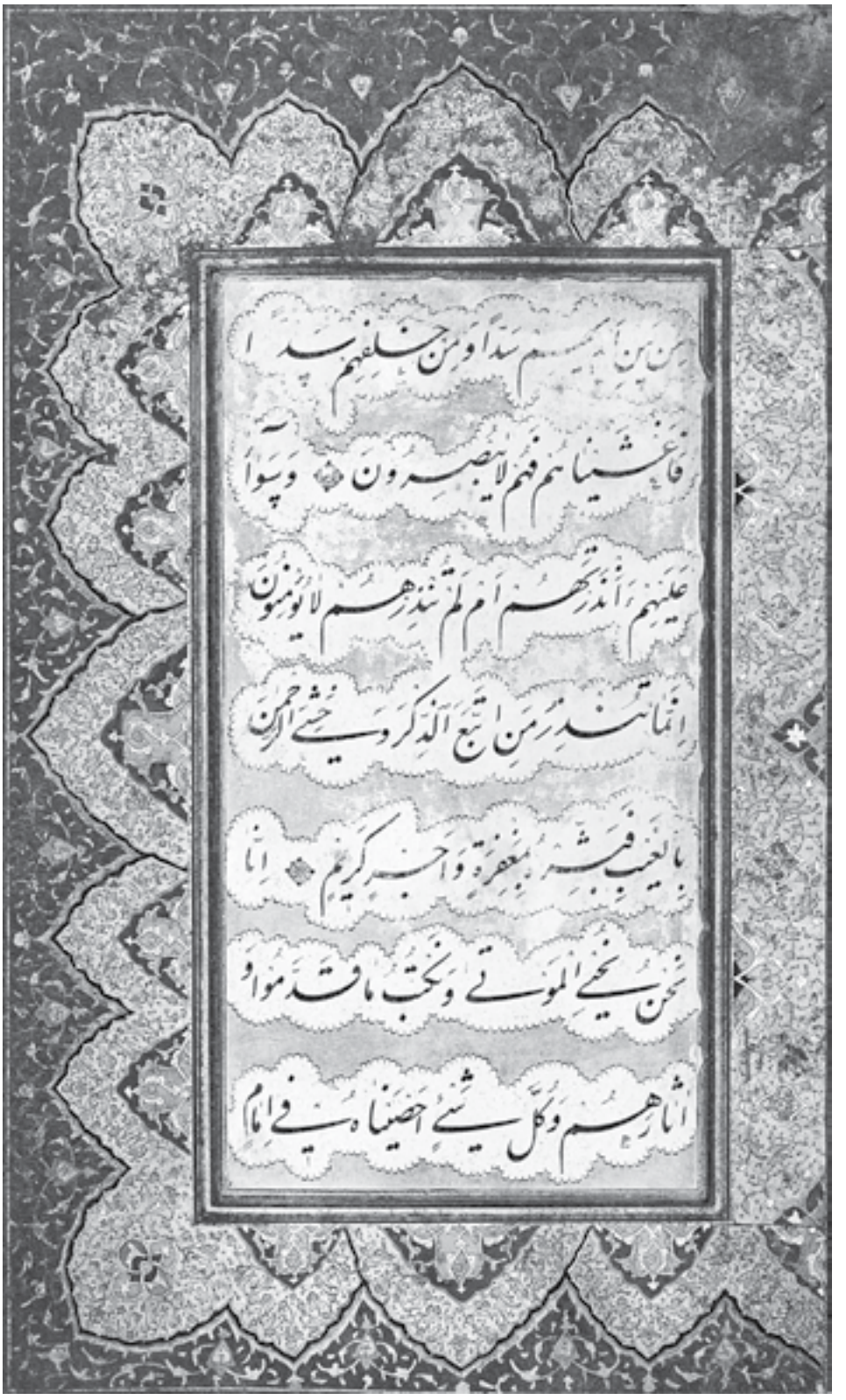

وقف‌نامهٔ شاه‌عبّاس صفوی بر نسخه‌ای کهن از کیمیای سعادت
نسخهٔ شمارهٔ ۵۰۱، کتابخانهٔ حکیم اوغلو (استانبول)

(این نسخه بر بقعهٔ شیخ‌صفی‌الدین اردبیلی وقف شده و پس از هجمهٔ عثمانیان به اردبیل، به استانبول منتقل شده است. برای پنهان‌ساختنِ این غارت تاریخی، اطراف متن وقف‌نامه را تیره و مخدوش کرده‌اند.)

قرآن نفیس نستعلیق
کتابت علی‌رضا عبّاسی برای شاه‌عبّاس صفوی
کتابخانهٔ دولتیِ آلمان (برلین)

قرآن نفیس نستعلیق
کتابت علی‌رضا عبّاسی برای شاه‌عبّاس صفوی
کتابخانهٔ دولتیِ آلمان (برلین)

نسخه‌برگردان‌ها

بیـاض فوائد پراکنده و خطبه‌های جمعه و اعیاد

به‌خطّ میرِ امیر، سیّدمحمّدباقر داماد

مجید هادی‌زاده*

پژوهشگر تراث اسلامی و استاد حوزهٔ علمیّهٔ اصفهان

مقدّمه

-۱-

درآمد

میـر امیـر سـید طائفـتی الفقهـاء و الحکمـاء، امیر سـیّد محمّد باقر بـن محمد اسـترآبادی اصفهانی، م. ۱۰۴۱ق. را چنـان شـأنی اسـت در سـاحت فضـل، و چنـان عظمتی اسـت در پهنـهٔ فضیلت، که نمی‌تـوان در ایـن پیشنوشـت خُـرد، از مآثـرش گفت و از آثارش نوشـت، و یا حتّی بگوشـه‌ای بس محـدود از بحـر ناپیـدا کرانهٔ شـخیصیّتش پرداخـت، و لب بر ثنای آن قلّهٔ کـم بدیل دانش و جان مسـتغرق در ملکوت، تر نمود. و امّید که گوشـه‌ای هر چند بس محدود، از آنچه دربارهٔ اوسـت، در این دفتر از کتاب‌گزار عرضه، و لختی از وامی که از آن بزرگمرد بیش‌بها بر ذمّت داریم، و همچنان چهار قرنی است تا ناگذارده باقی مانده است، گذارده گردد، و ما ذلک علی الله بعزیز.

دفتـر حاضـر که به سـیاق آراسـته بـودن مجلّدات پیشـین «کتاب‌گزار» به دستنوشـتی کرامند، زینت افزای این شماره شده، در شمار تراث حضرت میر امیر است، که نیک بختی ما، دستنوشت اصل آن، بخطّ روح پرور مؤلّف ارجمند، از تطاول روزگار غدار و زیانکاری چرخ کجمدار، در امان مانده، و چونان گوهری ناسفته، دست بدست و سینه به سینه، گویا در مکتبهٔ خاندانِ اسلاف سـیّد دامـاد[۲] تـا روزگار ما، گرامی داشـته شـده، تا سـرانجام بوسـاطت بـزرگ این خانـدان در زمان حاضر، مرحوم حجة‌الاسـلام سـید محمد حسـین میردامادی رحمه‌الله‌علیه، به خزانهٔ مخطوطات «سـازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسـناد آسـتان قدس رضوی» ـ علی مشـرّفها آلاف التحیّة و الثناء ـ راه

---

* رایانامه: hadizadeh۱۰۰@gmail.com

۲. شـاهد این معنا، دسـتخطّ میرسـیّداحمد علوی‌عاملی اسـت که در محدودهٔ برگ‌های 9A تا 11A در دفتر حاضر به چشم می‌خورد.

یافته، و با شمارهٔ ۵۳۰۱۵ سرانجام از پس چهار قرن در این مکتبهٔ عامره، آرام گرفته است. و اینک تعمیم فائده را تصویر تمامیِ آن[1] را، در اینجا می‌نهم، تا مگر صاحب همّتی دست در کار کند، و صورتی مهذّب و پیراسته از آن را، بهمراه تحلیل آنچه سیّد در دِماغ می‌پرورانده، و از اندکی که از آن را، به تناسب ایّام، بر کاغذ آورده است، رهاورد فرهنگیان این دیار فرهنگ پرور نماید، و امید که این آرزو، دیر نپاید و جعله الله امنیّةً غیر مکذوبة! ایدون باد!.

-۲-

نگاهی به برجسته‌ترین نکات مذکور افتاده در این دفتر

دفتر حاضر را، بگونه‌ای می‌توان بازتاب دهندهٔ مطالبی دانست که در ذهن و ضمیر حضرت میر کبیر، شایستهٔ ثبت و ضبط مستقل بوده، و بهرروی، یا به استقلال و یا در مسیر دیگر مطالعات او، از برجستگی خاصّی برخوردار بوده است، از همین رو، جای جای و از آن جمله در شماری از یادداشت‌های متفرّقهٔ پشت نسخه‌ای خود، و از آنجمله در همین دفتر، بر ضبط آنها پرداخته است.

آنچه در این اوراق بر کنار یکدیگر نشسته است را، بصورت عمده می‌توان در دو بهرهٔ کلان جای داد:

۲،۱. بهرهٔ نخست: فوائد و فرائد گوناگون

حضرت میر، به سیاق گسترهٔ منابعی که بمطالعه می‌گرفته و نکاتی که ذهن پرسش‌گر خلاقش بهنگام مطالعه اصطیاد می‌کرده است، شماری از متون حوزه‌های تفسیر پژوهی، حدیثی، لغوی، حِکْمی و جز آن را بضبط آورده است.

نمونه را در شمار این بهرهٔ نخست می‌توان به این موارد برگرفته از آغازین برگ‌های دفتر حاضر، اشاره نمود.

الف. نکات تفسیری

در رویهٔ 1B و نیمهٔ نخست رویهٔ 2A، او گفتآوردی از تفسیر کشاف را به روایت گرفته است، که در آن فخر خوارزم استاذ الدنیا جارالله زمخشری به تبیین آیهٔ ۱۲۵ سورهٔ مبارکهٔ «النساء» پرداخته است. زان پس رویه‌های 2B، 3A و نیمی از رویهٔ 3B، بخشی بلند است که با کلمهٔ «قلت» آغاز، و سراسر توضیحی است پیرامون گفتآوردی که از تفسیر کشّاف گذشت. این بخش با امضای معروف او، «م ح ق» پایان می‌گردد.

ب. نکات حدیثی

نیمه سوم رویه 4A نیز، نقل حدیثی شریف است، که با پیش نوشت «من طریق الصدوق رحمة الله علیه عن الصادق علیه السلام» آغاز می‌گردد.

---

۱. با دریغ تمام، برگ هفدهم از این نسخهٔ نفیس (محدودهٔ 17A تا 17B)، از نسخهٔ اصلی جدا افتاده و مفقود شده است. تصویر این محدوده را از نسخهٔ عکسیِ شمارهٔ ۳۳۶۰ کتابخانهٔ مرکزی دانشگاه تهران تدارک کرده و با نشان «*» در برگ شمار، باز نموده‌ایم.

ج. نکات حِکْمی / اخلاقی

مدون عظیم الشأن مجموعه حاضر نیمه نخست رویه 4B را به تبیین لذت حقیق و تفاوت آن با لذت‌های مادی نامبردار ـ : أکل و جُماع ـ اختصاص داده است. این فایده کوتاه ۵ سطری، باز با امضای معروف او پایان می‌پذیرد. نیمه سوّم همین روی باز نکته‌ای است اخلاقی، در باب قصد صلاح و واقعی در تحصیل علم. این بخش بس کوتاه؛ با یادکِرد از یک حدیث شریف و دو بیت از آنِ مولانا جلال الدین در مثنوی عزیز، آرایش یافته است.

د. نکات لغوی

نیمه دوم رویه 2A، چند بخش کوتاه منقول از القاموس المحیط، االنهایة. و المُغْرِب است در شناخت الفاظی همچون «البطحاء» و «لِیْنَة». او بسیاق روشی که در سراسر آثارش بنمایش گذارده از این سه متن لغت‌پژوهانه استفاده نموده است، سه متنی که بیشترین بسامد را در مجموعهٔ تراث او، بخود اختصاص داده است.

هـ. لطایف ادبی و تاریخی

حاشیه سمت چپ نیمه دوم رویهٔ 5A، حکایتِ حکایتی لطیف است، از استخاره‌ای که یکی از اعلام دولت عثمانی، از کتاب الله الکریم در کار کرد، و آیه‌ای سخت متناسب با آنچه در نیّت داشت، در برابر چشمان خود دریافت!.

بخش‌های فراوانی از دفتر حاضر، به ثبت این گونه فوائد و فرائد ـ خواه به نقل از دیگران, و خواه بر اساس آنچه او خود در مسیر زندگی علمیش دستیاب کرده بود ـ اختصاص یافته است.

۲،۲. بهرهٔ دوّم: خطبه نوشت‌های اعیاد و جمعه

همان گونه که از عنوان این دفتر بر می‌آید، میرکبیر، به هنگام امامت جمعه در پایتخت بشکوه صفویان، اصفهان ـ صأنها الله عن الحدثان ـ ، گویا هر هفته متنی را برای القاء در خُطب نماز، تنظیم می‌نموده، و آنگاه آن را، در حضور مستمعان و نمازگذاران، در جایگاه امام، ارائه می‌فرموده است. دفتر حاضر شماری از آن خطب را در خود دارد، چه هر چند می‌توان احتمال داد که این دفتر تمامی آن محاضرات را در خود نداشته باشد، اما باز می‌توان به این احتمال مجال بروز داد، که شمار عمده‌ای از آنچه ویراست انجامین و تحریر نهایی خود را بازیافته، در اینجا در کنار یکدیگر عرضه شده است. این بهره، هفت دهم از دفتر حاضر را، بدین گونه ویژه خود داشته است.

الف. از رویهٔ 13B تا رویهٔ 16A جمعاً ٦ صفحه از این دفتر به خطبه‌ای ویژه اختصاص دارد. میر امیر در این خطبه، از مفاهیمی همچون تقوی و یادمرگ سخن داشته ؛ و پر واضح است که بیش از آنکه به القاء معانی همت کرده باشد، در پی تنظیم سجع‌ها و دیگر آرایه‌های لفظیِ کلام بوده است.

ب. از رویهٔ 17A تا رویهٔ 19B جمعاً ٦ صفحهٔ (باقیمانده) خطبهٔ دیگری است که همو باز برای القاء در نمازهای جمعه تدوین کرده، و در آن بمفاهیمی همچون تأکید بر شرکت در نماز جمعه و اقامهٔ آن ـ در قالب نقل حجمی سترگ از روایاتِ مؤکِّد حضور در اجتماع در روز جمعه ـ، پرداخته است. این خطبه ـ دریغ ـ دست کم یک برگ / دو صفحه از خود را هم‌اینک در دفتر حاضر

ندارد. چه نه تنها سـر آغاز آن اکنون بچشـم نمی‌آید ـ و صورت حاضر آن، با عبارت «بِرَوْحها علی النوائب ...» آغاز می‌گردد ـ، که حجم کوتاه آن، نشـان از سـقط دسـت کم یک‌برگ / دو صفحه از آن دارد.

ج. از رویهٔ 21B تا رویهٔ 24B جمعاً ۷ صفحه. در سراسر متن این خطبه، نمی‌توان قرینه‌ای دستیاب کرد که چیستیِ آن را باز نماید، تنها در پایان آن، و پس از تنظیم شماری از عناصر پایانی خطب عید و جمعه، این عبارت به چشـم می‌آید: «ألا إنّ یومَکم هذا یومُ‌الجمعة و هو سیّد الأیّام و أعظم الأعیاد فیما جعله الله تعالی لکم»

د. از رویهٔ 26B تا رویهٔ 29A، جمعا ۶ صفحه. این خطبه نیز می‌تواند عدل و قرین خطبه شماره ۲ در فهرست حاضر قلمداد گردد، چه اولاً برگ پایانی آن را در خود ندارد، و ثانیاً متن آن مشحون از روایاتی است که برای ترغیب به نماز جمعه شرف صدور یافته است. میر امیر در این خطبه نیز به چیستی آن، اشاراتی نمی‌نماید.

هـ. از رویـهٔ 30B تـا رویـهٔ 34B جمعـاً ۹ صفحه. آنچه در این خطبه بر قلم امیر باورمندان آن روزگار رفتـه، بـاز تأکیـداتی اسـت بـر شـرکت در این نمـاز؛ و توصیه‌هـایی اخلاقی، و همچنـان شماری سـجع‌های ـ گاه! ـ آزاردهنـده، کـه در کنـار یکدیگر نشسـته بدون آنکه محـور واحدی را بتوان برای آن تصوّر نمود.

گذشـته از ایـن پنـج خطبه، نُه خطبه دیگر باز بـه خط حضرت میرکبیر در این دفتر آمده، که هیـچ کـدام را نمی‌تـوان از موضـوع خُطَب اعیاد و جمعات خارج داشـت، هرچند صورت کنونی آن نیز نمی‌تواند در شناخت ماهیت هرخطبه و نیز زمان تقریبی القاء آن، کمک چندانی ارائه نماید.

***

«جان پرور است قصّهٔ ارباب معرفت»، و کدامین قصّه ارباب معرفت را، جان پرورتر از سخنی است که بر ذائقهٔ حضرت میر خوش نشیند، و به دستخط همو حکایت شود؟!. و امّید است تا آنچه از درگاه موفِّق علی الاطلاق در باب تصحیح این متن، باز خواستیم، آرزوئی نافرجام نماند؛ و جعله الله وعداً غیر مکذوب!.

ایدون باد

و الله من وراء القصد

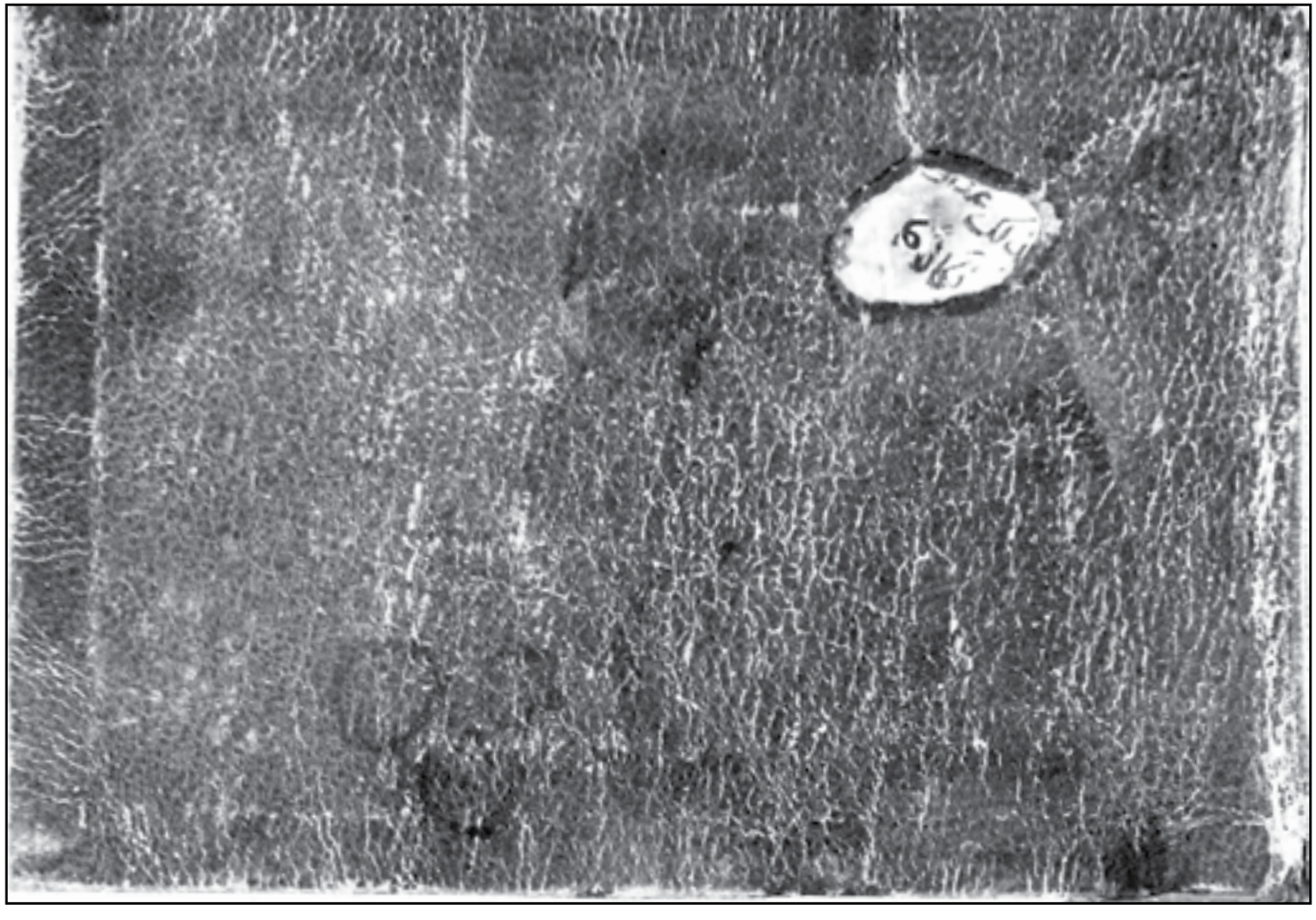
مجید هادی‌زاده ـ آتاه الله الحسنی و زیادة!ـ

بخش مرکزیِ کتیبه‌ای از عصر صفوی در ایوان اصلیِ مسجد جامع شاهی، اصفهان
(محلّ برگزاری نماز جمعه به‌امامتِ میرداماد)

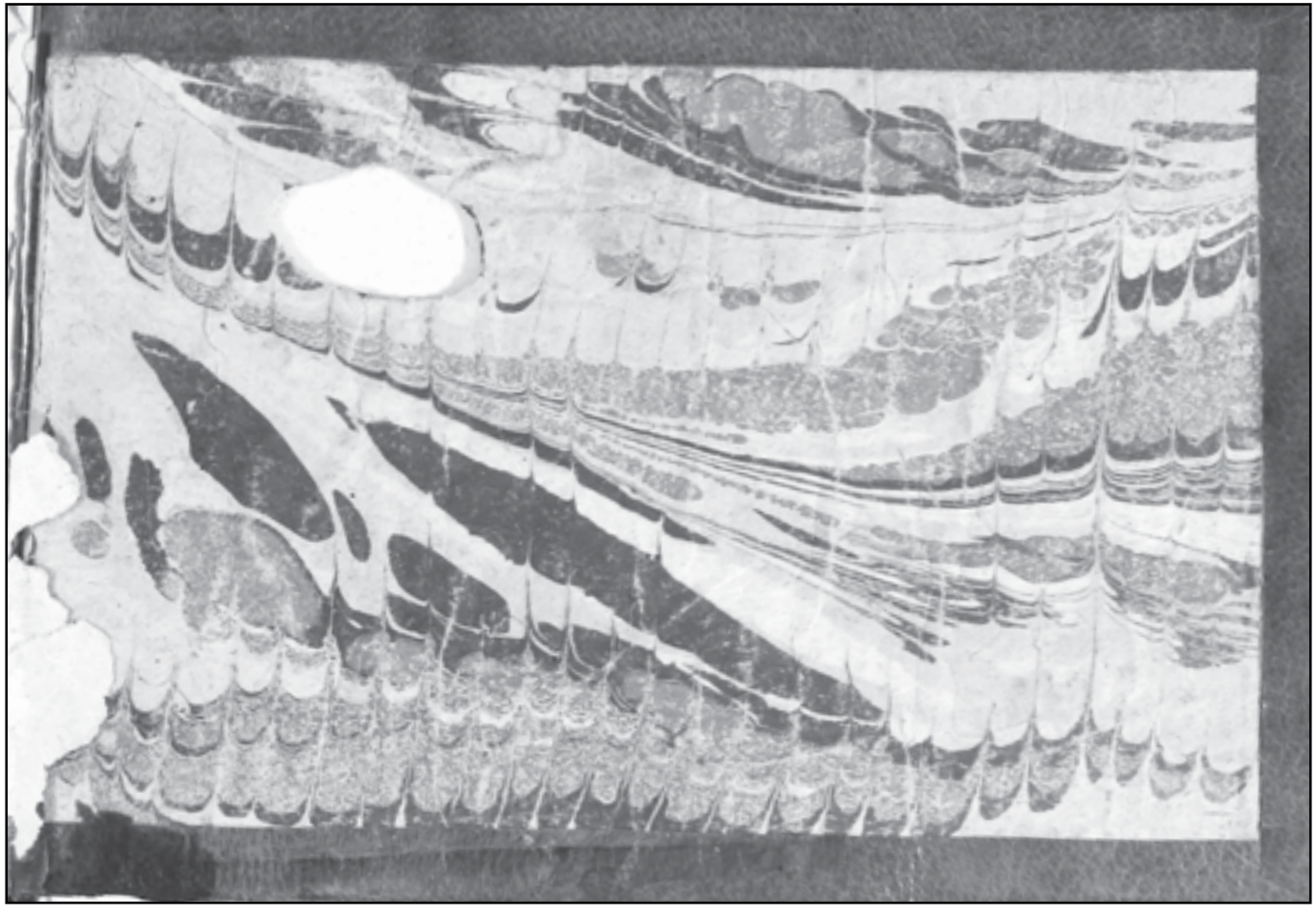

نسخه‌ای از رسالهٔ «الشهاب الثاقب»، اثر ملّامحسن فیض کاشانی
نسخهٔ شمارهٔ ۳۷۴۸، کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی (تهران)
(کاشانی در این بخش از رساله، دربارهٔ تقیّد میرداماد به اقامهٔ نماز جمعه سخن گفته است.)

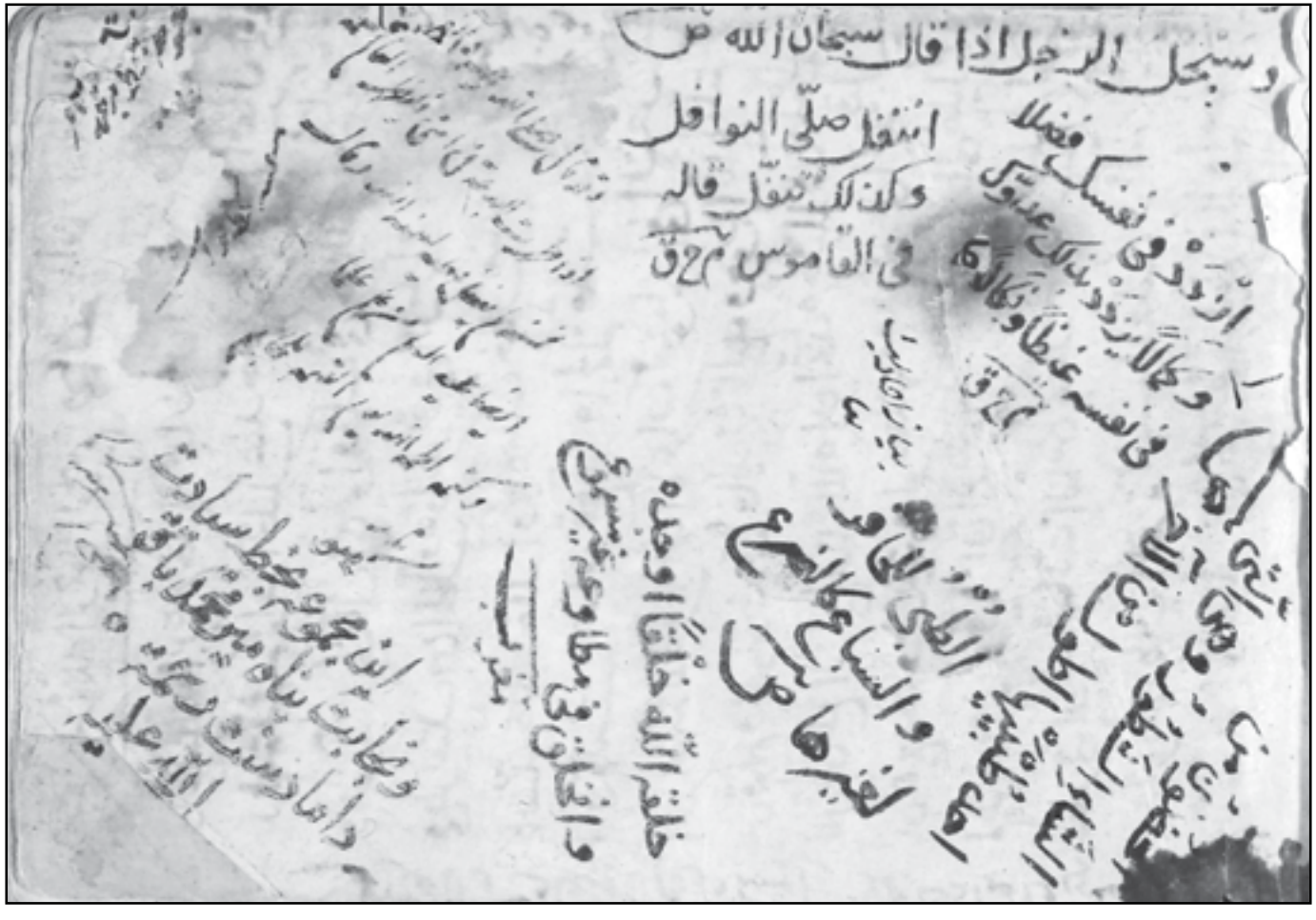

[CF]

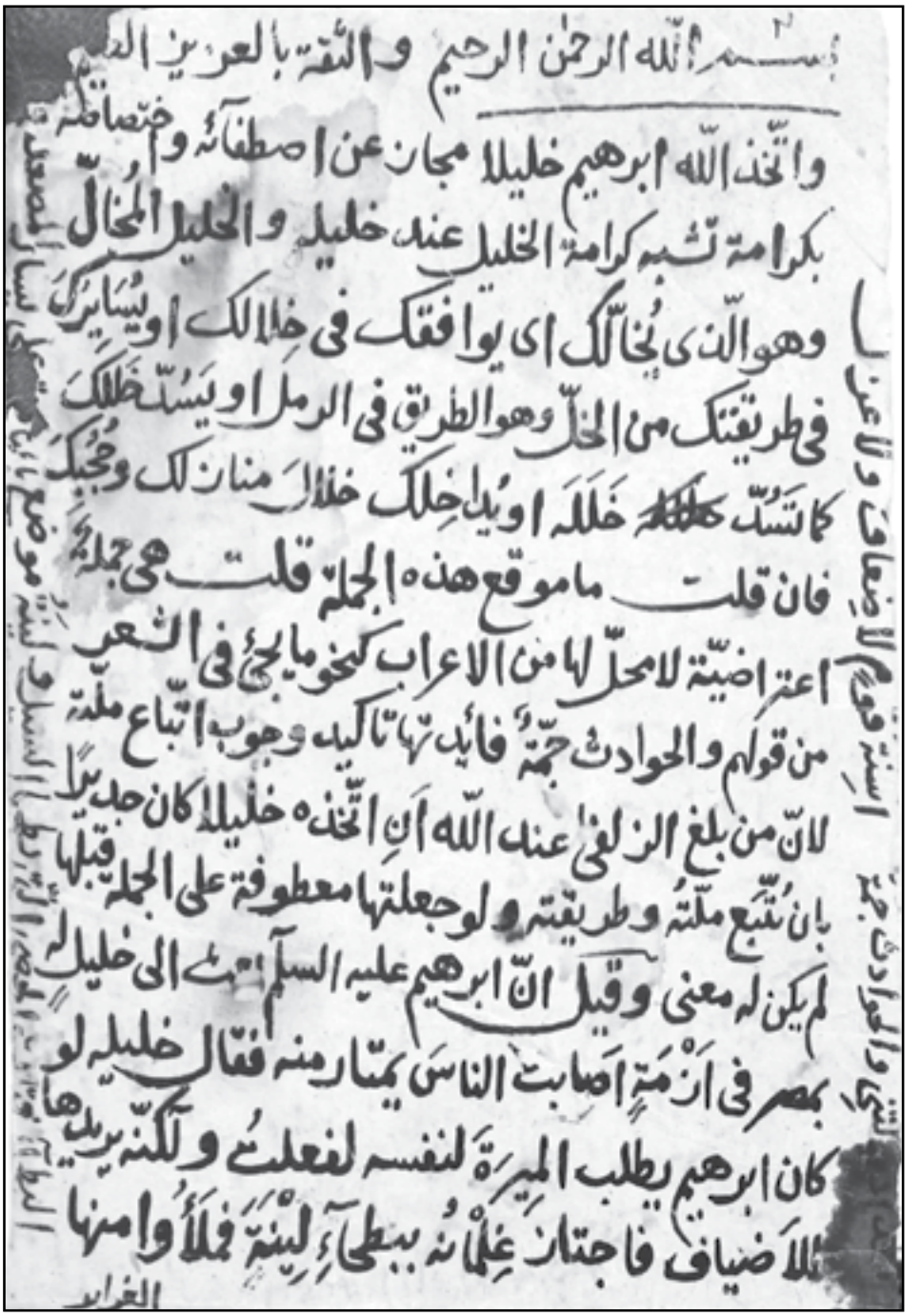
بیاض فوائد پراکنده و خطبه‌های جمعه و اعیاد

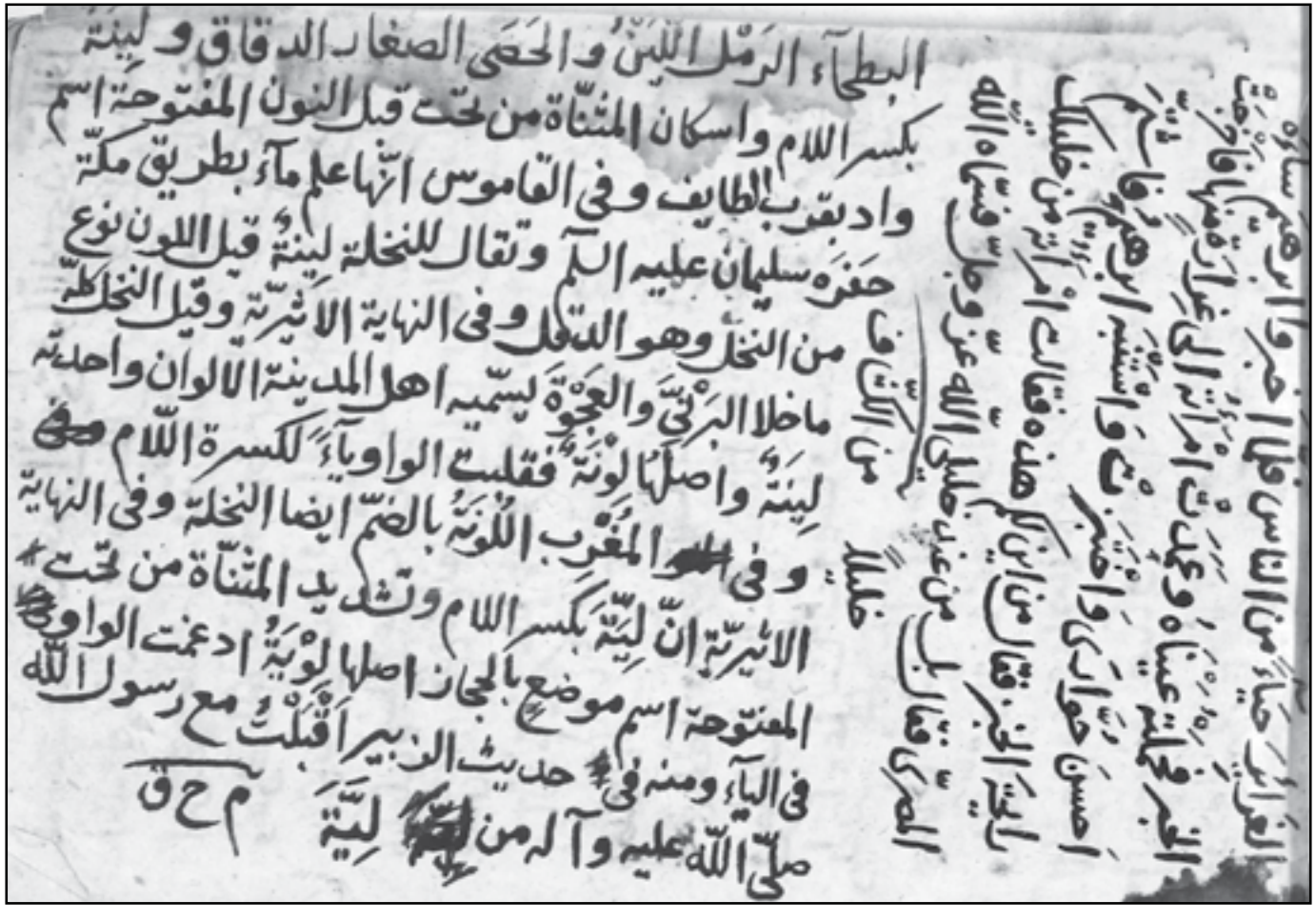
[PD]

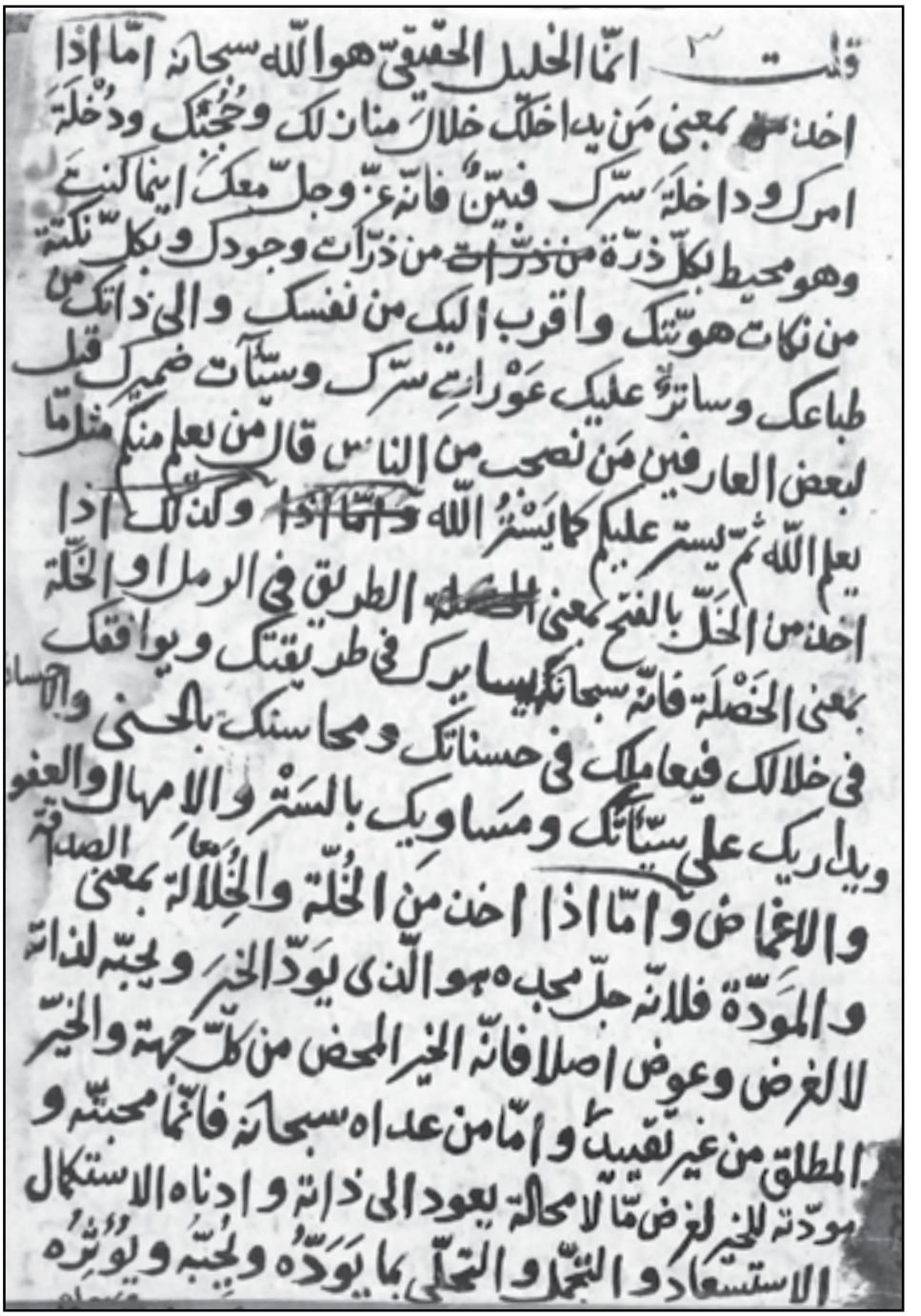
[۱۸]

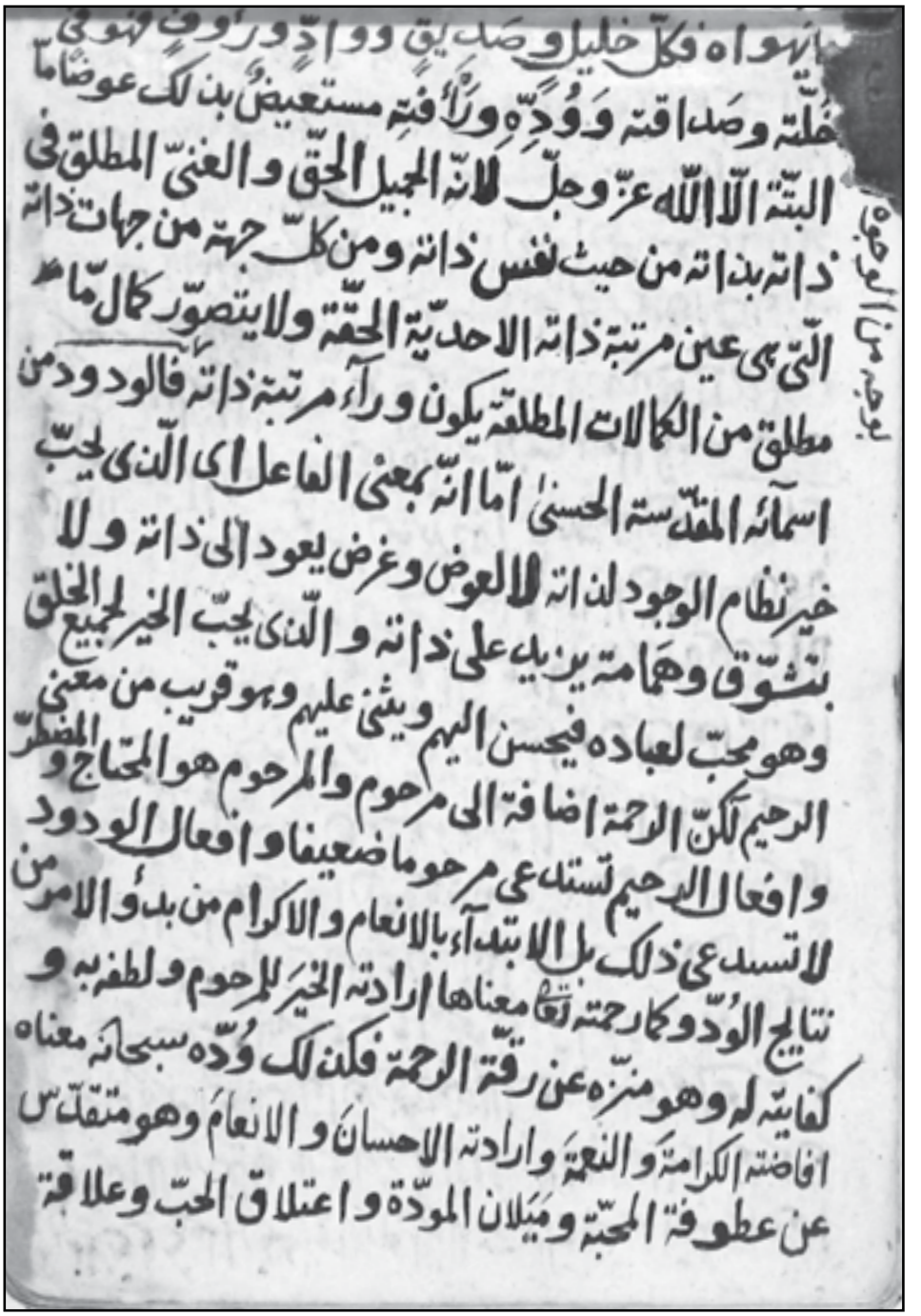
[1B]

[2A]

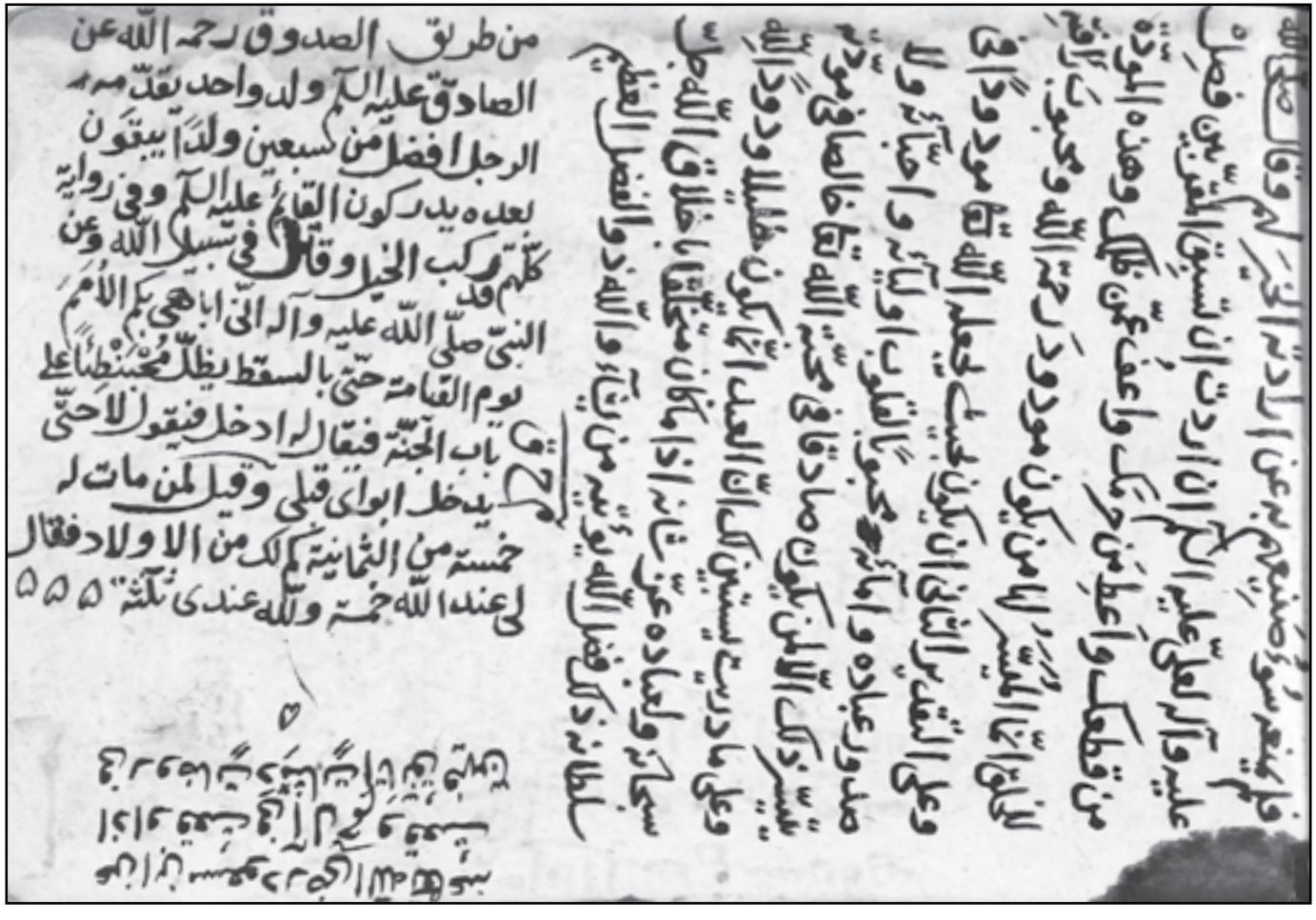
[2B]

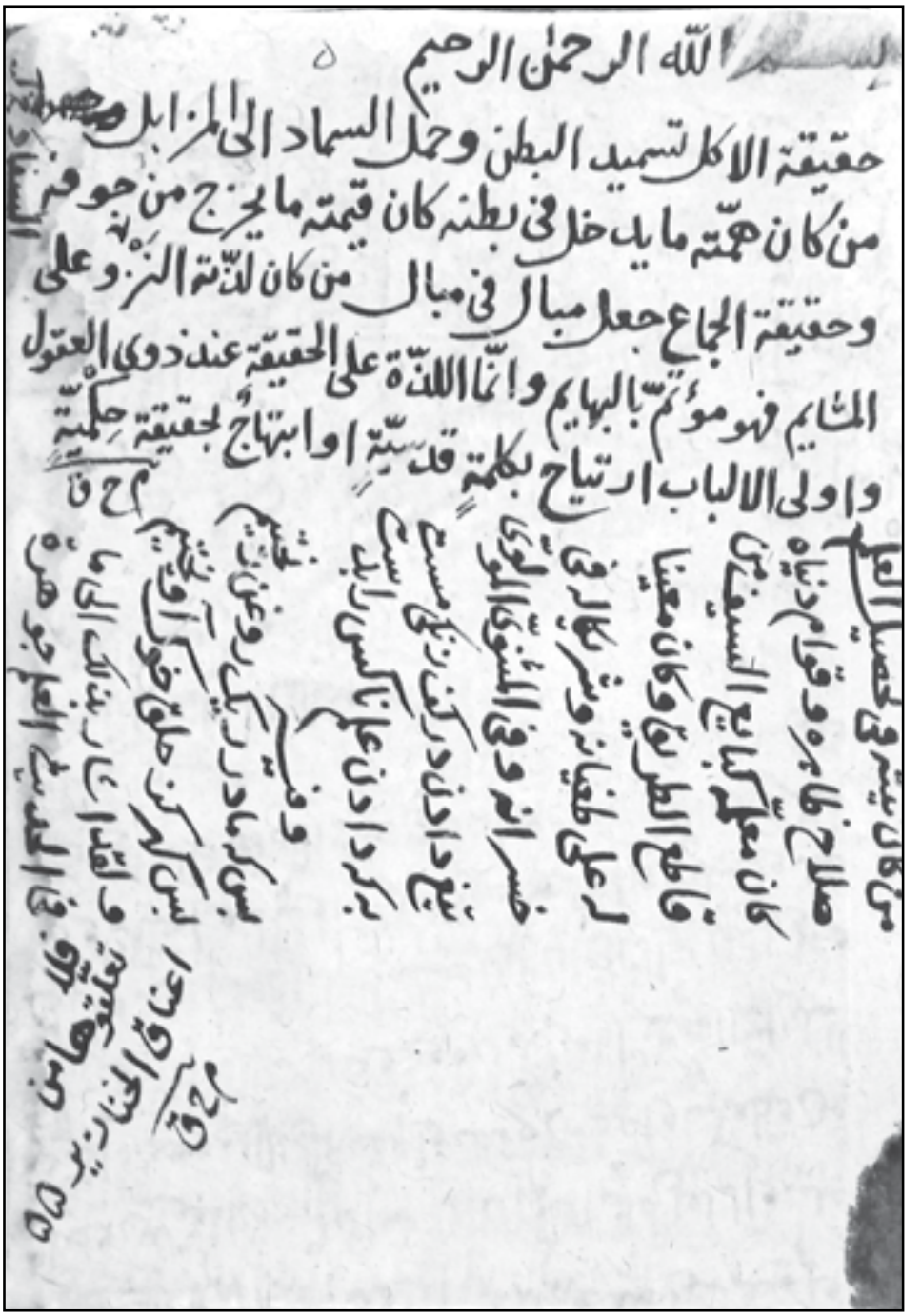
[3A]

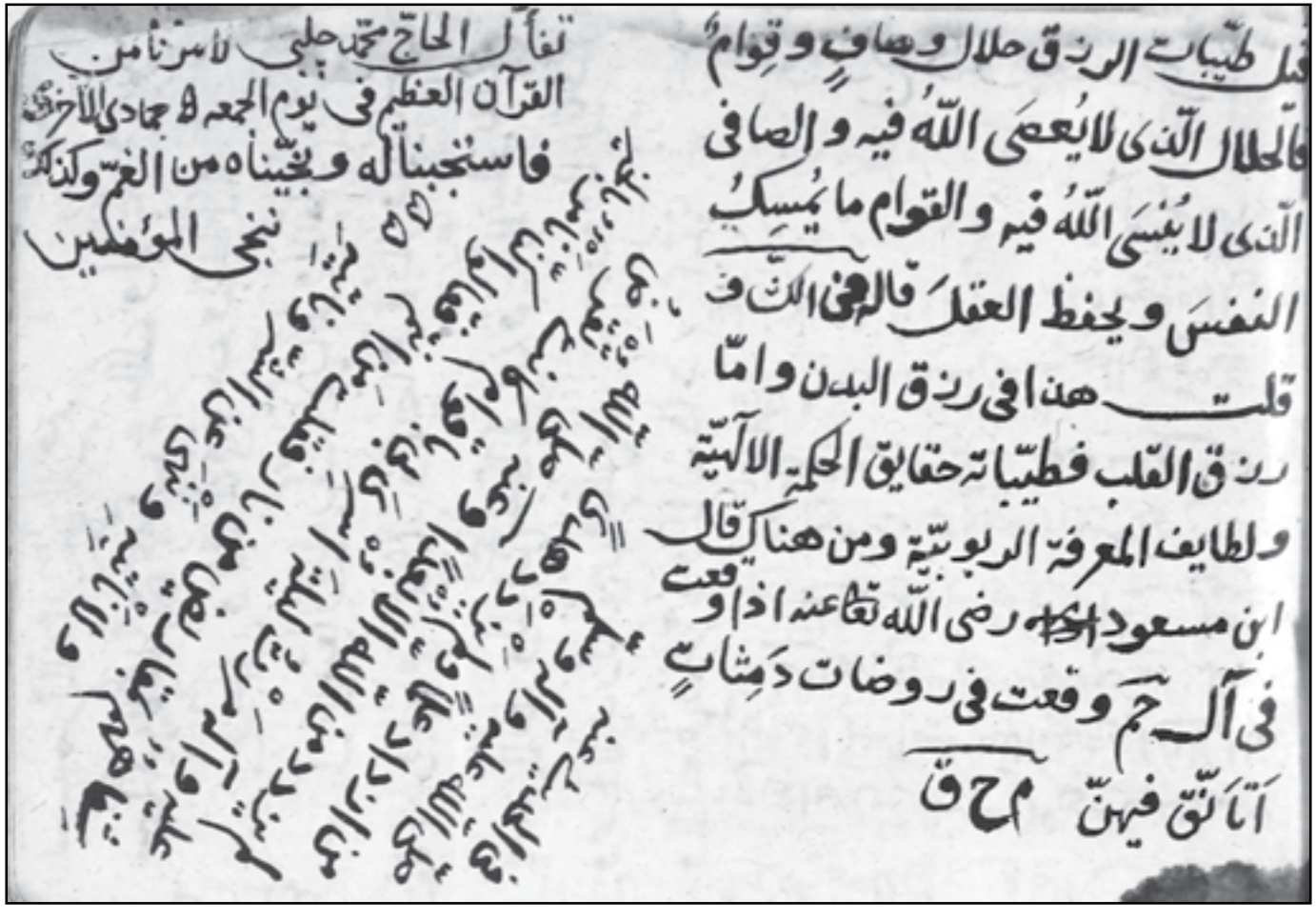
الوداد لکنّ المودّة والرحمة لایُرام بهما فی حقّ المودود
والمرحوم وبالقیاس الیهما الآثمرتهما وفائدتهما الرقة
والمیل والانعطاف والاعتلاق فالفائدة والثمرة لُباب
المودّة والرحمة ولبّهما ومُخّهما وروحهما وذلک هوالمتصوّر
فی حقّ الله تعالی دون ماهوالمقارن والمجاور لهما وغیر مشروط به
الامر البتّة فی الافادة واماهو بمعنی المفعول ای الذی هو
معشوق ذاته البهیّة الحقّة ومعشوق ملائکته المقرّبین و
اولیائه العارفین والمحبوب لعقولهم والمودود فی قلوبهم
لما ادرکوه من بهائه وجماله ونالوه من فیضه ونواله
بما قد ساق الی الباهم وبصائرهم من العلوم والمعارف
وافاض علی نفوسهم وابدانهم من النعم والالطاف
تنبیه حظّ العبد من اسم الله الودود علی التقدیر الاوّل
ان یکون لحیث یرید لخلق الله کلّ ما یریده من الخیر لنفسه واعلی
من ذلک ان یوثرهم علی نفسه لمن قال اریدان اکون جسرًا
علی النار یعبر علیّ الخلق ولایألمون وکمال هذه المرتبة ان لا
یصدّه الحقد والغضب ولاما اصابه منهم من الاذی عن
الایثار والاحسان کما کان رسول الله صلّی الله علیه وآله
کُسِرَتْ رباعیّته فقال اللّهمّ اهد قومی فانّهم لایعلمون

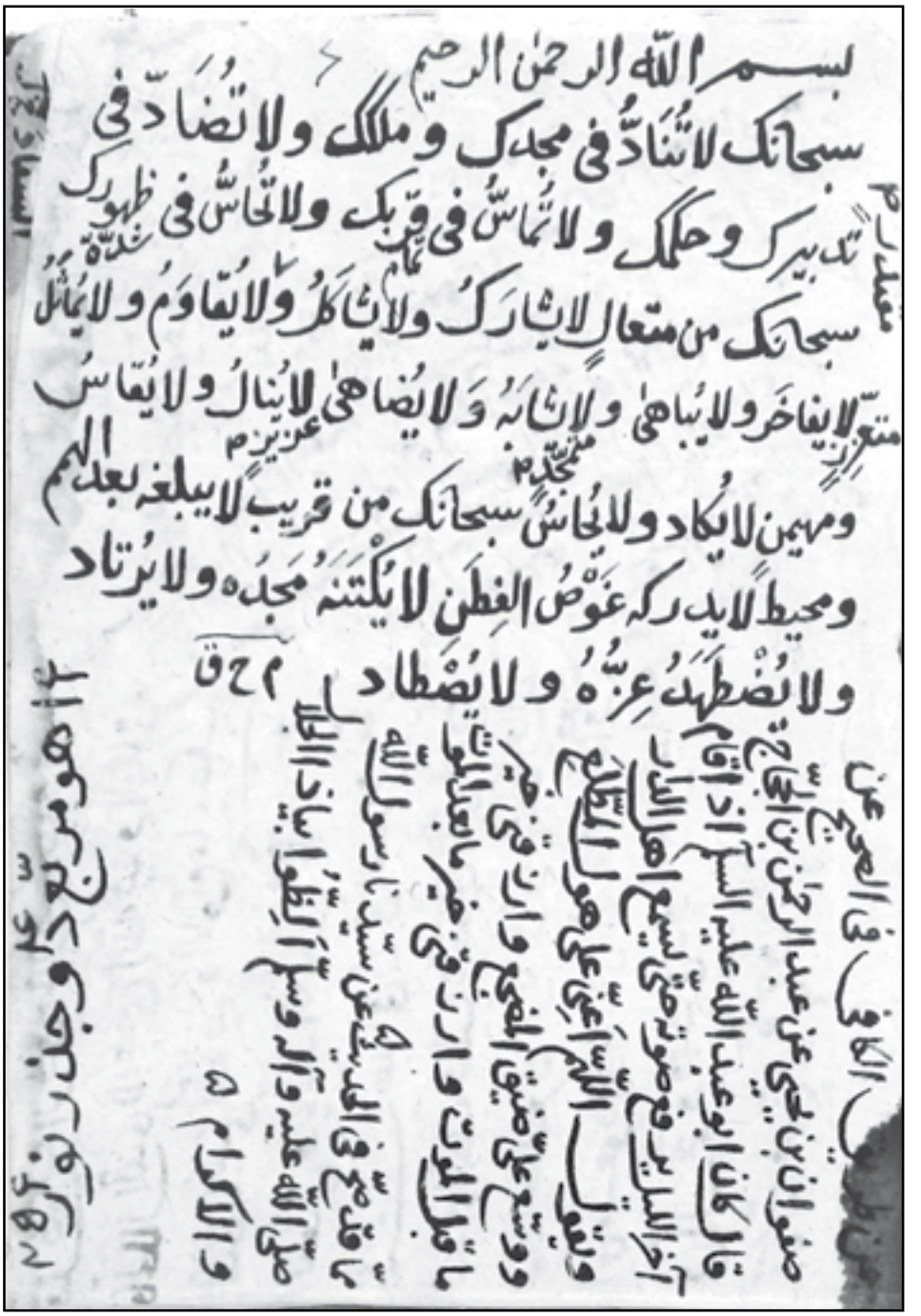
[4A]

[4B]

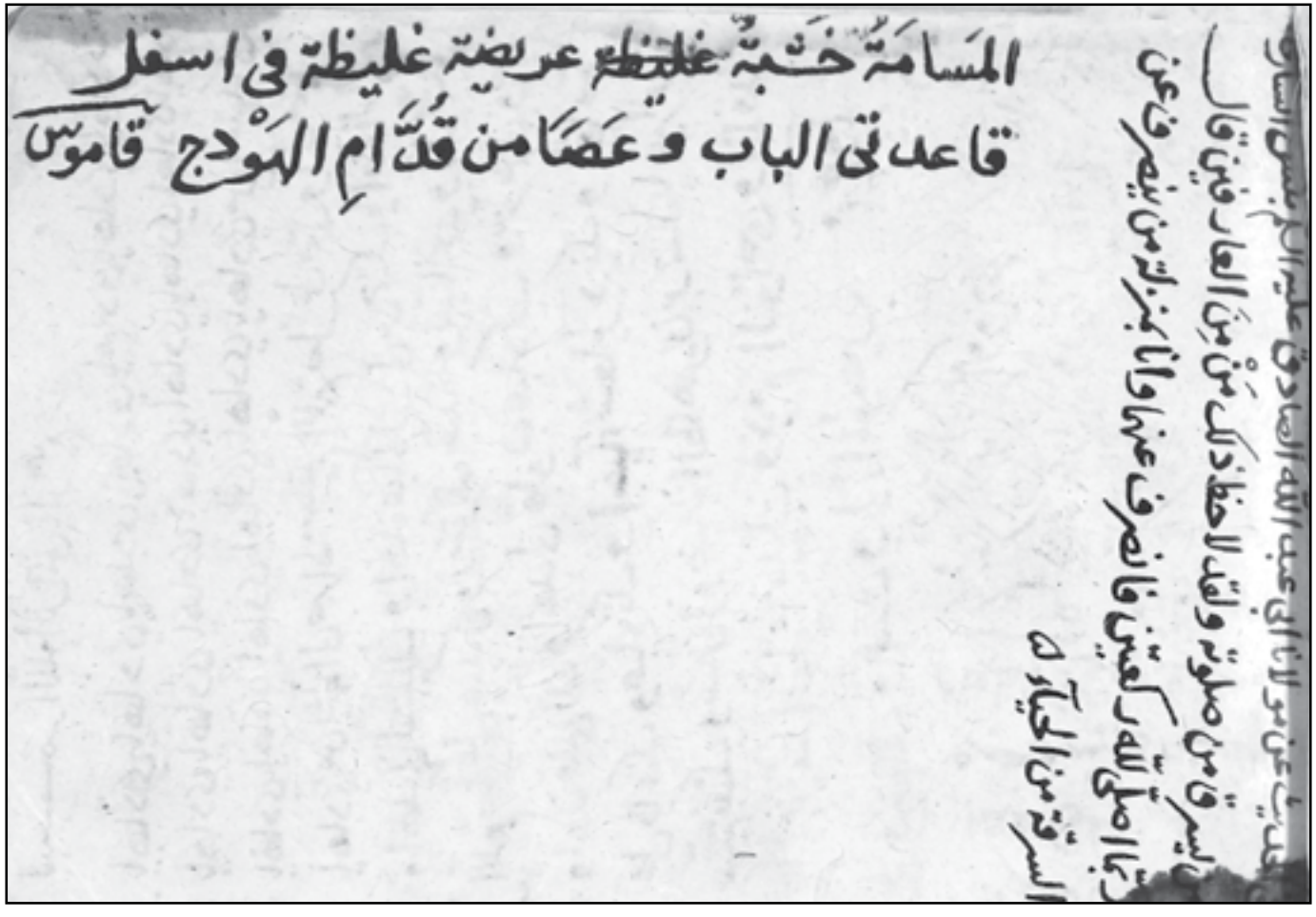
[5A]

بسم الله الرحمن الرحیم
سبحانک لاتُنادّ فی مجدک و ملکک ولا تُضادّ فی
تدبیرک و حلمک ولا تُماسّ فی قربک ولا تُحاسّ فی ظهورک
سبحانک من متعالٍ لا یُشارک ولا یُثاکل ولا یُقاوم ولا یُماثل
متعزّزٍ لا یُفاخر ولا یُباهی ولا یُضاهی لا یُنال ولا یُقاس
ومهیمن لا یُکاد ولا یُحاش سبحانک من قریب لا یبلغه بعد الهمم
ومحیط لا یدرکه غوص الفطن لا یُکتنه مجده ولا یُرتاد
ولا یُضطهد عزّه ولا یُضطاد

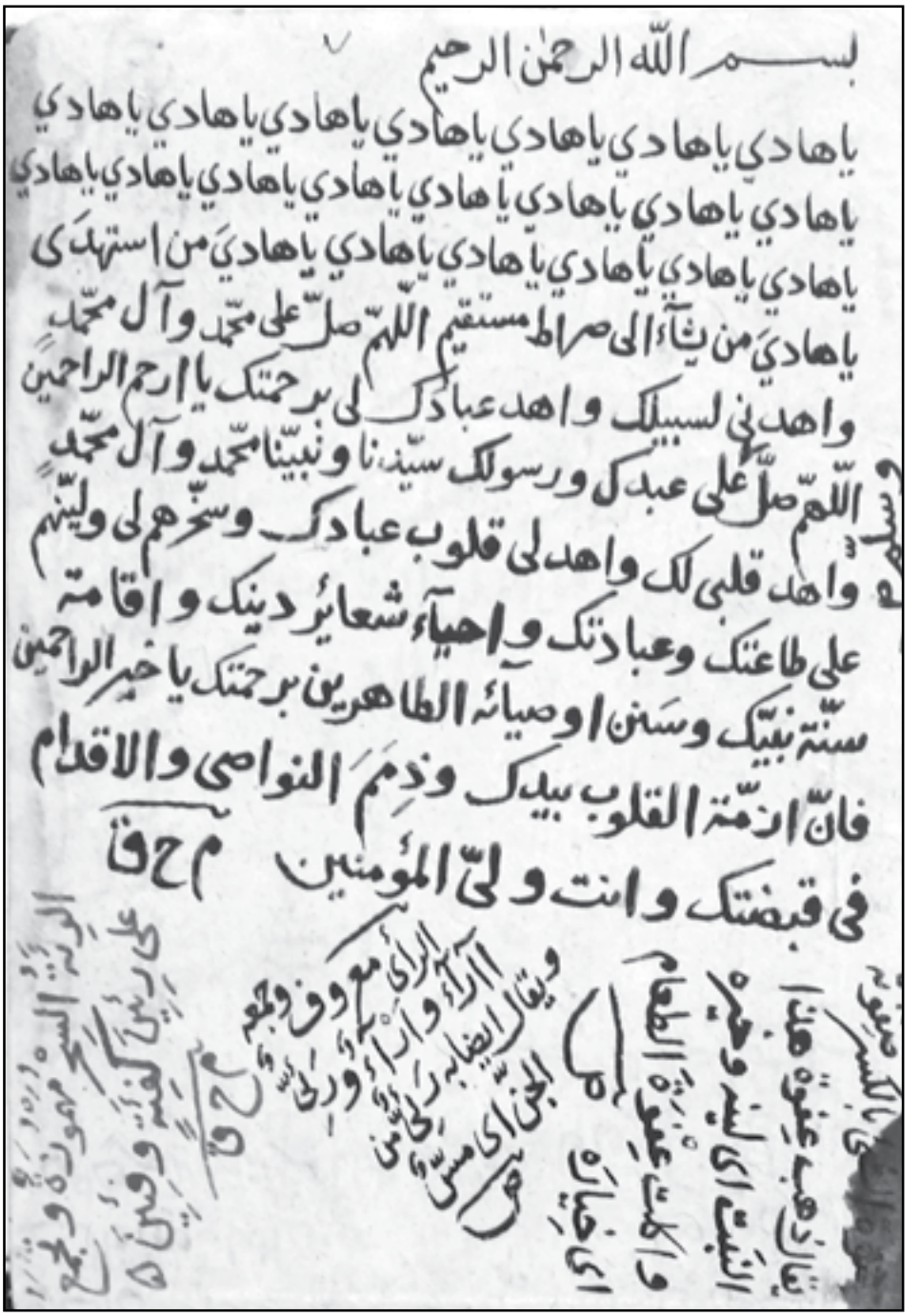
صفوان بن یحیی عن عبد الرحمن بن الحجاج
قال کان ابو عبد الله علیه السلام اذا اقام
آخر الصلاة یرفع صوته حتی یسمع اهل الدار
ویقول اللهم اغنِ علی هول المطلع
ووسّع علیّ ضیق المضجع وارزقنی خیر
ما بعد الموت وارزقنی خیر ما بعد الموت
ما وقع فی الحدیث عن سید نا رسول الله
صلی الله علیه وآله وسلم اتقوا اباذا الظل
والکلام

[5B]

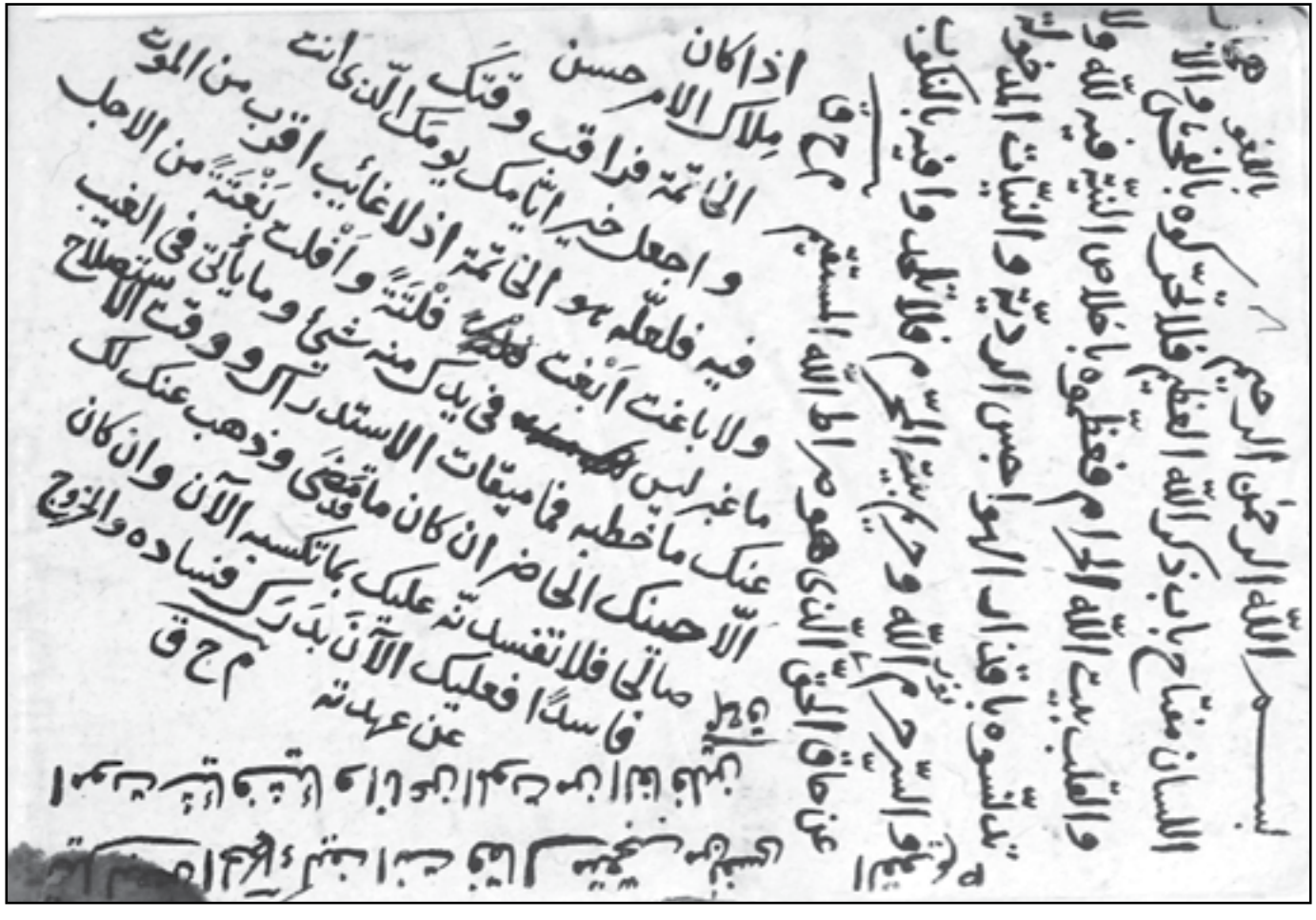
المسامة خشبة غليظة عريضة غليظة في اسفل
قاعدتي الباب وعصا من قدام الهودج قاموس

[9A]

بسم الله الرحمن الرحیم
یاهادی یاهادی یاهادی یاهادی یاهادی یاهادی یاهادی یاهادی
یاهادی یاهادی یاهادی یاهادی یاهادی یاهادی یاهادی یاهادی یاهادی
یاهادی یاهادی یاهادی یاهادی یاهادی یاهادی یاهادی یاهادی یاهادی
یاهادی من یشاء الی صراط مستقیم اللهم صل علی محمد و آل محمد
واهدنی لسبیلک واهد عبادک لی برحمتک یا ارحم الراحمین
اللهم صل علی عبدک ورسولک سیدنا و نبینا محمد و آل محمد
واهد قلبی لک واهد لی قلوب عبادک وسخرهم لی ولینهم
علی طاعتک وعبادتک واحیاء شعائر دینک و اقامة
سنة نبیک وسنن اوصیائه الطاهرین برحمتک یا خیر الراحمین
فان ازمة القلوب بیدک وذمم النواصی والاقدام
فی قبضتک وانت ولی المؤمنین

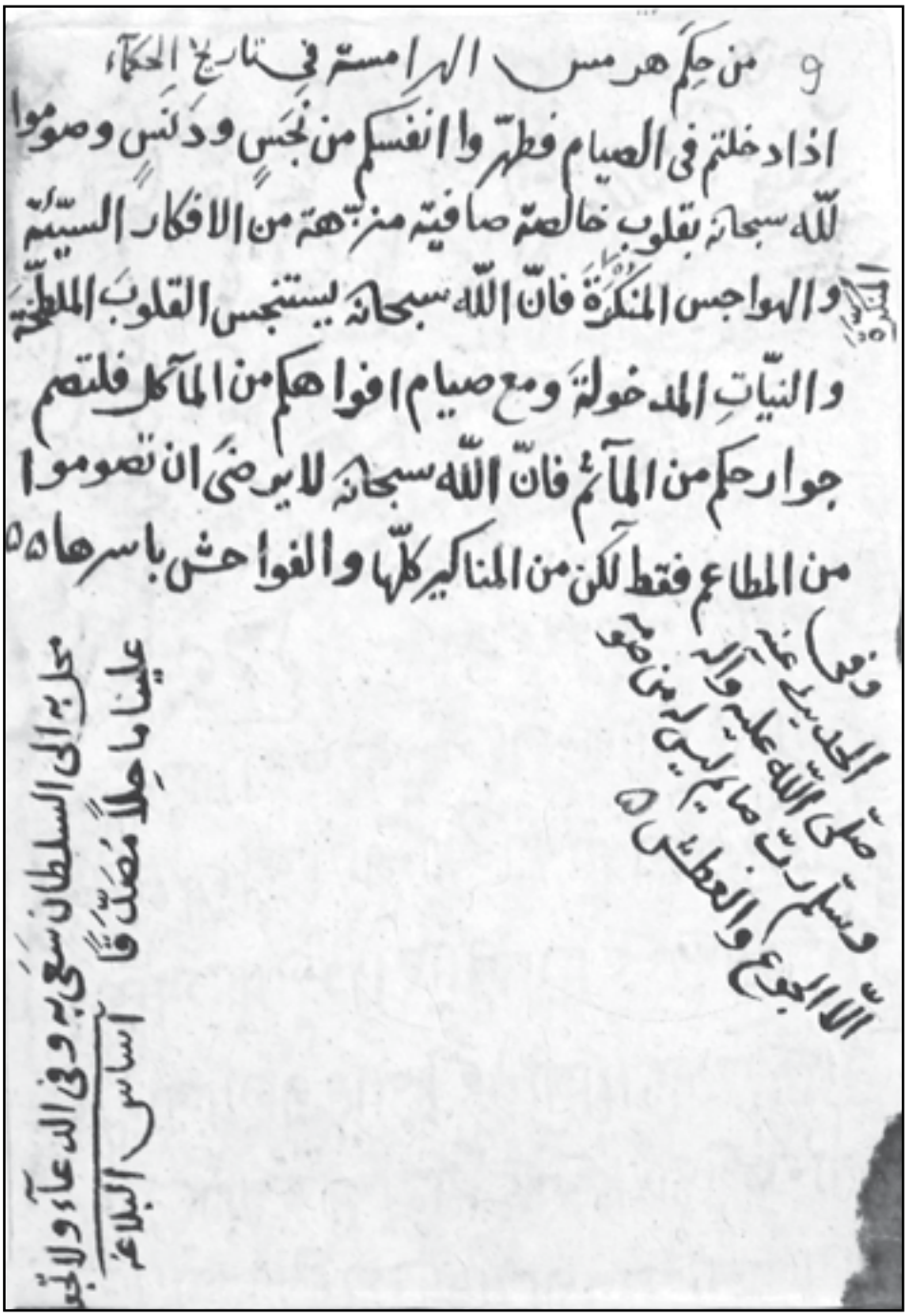
[7A]

[7B]

[8A]

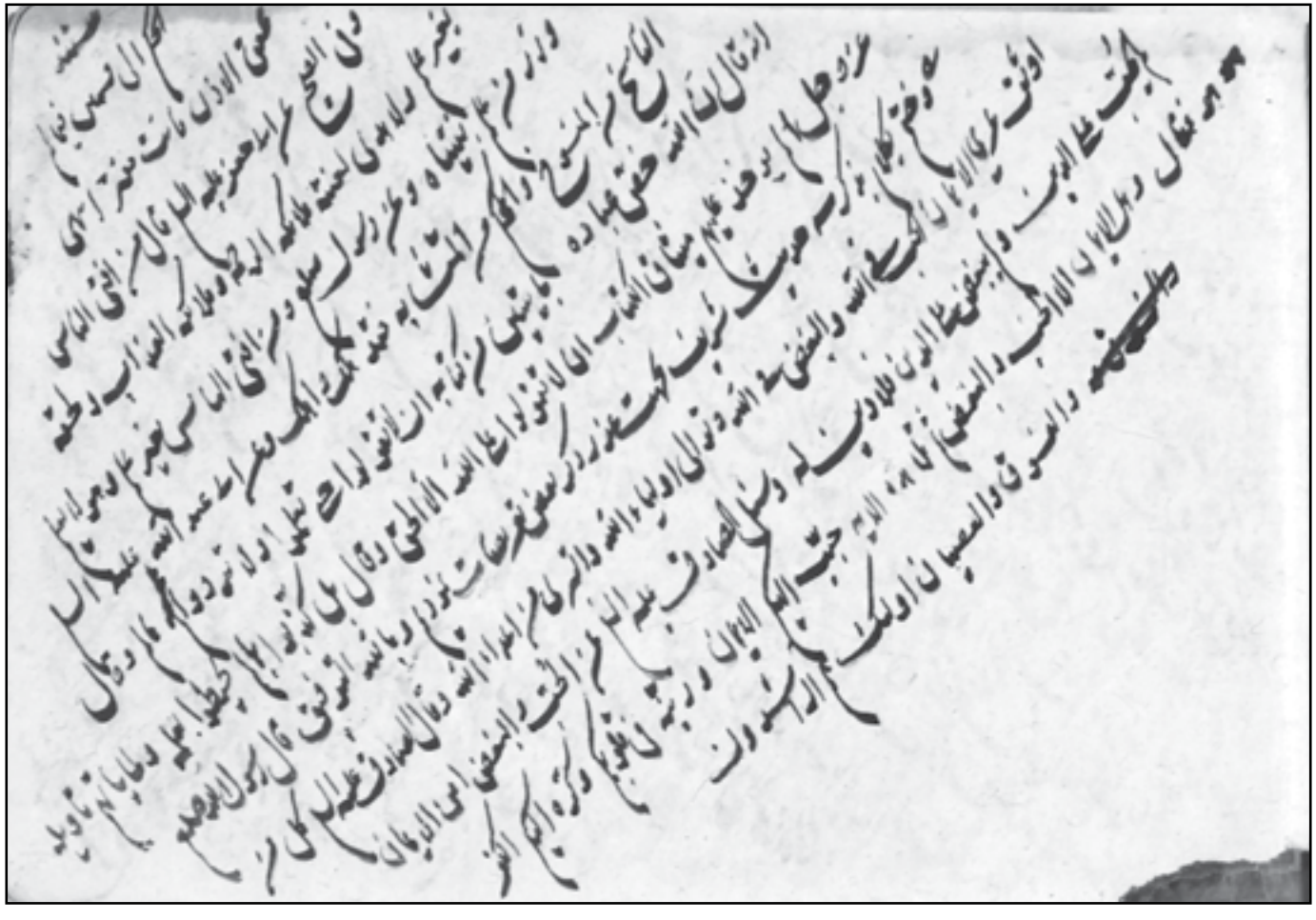
من حِكَم هرمس الهرامسة في تاريخ الحكماء

اذا دخلتم في الصيام فطهروا انفسكم من نجسٍ ودنسٍ وصوموا
لله سبحانه بقلوب خالصة صافية منزهة من الافكار السيئة
والهواجس المنكرة فان الله سبحانه يستنجس القلوب الملطخة
والنيات المدخولة ومع صيام افواهكم من المآكل فلتصم
جوارحكم من المآثم فان الله سبحانه لا يرضى ان تصوموا
من المطاعم فقط لكن من المناكير كلها والفواحش باسرها ٥

وفي الحديث عنه صلى الله عليه وآله وسلم رب صائم ليس له من صومه
الا الجوع والعطش ٥

محل به الى السلطان سعي به وفي الدعاء والالحاح
علينا ما حلاً مصدقاً اساس البلاغ

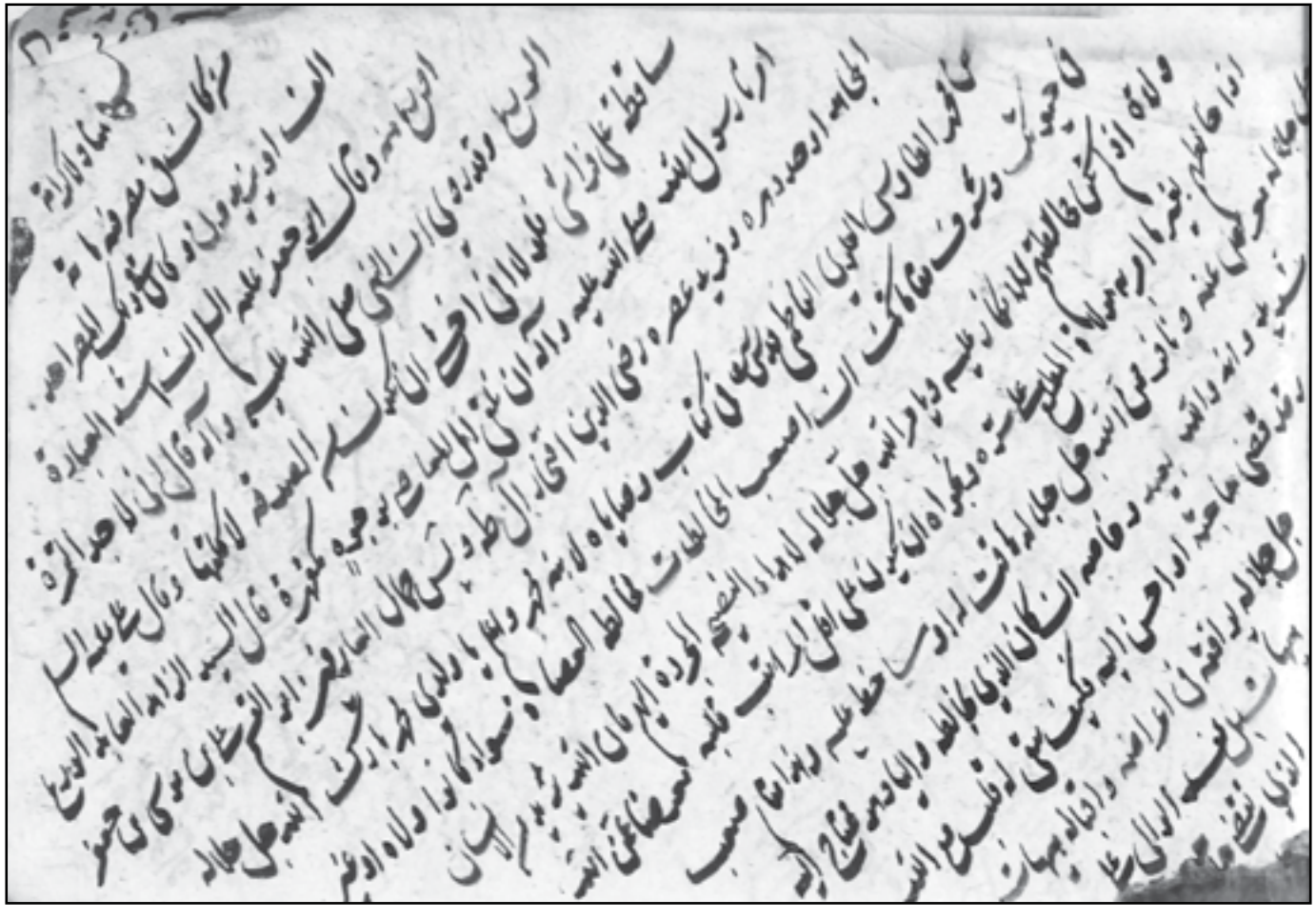
[8B]

[9A]

[9B]

[101A]

[10B]

[۱۱۸]

بسم الله الرحمن الرحیم ربنا انی اسکنت من ذریتی ای بعض
ذریتی او ذریة من ذریتی فحذف المفعول وهم اسمعیل ومن ولد منه
اعنی محمدا صلی الله علیه وآله وعلیا علیه السلم وفاطمة صلوات الله
علیها وفی ذلک توسل بهم علیهم السلم فی الدعاء لغرض الاجابة فکان ابرهیم
علیه السلم قال فی دعائه ربنا ان ضیعت اسمعیل وهاجر فقد ضیعت
محمدا وعترته بواد غیر ذی زرع یعنی وادی مکة فانها حجریة لاتنبت
عند بیتک المحرم الذی حرمت التعرض لحرمته والتهاون بحرم قدره فکان
لم یزل معظما ممنعا تهابه الجبابرة اوحرمت علی الطوفان ان یستولی علیه
ولیعلم ان من باب تطابق العوالم وادی مکة بحسب کونه حجریا غیر ذی زرع
لاینبت زرعا ولانباتا بل یجبی الیه کل الثمرات والاطعمة من سائر البلدان
والاودیة مثال وادی النشأة الآخرة اذ لاحرث فیها ولازرع اصلا
بل انما موضع حرثها ومزرعة نعیمها الدنیا منها تجبی الیها زروع بذور
السعادة وثمرات اشجار البهجة وذخیرة عیشها الدائم وقوت حیوتها
الابدیة والبیت الممنع المکرم المحرم فی بطنان حرمها مثال قبة ارض
العالم العقلی فی اقلیم قدس تلک النشأة الحقة الباقیة فلیتدبر العاقل
البصیر المستیقظ فی مرتفق جوهره ومرتزق روحه ولیتفکر فی
عاقبة امره ومعاذ اته ولیدبر زاد سفره ومصیر نفسه وما
[illegible] الله علیه توکلت والیه انیب م ح ق ختم الله له بالحسنی

[11B]

[12A]

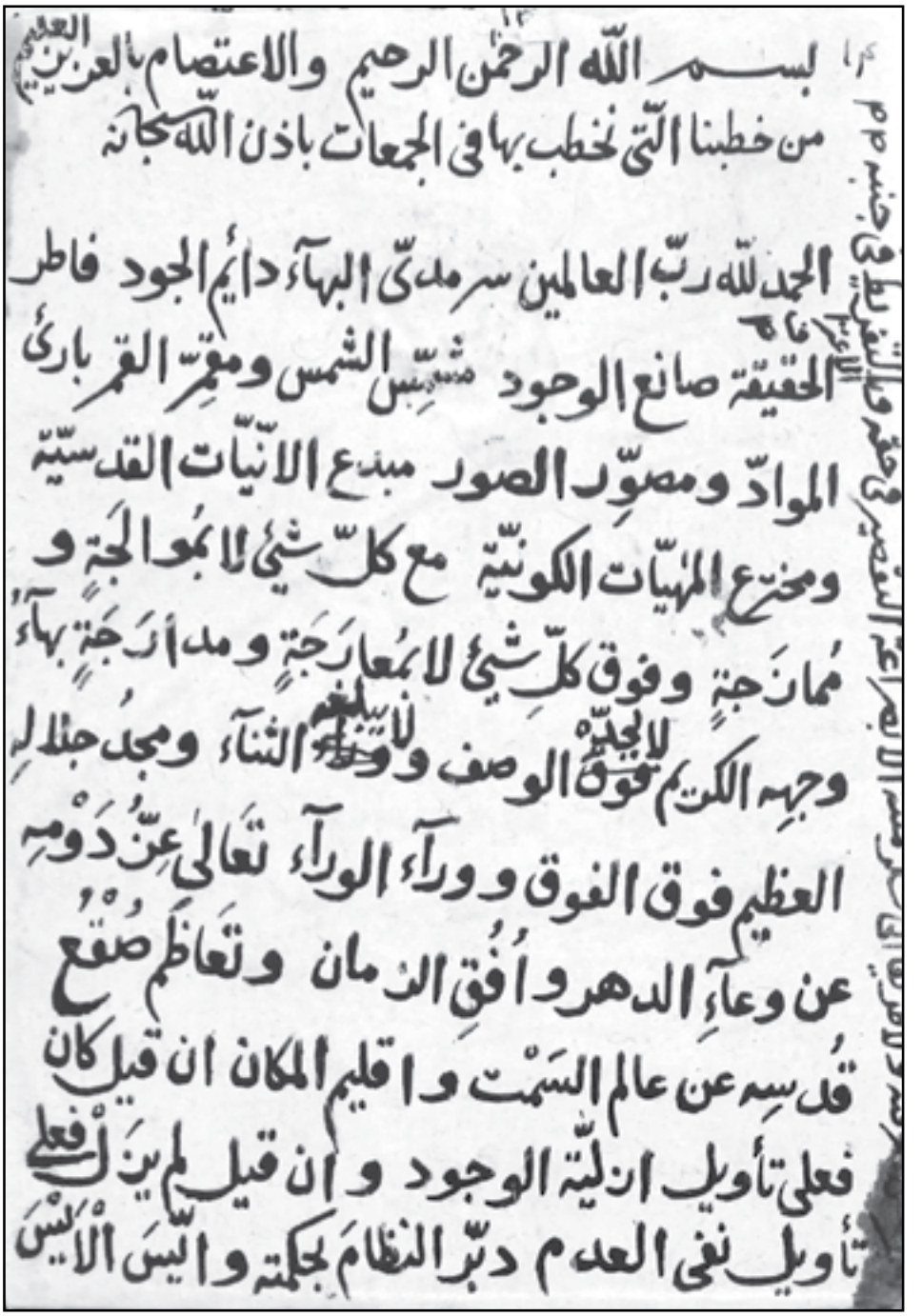

فزيّلنا بينهم ففرّقنا بينهم وقطّعنا الوصل الّتي كانت بينهم في
الدنيا قيل عين الكلمة واو لانّه من زال يزول وانّما قلبت
ياءً لانّ وزن الكلمة فيعل اي زيوَل لنا مثل بيطر فاعل اعلال
سيّد وقيل هي من زلت الشيء أزيله فعينه على هذا ياء ووزنه
وزن فعّل ونظير زيّلنا قوله ونادى اصحاب الاعراف
لانّ ما سيكون عند الله كالكائن اذ الماضي والمستقبل والحال
عنده سواسية الاقدام وما بالنسبة اليه جلّ ذكره من مضيّ
ولا استقبال ولا حاليّة بل المراد فزيّلنا ونادى وامثال ذلك
لعلّه
في وعآء الدهر م ح ق
لكلّ امّةٍ اجلٌ مقضيّ مقدّر من الله سبحانه في العلم وفي الاعيان
في وعآء الدهر الّذي هو عرش الثبات والقرار وفي افق
الزمان الّذي هو ظرف التقضّي والتجدّد ومحدّد التغيّر
والتبدّل اذا جاء اجلهم في العلم السابق وفي الوجود في
وعآء الدهر فلا يستأخرون في ظرف الزمان عن ذلك
الاجل ولا يستقدمون فيه عليه م ح ق

[12B]

[13A]

بسم الله الرحمن الرحیم والاعتصام بالعروة الوثقی
من خطبنا التی نخطب بها فی الجمعات باذن الله سبحانه

الحمد لله ربّ العالمین سرمدیّ البهآء دایم الجود فاطر
الحقیقة صانع الوجود مشمّس الشمس ومقمّر القمر بارئ
الموادّ ومصوّر الصور مبدع الانیّات القدسیّة
ومخترع المهیّات الکونیّة مع کلّ شیئ لا بمعاجة و
ممازجة وفوق کلّ شیئ لا بمعارجة ومدارجة بهآء
وجهه الکریم فوق الوصف ولا یلیق الّا بمجده الثنآء ومجد جلاله
العظیم فوق الفوق ووراء الورآء تعالی عن دومه
عن وعآء الدهر وافق الزمان وتعاظم صقع
قدسه عن عالم السمت واقلیم المکان ان قیل کان
فعلی تأویل ازلیّة الوجود وان قیل لم یزل فعلی
تأویل نفی العدم دبّر النظام بحکمته والیس الّا بیس

وأين الأين بقدرته وحيث الحيث سبحانه يعلم ما
يلج في الارض وما يخرج منها وما ينزل من السماء وما
يعرج فيها وهو معكم اينما كنتم والله بما تعملون بصير
له ملك السموات والارض والى الله ترجع الامور
يولج الليل في النهار ويولج النهار في الليل وهو عليم
بذات الصدور واشهد ان لا اله الا الله وحده
لاشريك له شهادة ارتاح بفجرها في ظلمات وحشة المرمس
وكربات نفخة الصور واستعين بروحها على دواهي
ميقات البعث واهوال يوم النشور واشهد ان
عبده ورسوله محمدا صلوات الله عليه وآله بعثه الى الورى رحمة
للعالمين وسفيره الى البرايا ذريعة ووسيلة اليه للاولين
والآخرين ابتعثه على فترة من الرسل ومجالي نور الحكمة
دامسة ومسالك فيض الرحمة طامسة فاضحت انوار
الهدى في نهار سنته الزاهرة وضاحية سيرته الباهرة

[14A]

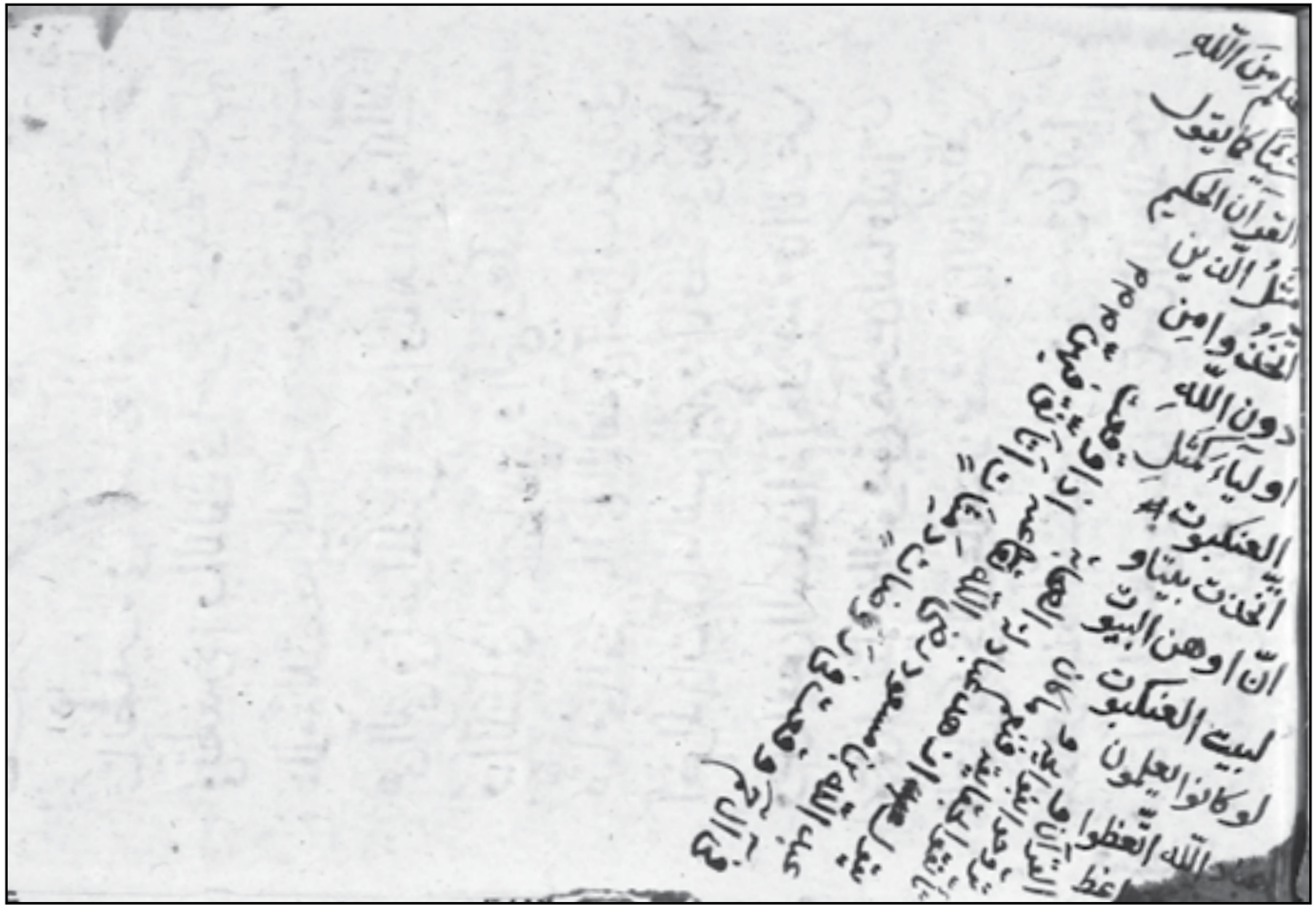
[14B]

[15A]

[15B]

[16A]

بسم الله الرحمن الرحيم

تيّا تصغير تا في الاشارة الى المؤنث كما قيل ذيّا
في تصغير ذا والالف في آخرهما مزيدة مجعولة معا
علامة للتصغير كالضمة في صدر فليس وليست
هي التي في آخر المكبّر اعني ذا وتا بدليل قولك اللذيّا
واللتيّا في تصغير الذي والتي وهكذا المبهمات
كلّها مخالفة بها اي بالالف في آخر المصغّر بل في
آخر المبهمات كلّها ما ليس بمبهم ومحافظة على بنائها
وعن بعض السلف انه اخذ تبنة من الارض
ثم قال تيّا من التوفيق خير من كذا وكذا من
العمل ذكر ذلك علامة زمخشر في الفائق يعني
مقدار هذه التبنة من التوفيق خير من كذا
وكذا من السعي ومقدار تيّا من الاخلاص
خير من كذا وكذا ونّا من العمل

[16B]

برروحها علی نوائب ما بعد الموت من الدواهی والصعوبات
ونشهد ان محمدا عبده ونجیبه ورسوله وحبیبه بعیث
رحمته وسفیر حکمته وصفوته من بریته وخیرته من خلیقته اصطنعه
عروة للمستمسکین وابتعثه رحمة للعالمین صلی الله وسلم علیه
وآله وعترته واوصیائه وحامته احفی کرائم الصلوة وسلم علیه
وعلیهم اوفی اطایب التسلیم ونستعیذ بالله من سیئات العمل وسد
وسقطات الزلل وتبعات الخطل وبه نستعین عباد الله الموقنین
وارقائه المنتجبین اوصیکم بتقوی الله فانها الزمام وبها العصام
وهی راحلة الفلاح وزاد الآخرة ومفتاح ربح التجارة ومحلاب فیض
الرحمة الا ان التقوی سنخ الایمان وعنصر الکرامة وحلیة المکرمین
ولا عاقبة الا للتقوی ولا زلفی الا للمتقین فاتقوا الله الذی انتم به
مؤمنون واتقوا الله الذی انتم الیه تحشرون عباد الله مالکم تؤمنون
بالله بالسنتکم وافواهکم وتکفرون به بسیرکم واعمالکم بئسما یأمرکم به
ایمانکم ان کنتم مؤمنین عباد الله نظفوا ارواحکم کما تنظفون اشباحکم
واغسلوا ثیابکم کما تغسلون ثیابکم وطهروا قلوبکم کما تطهرون ابدانکم

[17A]*

[17B]*

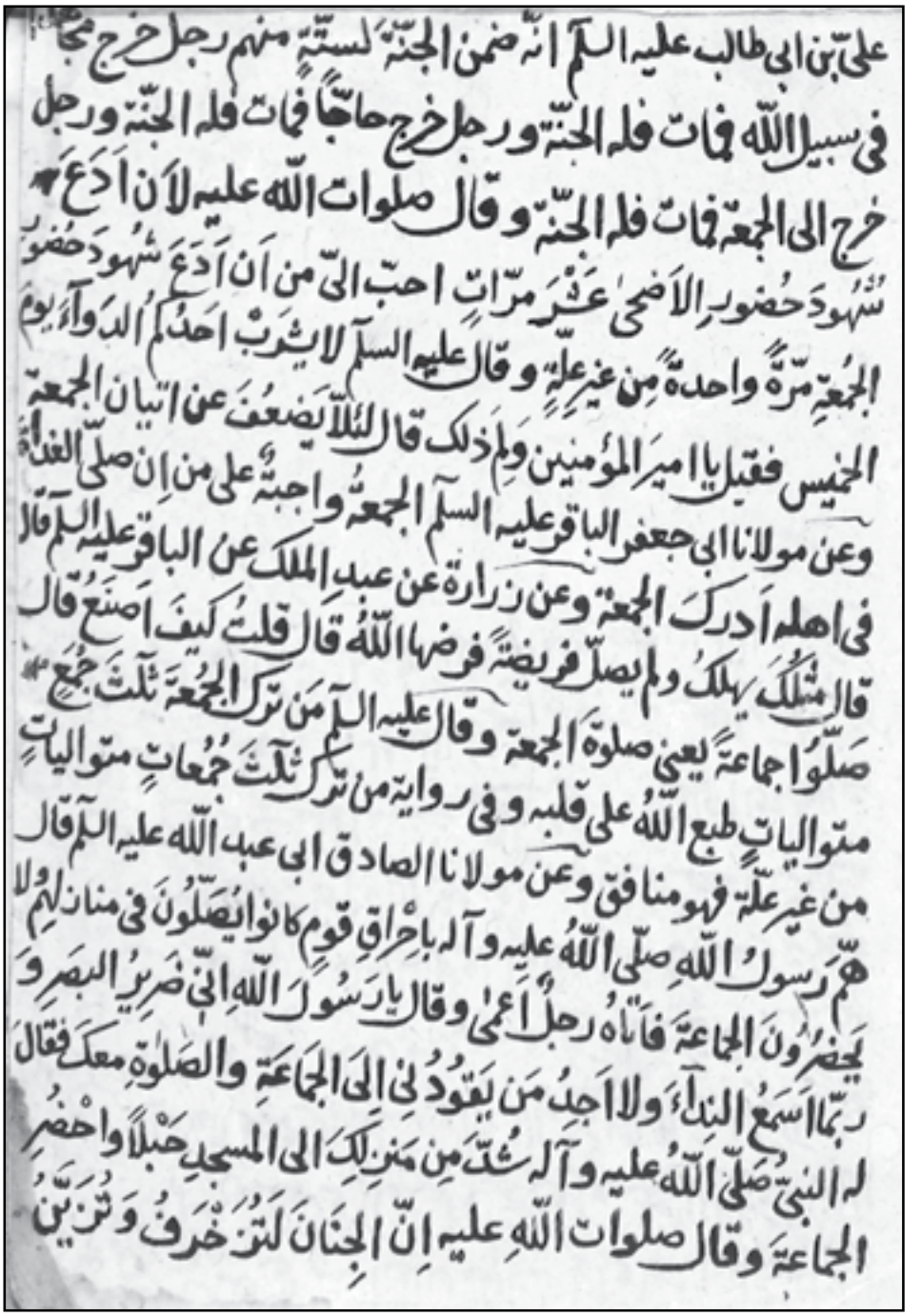

[18A]

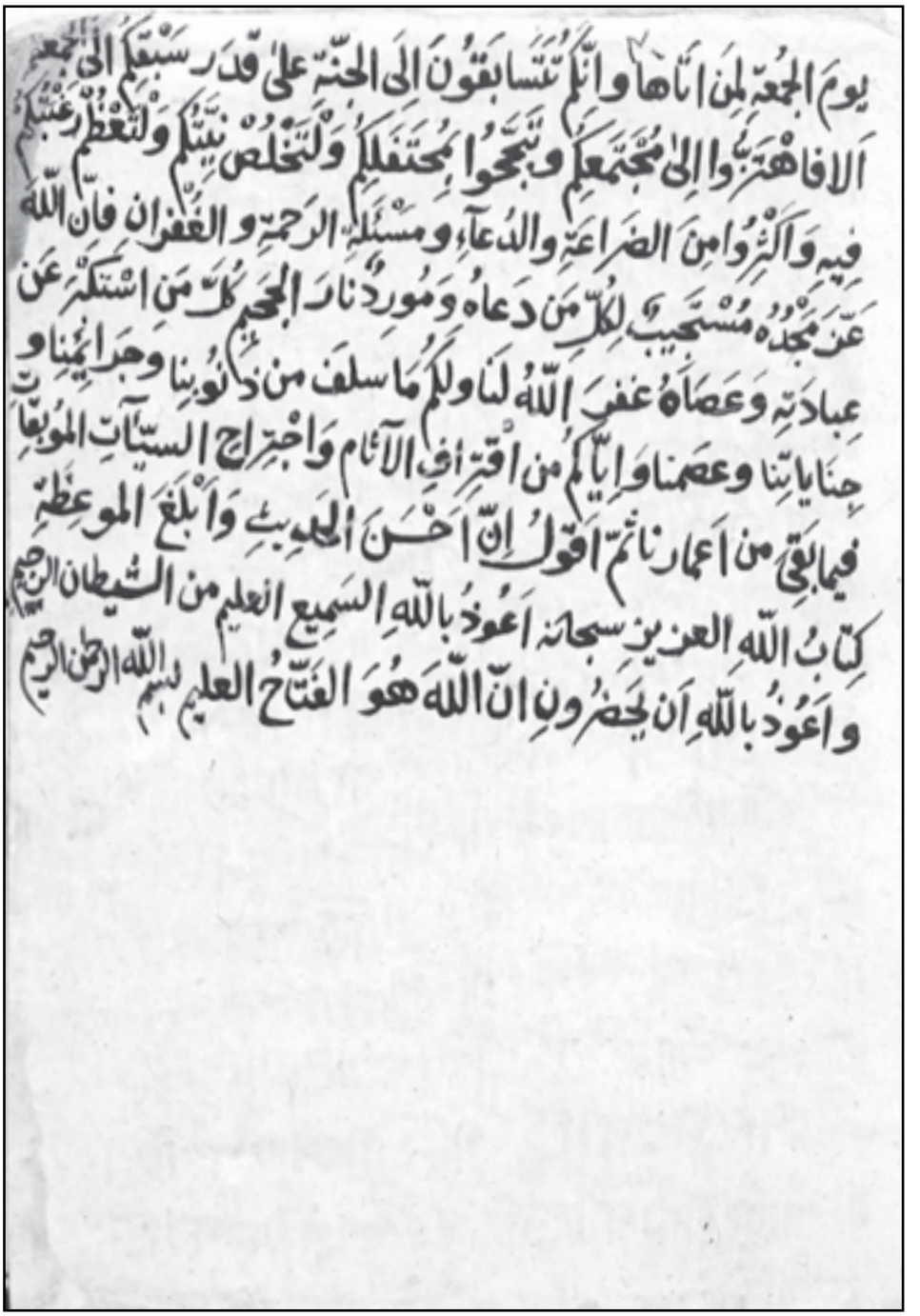

لخطبتها البيع وما في حكمه لا يعذر في ذلك الا الصبي والمرأة و
والمريض ومن كان على سفر او في نأي من معقد انعقادها اريد من
فرسخين وقد قال سيدنا رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم
الجمعة حق على كل مسلم الا اربعة وقال صلى الله عليه وآله ان الله
كتب الجمعة فريضة واجبة الى يوم القيامة وقال صلوات الله عليه وآله
من كان يؤمن بالله واليوم الآخر فعليه الجمعة يوم الجمعة وعنه صلى الله
وسلم عليه وآله انه قال في خطبته للجمعة اعلموا ان الله قد افترض عليكم الجمعة
فمن تركها في حياتي او بعد موتي وله امام استخفافا بها او جحودا لها فلا جمع
الله له شمله ولا بارك الله له في امره الا ولا صلوة له الا ولا زكوة له
الا ولا حج له الا ولا صوم له الا ولا بر له حتى يتوب وقال صلى الله
عليه وآله لقوم كانوا يصلون في منازلهم لينتهين المسجد او لاحرقن عليكم
منازلكم ونهى صلوات الله وتسليماته عليه وآله عن الكلام يوم الجمعة والامام
يخطب فمن فعل ذلك فقد لغا ومن لغا فلا جمعة له وعنه صلى الله عليه
وآله اذا خرج الامام حضرت الملائكة يستمعون الذكر وعنه انه عليه و
آله صلوات الله وتسليماته قال اذا قلت لصاحبك انصت فقد لغوت وعن مولانا سيد الاوصياء وصفوة الاصفياء امير المؤمنين

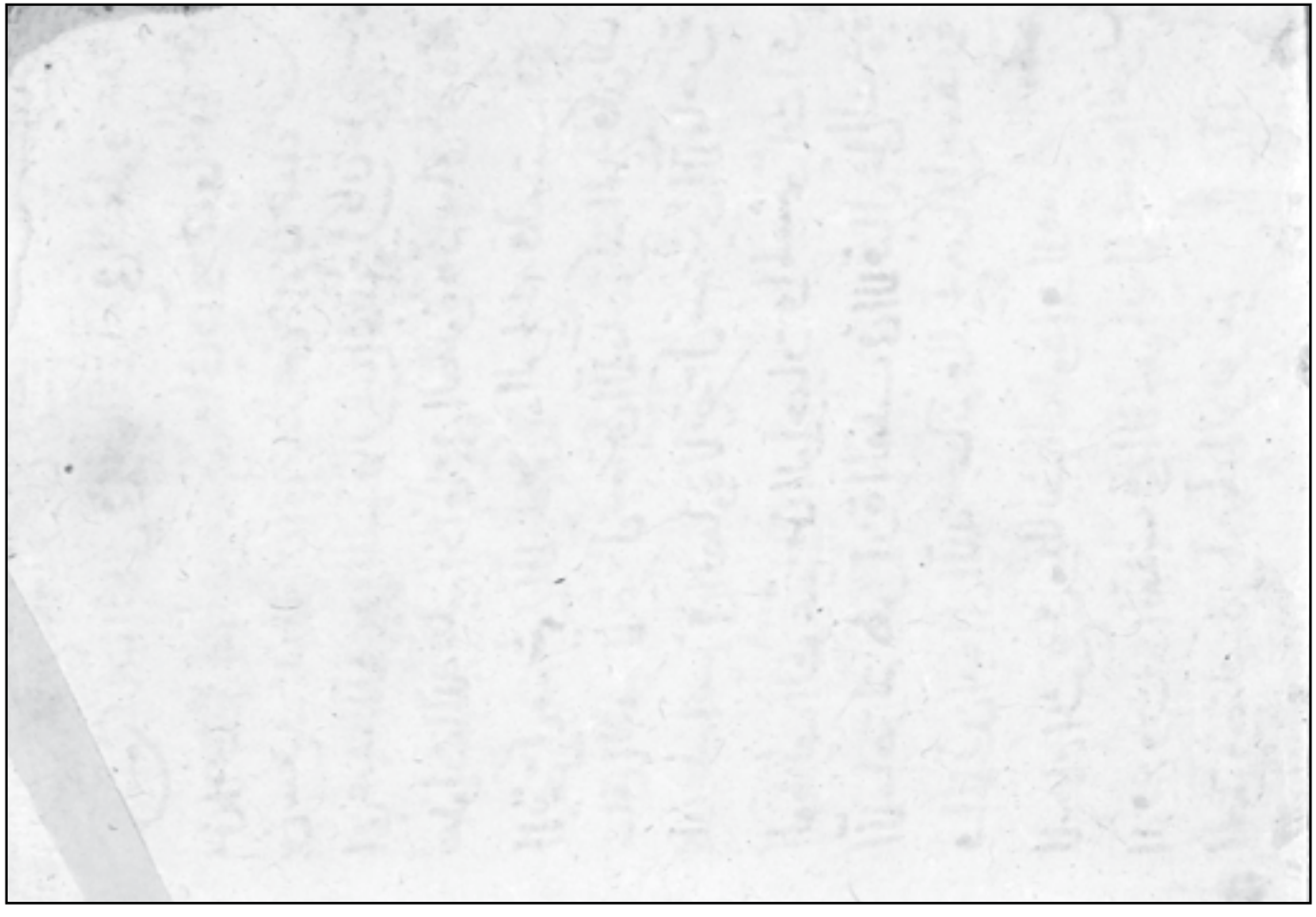
[18B]

[19A]

یوم الجمعة لمن اتاها وانتم تتسابقون الی الجنة علی قدر سبقکم الی الجمعة
الافاهتبوا الی مجتمعکم وتنحوا بمحتفلکم ولتخلص نیتکم ولتعظم رغبتکم
فیه واکثروا من الضراعة والدعاء ومسئلة الرحمة والغفران فان الله
عن مجده مستجیب لکل من دعاه ومورد نار الجحیم کل من استکبر عن
عبادته وعصاه غفر الله لنا ولکم ما سلف من ذنوبنا وجرائمنا و
خنایاتنا وعصمنا وایاکم من اقتراف الآثام واجتراح السیآت الموبقات
فیما بقی من اعمارنا ثم اقول ان احسن الحدیث وابلغ الموعظة
کتاب الله العزیز سبحانه اعوذ بالله السمیع العلیم من الشیطان الرجیم
واعوذ بالله ان یحضرون ان الله هو الفتاح العلیم بسم الله الرحمن الرحیم

[19B]

[20A]

بیاض فوائد پراکنده و خطبه‌های جمعه و اعیاد

٢١ بسم الله الرحمن الرحيم
من كتاب الكافي في باب الخشوع في الصلوة عدة
من اصحابنا عن احمد بن محمد و ابي داود جميعا عن الحسين
بن سعيد عن علي بن ابي حمزة عن جهم بن حميد عن
ابي عبد الله عليه السلم قال كان ابي يقول كان علي بن الحسين
صلوات الله عليه اذا قام في الصلوة كانه ساق شجرة لا
لا يتحرك منه شيء الا ما حركته الريح قلت فكيف
ساق الشجرة لا يتحرك منه شيء الا ما حركته الريح فكذلك
كان عليه السلم في الصلوة لا يتحرك منه شيء الا ما حركته
الوظائف الشرعية من الواجبات و المستحبات او
الا ما حركته هن ازة القلب في الاقبال على الصلوة
و الانجذاب الى الله سبحانه فالريح هنا كاستعارة
لاحكام الشرع في وظائف الصلوة او لاهتزاز القلب
الروع ونشاط القلب في الانجذاب الى صقع النور
الحق وجناب كبريآء بهآء الربوبية م ح ق

[20B]

[21A]

بیاض فوائد پراکنده و خطبه‌های جمعه و اعیاد

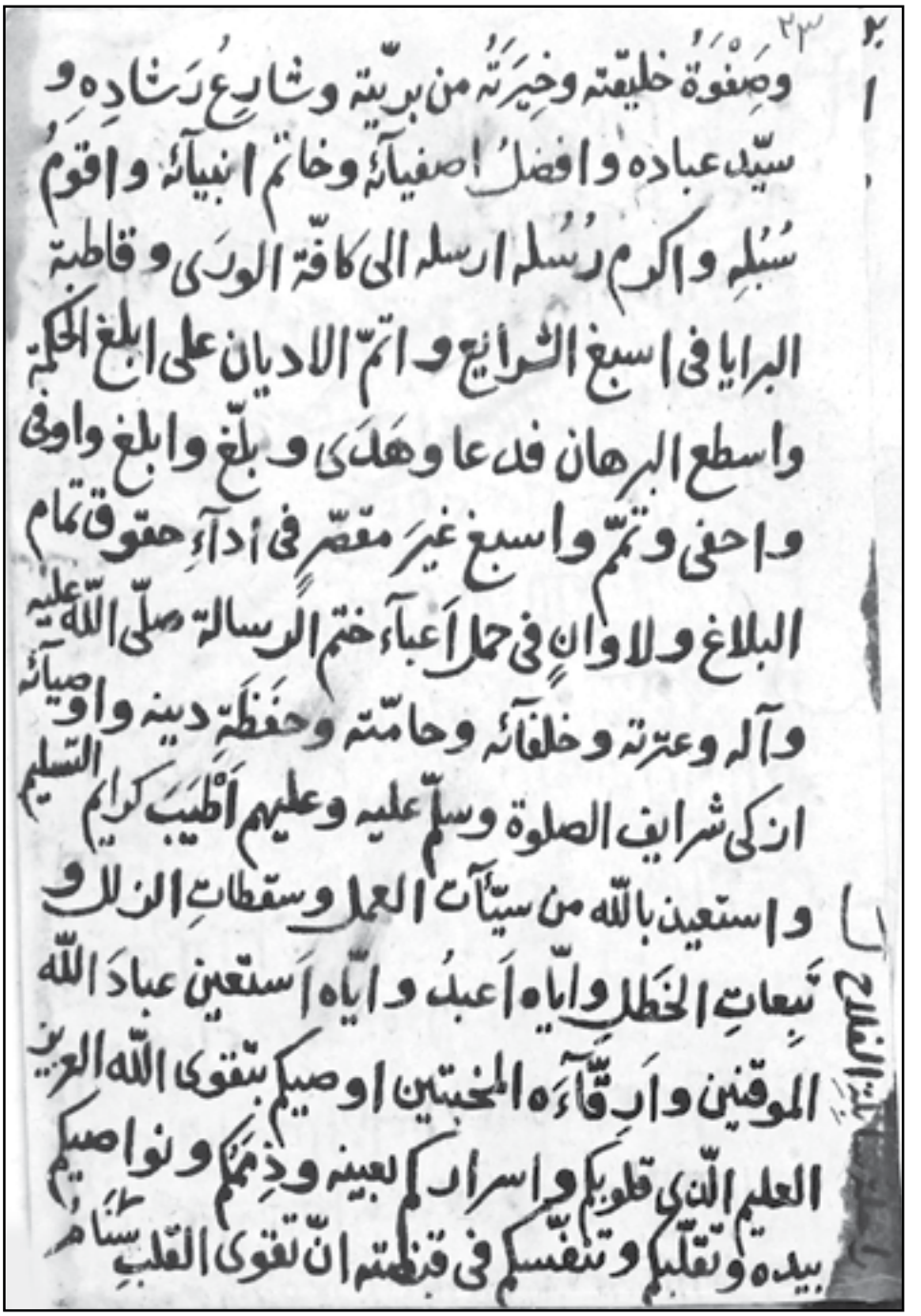
بسم الله الرحمن الرحیم والاعتصام بالعزیز العلیم
الحمد لله اوّل الاوّلین لابتعاور ازمنة ودهور وآخر
الآخرین لابتکاور ادوار وعصور الظاهر المعروف
لابمشاهدة ومعاینة المتمجّد المتقدّس عن مقارنة الخلق
من غیر مباعدة ومباینة القدّوس المتعزّز لابمائیّة
ومائیّة الفرد المتعتق لابائیّة کیفیّة المفیض الفعّال
لایعتریه شوب لغوب ومتعبة الخلّاق الفیّاض لاتزدریه
نُوب اعیاء ومنصبة منوّر الانوار العقلیّة والحسیّة
بالقدرة القیّومیّة الوجوبیّة ومقدّر الادوار القمریّة
والشمسیّة بالحکمة البالغة الدیمومیّة الربوبیّة سبحانه
من بهیّ بهاء کلّ نور باشعّة نوره وعزّ سلطانه
من قویّ قهر سطیع کلّ ضوء بشعاع ظهوره خلق جبلّات
الخلایق وطبایع الارکان بقدرته ومشیّته واستعبد

[21B]

رقاب الارباب و اعناق الجبابرة بلبرایته و عصمه
سادَ العظماءَ بفضله وجوده و اخذ بالنواصی
و الاقدام بعزّه ومجده اسکن الدنیا اُمماً من خلقه
و ابتعث الیهم رُسلاً من عباده رحمةً لهم و امتناناً علیهم
لیکشفوا العقول عن الغطاء و یُنیروا ما علی بصائرهم
من الخفاء اَحمَدُه الی نفسه کما استحمدَ الی خلقه جعل
لکلّ شیئ قدرًا و لکلّ قدرٍ اجلاً و لکلّ اجلٍ کتاباً و
نشهد ان لا اله الّا الله وحدَه لاشریک له شهادةً
یُقتَدی بها فی اخلاص دین التوحید و التفرید و یُسار
علی سیرتها فی امحاض سنّة التقدیس و التمجید شهادةً
یُستضاءُ بضوءها فی دیاجیر الظلام و یُستعان بروحها
علی دواهی ما بعد الحِمام و نشهد انّ عبدَه الکریمَ
و رسولَه القویمَ محمّداً سَفیرُ حکمته و بَعیثُ رحمته
سلم

[22A]

وصفوته خليقته وخيرته من بريته وشارع رشاده و
سيد عباده وافضل اصفيائه وخاتم انبيائه واقوم
سبله واكرم رسله ارسله الى كافة الورى و قاطبة
البرايا في اسبغ الشرايع واتم الاديان على ابلغ الحكمة
واسطع البرهان فدعا وهدى و بلغ وابلغ واوفى
واحنى وتمم واسبغ غير مقصر في اداء حقوق تمام
البلاغ ولا وان في حمل اعباء ختم الرسالة صلى الله عليه
وآله وعترته وخلفائه وحامته وحفظة دينه واوصيائه
ازكى شرايف الصلوة وسلم عليه وعليهم اطيب كرايم التسليم
واستعيذ بالله من سيآت العمل وسقطات الزلل و
تبعات الخطل واياه اعبد واياه استعين عباد الله
الموقنين واراقاءه المختبين اوصيكم بتقوى الله العزيز
العليم الذي قلوبكم واسراركم لعينه وذممكم ونواصيكم
بيده وتقلبكم وتنفسكم في قبضته ان تقوى القلب سنام

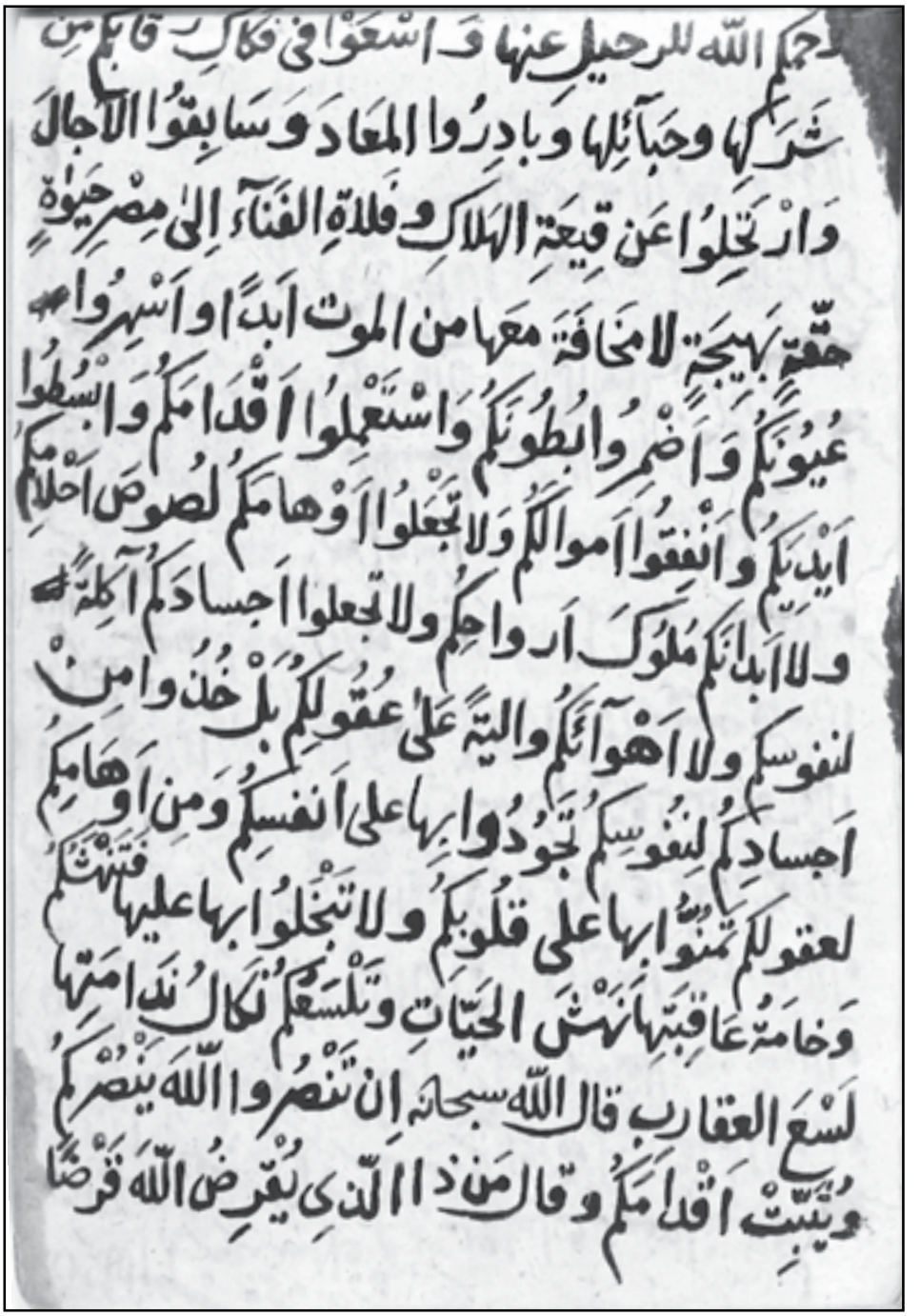
راحلة الفلاح وزاد سبيل الآخرة ومجلاب فيض
النور ومفتاح باب الرحمة الا فاتقوا الله ربكم وهابوه
واخشوه وخافوه واطيعوا في رحمته وراقبوه وارغبوا
في رأفته وراهبوه عباد الله من خاف الله خاف منه كل
شيء ومن لم يخف الله اخافه الله من كل شيء فو رب السماء
والارض لو اجتمعت امم قبائل الخلق وزمر عوالم الوجود
على ان ينفعوكم ما نفعوكم الا بشيء كتبه الله تعالى لكم ولو اجتمعوا
على ان يضروكم لم يضروكم الا بشيء كتبه الله سبحانه عليكم الا
فلوذوا برحمة الله واعتصموا بحبل الله واستعينوا بحول الله
واستغيثوا بقوة الله وكلوا اموركم كلها الى فضل الله واعلموا
ان استغاثة مخلوق بمخلوق مثلها مثل استغاثة
مسجون بمسجون واستنصار مألوه من مألوه وزانه
وزان استبصار مكفوف من مكفوف الا واستيقنوا ان
من امل غير فضل الله ومعروفه او وثق باعانة احد

[23A]

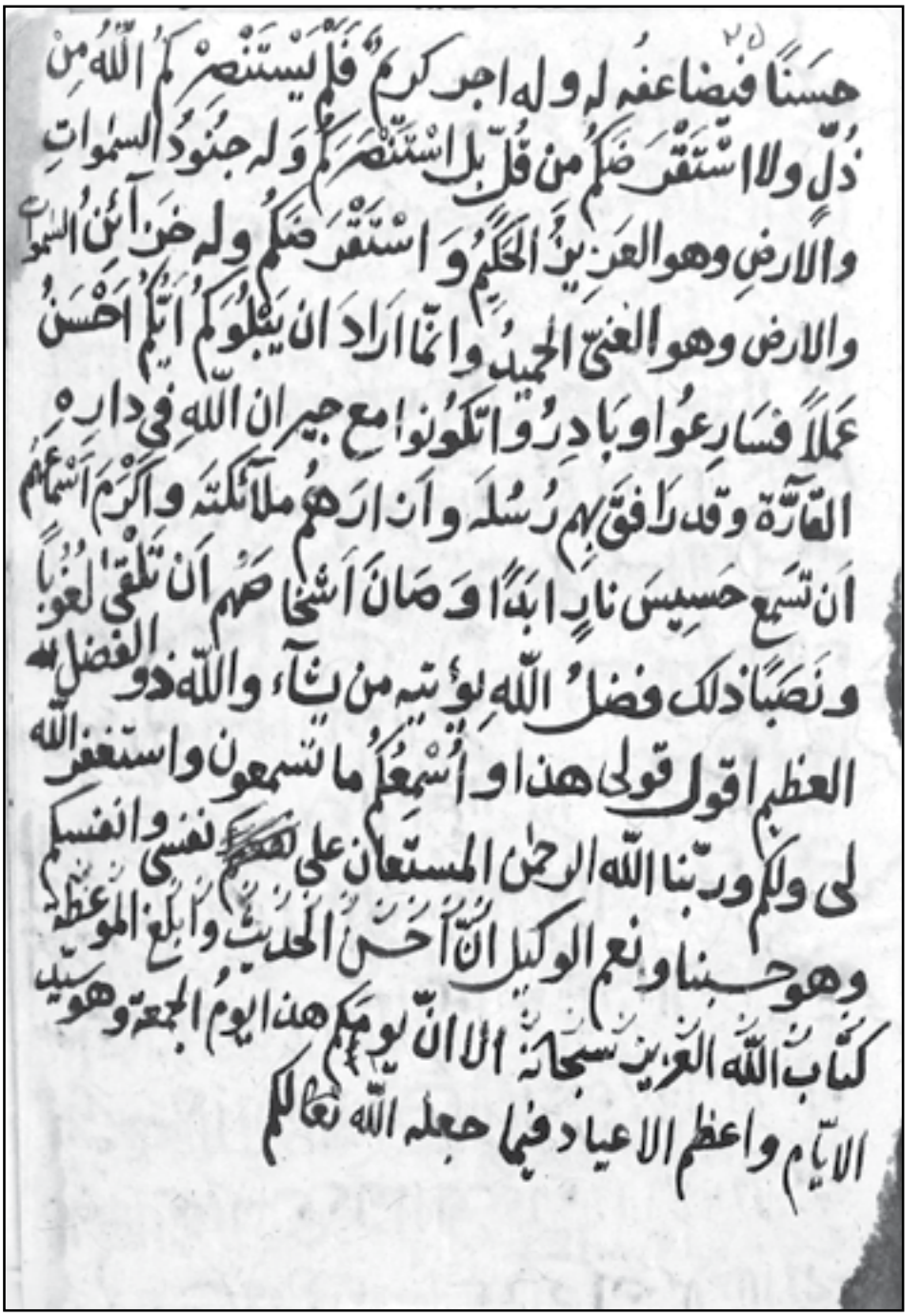
من دون الله ورحمته فانّما مثل اهله وثقته كمثل رماد
استدّت به الريح في يوم عاصف ثمّ اعلموا انّ الدنيا
بلقعة هجعة وموتان ولقيعة تلعبة وغرور فلا
تتخذوها دار قرار ومحلّ استيطان بل اتخذوها دار
بلغة ومنزل قلعة ومرحل عمل وموضع تزوّد ولا
تركنوا اليها ركون من اخلد بن هرتها اللعابة
ونضرتها التلعابة وانّ الآخرة دار يقظة وحيوان
واقليم بهجة وسرور وايم الله انّها لهي الدار الحقّة
القارّة الخالدة الثابتة الباهجة الّتي قد اصطنعها الله لنفسه وجعلها حرم قدسه ومستقرّ نوره وحريم بهائه
ظلّها عرشه ونورها بهجته وزوّارها ملائكته ورفقاؤها
انبياؤه ورسله الا فكونوا في هذه الدار الكاذبة
اللاعبة الداثرة الخادعة بمعتبر من تصاريف مصائبها
ومساقمها وتداوير سرّائها وضرّائها واستعدّوا

[23B]

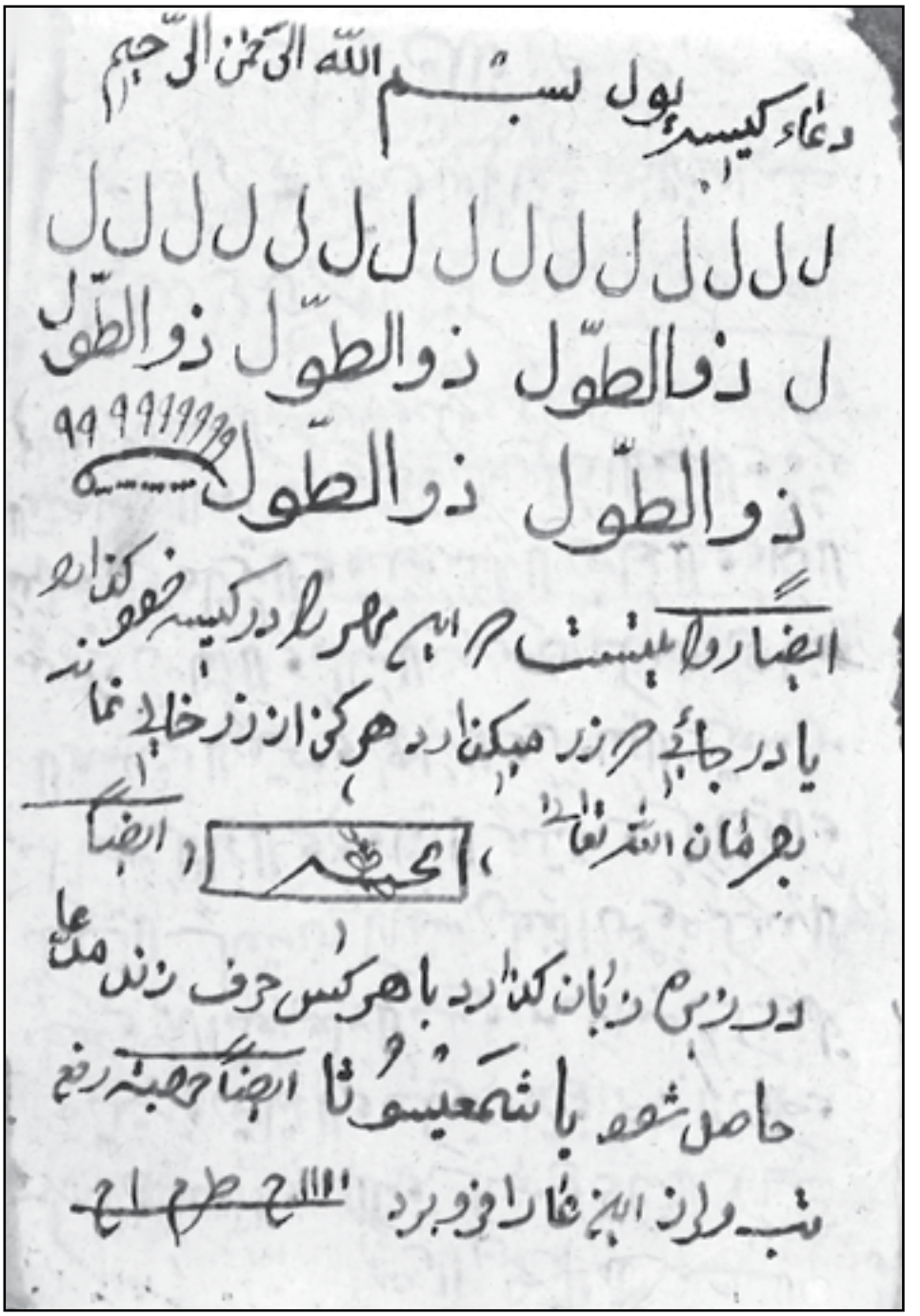
رحمكم الله للرحيل عنها و اسعوا في فكاك رقابكم من
شركها وحبائلها وبادروا المعاد وسابقوا الآجال
وارتحلوا عن قيعة الهلاك وفلاة الفناء إلى مصر حيوة
حقة بهيجة لا مخافة معها من الموت ابدا واسهروا
عيونكم واضمروا بطونكم واستعملوا اقدامكم وابسطوا
ايديكم وانفقوا اموالكم ولا تبخلوا اوهامكم لصوص احلامكم
ولا ابدانكم ملوك ارواحكم ولا تجعلوا اجسادكم آكلة
لنفوسكم ولا اهوائكم والية على عقولكم بل خذوا من
اجسادكم لنفوسكم تجودوا بها على انفسكم ومن اوهامكم
لعقولكم تمنوا بها على قلوبكم ولا تبخلوا بها عليها فتندموا
وخامة عاقبتها نهش الحيات وتلسعكم لكال ندامتها
لسع العقارب قال الله سبحانه ان تنصروا الله ينصركم
ويثبت اقدامكم وقال من ذا الذي يقرض الله قرضا

[24A]

حسنًا فیضاعفه له و له اجر کریم ۞ فلم یستنصرکم الله من
ذل ولا استقرضکم من قل بل استنصرکم و له جنود السموات
والارض وهو العزیز الحکیم و استقرضکم وله خزائن السموات
والارض وهو الغنی الحمید وانما اراد ان یبلوکم ایکم احسن
عملاً فسارعوا وبادروا وتکونوا مع جیران الله فی داره
العزة وقد رافق بهم رسله وان ارهم ملائکته واکرم اسماعهم
ان تسمع حسیس نارٍ ابدًا وصان اشخاصهم ان تلقی لغوبًا
ونصبًا ذلک فضل الله یؤتیه من یشآء والله ذو الفضل
العظیم اقول قولی هذا و اسمعکم ما تسمعون واستغفر الله
لی ولکم وربنا الله الرحمن المستعان علی ما تصفون نفسی وانفسکم
وهو حسبنا ونعم الوکیل ان احسن الحدیث وابلغ الموعظة
کتاب الله العزیز سبحانه الا ان یومکم هذا یوم الجمعة وهو سید
الایام واعظم الاعیاد فیما جعله الله تعالی لکم

[24B]

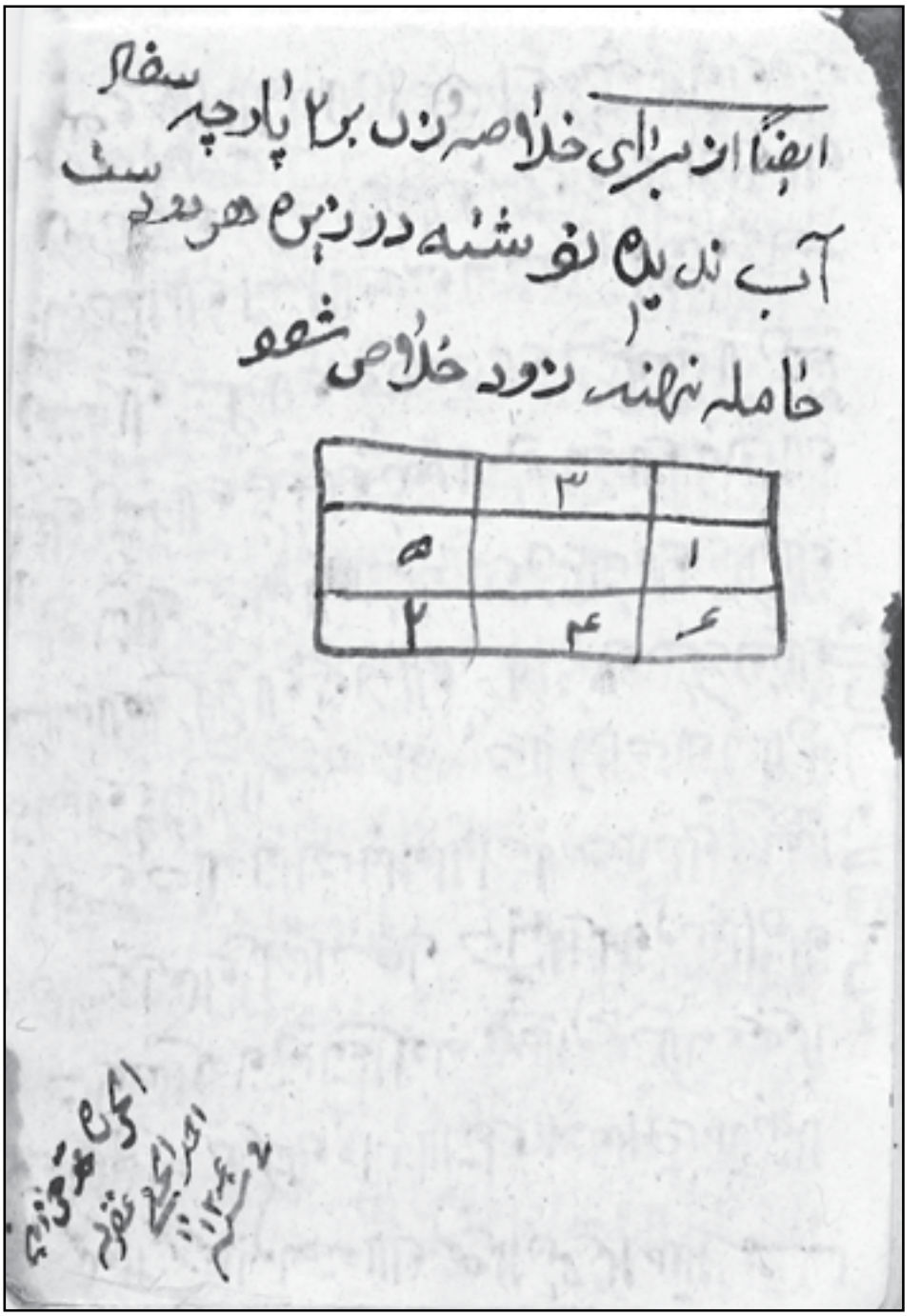

دعاء کیسہ پول بسم اللہ الرحمن الرحیم

ل ل ل

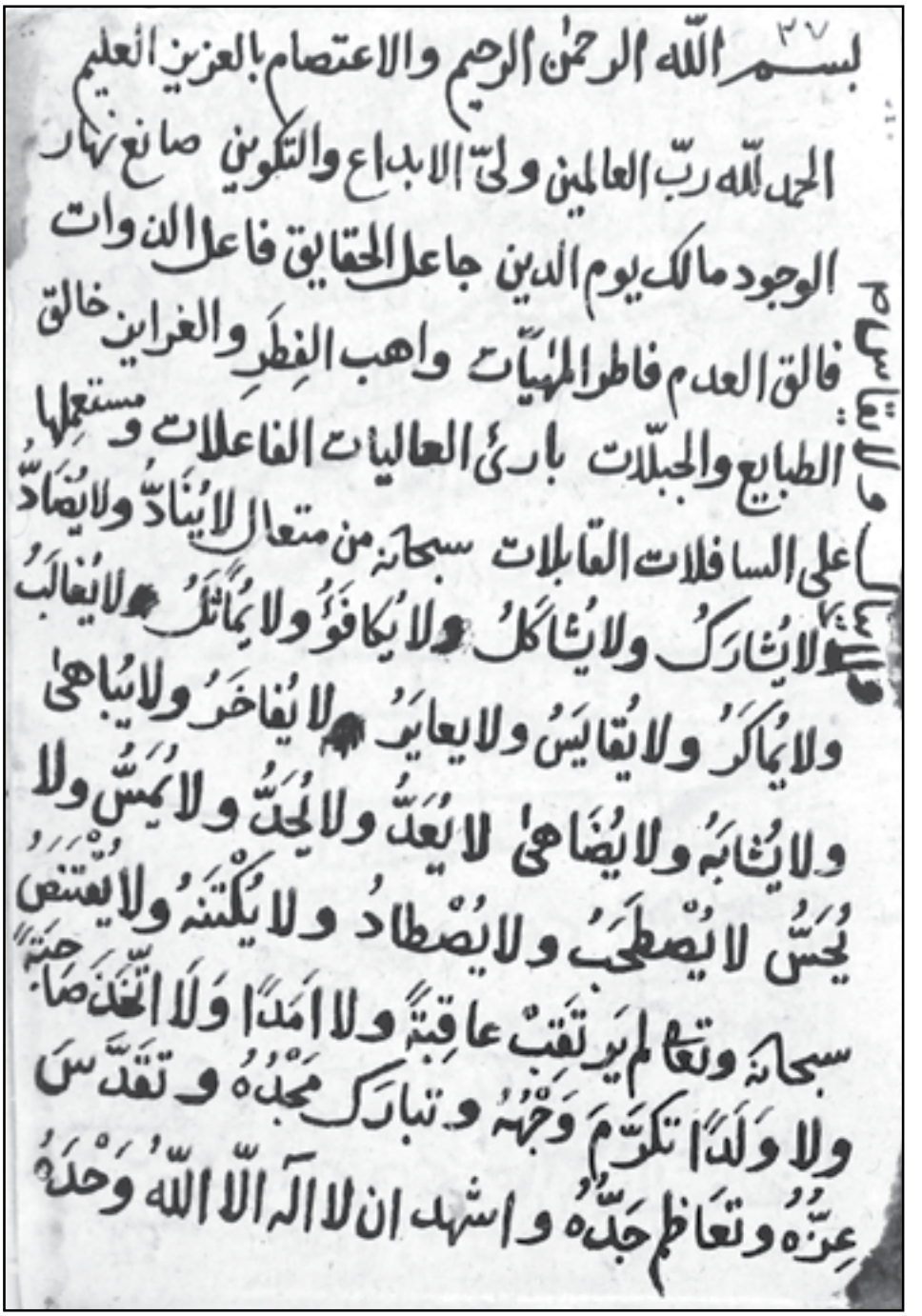

بسم الله الرحمن الرحیم
سبحانک لاتُنادّ فی مجدک وملکک ولاتُضادّ فی تدبیرک
وحکمک لاتُماسّ فی تمام قربک ولاتُحاسّ فی شدّة
ظهورک سبحانک من قریبٍ لایَبلغه بُعدُ الهمم ومحیطٍ
لایُدرِکه غَوصُ الفِطَن سبحانک من متعالٍ لایُشارَک
ولایُشاکَل ومقتدِرٍ لایُقاوَم ولایُماثَل سبحانک
من متعزّزٍ لایُفاخَر ولایُباهیٰ ومتمجّدٍ لایُثابَه ولا
یُضاهیٰ سبحانک من عزیزٍ لایُنالُ ولایُقاسُ ومهیمنٍ
لایُکادُ ولایُحاسُ لایُکتَنَهُ مَجدُهُ ولایُرتادُ ولایُضطهَدُ
عِزُّهُ ولایُصطادُ لم یرتقب عاقبةً ولا امدًا وما اتّخذ صاحبةً ولا
ولدا سبحانک وبحمدک تکرّمت وجهک وتبارک مجدک وتقدّس عزّک وتعاظم

ایضًا هرکرا چشم درد کند این حروف را در پیش
چشم او نهند شفا یابد ص ص ص ص ص
ص ص ص فلك یا ملك

[25B]

[26A]

بسم الله الرحمن الرحیم والاعتصام بالعزیز العلیم
الحمد لله ربّ العالمین ولیّ الابداع والتکوین صانع نهار
الوجود مالک یوم الدین جاعل الحقایق فاعل الذوات
فالق العدم فاطر المهیّات واهب الفِطَر والغرایز خالق
الطبایع والجبلّات بارئ العالیات الفاعلات ومستعملها
علی السافلات القابلات سبحانه من متعال لا یُنادّ ولا یُضادّ
ولا یُشارک ولا یُشاکل ولا یکافؤ ولا یُماثل ولا یُغالب
ولا یُماکر ولا یُقایس ولا یعایر لا یُفاخر ولا یُباهی
ولا یُثابه ولا یُضاهی لا یُعَدّ ولا یُحَدّ ولا یُمَسّ ولا
یُحَسّ لا یُصطَحَب ولا یُصطاد ولا یُکتنه ولا یُقتنص
سبحانه وتعالم یرتقب عاقبةً ولا امدًا ولا اتخذ صاحبةً
ولا ولدًا تکرّم وجهه وتبارک مجده وتقدّس
عزّه وتعاظم جدّه واشهد ان لا اله الّا الله وحده

[26B]

لاشریک له یُسارُ مَسیرَها فی محجّة الدین و یُستنّ
بسُنّتها فی شریعة الیقین و اُقِرُّ لعزّ ربوبیّته بذلّ
المربوبیّة و اَدین لسلطان الوهیّته باختضاع العبودیّة
و اشهد انّ خیرة البریّة و صفوة الخلیقة محمّداً عبدُه
المُقرَّمُ و رسولُه المُکرَّم و سفیرُه الحبیب و بعیثُه النجیب
ابتعثه باباً لرحمته و مفتاحاً لوحیه و منهاجاً لسبیله و
مصباحاً لدینه علی حین فترةٍ من الرسل و هَدْأةٍ من الحکمة
و عُرامٍ من السفالة و لزامٍ من الجهالة و کفرٍ بالبعث و
انکارٍ للوعد و ضلالٍ عن الحقّ و نکوبٍ عن الطریق ارسله
الی اُمَم الخلق و شعوب القبائل اجمعین رحمةً للعالمین و امتناناً
علی العالمین علی سبیلِ اَمَمٍ و طریقِ جَدَدٍ و فَصْلِ حکمٍ
و قولِ رَشَدٍ بکتابٍ و سُنّةٍ سانّةٍ و شِرْعةٍ شارعةٍ بکتابٍ کریم
و نورٍ مبینٍ قد فصّل آیاته و احکم بیّناته و جعل منارَه من
الحقّ علماً لایاته الباطل من بین یدیه و لا من خلفه تنزیلاً

[27A]

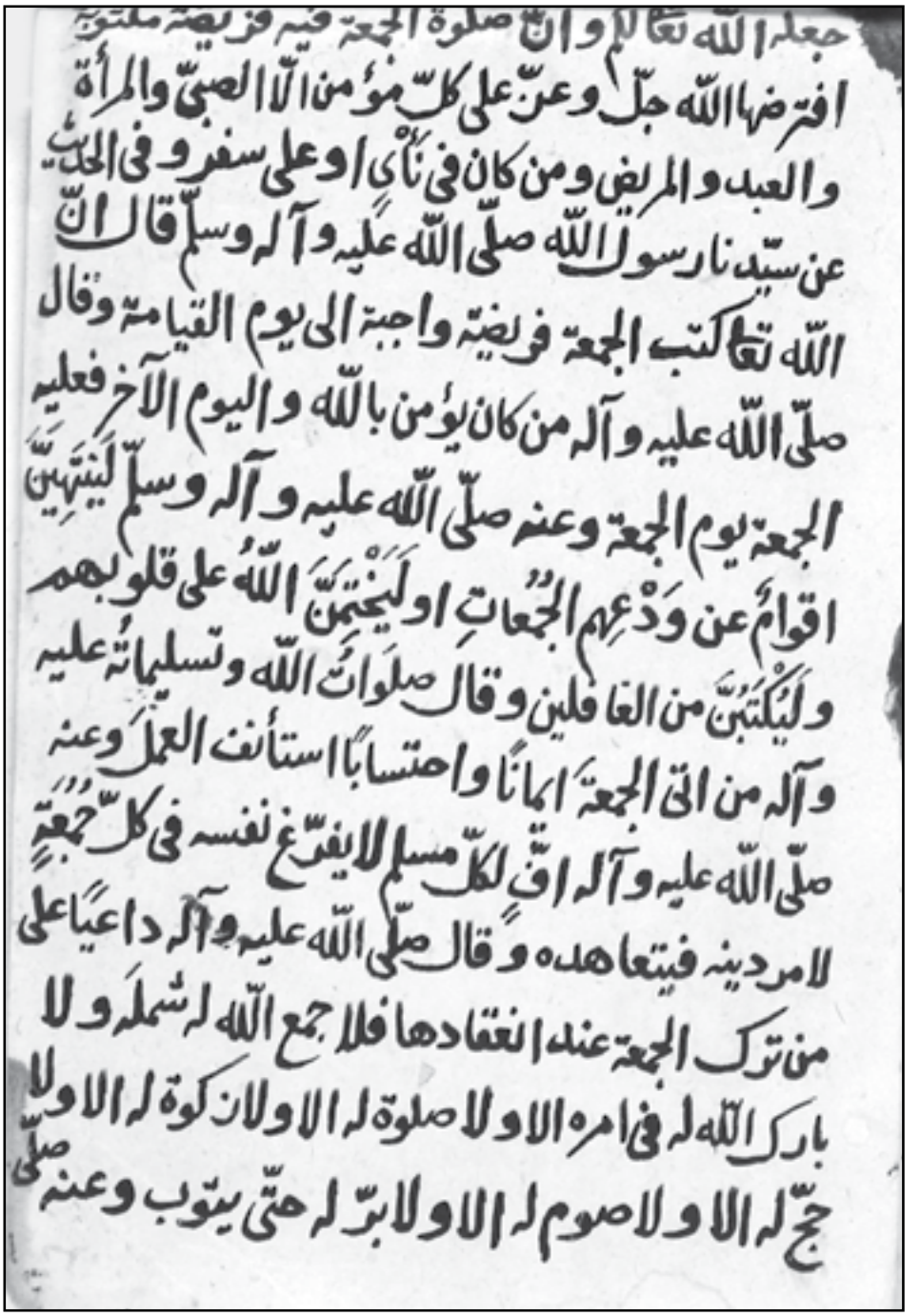
[27B]

[28A]

[28B]

جعله الله تعالی و ان صلوة الجمعة فیه فریضة ملتوبة
افترضها الله جل وعز علی کل مؤمن الا الصبی والمرأة
والعبد والمریض ومن کان فی نای او علی سفر وفی الحدیث
عن سیدنا رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم قال ان
الله تعالی کتب الجمعة فریضة واجبة الی یوم القیامة وقال
صلی الله علیه وآله من کان یؤمن بالله والیوم الآخر فعلیه
الجمعة یوم الجمعة وعنه صلی الله علیه وآله وسلم لینتهین
اقوام عن ودعهم الجمعات او لیختمن الله علی قلوبهم
ولیکتبن من الغافلین وقال صلوات الله وتسلیماته علیه
وآله من اتی الجمعة ایمانا واحتسابا استانف العمل وعنه
صلی الله علیه وآله ان لکل مسلم لافیغ نفسه فی کل جمعة
لامر دینه فیتعاهده وقال صلی الله علیه وآله داعیا علی
من ترک الجمعة عند انعقادها فلا جمع الله له شمله ولا
بارک الله له فی امره الا ولا صلوة له الا ولا زکوة له الا ولا
حج له الا ولا صوم له الا ولا بر له حتی یتوب وعنه صلی

[29A]

[29B]

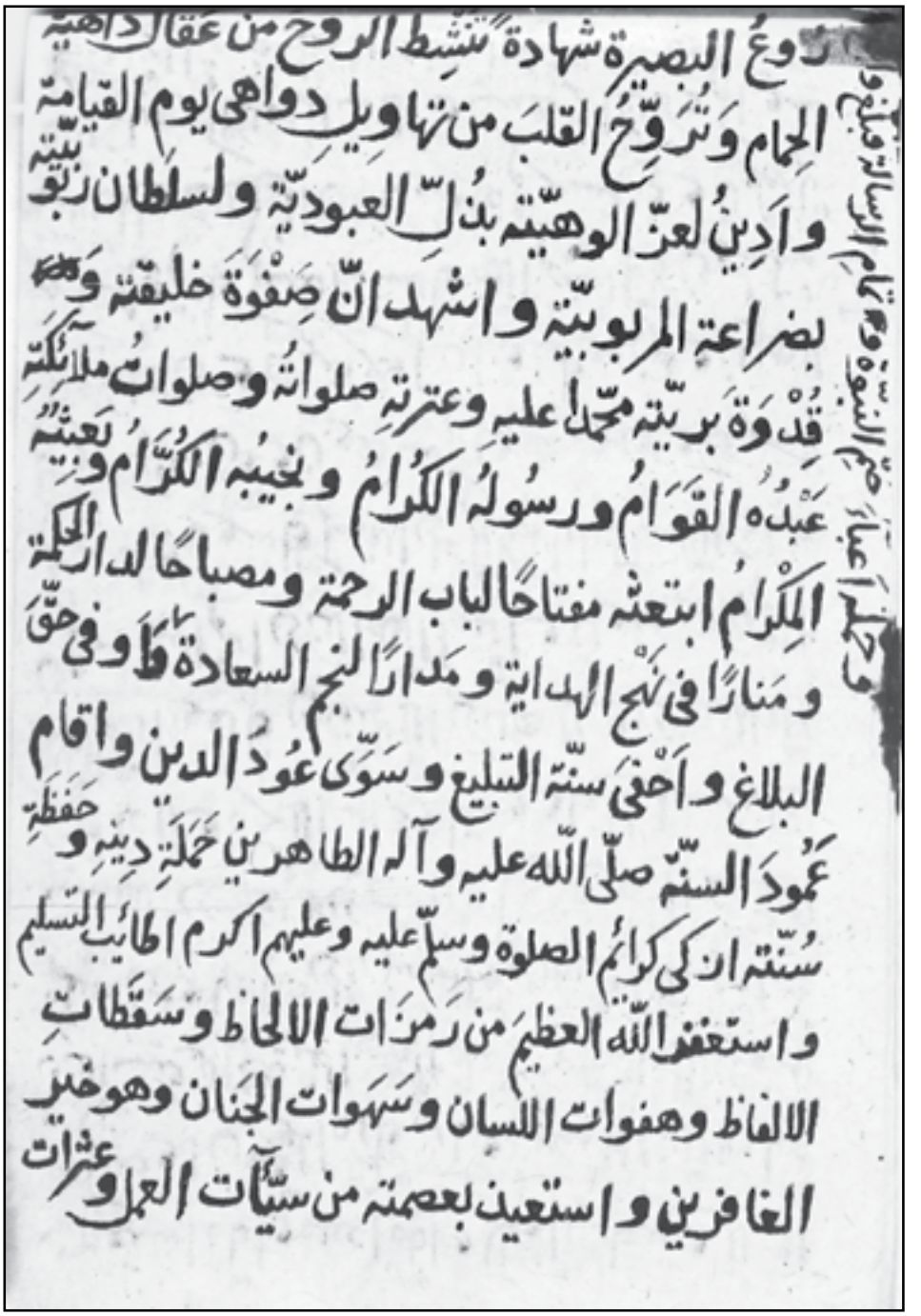

[30A]

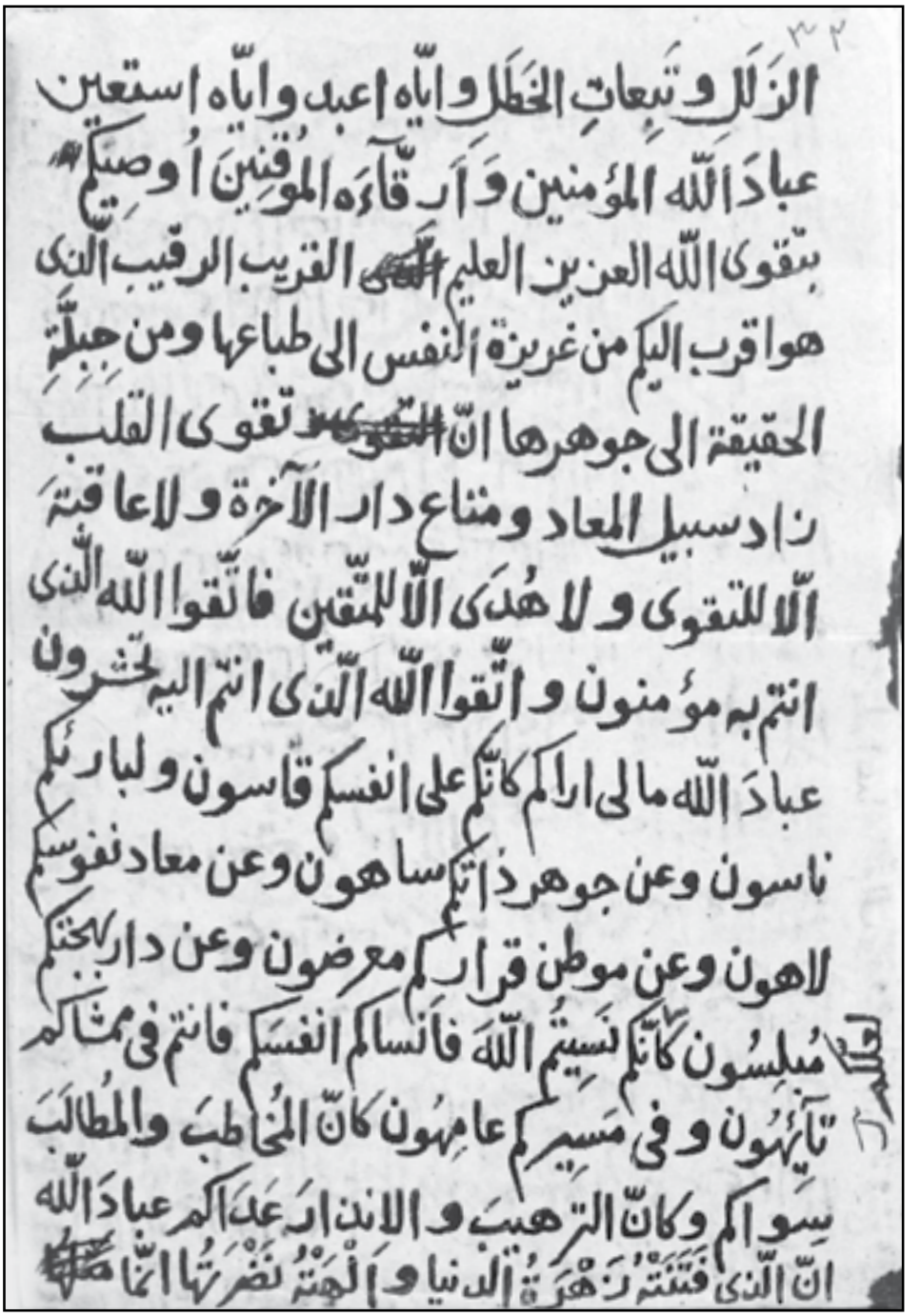

بسم الله الرحمن الرحیم و الاعتصام بالعزیز العلیم
الحمد لله ربّ العالمین فعّال الذوات فیّاض الوجودات
خلّاق الکائنات و المبدعات قیّوم الارضین و السماوات
صانع المساء و الصباح جاعل الظلمات و النور فالق
صبح الوجود مالک یوم النشور مخرج الایس من
کتم اللیس و مقیم الفعل علی متن القوّة صابغ ثوب الشفق
و قمیص الصبح بقوّة الصُنع و صِبغ الابداع و من احسن
من الله صِبغة سبحانه من متمجّد تعالی بمجده عن مشاکلة
الاشباه و الانداد و متعزّز تقدّس بعزّه عن معارضة
الاکفاء و الاضداد سبحانه من متعالٍ دانٍ من کلّ شیء
عبدٍ فی علوّه و متدانٍ علا عن کلّ شیءٍ فی علوّه دنوّه
سبحانه من علیّ ما اعلاه و بهیّ ما ابهاه و عظیم ما اعظمه
و رحیم ما ارحمه و اشهد ان لا آله الّا الله وحده لا شریک له
شهادة تشعّ بضوءها کوّة العقل و یستضیء بنورها

[30B]

[31A]

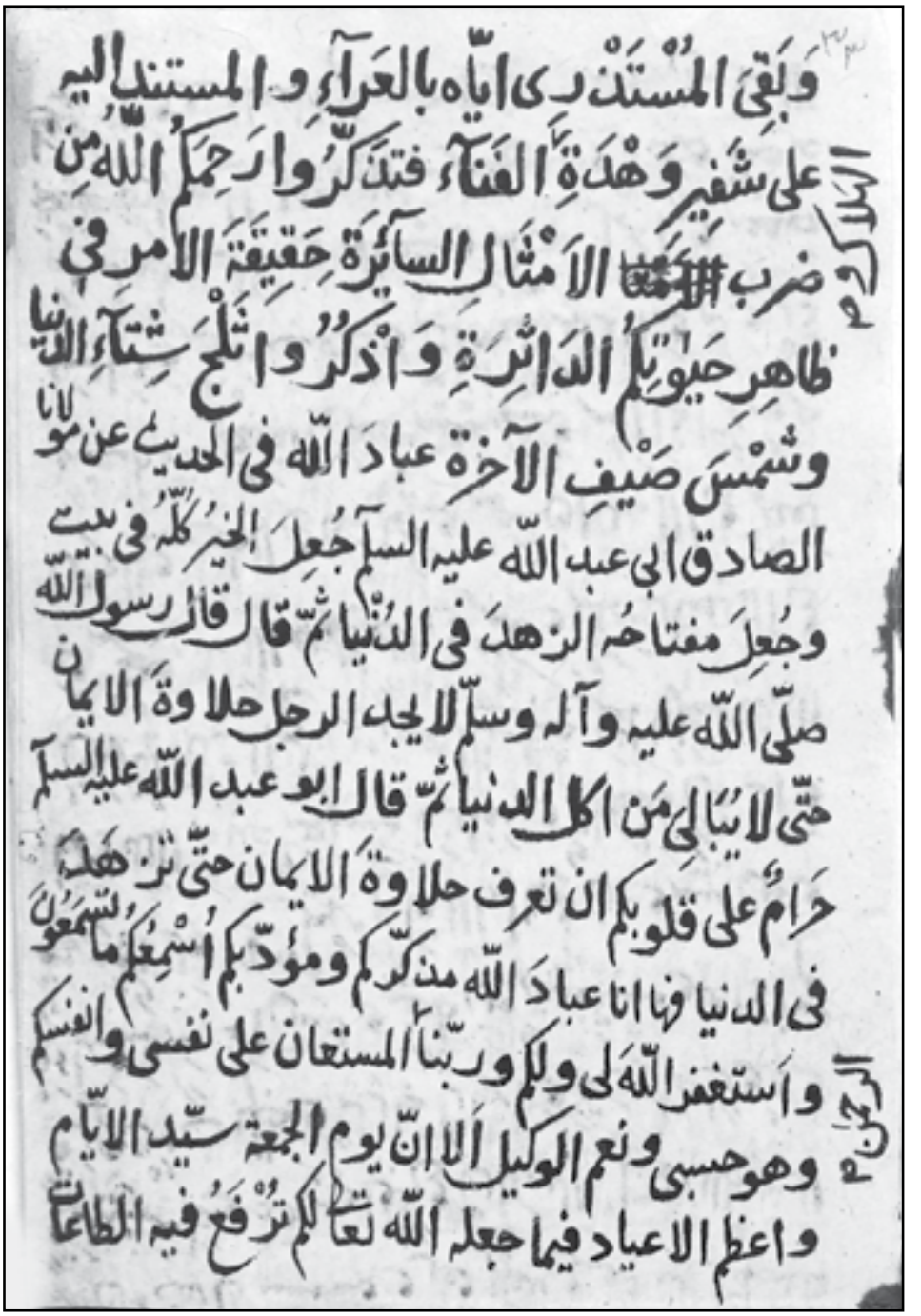

الزلل و تبعات الخطل و ایاه اعبد و ایاه استعین
عباد الله المؤمنین و اوصیکم عباد الله المؤمنین
بتقوی الله العزیز العلیم القوی القریب الرقیب الذی
هو اقرب الیکم من غریزة النفس الی طباعها و من جبلة
الحقیقة الی جوهرها ان التقوی تقوی القلب
زاد سبیل المعاد و متاع دار الآخرة و لا عاقبة
الا للتقوی و لا هدی الا للمتقین فاتقوا الله الذی
انتم به مؤمنون و اتقوا الله الذی انتم الیه تحشرون
عباد الله مالی اراکم کانکم علی انفسکم قاسون و لبارئکم
ناسون و عن جوهر ذاتکم ساهون و عن معاد نفوسکم
لاهون و عن موطن قرارکم معرضون و عن دار بختکم
مبلسون کانکم نسیتم الله فانساکم انفسکم فانتم فی ممشاکم
تائهون و فی مسیرکم عامهون کان المخاطب و المطالب
سواکم و کان الترهیب و الانذار عداکم عباد الله
ان الذی فتنتم زهرة الدنیا و الهتکم نضرتها انما

[31B]

[32A]

وبقی المستدری ایاه بالعراء والمستند الیه
علی شفیر وهدة الفناء فتذکروا رحمکم الله من
ضرب الامثال السائرة حقیقة الامر فی
ظاهر حیوتکم الدائرة واذکروا ثلج شتاء الدنیا
وشمس صیف الآخرة عباد الله فی الحدیث عن مولانا
الصادق ابی عبد الله علیه السلام جعل الخیر کله فی بیت
وجعل مفتاحه الزهد فی الدنیا ثم قال قال رسول الله
صلی الله علیه وآله وسلم لا یجد الرجل حلاوة الایمان
حتی لا یبالی من اکل الدنیا ثم قال ابو عبد الله علیه السلام
حرام علی قلوبکم ان تعرف حلاوة الایمان حتی تزهد
فی الدنیا وها انا عباد الله مذکرکم ومؤدبکم اسمعکم ما تسمعون
واستغفر الله لی ولکم وربنا المستعان علی نفسی وانفسکم
وهو حسبی ونعم الوکیل الا ان یوم الجمعة سید الایام
واعظم الاعیاد فیما جعله الله تعالی لکم ترفع فیه الطاعات

[32B]

وتُستجابُ فيهِ الدعواتُ وتكشفُ فيه الكُرُبات
وتُعطى فيه السُؤُلاتُ وتُقضى فيه عظام الحاجات
وانّ صلوةَ الجمعة فيه فريضة مكتوبة افترضها الله جلّ
وعزّ على كلّ مؤمن الّا الصبيّ والمرأةَ والعبدَ والمريض
ومن كان فى نأى او على سفر وقد قال سيّدنا رسول الله
صلّى الله عليه وآله وسلّم من كان يؤمن بالله واليوم الآخر
فعليه الجمعة يوم الجمعة وقال صلّى الله عليه وآله انّ الله
كتب الجُمعةَ فريضةً واجبةً الى يوم القيامة وعنه عليه وآله
صلوات الله وتسليماته اُفٍّ لكلّ مسلم لا يفرّغ نفسه فى كلّ
جمعة لامر دنيه فيتعاهده وعنه صلوات الله عليه وآله
لَينتهينّ اقوام عن وَدْعِهم الجُمعات اولَيَختمنّ الله على
قلوبهم ولَيُكتبنّ من الغافلين وعنه انّه صلوات الله عليه
وآله قال لقوم كانوا يصلّون فى منازلهم ولا يحضرون
الجماعة لَتحضُرُنّ المسجدَ او لَاُحرِقنّ عليكم منازلكم و
قال صلّى الله عليه وآله من اتى الجمعة ايماناً

[33A]

واحتسابا استأنف العمل وقال علیه وآله صلوات الله و
صلوات ملائکته الجمعة حقّ علی کلّ مسلم الّا اربعة ودعی
صلّی الله علیه وآله علی کلّ من ترک الجمعة فی عصره او بعد
زمنه فقال فی خطبته فلا جمع الله له شمله ولا بارک الله له فی
امره الا ولا صلوة له الا والزکوة له الا ولا حجّ له الا ولا
صوم له الا ولا برّ له حتّی یتوب وعن مولانا امیر المؤمنین
وسیّد الوصیّین علیّ بن ابی طالب علیه السلام قال لان ادع
شهود حضور الاضحی عشر مرّات احبّ الیّ من ان ادع
شهود حضور الجمعة مرّة واحدة من غیر علّة وعنه علیه
صلوات الله وتسلیماته انّه ضمن الجنّة لستّة منهم رجل خرج
مجاهدًا فی سبیل الله فمات فله الجنّة ورجل خرج حاجّا
فمات فله الجنّة ورجل خرج الی الجمعة فمات فله الجنّة وقال
صلوات الله علیه لا یثرب احدکم الدواء یوم الخمیس فقیل
یا امیر المؤمنین ولم ذلک قال لئلّا یضعف عن اتیان الجمعة
وعن مولانا ابی جعفر الباقر علیه السلام الجمعة واجبة علی
من ان صلّی الغداة فی اهله ادرک الجمعة وکان رسول
الله صلّی الله علیه وآله کان انّما یصلّی العصر فی وقت

اعلموا انّ الله قد افترض علیکم الجمعة فمن ترکها فی حیاتی او بعد موتی ولم ایا

[33B]

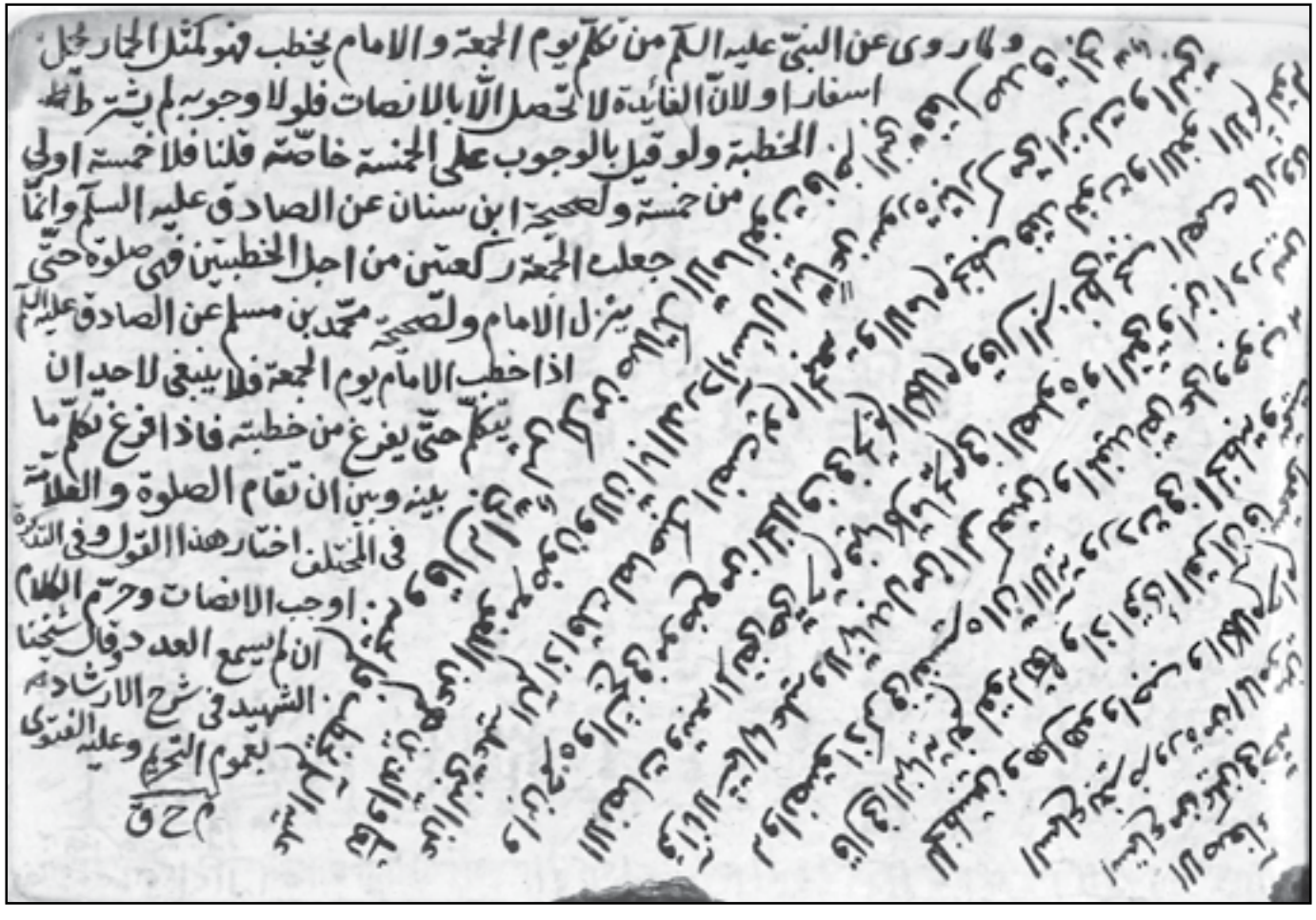
الظهر فی سایر الایام لی اذا قضوا الصلوة مع رسول
الله صلّی الله علیه وآله رجعوا الی رحالهم قبل اللیل
وذلک سنّة الی یوم القیامة وعنه علیه السلام انّه اوصی الی
ابنه الصادق ابی عبد الله علیه السلام وامره ان یکفّنه فی برده
الّذی کان یصلّی فیه الجمعة وقال علیه السلام من ترک الجمعة *
ثلث جمع متوالیات طبع الله علی قلبه ومن طریق آخر من ترک
ثلث جمعات متوالیات من غیر علّة فهو منافق وعن مولانا ابی
الصادق علیه السلام لجمّع القوم اذا کانوا خمسة فما زاد وان کانوا
اقلّ من خمسة فلا جمعة لهم والجمعة واجبة علی کلّ احد لا یعذر
الناس فیها الا خمسة المرأة والمملوک والمسافر والمریض والصبی
وقال علیه السلام همّ رسول الله صلّی الله علیه وآله وسلّم باحراق
قوم کانوا یصلّون فی منازلهم ولا یصلّون الجماعة فاتاه رجل اعمی
فقال یا رسول الله انّی ضریر البصر وربّما اسمع النداء ولا اجد من
یقودنی الی الجماعة والصلوة معک فقال له النبیّ صلّی الله علیه وآله
شدّ من منزلک الی المسجد حبلا واحضر الجماعة وعنه علیه السلام
انّ اعرابیّا یقال له قلیب جاء النبیّ صلّی الله علیه وآله وسلّم فقال
یا رسول الله انّی تهیّأت الی الحجّ کذا وکذا مرّة فما قدّر لی

[34A]

فقال له النبی صلی الله علیه و آله یا قلیب علیک بالجمعة فانها تهیج
المساکین وقال علیه السلام ان الجنان لتزخرف وتزین یوم
الجمعة لمن اتاها وانکم تسابقون الی الجنة بقدر سبقکم الی الجمعة
وعن سیدنا ومولانا ابی الحسن الرضا علیه السلام فیما یرویه عن
رسول الله صلی الله وملائکته علیه وآله فی امر الجمعة وما استخف
احد بحرمته وضیع حقها الا کان حقا علی الله عز وجل ان یصلیه
نار جهنم الا ان یتوب معشر الناس الا فانتهزوا فرصکم واغتنموا
خلستکم واهتزوا الی مجتمع المؤمنین ومحتفل المتعبدین وتذکروا
قول الله العظیم فی تنزیله الحکیم لرسوله الکریم یمنون علیک ان اسلموا
قل لا تمنوا علی اسلامکم بل الله یمن علیکم ان هداکم للایمان ان کنتم
صادقین یا قوم لا اسئلکم علیه اجرا ان اجری الا علی الذی فطرنی
علیه توکلت والیه انیب غفر الله لنا ولکم ما سلف من ذنوبنا وآثامنا
وعصمنا وایاکم من اقتراف الخطیات واجتراح السیآت فیما بقی
من اعمارنا ثم اقول ان احکم الحدیث وابلغ الموعظة کتاب الله
العزیز سبحانه اعوذ بالله السمیع العلیم من الشیطان الرجیم و
اعوذ بالله ان یحضرون ان الله هو الفتاح العلیم بسم الله الرحمن الرحیم

[34B]

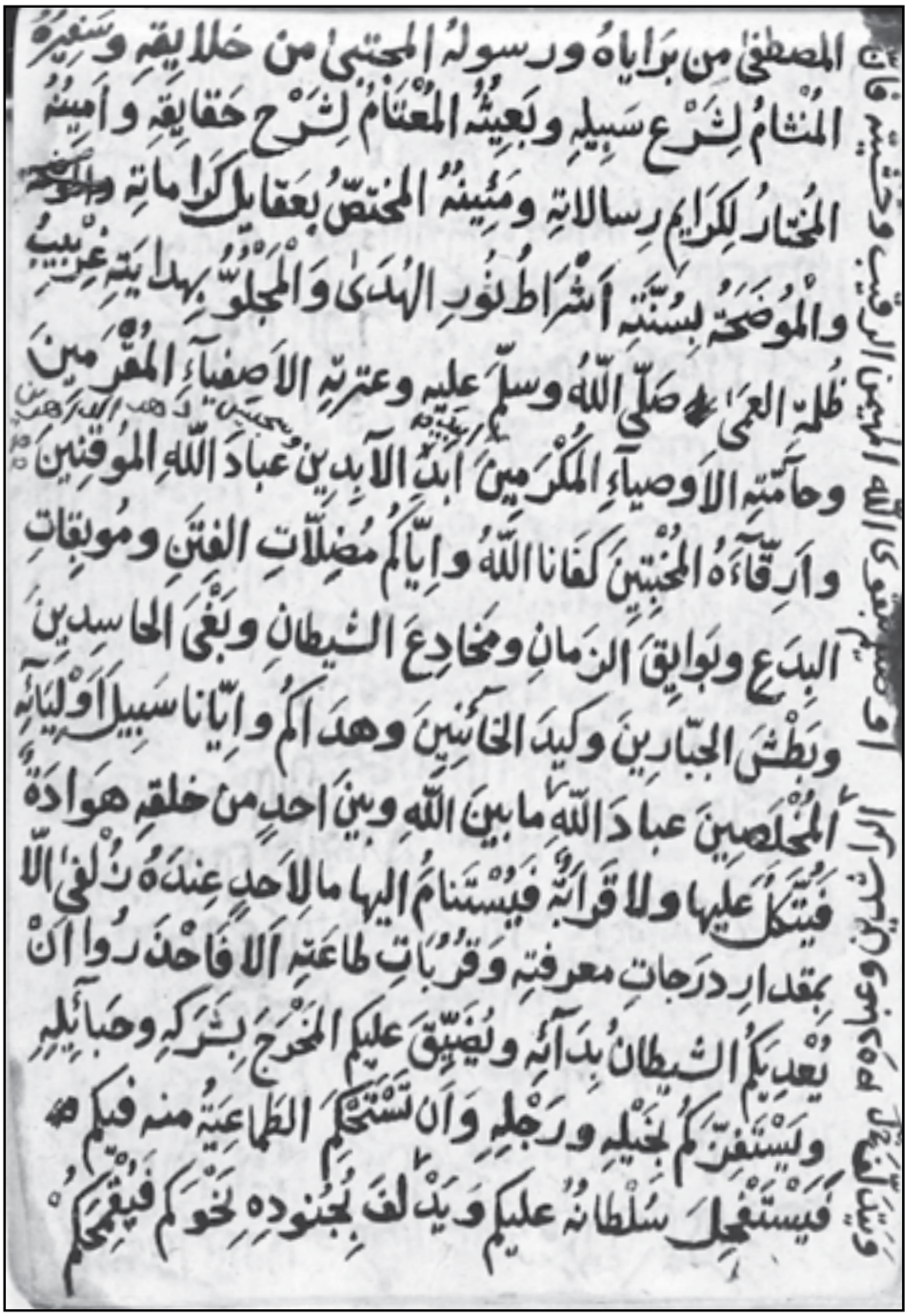

[35A]

بسم الله الرحمن الرحیم والاعتصام بالعزیز العلیم
الحمد لله الذی لایبلغه بعد الهمم ولایناله غوص الفطن
ولایعتریه شوب العدم ولایعتوره اوب الزمن لا
یسعه ذهن ولایحویه مکان ولایحوطه دهر ولایبلیه زمان
لایصف قدر مجده لسان ولایعبر عن کنه عزه بیان ولا
یغیبه فی دوم ایان ولایشغله فی صنع شان عن شان
یعلم مساقط الاوراق واغوار الاعماق وخفی طرف
الاحداق وسوافی الریح فی الهواء ودبیب النمل علی الصفا
ومقیل الذرة فی اللیلة الظلماء لایعزب عنه مثقال ذرة
فی الارض ولا فی السماء وهو السمیع العلیم واشهد ان
لا اله الا الله وحده لاشریک له غیر معدول به ولا
مشکوک فیه ولا مغبوب عنه ولا محجوج علیه ولا مکذوب
وعده ولا مکفور دینه ولا محجود ابداعه ولا مصدود
تکوینه واشهد ان سیدنا الکرام وهادینا المکرام محمدا عبده

[35B]

[36A]

وَلَجاتِ الذُّلِّ وَحَلَّاتِ وَرَطاتِ الْهُلْكَةِ عِبادَ اللهِ اِنَّ هٰذِهِ
الدُّنْيا لَتَلْعابَةٌ خَدّاعَةٌ تَغُرُّ بِخُدَعِها الْمُؤَمِّلَ لَها وَتَسْتَعِرُّ
بِدَآئِها الْمُخْلِدَ اِلَيْها وَلا تَنْفَسُ بِمَنْ نافَسَ فِي زُخْرُفِها وَلا تَثُوقُ
اِلى مَنْ تاقَ اِلى زِبْرِجِها فَاسْتَعِينُوا عَلى مَكايِدِها بِحَوْلِ اللهِ
وَالْتَجِأُوا عَنْ مَصايِدِها اِلى حَرَمِ صُقْعِ اللهِ وَلا تَطْمَعُوا اَلّا
فِي رَحْمَةِ اللهِ وَلا تَرْهَبُوا اَلّا مِنْ سُلْطانِ اللهِ وَلا تُؤْمِلُوا اَلّا مِنْ
فَضْلِ اللهِ وَلا تَسْتَوْهِبُوا اَلّا مِنْ خَزائِنِ اللهِ وَلا تَفْرَطُوا فِي
جَنْبِ اللهِ وَاسْتَحْقِرُوا كُلَّ بَهْجَةٍ دُونَ بَهْجَةِ اللهِ وَكِلُوا اُمُورَكُمْ
اُمُورَكُمْ كُلَّها اِلى حُسْنِ تَدْبِيرِ اللهِ وَلا تَثِقُوا بِاَحَدٍ اِلّا اللهَ وَاسْتَقُوا
اِنَّهُ لَوِ اجْتَمَعَتْ طَوائِفُ اُمَمِ الْخَلْقِ وَزُمَرُ عَوالِمِ الْوُجُودِ عَلى اَنْ
يَنْفَعُوكُمْ ما نَفَعُوكُمُ اَلّا بِشَيْءٍ كَتَبَهُ اللهُ تَعالى لَكُمْ وَلَوِ اجْتَمَعُوا عَلى اَنْ
يَضُرُّوكُمْ لَمْ يَضُرُّوكُمُ اَلّا بِشَيْءٍ كَتَبَهُ اللهُ تَعالى عَلَيْكُمْ ذٰلِكُمُ اللهُ رَبُّكُمْ لَهُ
الْمُلْكُ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ ما يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ عِبادَ اللهِ
لا تَرْكَنُوا اِلى حُيُوِّتِكُمُ الذّاهِبَةِ وَدُنْياكُمُ اللّاعِبَةِ وَما هِيَ اَلّا مَدَرَةٌ غَبْراءُ
وَغُبَرَةٌ شَوْهاءُ رُكُونَ مَنِ اتَّخَذَها دارَ اِقْرارٍ وَمَنْزِلَ اسْتِيطانٍ
وَاحْذَرُوا ما حَذَّرَكُمُ اللهُ مِنْها وَانْهَدُوا فِيمانَهَدَكُمُ اللهُ

[36B]

فیه من سراب قیعتها ومتاع غروبها فایم الله ما کان قوم
قط فی غض نعمة من عیش کانوا فیها فاکهین فن الله عنهم وتنغص
علیهم عیشهم الا کان زواله عن حریمهم وادباره عن مرکزهم
بما کسبته ایدیهم من ذنوب اجترحوها وسیات اقترفوها عباد الله
انتفعوا ببیان الله واتعظوا بمواعظ الله واقبلوا نصایح الله
فان الله جل سلطانه قد اعذر لکم بالحجة واتخذ علیکم محجة السبیل
بحجة البالغة وبین لعقولکم وابان لبصایرکم محابه من الاخلاق ومادیه
من الاعراق ومکارهه من الاعمال ومن امیه من الافعال لتبتغوا
وتؤثروا الباقیات الصالحات وتجتنبوا السبیل وتحذروا البایقات
السیات اسمعکم قولی هذا واستغفر الله لی ولکم وربنا الرحمن المستعان
علی نفسی وانفسکم وهو حسبی ونعم الوکیل واقول ان یومکم هذا وهو
یوم الجمعة سید ایامکم واکرم اعیادکم الله التی خصکم الله تعالی بها وجعلها
لکم شرفا فیه الطاعات وتستجاب فیه الدعوات وتعطی فیه السؤلات وتنجح فیه
الطلبات وتکشف فیه الکربات وتقضی فیه عظام الحاجات وان صلوة

[37A]

[37B]

[38A]

بیاض فوائد پراکنده و خطبه‌های جمعه و اعیاد

بسم الله الرحمن الرحیم و الثقة بالمهیمن الحکیم والاعتصام بالعزیز العلیم
الحمد لله الملک الحق البدیع الذی لامن شیئ کان ولامن شیئ کوّن
اسطقسات الاصول و امّهات الارکان حارت مُقَلُ العقول فی
عجایب بدایع قدرته ورُدِعَتْ خطرات هَمَامِ الاوهام عن اکتناه
کنه صفته والاغتیاص فی لُجَجِ بِحارِ معرفته لادهرٌ یُخْلِقُه ولازمانٌ
یُبْلِیه ولاظلامٌ یَسْتُرُه ولاضیاءٌ یُبْدِیه لاعرشٌ یَحْمِلُه ولامکانٌ یَحْوِیه
ولاتَرادُفُ شُئُونٍ یَشْغَلُه ولاتمادی آمادٍ یُنْسِیه یعلم عجیج الوحوش
فی الفلوات ومذاهب الینان فی البحار الغامرات ویسمع ضجیج
الملاهیف فی الخلوات ودوی الامواج بالریاح العاصفات
لایُلْهِیه صوتٌ عن صوتٍ ولایَحْتَجِبُ عنه سرٌّ فی حجابٍ ولایَشْغَلُه
غضبٌ عن رحمةٍ ولاتُولِّهُه رحمةٌ عن عقابٍ تَسْعَیٰ رحمتُه امامَ
غضبِه ویَمْشِی بَسْطُه وَرَاءَ قبضِه وَیَسِیرُ عَدْلُه مَسِیرَ سَطْوَتِه وتجری
حکمتُه حِذَاءَ فیضِه قبضُه من بسطٍ وبسطُه من حکمةٍ وعقابُه من
سَخَطٍ وسَخَطُه من رحمةٍ قُرْبَ فَنَاءٍ وعلاقدنا وَطْءٍ فبطن و
بطن فعلن واشهد ان لااله الّا الله وَحْدَهُ لاشریک له شهادة
ایمانٍ وایقانٍ عن صمیم وَتِینِ مُهْجَةِ العقل و اخلاصٍ واذعانٍ

[38B]

عن حاقّ رُوعِ البصيرة شهادةً أستضيءُ بضوءِها في دياجيرِ
داجياتِ الظُّلماتِ وأستعينُ بروْحِها على نوائبِ مرارةِ حينِ
الحِمامِ وأهْوالِ مضايقِ ما بعدَهُ من الدّواهي والصُّعوباتِ
وأشهدُ انّ سيّدَنا محمّدًا عبدُهُ وأمينُهُ وصفوتُهُ ومَنيئُهُ نجيبُ
فضلِهِ وسفيرُ وحيِهِ وبعيثُ حكمتِهِ ورسولُ رحمتِهِ اصطفاهُ
من أمنعِ ذِروةٍ وأعزِّ أرومةٍ من الشجرةِ الكريمةِ الأثيرةِ الموثرةِ
الطيّبةِ العودِ المعتدلةِ العمودِ الباسقةِ الفروعِ الناضرةِ الغصونِ
الّتي صاغَ اللهُ منها أصفياءَهُ واصطنعَ منها أمناءَهُ ابتعثَهُ الى قاطبةِ
الورى واعلامُ الهدى دارسةٌ ومناهجُ الحكمةِ طامسةٌ حينَ لاعلمٌ
قائمٌ ولامنارٌ ساطعٌ ولامنهجٌ واضحٌ ولاباريقٌ لامعٌ فصدعَ بالحقِّ ونصحَ
للخلقِ وهدى الى الرُّشدِ وأمرَ بالقصدِ وقوّمَ الدينَ وأسبغَ البلاغَ
وتمّمَ السُّنّةَ صلّى اللهُ وسلّمَ عليهِ وآلهِ وعترتِهِ وخلفائِهِ وحامّتِهِ
واوصيائِهِ عبادَ اللهِ المؤمنينَ الخاشعينَ وارقّائِهِ الموقنينَ
الخاضعينَ اوصيكم بتقوى اللهِ العزيزِ العليمِ الّذي هوَ الآخذُ
بالنواصي والأقدامِ في السّرِّ والعلنِ واذكّرُكم قدومَ الموتِ
الهاذِ الباغتِ الّذي هوَ هاذِمُ اللذّاتِ وصارمُ العوذاتِ

[39A]

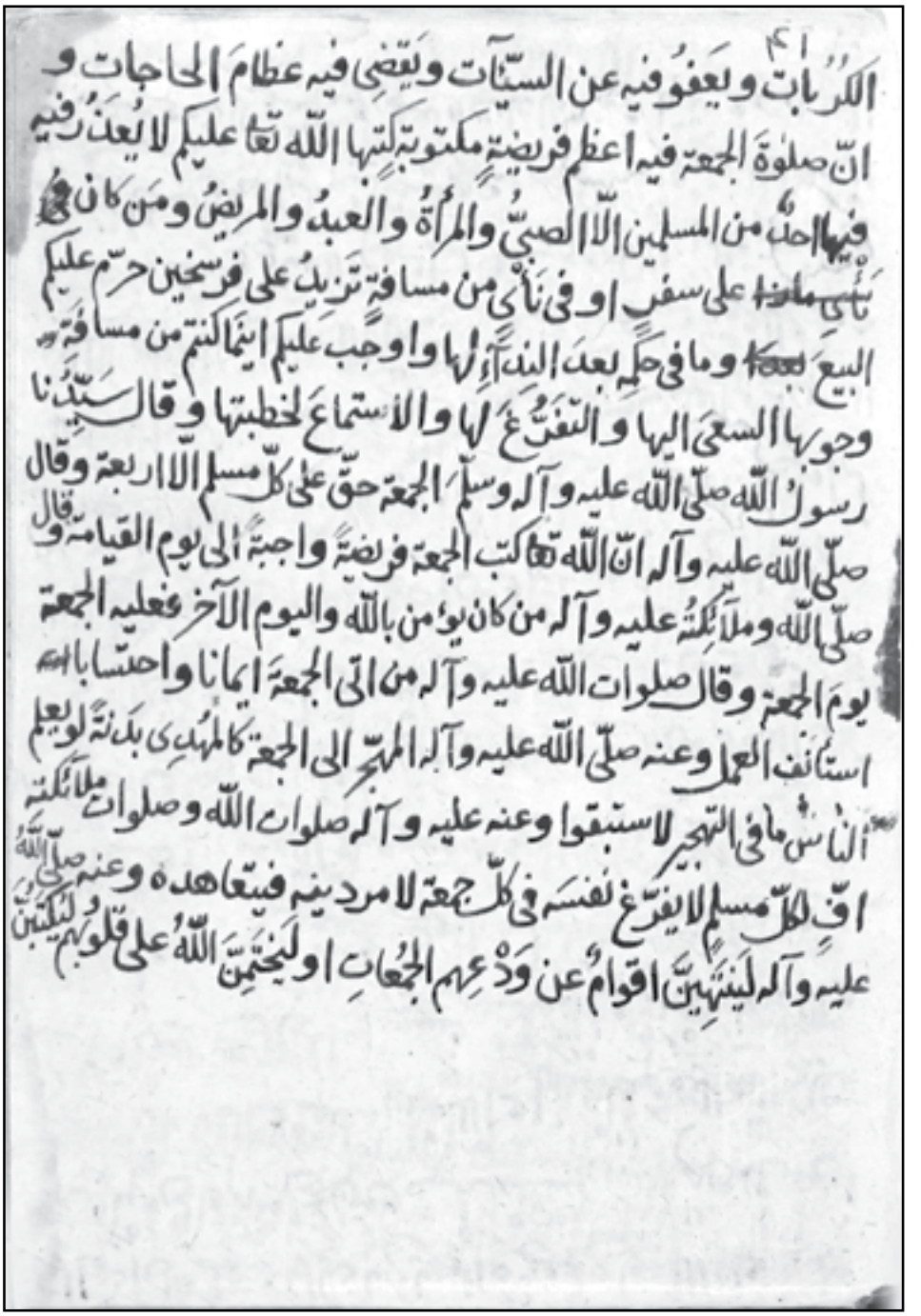
فی السرور والحزن الا ان التقوی عنصر سنخ الایمان وحلیة حزب
الکرامة ومحلاب رشح الفیض ومفتاح باب الرحمة فعلیکم یا
عباد الله انها زمام البهجة وقوام السعادة وهی دواء داء
قلوبکم وبصر عمی افئدتکم وشفاء مرض ارواحکم وصلاح فساد
صدورکم وجلاء ابصار عقولکم وطهور دنس نفوسکم وامن فزع
جاشکم وضیاء ظلم سرکم فتمسکوا بوثایقها واعتصموا الجقایقها و
تسنموا ذروتها وتعلقوا العروتها تؤل بکم الی اکنان الدعة و
اوطان السعة ومعاقل الحرز ومنازل العز فی یوم تشخص فیه
الابصار وتظلم له الاقطار وتعطل فیه صروم العشار وینفخ فیه
فی الصور فترهق کل مهجة وتبکم کل لهجة وتذل الشم
الشوامخ والصم الرواسخ فیصیر صلدها سرابا رقرقا ومعهدها
قاعا سملقا فلا شفیع یشفع ولا قرین ینفع ولا حمیم یدفع ولا
معذرة تسمع ایها المؤمنون المخبتون احذرکم الدنیا الداثرة
فانها دار شحوص ومحلة تنغیص ساکنها ظاعن وقاطنها بائن
تمید باهلها میدان السفینة بالسیها تصفقها الریاح العواصف
فی لجج البحار الغامرة فمنهم الغرق الوبق الرنق ومنهم الناجی

[39B]

على متون الامواج تحفزه الرياح باذيالها وتحمله على اهوالها
فمن غرق منهم فليس بمستدرك ومن نجى منهم فالى مهلك
عباد الله اليوم فاعملوا والالسن مطلقة والابدان صحيحة
والاعضاء لدنة والمتقلب فسيح والمجال عريض قبل
ارهاق الفوت وحلول الموت فحققوا عليكم نزولة ولا
تنتظروا بتسويفكم في العمل قدوم عباد الله من راقب الله
كان الله له من كل شيء رقيبا من خاف الله اخاف الله منه
كل شيء ومن لم يخف الله اخافه الله من كل شيء ومن اصلح
سريرته اصلح الله علانيته ومن اصلح لله امر دينه اصلح الله
له امر دنياه ومن اصلح مابينه وبين الله اصلح الله مابينه وبين
الناس ذمم القلوب في قبضة الله وازمة النواصي بيد الله ولا
حول ولا قوة ولا عزة ولا منعة الا بالله العلي العظيم الا ان
يوم الجمعة قالوا الايام وسيدها واقنوم الاعياد وصنديدها فتحكم
الله به لطاعته واختصكم فيه برحمته يستجيب فيه الدعوات وينجح فيه
الطلبات ويتقبل فيه الطاعات ويعطى فيه السؤلات ويكشف فيه

[40A]

الکربات ویعفو فیه عن السیّآت ویقضی فیه عظام الحاجات و
انّ صلوٰة الجمعة فیه اعظم فریضة مکتوبة کتبها الله تعالٰی علیکم لا یُعذَرُ فیه
فیها احدٌ من المسلمین الّا الصبیّ والمرأة والعبد والمریض ومن کان فی
نأی ما دون علی سفر او فی نأی من مسافة تزید علی فرسخین حرّم علیکم
البیع بعده وما فی حکمه بعد النداء لها واوجب علیکم اینما کنتم من مسافة
وجوبها السعی الیها والتفرّغ لها والاستماع لخطبتها وقال سیّدنا
رسول الله صلّی الله علیه وآله وسلّم الجمعة حقّ علی کلّ مسلم الّا اربعة وقال
صلّی الله علیه وآله انّ الله تعالٰی کتب الجمعة فریضة واجبة الی یوم القیامة وقال
صلّی الله وملائکته علیه وآله من کان یؤمن بالله والیوم الآخر فعلیه الجمعة
یوم الجمعة وقال صلوات الله علیه وآله من اتی الجمعة ایمانا واحتسابا
استأنف العمل وعنه صلّی الله علیه وآله المهجّر الی الجمعة کالمهدی بدنة لو یعلم
الناس ما فی التهجیر لاستبقوا وعنه علیه وآله صلوات الله وصلوات ملائکته
انّ لکلّ مسلم لا یفرّغ نفسه فی کلّ جمعة لامر دنیه فیتعاهده وعنه صلّی الله
علیه وآله لینتهینّ اقوامٌ عن وَدْعِهم الجُمعاتِ اولیختمنّ الله علی قلوبهم ولیکونن

[40B]

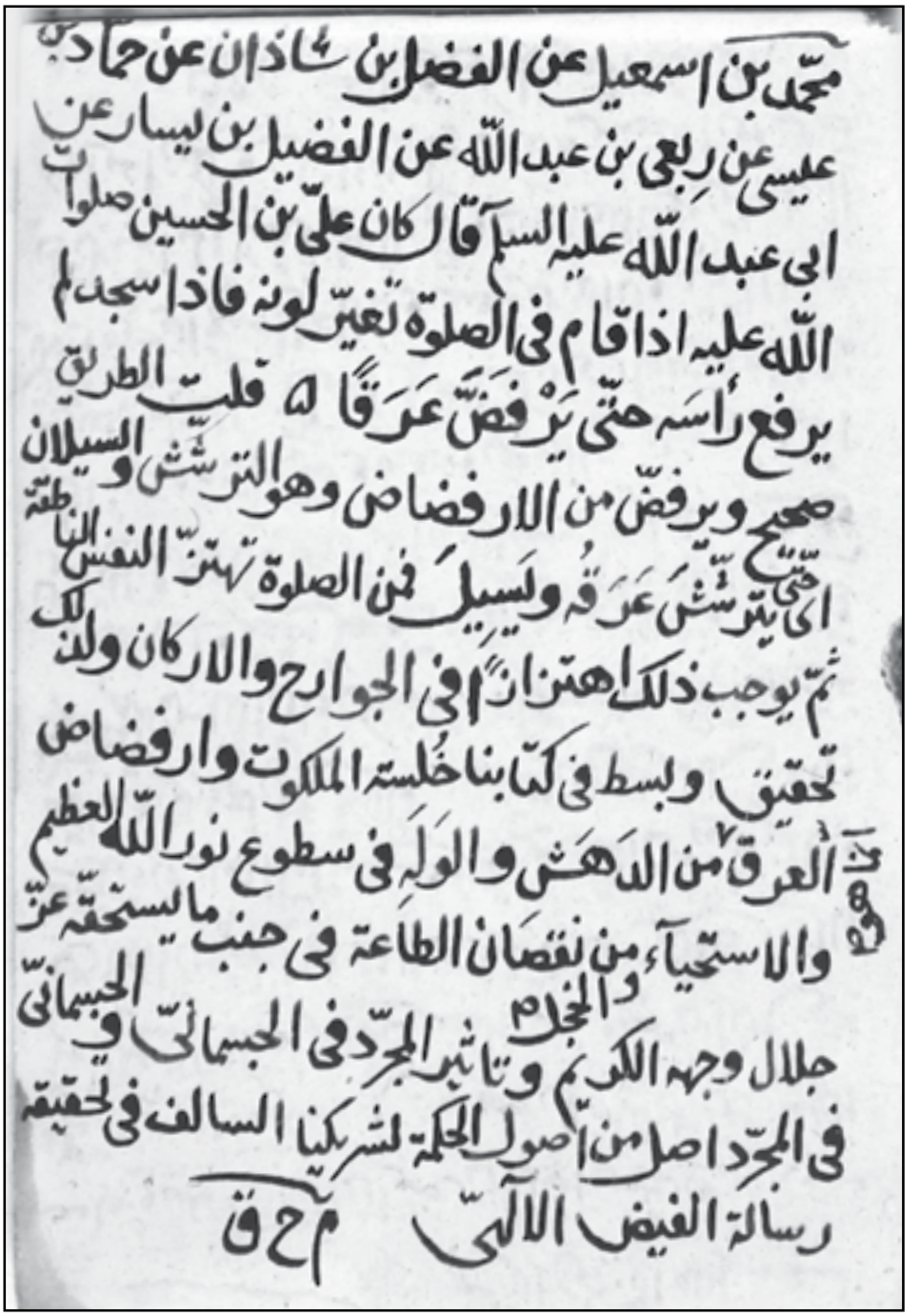

[41A]

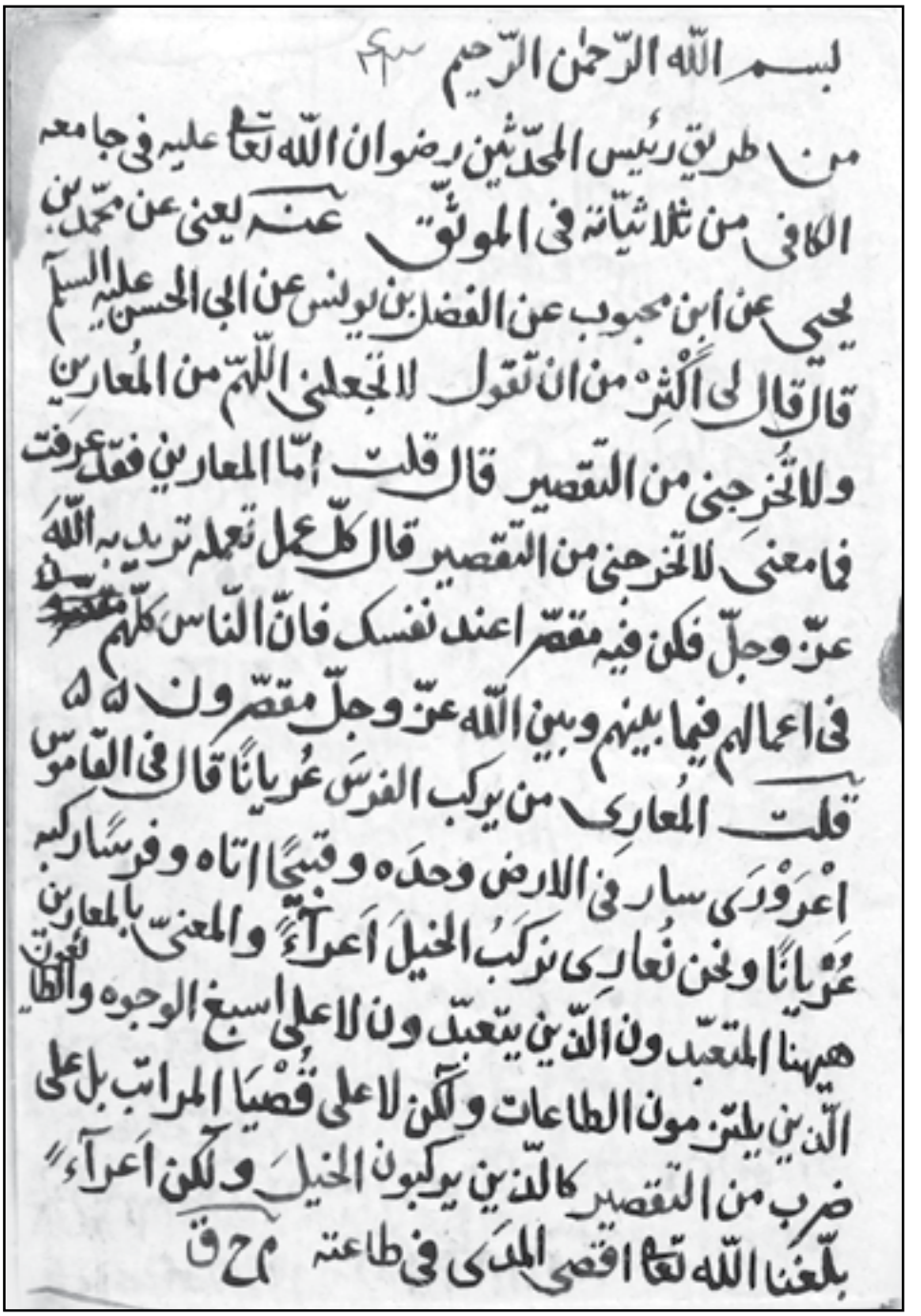
بسم الله الرحمن الرحیم و الاعتصام بالعزیز العلیم الحکیم
الحمد لله ربّ العالمین المتمجّد عزّه المتعزّز مجده المتسربل بهآؤه
المتأبّد بقآؤه المتلألئ نوره المتشعشع ظهوره المتساطع
برهانه المتعاظم سلطانه المتقدّس صقعه عن السمت
و المکان المتعالی دومه عن الدهر و الزمان سبحانه
لا ینقاس امر جلاله بمقاییس الخواطر و الأوهام و لا یعتار
قدس کماله بمعاییر العقول و الأفهام لا یصطاد کنه مقام
معرفته بشبکة التکییف و التحدید و لا یقتنص وفاء حق
مکرمته بشرکة التقدیس و التمجید سبحانه علا فدنا فی
علوه و ظهر فبطن فی ظهوره اشرق فاحتجب باشعة بهآئه و جهه
الکریم و اشعّ فاختفی فی سطوع شعاع نوره العظیم سبحانه
لا تدرکه الأبصار و هو یدرک الأبصار و لا تناله البصائر
و هو یحوط البصائر و نشهد ان لا اله الا الله وحده لا شریک
له شهادة نستضیئ بضوءها فی دیاجیر الظلمات و نستعین

[41B]

محمد بن اسمعیل عن الفضل بن شاذان عن حماد بن
عیسی عن ربعی بن عبد الله عن الفضیل بن یسار عن
ابی عبد الله علیه السلام قال کان علی بن الحسین صلوات
الله علیه اذا قام فی الصلوة تغیر لونه فاذا سجد لم
یرفع رأسه حتی یرفض عرقا ٥ قلت الطریق
صحیح ویرفض من الارفاض وهو الترشش والسیلان
ای حتی یترشش عرقه ولیسیل فمن الصلوة تهتز النفس الناطقة
ثم یوجب ذلک اهتزازا فی الجوارح والارکان ولذلک
تحقیق وبسط فی کتابنا خلسة الملکوت وارفاض
العرق من الدهش والوله فی سطوع نور الله العظیم
والاستحیاء من نقصان الطاعة فی جنب ما یستحقه عز
جلال وجهه الکریم وتاثیر المجرد فی الجسمانی والجسمانی
فی المجرد اصل من اصول الحکمة لشریکنا السالف فی لحقیقه
رسالة الفیض الالهی م ح ق

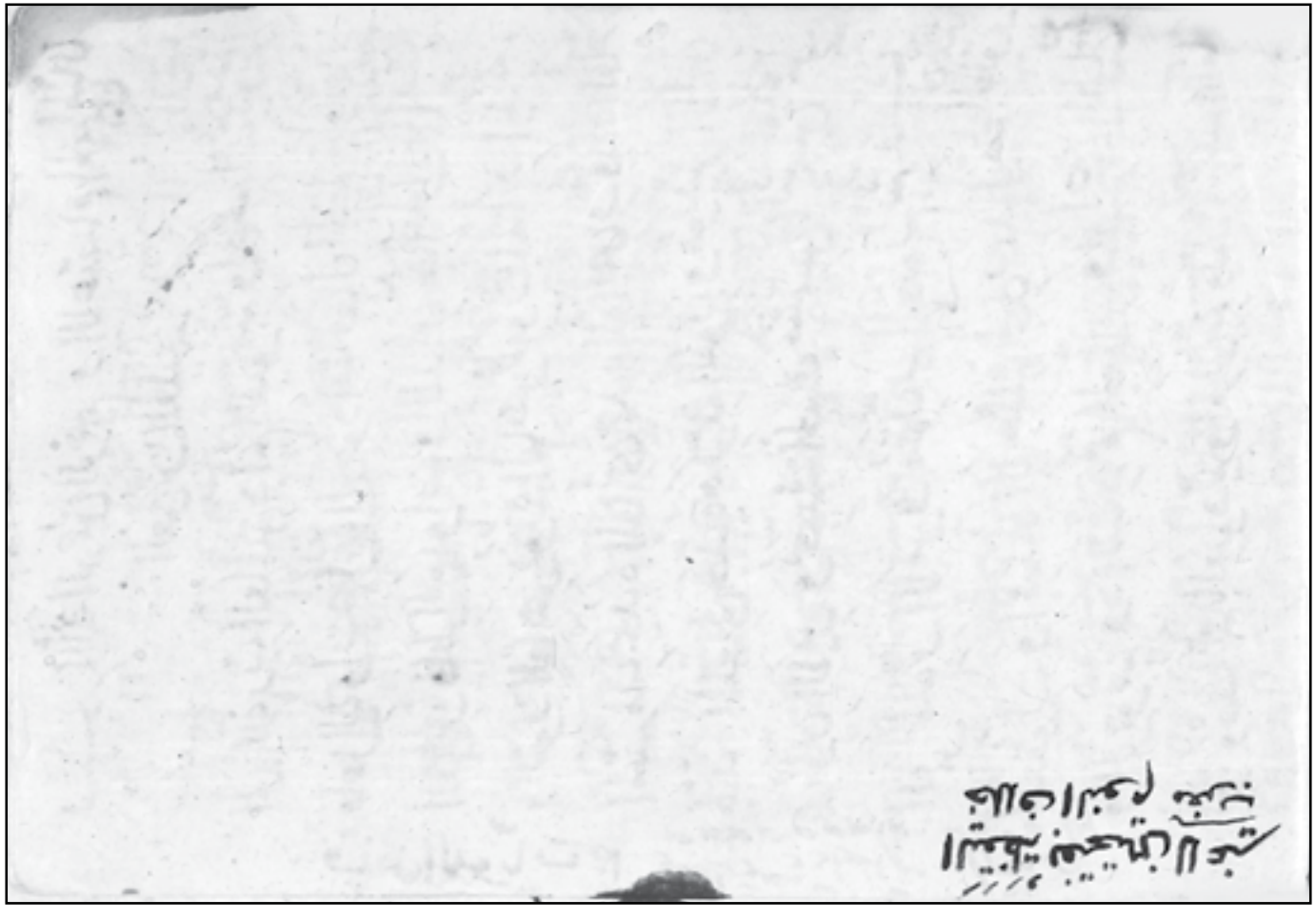
[42A]

بسم الله الرحمن الرحيم ٣٤

من طريق رئيس المحدثين رضوان الله تعالى عليه في جامعه
الكافي من ثلاثيانه في الموثق عنه يعني عن محمد بن
يحيى عن ابن محبوب عن الفضل بن يونس عن ابي الحسن عليه السلام
قال قال لي اكثر من ان تقول لا تجعلني اللهم من المعارين
ولا تخرجني من التقصير قال قلت اما المعارين فقد عرفت
فما معنى لا تخرجني من التقصير قال كل عمل تعمله تريد به الله
عز وجل فكن فيه مقصرا عند نفسك فان الناس كلهم مقصرون
في اعمالهم فيما بينهم وبين الله عز وجل مقصرون قلت
المعاري من يركب الفرس عريانا قال في القاموس
اعرورى سار في الارض وحده وقبيحا اتاه وفرسا ركبه
عريانا ونحن نعاري نركب الخيل اعراء والمعنى بالمعارين
هيهنا المتعبدون الذين يتعبدون لا على اسبغ الوجوه والطاعون
الذين يلتزمون الطاعات ولكن لا على قضايا المراتب بل على
ضرب من التقصير كالذين يركبون الخيل ولكن اعراء
بلغنا الله تعالى اقصى المدى في طاعته مح ق

[42B]

[43A]

بسم الله الرحمن الرحيم و الاعتصام بالمهيمن المنان
العزيز العليم
الحمد لله ربّ العالمين دآئم القيّوميّة واجب الديمومية
فاعل الذوات صانع الموجودات فعّال الحقايق وهّاب
الغرائز فاطر السماوات والارض جاعل الظلمات
والنور القاهر نوره الباهر ظهوره المتأبّد أيده
المسرمد مجده الفائض فضله الغالب
جنده المتعالي جدّه مكوّن الكون ومؤسّس الأيس
مؤيّن الاين ومحيّث الحيث مشمّس الشمس ومقمّر
القمر مدبّر الامر ومقدّر القدر شهدت
العقول وافئدة الاحلام لمجد صمد انيّته بالالوهيّة
والربوبيّة ودانت ذمم الجبلّات ونواصي الطبايع
لعزّ وحدانيّته بالعبوديّة والمربوبيّة قدر بمشيّته الآماد

[43B]

والآجال ودبّر بصانعيّته الآباد والآزال ابد
الآبد وأزل الآزل وأمد الأمد وأجل الأجل
لايتغيّر دوامه باختلاف الآونة واستلاف الأيّام
ولايتصرّم سلطانه بانصرام الشهور وانقضاء الأعوام
فسبحان الله حين تمسون وحين تصبحون وله الحمد في السموات
والأرض وعشيًّا وحين تظهرون يخرج الحيّ من الميّت
ويخرج الميّت من الحيّ ويحيي الأرض بعد موتها وكذلك
تخرجون وأشهد أن لا إله إلّا الله وحده لا شريك
له شهادة أستضيء بمصباحها في دياجي العماية ودياجير
الظلام وأستعين بارتياحها على دهماء نزول المنيّة و
دواهي ما بعد الحمام وأشهد أنّ سيّدنا اللهموم المكرم
ونبيّنا القرم المقرم أكرم الخليقة وأقدس البريّة محمّدا
عبده ورسوله وفرائقه ودليله نجيبه الكريم السفير وصفيّه
السراج المنير وحبيبه الجهير الخبير وبعيثه البشير النذير

[44A]

انتجبه واسترآه وآثره من شجرة الانبیآء وآثره
واصطفاه من مشکوة الضیآء فابتعثه الی قاطبة الوری
وکآفة البرایا الی الله داعیًا وللحق هادیًا وعلی العباد
شاهدًا وللعصاة شافعًا فبلّغ واحنی وابلغ واوفی
غیر وانٍ فی تحمّل ختم النبوّة وحمل اعبآئها ولاواهن فی
احقاق حقوق تمام الرسالة واسباغ سنن ادآئها صلی الله
وملآئکته المقرّبون علیه وعترته الانجبین وحامّته الاقربین
وامنآئه المعصومین واوصیآئه المفطومین مغرس العصمة
ومنبت الکرامة ومکنن العلم ومرکز الحکمة ان کی حمایم
الصلوة وسلّم علیه وعلیهم اطیب کرایم التسلیم وحسبی
واستعیذ بحبل عصمة الله المتین وعصام حوله الوثیق
من سقطات مدآحض القلوب وعثرات مزالق
الاقدام ورطات هواجس الکلوک وهجسات مخادع
الاوهام ایها النسّاک المنصتون والعبّاد المخبتون من
حزب الله الموقنین وعباده المؤمنین اوصیکم بتقوی

[44B]

[45A]

[45B]

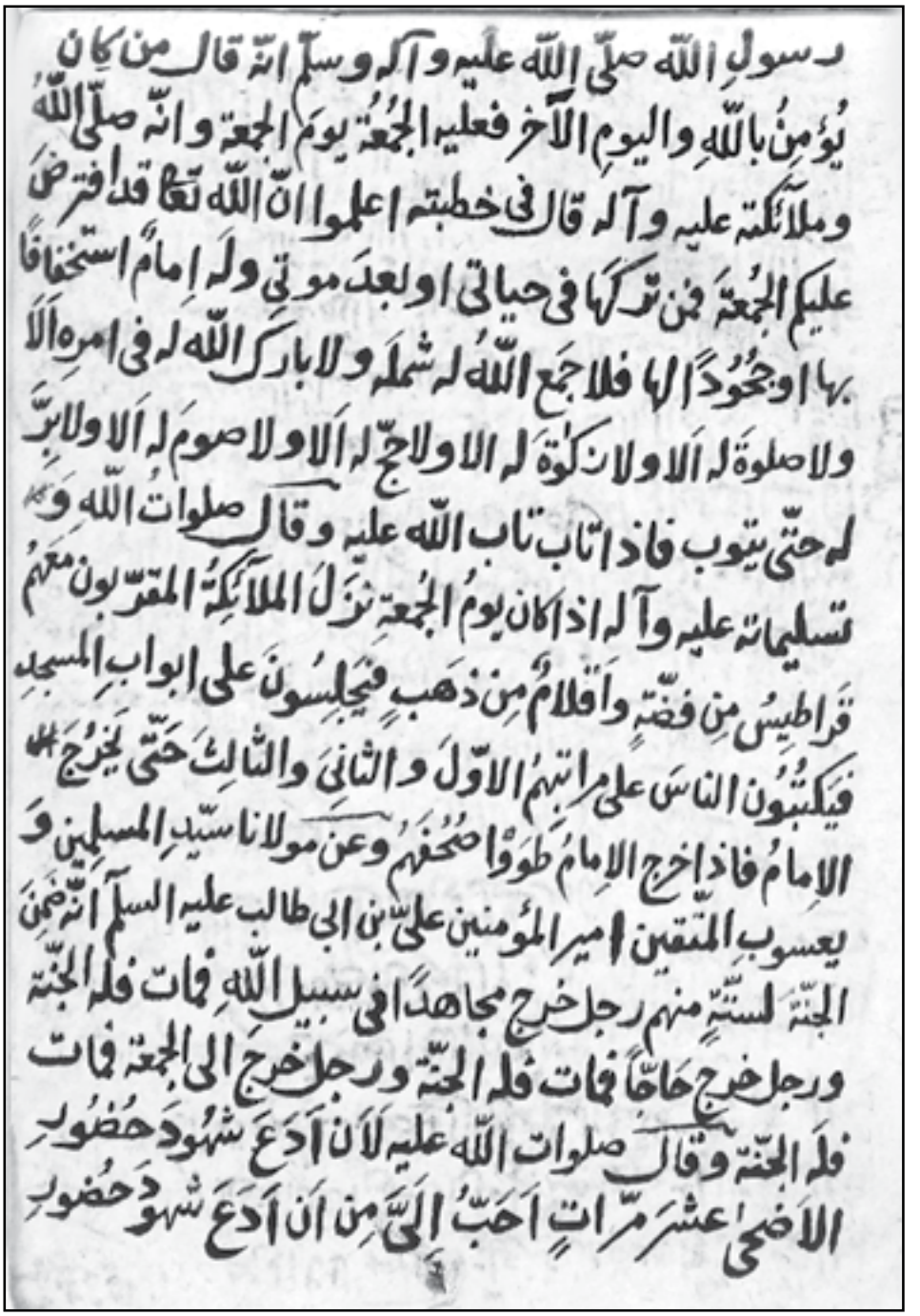

[46A]

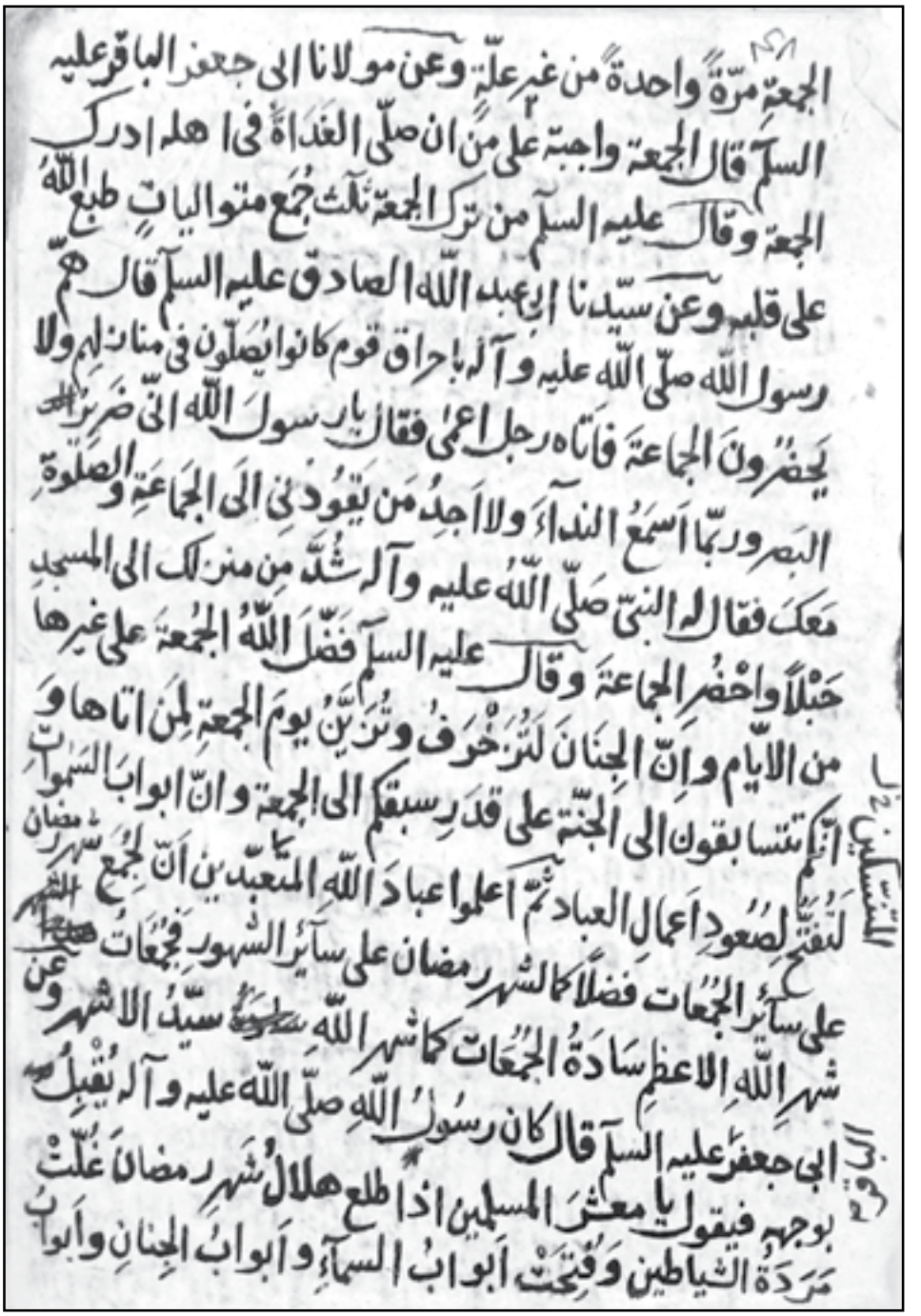
وَلَا تَرْتَعِدَنَّ فَرَائِصُكُمْ اِلَّا مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ وَلَا تَسْتَرِقَّنَّ
قُلُوبُكُمْ اِلَّا بِذِكْرِ اللّٰهِ وَاسْتَيْقِنُوا اَنَّ مَنْ تَدْعُونَ مِنْ
دُونِ اللّٰهِ لَا يُغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللّٰهِ شَيْئًا وَاَنَّ اللّٰهَ سُبْحَانَهُ
هُوَ الْحَقُّ وَاَنَّ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الْبَاطِلُ ذٰلِكُمُ اللّٰهُ
رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ
مِنْ قِطْمِيرٍ مَعْشَرَ الْمُؤْمِنِينَ اِعْلَمُوا اَنَّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ يَوْمُ
الرَّحْمَةِ وَعِيدُ الْبَهْجَةِ وَالْكَرَامَةِ وَهُوَ سَيِّدُ الْاَيَّامِ وَكَرِيمُهَا
وَعِيدُ الْاَعْيَادِ وَعَظِيمُهَا خَصَّكُمُ اللّٰهُ بِهِ لِطَاعَتِهِ وَاخْتَصَّكُمْ فِيهِ
بِرَحْمَتِهِ وَافْتَرَضَ عَلَيْكُمْ فِي كِتَابِهِ السَّعْيَ فِيهِ اِلَى ذِكْرِهِ وَتَرْكَ الْبَيْعِ
لِلتَّفَرُّغِ لِفَرِيضَتِهِ فَاِذَا فَعَلْتُمْ مَا اَمَرَكُمْ بِهِ نَجَّاكُمْ بِذٰلِكَ مِنْ اَلِيمِ
عُقُوبَتِهِ وَحَبَاكُمْ بِجَزِيلِ مَثُوبَتِهِ وَاِنَّ صَلٰوةَ الْجُمُعَةِ اُمُّ اُمَّهَاتِ
الطَّاعَاتِ وَاَعْظَمُ عِظَامِ الْفَرَائِضِ الْمَكْتُوبَاتِ لَا يُعْذَرُ فِيهَا
مِنَ النَّاسِ اِلَّا الصَّبِيُّ وَالْمَرْاَةُ وَالْعَبْدُ وَالْمَرِيضُ وَالْمُسَافِرُ
وَالنَّائِي عَنْ مَحَلِّ انْعِقَادِهَا بِاَزْيَدَ مِنْ فَرْسَخَيْنِ وَعَنْ سَيِّدِنَا

[46B]

رسول الله صلّی الله علیه و آله و سلّم انّه قال من کان
یؤمن بالله والیوم الآخر فعلیه الجمعة یوم الجمعة و انّه صلّی الله
وملائکته علیه و آله قال فی خطبته اعلموا انّ الله تعالی قد افترض
علیکم الجمعة فمن ترکها فی حیاتی او بعد موتی ولم امام استخفافا
بها او جحودا لها فلا جمع الله له شملة ولا بارک الله له فی امره الا
ولا صلوة له الا ولا زکوة له الا ولا حجّ له الا ولا صوم له الا ولا برّ
له حتّی یتوب فاذا تاب تاب الله علیه و قال صلوات الله و
تسلیماته علیه و آله اذا کان یوم الجمعة نزل الملائکة المقرّبون معهم
قراطیس من فضّة و اقلام من ذهب فیجلسون علی ابواب المسجد
فیکتبون الناس علی مراتبهم الاوّل و الثانی و الثالث حتّی یخرج
الامام فاذا خرج الامام طووا صحفهم و عن مولانا سیّد المسلمین و
یعسوب المتّقین امیر المؤمنین علیّ بن ابی طالب علیه السلام انّه ضمن
الجنّة لستّة منهم رجل خرج مجاهدا فی سبیل الله فمات فله الجنّة
و رجل خرج حاجّا فمات فله الجنّة و رجل خرج الی الجمعة فمات
فله الجنّة و قال صلوات الله علیه لان ادع شهود حضور
الاضحی عشر مرّات احبّ الیّ من ان ادع شهود حضور

[47A]

الجمعة مرّة واحدة من غير علّة وعن مولانا الى جعفر الباقر عليه
السلام قال الجمعة واجبة على من ان صلّى الغداة في اهله ادرك
الجمعة وقال عليه السلام من ترك الجمعة ثلث جمع متواليات طبع الله
على قلبه وعن سيّدنا ابي عبد الله الصادق عليه السلام قال هم
رسول الله صلّى الله عليه وآله باحراق قوم كانوا يصلّون في منازلهم ولا
يحضرون الجماعة فاتاه رجل اعمى فقال يا رسول الله انّي ضرير
البصر وربّما اسمع النداء ولا اجد من يقودني الى الجماعة والصلوة
معك فقال له النبيّ صلّى الله عليه وآله شدّ من منزلك الى المسجد
حبلا واحضر الجماعة وقال عليه السلام فضّل الله الجمعة على غيرها
من الايّام وانّ الجنان لتزخرف وتزيّن يوم الجمعة لمن اتاها و
انّكم تتسابقون الى الجنّة على قدر سبقكم الى الجمعة وانّ ابواب السموات
لتفتح لصعود اعمال العباد ثمّ اعلموا عباد الله المتعبّدين انّ لجمع شهر رمضان
على سائر الجمعات فضلا كما لشهر رمضان على سائر الشهور فجمعات
شهر الله الاعظم سادة الجمعات كما شهر الله سيّد الاشهر وعن
ابي جعفر عليه السلام قال كان رسول الله صلّى الله عليه وآله يقبل
بوجهه فيقول يا معشر المسلمين اذا طلع هلال شهر رمضان غلّت
مردة الشياطين وفتحت ابواب السماء وابواب الجنان وابواب

[47B]

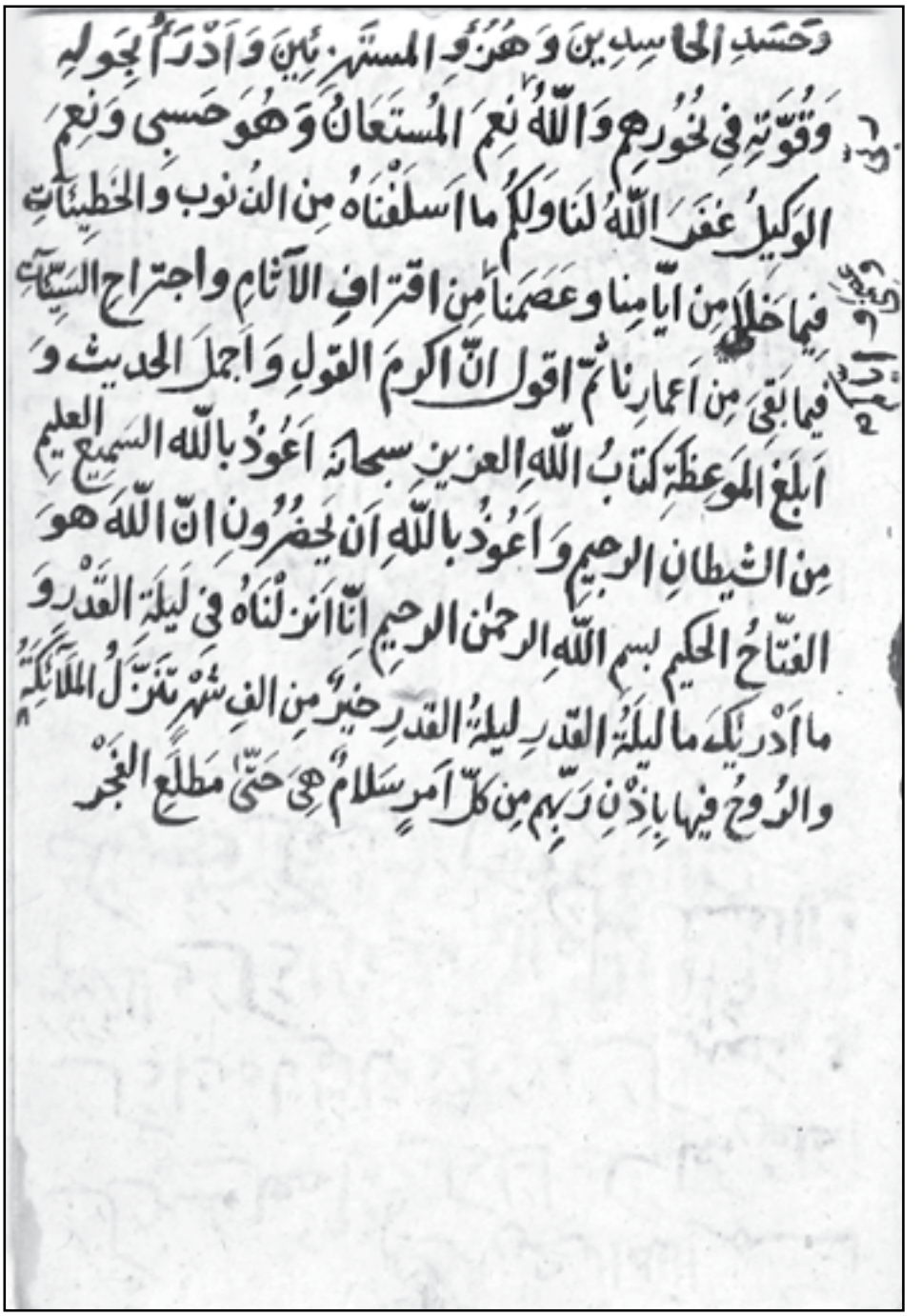
الرحمة وغلقت ابواب النار واستجيب الدعاء وكان لله تعالى
عند كل فطر عتقاء يعتقهم من النار وينادي مناد كل ليلة هل من
سائل هل من مستغفر اللهم اعط كل منفق خلفا وكل ممسك تلفا
حتى اذا طلع هلال شوال نودي المؤمنون ان اغدوا الى جوائزكم
فهو يوم الجائزة وعنه عليه السلام ان النبي صلى الله عليه وآله لما انصرف
من عرفات الى منى دخل المسجد واجتمع اليه الناس يسئلونه
عن ليلة القدر فقام خطيبا فقال بعد الثناء على الله عز وجل اما بعد فانكم
سألتموني عن ليلة القدر ولم اطوها عنكم لاني لم اكن بها عالما فاعلموا ايها
الناس انه من ورد عليه شهر رمضان وهو صحيح سوي فصام نهاره
وقام وردا من ليله وواظب على صلوته وهجر الى جمعته وغدا الى
عيده فقد ادرك ليلة القدر وفاز بجائزة الرب عز وجل
وعن مولانا الصادق ابي عبد الله عليه السلام قال من لم يغفر له في شهر رمضان
لم يغفر له الى قابل الا ان يشهد عرفة وقال عليه السلام اذا صمت فليصم
سمعك وبصرك وشعرك وجلدك وعدد اشياء غير هذا قال ولا يكون
يوم صومك كيوم فطرك ايها الصائمون ليس حقيقة الصيام مجرد صوم
البطن والفرج بل صوم القلب والذنب وصوم السمع والبصر

[48A]

وصوم الجوارح و الاركان وصوم اللسان و القلب جميعا
فلتصم اسماعكم و ابصاركم و اركانكم وجوارحكم و السنتكم وقلوبكم
وضمائركم ونياتكم واقيدتكم واسرارکم فان لكل من هذه صوما و
اذا صام كل صومه صامت جملتها واذا صامت جملتها فقد تم امر
الصيام وافضل الصوم صوم الضمير عن حب المخلوق فانه الباطل
الهالك ابدا وصوم القلب عن غير الخالق فانه الحق البهي الدائم سرمدا
الا فنظفوا اقيدتكم وطهروا قلوبكم واخلصوا نياتكم وارتعوا
على خلوص الدين ومحوض الايمان بشر اشركم وارواقكم و
اتموا حقيقة صيامكم ووظيفة اياكم بصوم اسماعكم وابصاركم
وجوارحكم واركانكم وناقلة قيامكم في ليالي لخضوع مشاعركم
والبابكم وخشوع عقولكم واحلامكم فكم من صائم بالنهار ليس
له خلاق من صيامه الا الجوع والظما وكم من قائم بالليل لا نصيب
له من قيامه الا السهر والنصب ولكن تمام الصيام لنفوسكم
صوم القلب عن غير الله سبحانه منذ فجر نهار العمر الى ناشئة ليل
الحمام وصوم اللسان الا عن ذكره اقول قولي هذا واستغفر الله
لي ولكم واعوذ بمنعة كبريائه وسطوة بطشه من كيد الكائدين

[48B]

وحسد الحاسدين وهزم المستهزئين وادرأ بحوله
وقوته في نحورهم والله نعم المستعان وهو حسبي ونعم
الوكيل غفر الله لنا ولكم ما اسلفناه من الذنوب والخطيئات
فيما خلى من ايامنا وعصمنا من اقتراف الآثام واجتراح السيئات
فيما بقي من اعمارنا ثم اقول ان اكرم القول واجمل الحديث و
ابلغ الموعظة كتاب الله العزيز سبحانه اعوذ بالله السميع العليم
من الشيطان الرجيم واعوذ بالله ان يحضرون ان الله هو
الفتاح الحكيم بسم الله الرحمن الرحيم انا انزلناه في ليلة القدر و
ما ادريك ما ليلة القدر ليلة القدر خير من الف شهر تنزل الملائكة
والروح فيها باذن ربهم من كل امر سلام هي حتى مطلع الفجر

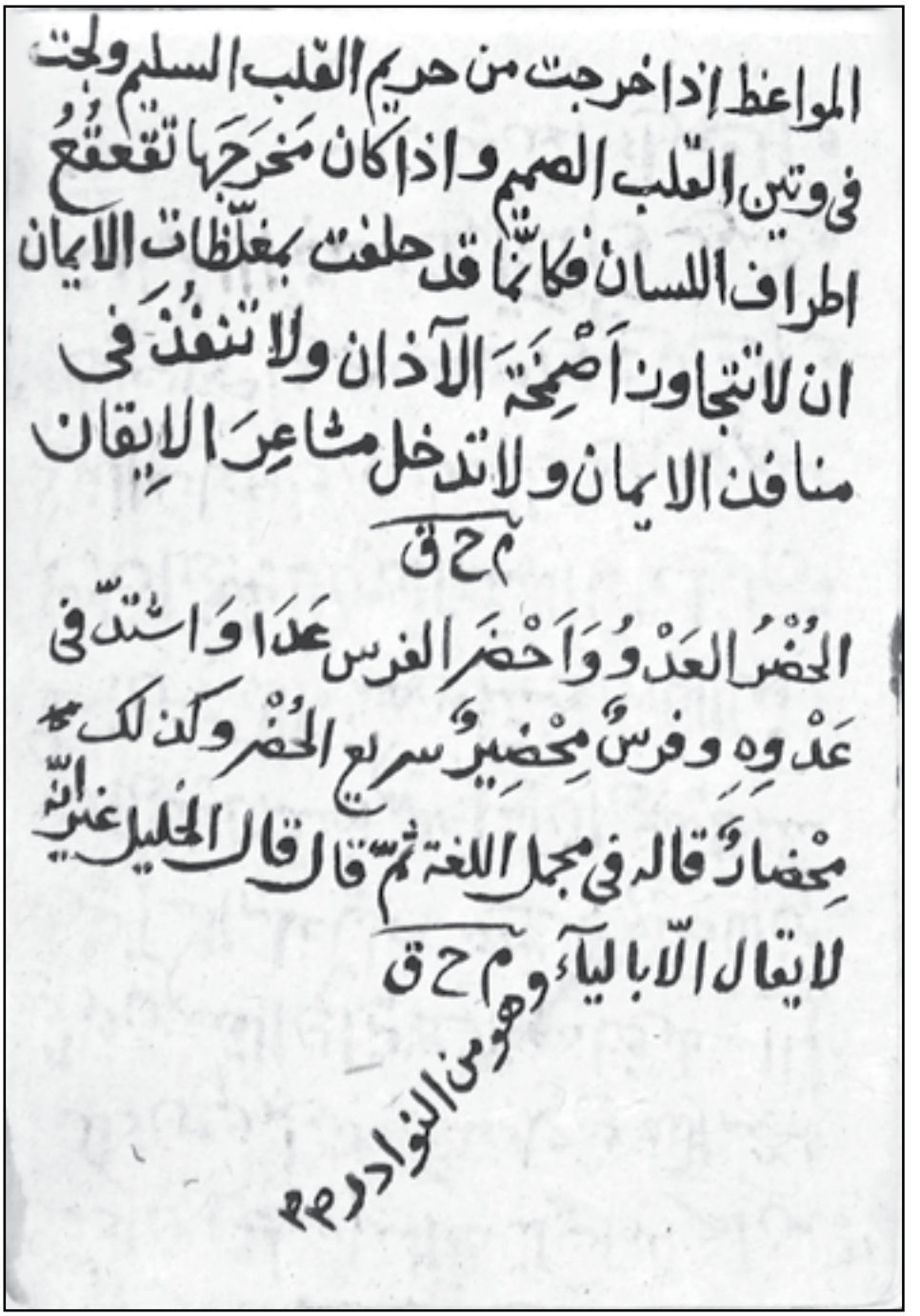
[49A]

بسم الله الرحمن الرحيم
اخلص معاشك لمعادك واجعل مسيرك
في مصيرك وترود مما توتاه زادك
ولا تفسد بمتاع الغرور فؤادك ولا تهتم
برزقك فالذي يبقيك يرزقك ونصيبك
يصيبك ولا تغتم في طستك م ح ق

الموعظة اذا خرجت من صميم القلب ولجت في حرم
القلب واذا خرجت من ناحية اللسان لم تجاوز اصمخة
الآذان وبعبارة اخرى العظة الناصحة تخرج من القلب
السليم فتلج في القلب الصميم فاذا نطق ذو سر سقيم
كان كمن يتعقع حلقة من عظم رميم م ح ق
فكانما

[49B]

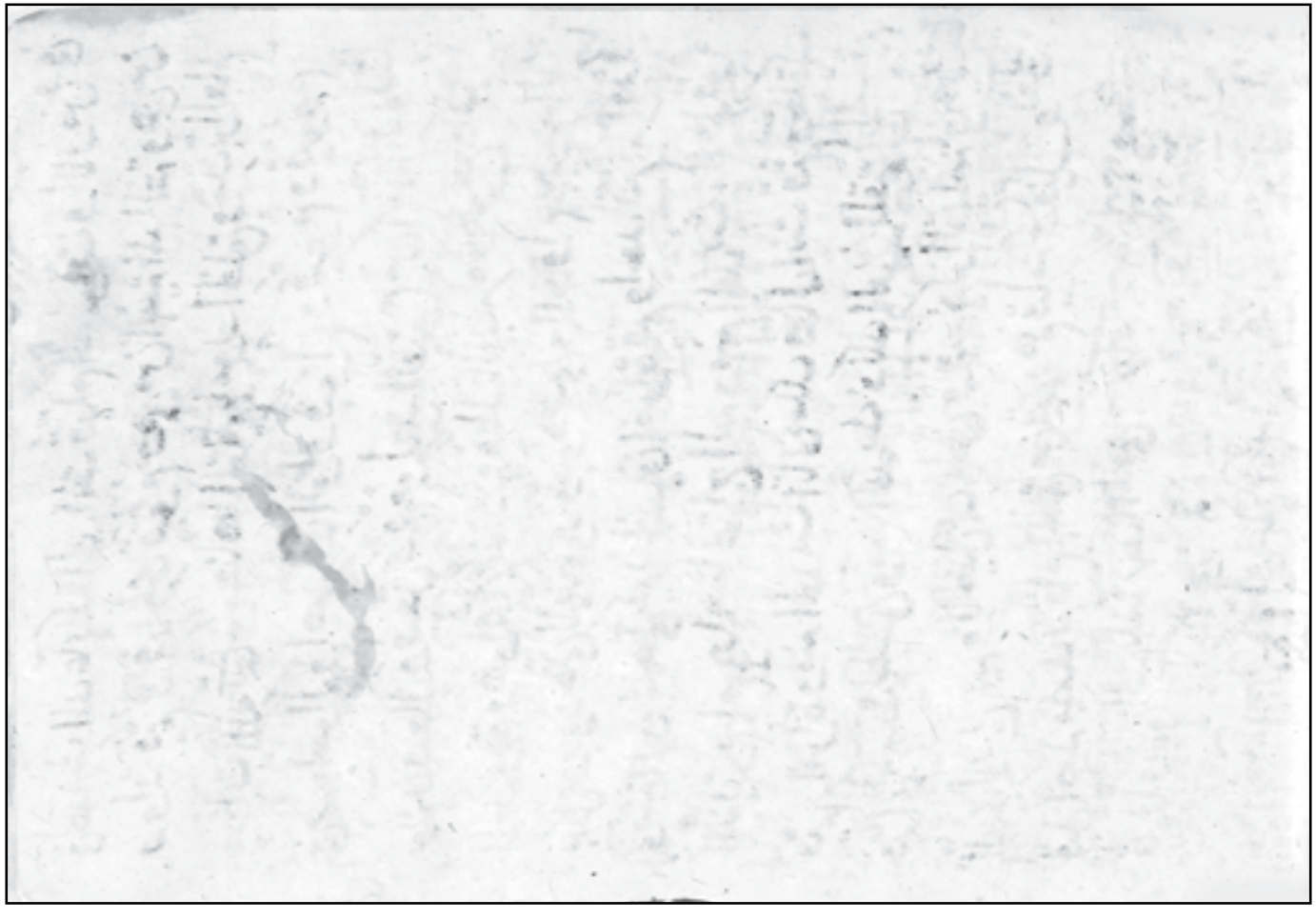

المواعظ اذا خرجت من حريم القلب السليم ولجت
في وتين القلب الصميم واذا كان مخرجها تقعقع
اطراف اللسان فكانها قد حلفت بمغلظات الايمان
ان لاتتجاوز اصمخة الآذان ولا تنفذ في
منافذ الايمان ولا تدخل مشاعر الايقان
م ح ق
الحضر العدو واحضر الفرس عدا واشتد في
عدوه وفرس محضير سريع الحضر وكذلك
محضار قاله في مجمل اللغة ثم قال قال الخليل غير انه
لايقال الا بالياء وهو م ح ق
وهو من النوادر

[50A]

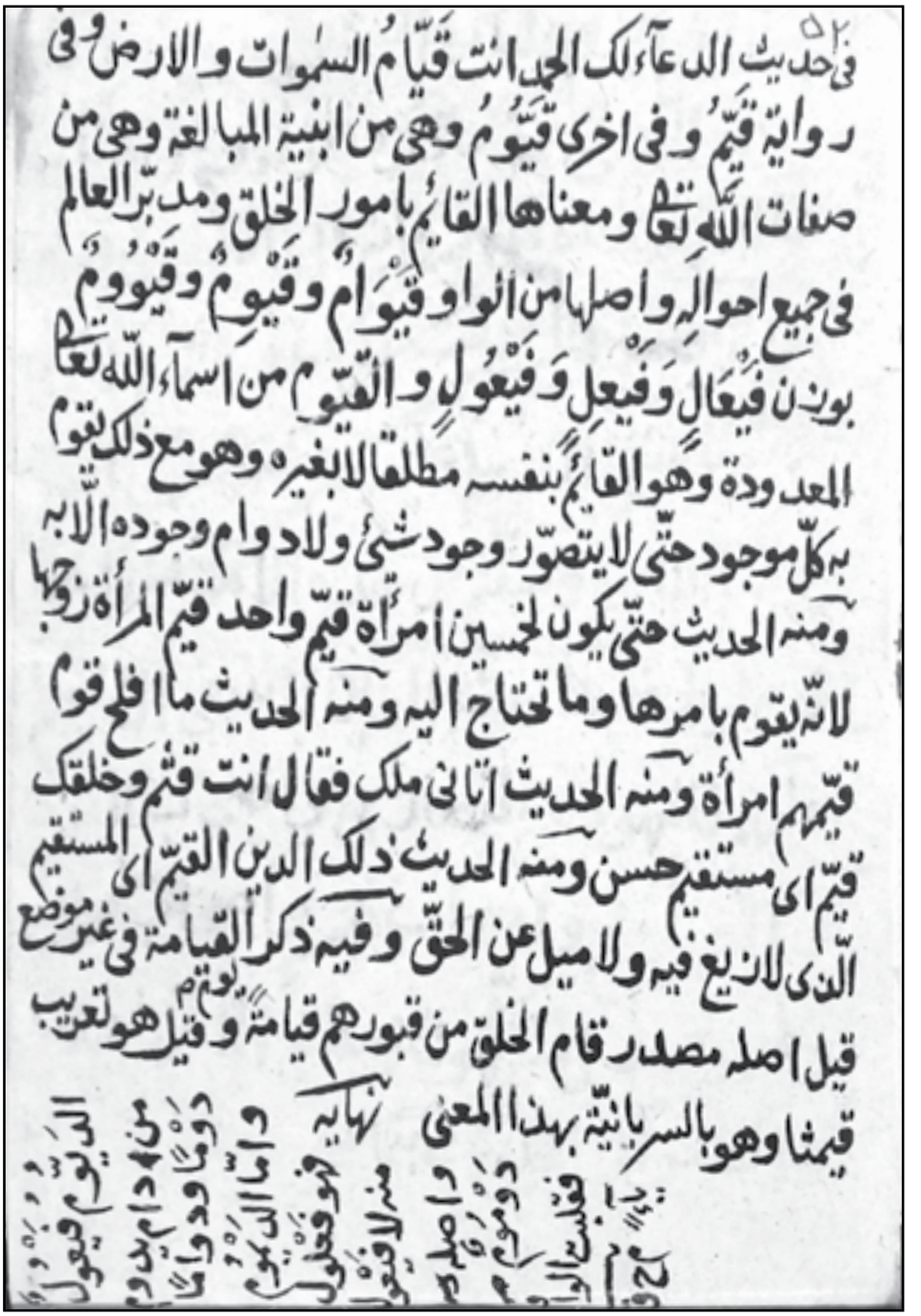

من آخر ابواب کتاب السرایر لمحمّد بن ادریس
رحمه الله فی جملة ماذکره بقوله و من ذلک
ما استطرفناه من روایة ابی القسم بن قولویه
عن الاصبغ قال سمعت علیّا علیه السلم یقول
سنّة لاینبغی ان یُسلّم علیهم وسنّة لاینبغی ان
یؤمّوا الناس وسنّة من هذه الامّة من اخلاف
قوم لوط فامّا السنّة الّذین لاینبغی ان یسلّم
علیهم فالیهود والنصاری واصحاب النرد
و الشطرنج واصحاب خمرٍ واصحاب بربط
وطنبور و المتفکّهون بسبّ الامّهات
و الشعراء الحدیث بتمامه

[50B]

[51A]

[51B]

القيّم المجتمع الخلق وقيل الجامع الكامل وقيل الجموع للخيريّة ورجل
قُثم اى معطآء قال ابن الاثير فى النهاية سمّى الرجل قُثم معدول عن
قائم وهو الكثير العطآء ومنه حديث المبعث انت قُثم انت المقفّى انت
الحاشر هذه اسمآء للنبىّ عليه السلم مح ق
فلان يُقام به وقيم بفلان واقامه من مكانه واقاموا بالدار وقطنوا
بها واقاموا عن الدار ظعنوا عنها قاله الزمخشرى فى اساس البلاغة
مح ق
الحجّ المبرور الذى لا يخالطه شئ من المآثم والبيع المبرور
الذى لا شبهة فيه ولا كذب ولا خيانة مغرب
وطَبيته عن كذا اى صرفته عنه واطبى بنو فلان فلانًا اذا خالوه
وقبلوه ويقال خِلف طبىّ اى مجيب واطباه دعاه وطباه مثله
مجمل اللغة
طباه يطبوه دعاه
وكذلك اطباه على
افتعله ص
الخلف والخلف اخلاف الضرع
يقال طباه اللهو
فاتبعه ٥

[52A]

بسم الله الرحمن الرحیم و الاعتصام بالفیاض
المنان الوهاب الحکیم
الحمد لله ربّ العالمین فاطر السمآء و الارض جاعل
النور و الظلام مبدع العقل و النفس ماطر الفیض
و مدبّر النظام الدیموم الدیهور العلیم العلام المهیمن القدّوس
القیّوم القیّام یعلم نیّات القلوب و خفیّات الغیوب
و یسمع هامس النفوس و همسات الاوهام و یبصر
هواجس الصدور و خطرات الاذهان و
ضمائر المشاعر و همسات الاحلام لا تبلیه الدهور
و القرون و لا تغیّره الاعصار و الاعوام
و لا تبدّل له الشهور و السنون و لا تعتوره
اللیالی و الایّام فسبحانه من قریب ما اقربه

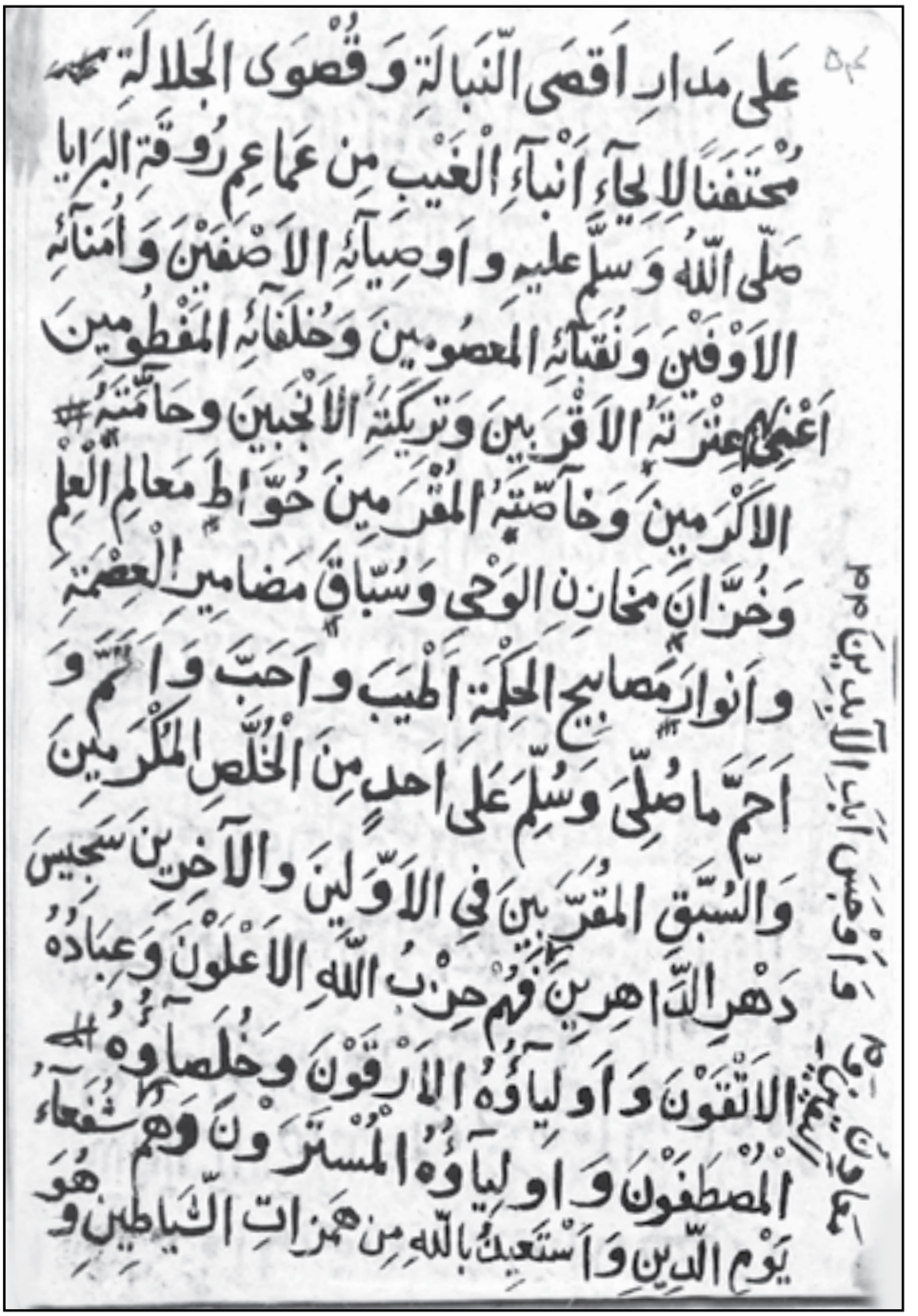
[52B]

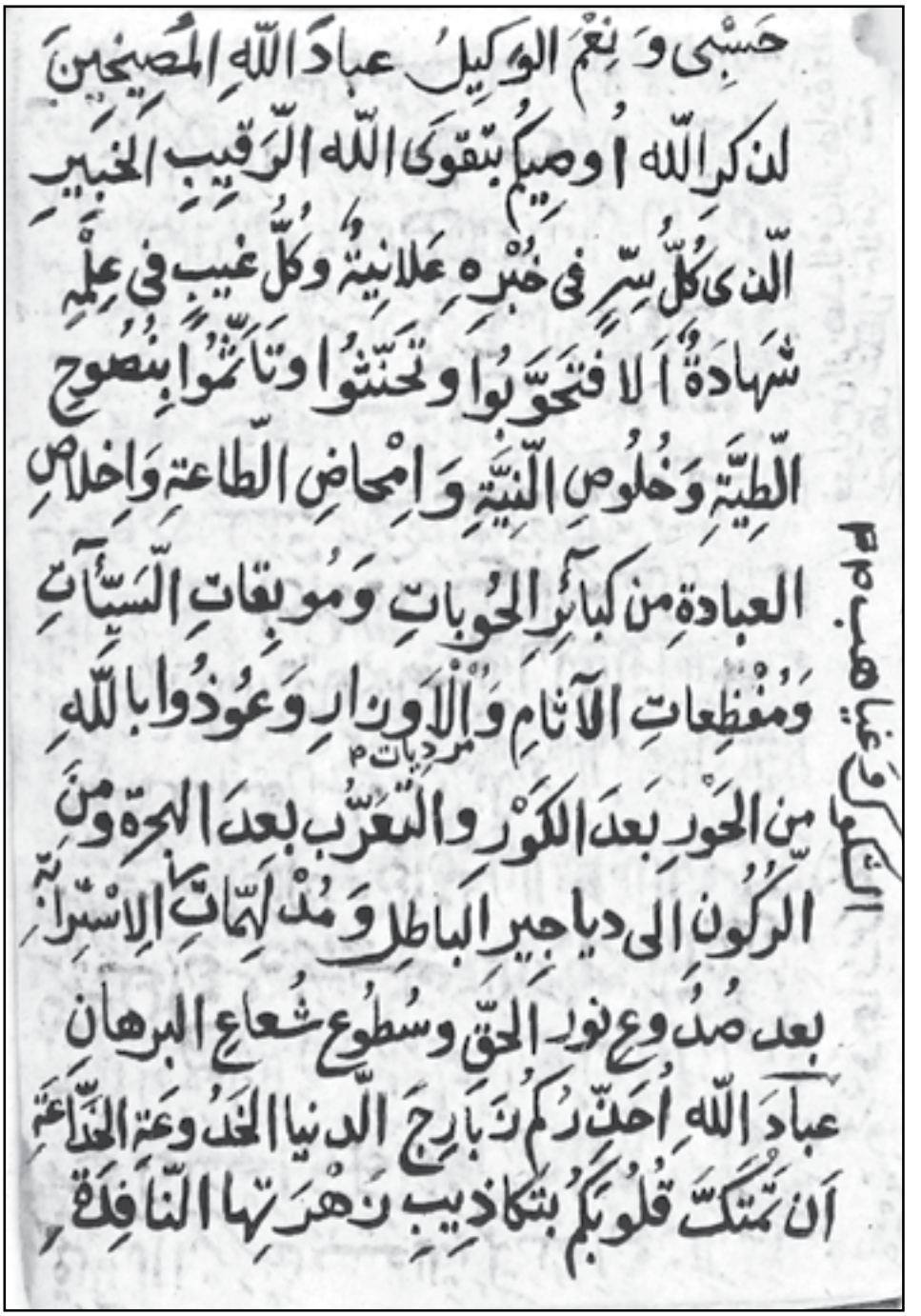
وَمَهيبٍ ما اَهْيَبَهُ وَ فَيّاضٍ ما اَفْيَضَهُ وَ
وَهّابٍ مَا اَوْهَبَهُ وَ اَشهدُ ان لا اِلٰهَ اِلّا اللّٰهُ
وَحدَهُ لا شريكَ لهُ مُتَأَبِّهًا عَن مُفتَجَرات اَفواهِ
المُشرِكينَ وَمُتَمَجِّدًا عَن مُختَلَقاتِ اَذهانِ المُتَبِّهينَ
شَهادةً سيطَتْ بِدَمِ المُهجَةِ وَنِياطِ الفُؤادِ وَ
نيطَتْ بِها بَهجَةُ نَشأةِ النُّشورِ وحَيوةُ دارِ المَعادِ
وَاَشهدُ اَنَّ عِفوَةَ زُمَرِ الاَنبياءِ وَصِفوَةَ رُسُلِ الرُّسُلِ
مُحَمَّدًا جَبهَةَ الجِباهِ فى عالَمِ العَقلِ وَناصِيَةَ النَّواصى
مِن اِقليمِ النّورِ عَبدُهُ المُنتَصى وَرَسولُهُ المُعتَنى
وَبَعيثُهُ المُستَرى وَسَفيرُهُ المُصطَفى قيمَ بِهِ فى
مَقَرِّ خَتمِ النُّبوَّةِ وَخِتامِ الرِّسالَةِ مُبتَعَثًا لِاِكمالِ
الدّينِ القَيِّمِ اِلى جَماجِمِ قَبائِلِ الوَرى وَدينَ بِهِ

همین لفظ علی کل تقدیر مفعول مطلق نوعی است و ترجمه‌اش موجود است سواء ۵ م

[53A]

[53B]

حَسْبِی وَ نِعْمَ الوَکِیلُ عِبادَ اللّٰهِ المُصَیخِینَ
لِذِکرِ اللّٰهِ اُوصِیکُم بِتَقوَی اللّٰهِ الرَّقِیبِ الخَبِیرِ
الَّذِی کُلُّ سِرٍّ فِی خُبرِهِ عَلانِیَةٌ وَکُلُّ غَیبٍ فِی عِلمِهِ
شَهادَةٌ اَلا فَتَحَوَّبُوا وَتَحَنَّثُوا وَتَاَثَّمُوا بِنُصُوحِ
الطِّیَّةِ وَخُلُوصِ النِّیَّةِ وَاِمحاضِ الطّاعَةِ وَاِخلاصِ
العِبادَةِ مِن کَبائِرِ الحُوبَاتِ وَمُوبِقاتِ السَّیِّئاتِ
وَمُفظِعاتِ الآثامِ وَالاَوزارِ وَعُوذُوا بِاللّٰهِ
مِنَ الحَورِ بَعدَ الکَورِ وَالتَّعَرُّبِ بَعدَ الهِجرَةِ وَمِنَ
الرُّکُونِ اِلَی دِیاجِیرِ الباطِلِ وَمُدلَهِمّاتِ الاِسرارِ
بَعدَ صُدُوعِ نُورِ الحَقِّ وَسُطُوعِ شُعاعِ البُرهانِ
عِبادَ اللّٰهِ اُحَذِّرُکُم دَبارِجَ الدُّنیا الخَدُوعَةِ
اَن تَمسَکَّ قُلُوبَکُم بِتَکاذِیبِ زُخرُفِها النّافِقَةِ

[54A]

[54B]

[55A]

وَنَهارُهُ الاَزْهَرُ سَيِّدُ النَّهرِ وَاِنَّ صَلوٰةَ الجُمعَةِ
عِندَ انتِصابِ عَمودِ قِمَّةِ الهاجِرَةِ وَاستِواءِ لِسانِ
مِيزانِ الظَّهيرَةِ عَقيلَةُ عَقايِلِ الطّاعاتِ المَفروضاتِ
وَسَيِّدَةُ ~~فرايض~~ الصَّلَواتِ المَوقوتاتِ وَهِيَ خَيرُ
ما يَنوِيهِ النّاوُونَ مِن وُجوهِ القُرُباتِ وَاَكرَمُ
ما يَنتَوِيهِ المُنتَوُونَ مِن اَبوابِ الزُّلفاتِ رَكعَتانِ
التّانِ مَعَ اِمامٍ مَأذُونٍ لَهُ فَريضَةٌ مَكتوبَةٌ وَخُطبَتانِ
الشَّرعِيَّتانِ مِنَ الاِمامِ صَلوٰةٌ مَحسوبَةٌ حَرَّمَ اللّٰهُ
البَيعَ وَما فِي مَعناهُ اِذا ما نُودِيَ لَها وَاَوجَبَ السَّعيَ
اِلَيها وَالاِنصاتَ وَالاِصاخَةَ لِخُطبَتَيها وَلا يُعذَرُ
فِي ذٰلِكَ اَحَدٌ مِن اَضاميمِ النّاسِ اِلّا صَبِيٌّ اَو اِمرَأَةٌ
اَو عَبدٌ مَملوكٌ اَو مَريضٌ مُدنِفٌ اَو هِمٌّ فَاِنِ اَو
عابِرُ سَبيلٍ عَلى سَفَرٍ اَو نائٍ عَن مَحَلِّ اِقامَتِها

[55B]

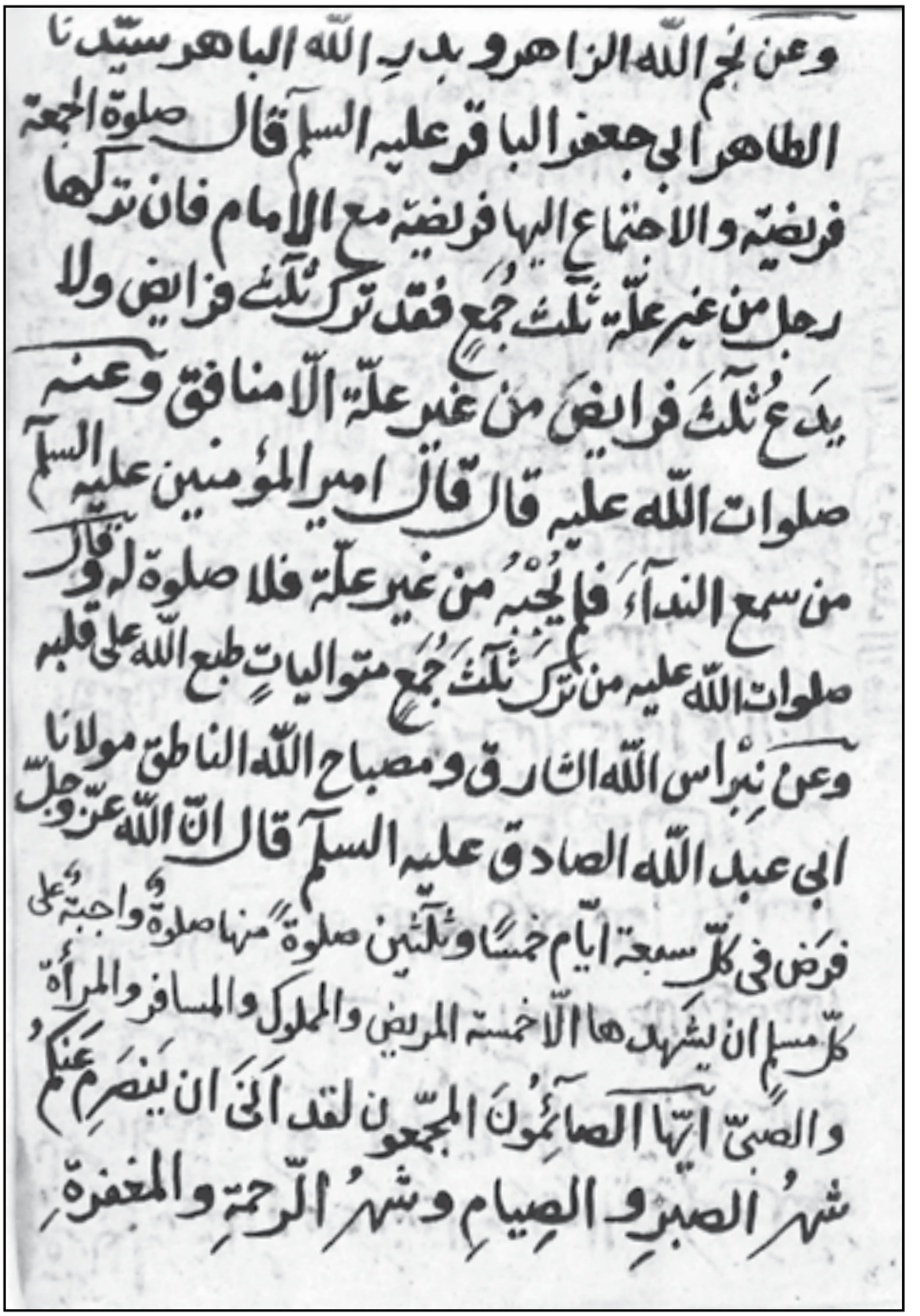
نأیا دونہ فرسخانِ ففریضتہا المکتوبۃ محراۃ
ان تکون الصلوۃ الوسطیٰ وصلوتہا المحسوبۃ
مقمنۃ ان تکون ذکر اللہ الاکبر وعن عمید نوع
الانسان وعمود عالم الامکان سیدنا رسول اللہ
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم انہ قال من کان یؤمن باللہ
والیوم الآخر فعلیہ الجمعۃ یوم الجمعۃ الا مریض او مسافر
او امراۃ او صبی او مملوک فمن استغنی بلہو او تجارۃ
استغنی اللہ عنہ واللہ غنی حمید وعنہ صلی اللہ علیہ
وآلہ من ترک الجمعۃ ثلثاً من غیر ضرورۃ کتب منافقاً فی
کتاب لا یمحی ولا یبدل وقال صلی اللہ وملآئکتہ
علیہ وآلہ ان اللہ اختار من الایام الجمعۃ ومن الشہور
شہر رمضان ومن اللیالی لیلۃ القدر واختار من
الناس الانبیاء واختار من الانبیاء الرسل واختار لی

[56A]

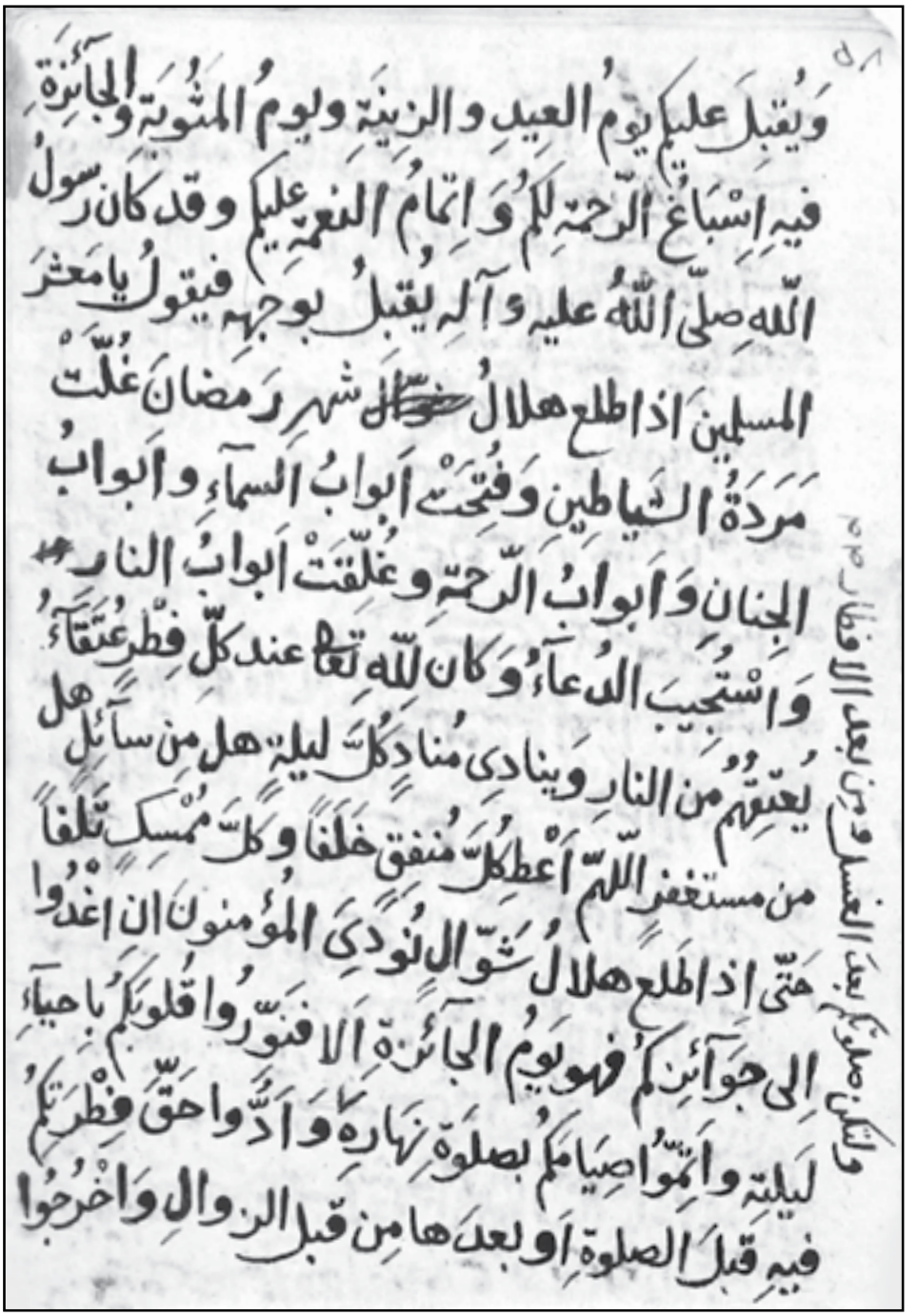
من الرسل واختار منّی علیاً واختار من علیّ الحسن
والحسین واختار من الحسین الاوصیاء وهم تسعة
من ولده ینفون عن هذا الدین تحریف الغالین و
انتحال المبطلین وتأویل الجاهلین وعن خازن
سرّ التنزیل وباب دار التأویل امیر المؤمنین ویعسوب
الموحّدین علیّ بن ابی طالب علیه السلام قال اذا کان یوم
الجمعة خرج اخلاف الشیاطین ینّون اسواقهم ومعهم
الرایات وتقعد الملائکة علی ابواب المساجد فیکتبون
الناس علی منازلهم حتّی یخرج الامام فمن دنا الی الامام
وانصت واستمع ولم یلغ کان له کفلان من الاجر ومن
تباعد عنه فاستمع وانصت ولم یلغ کان له کفل من الاجر
ومن دنا من الامام فلغا ولم یستمع کان له کفلان من
الوزر ومن قال لصاحبه صه فقد تکلّم فلا جمعة له ثمّ
قال علیّ علیه السلام هکذا سمعت نبیکم صلّی الله علیه وآله

[56B]

وعن نجم الله الزاهر و بدر الله الباهر سيدنا
الطاهر ابي جعفر الباقر عليه السلم قال صلوة الجمعة
فريضة و الاجتماع اليها فريضة مع الامام فان تركها
رجل من غير علة ثلث جمع فقد ترك ثلث فرايض ولا
يدع ثلث فرايض من غير علة الا منافق وعنه
صلوات الله عليه قال قال امير المؤمنين عليه السلم
من سمع النداء فلم يجبه من غير علة فلا صلوة له وقال
صلوات الله عليه من ترك ثلث جمع متواليات طبع الله على قلبه
وعن نبراس الله الخارق و مصباح الله الناطق مولانا
ابي عبد الله الصادق عليه السلم قال ان الله عز و جل
فرض في كل سبعة ايام خمسا و ثلثين صلوة منها صلوة واجبة على
كل مسلم ان يشهدها الا خمسة المريض والمملوك والمسافر والمرأة
والصبي ايها الصائمون المجمعون لقد اذن ان ينصرم عنكم
شهر الصبر و الصيام و شهر الرحمة و المغفرة

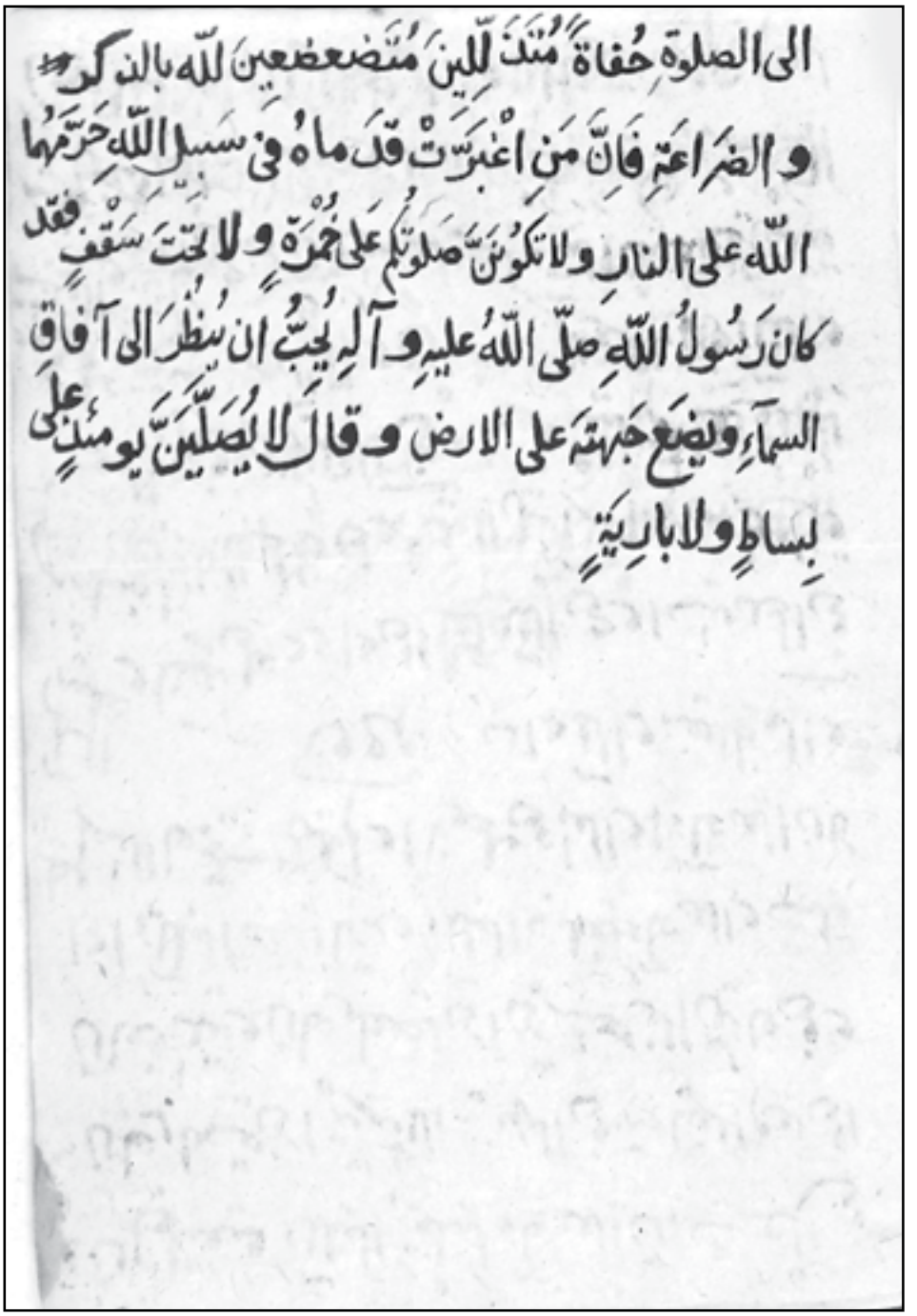
[57A]

ویقبل علیکم یوم العید والزینة ویوم المثوبة والجائزة
فیه اسباغ الرحمة لکم واتمام النعمة علیکم وقد کان رسول
الله صلی الله علیه وآله یقبل بوجهه فیقول یا معشر
المسلمین اذا طلع هلال شهر رمضان غلّت
مردة الشیاطین وفتحت ابواب السماء وابواب
الجنان وابواب الرحمة وغلّقت ابواب النار
واستجیب الدعاء وکان لله تعالی عند کل فطر عتقاء
یعتقهم من النار وینادی منادٍ کل لیلة هل من سائل
من مستغفر اللهم اعط کل منفق خلفاً وکل ممسک تلفاً
حتی اذا طلع هلال شوال نودی المؤمنون ان اغدوا
الی جوائزکم فهو یوم الجائزة الا فنوّروا قلوبکم باحیاء
لیلته واتموا صیامکم بصلوة نهاره وادّوا حق فطرتکم
فیه قبل الصلوة او بعدها من قبل الزوال واخرجوا

ولکن صلوکم بعد الغسل ومن بعد الافطار ره

[57B]

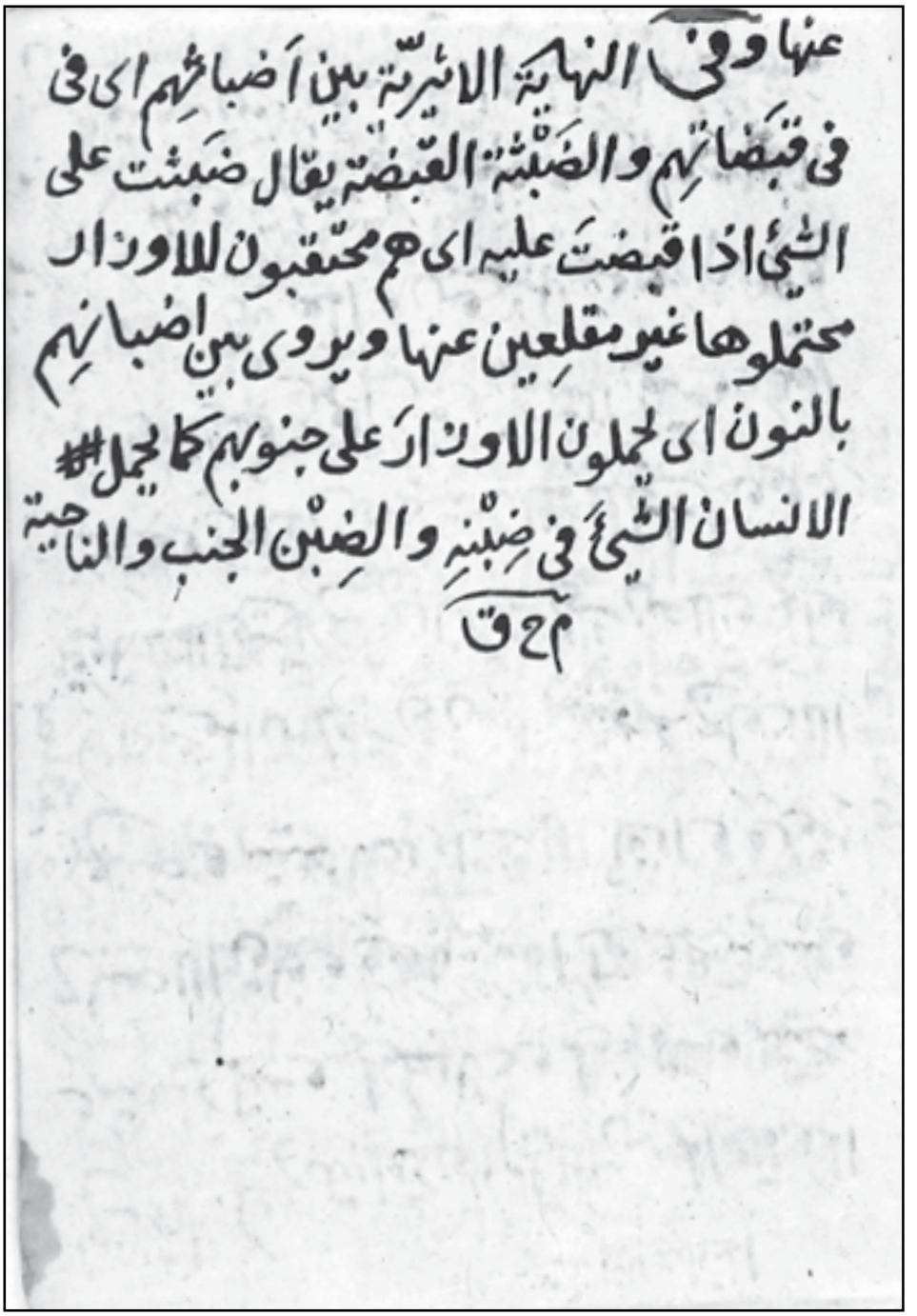

الی الصلوة حُفاةً مُتَذَلِّلِینَ مُتَضَعْضِعِینَ لله بالذکر
و الضراعة فانّ من اعبرت قدماه فی سبیل الله حرّمهما
الله علی النار و لا تکوننّ صلوتکم علی خُمْرَةٍ و لا تحت سَقْفٍ فقد
کان رسول الله صلّی الله علیه و آله یحبّ ان ینظر الی آفاق
السماء و یضع جبهته علی الارض و قال لا یُصَلّینّ یومئذٍ علی
بساطٍ و لا بارِیَةٍ

[58A]

في الحديث انّ الدعآء ليلقى البلآء فيعتلجان
الى يوم القيامة في النهاية الاثيرية اى يتصارعان
وفي فائق الزمخشري اى يصطرعان ويتدافعان
قلت والدعآء يغلب البلآء وربّما يغلب البلآء اذا
كان الدعآء او الداعي ملحونا او لم يكن مستجمعا للشرايط
والوظايف والآداب مح ق
في الحديث اوحى الله تعالى الى داود على نبيّنا وعليه السلام
قل للملأ من بني اسرآئيل لا يدعوني والخطايا بين اضبائهم
ليلقموها ثمّ ليدعوني في الفائق يروى بالنون
والتآء فهو بالنون جمع ضِبْن وبالتآء جمع ضَبْثة على
تقدير حذف التآء كقولهم مؤونٌ في جمع مَأُنة والضَبْثة
القَبْضة يقال ضَبَثْتُ الاسد وضَبَثْتُ به اذا قبض عليه
اى وهم محتقبون للاوزار محتملون لها غير مقلعين

[58B]

عنها وفی النهایة الاثیریة بین اضبائهم ای فی
فی قبضاتهم والضبثة القبضة یقال ضبثت علی
الشیٔ اذا قبضت علیه ای هم محتقبون للاوزار
محتملوها غیر مقلعین عنها ویروی بین اضبانهم
بالنون ای لحملون الاوزار علی جنوبهم کما یحمل
الانسان الشیٔ فی ضبنه والضبن الجنب والناحیة

[59A]

الخطبة الثانية

الحمد لله المهيمن القيّام الّذى ابتدع بحكمته واخترع
بمشيّته وعلا بحوله ودنا بطوله وعظم بمنعته و
وسع برحمته برأ النسمة بأمره وفلق الاصباح
بنوره وانشأ الاشياء بصانعيّته وصنع
الازواج بمهيميّته ليس فى شيئ من الموجودات
بوالج ولا عن شيئ منها بخارج مع كلّ شيئ لا بمساوقة
وفوق كلّ شيئ لا بمفارقة دهّر الدهر وقدّر
القدر وشمّس الشمس وقمّر القمر فطر السموات
والارض ودبّر المشرقين والمغربين وجعل
الظلمات والنور وخلق من كلّ شيئ زوجين نحمده
ونعبده ونستغيثه ونستعينه ونؤمن به ونتوكّل

[59B]

علیه وندعوه ونرجوه ونستغفره ونستهدیه
ونشهد ان لا الٰه الا الله وحده لا شریک له
الٰها واحدًا احدًا وترًا صمدًا قیومًا قدّ وسّا
لم یتّخذ فی عزّ جلال مجده وقدسه صاحبةً ولا ولدًا
ولا ارتقب فی صنع فعال امره وخلقه عاقبةً ولا امدًا
ونشهد انّ محمّدًا صفوة الوری وناخلة البرایا
وجبهة جباه عالم الحمد وناصیة نواصی تهامة
المجد نصیبته من سفرته وخیرته من انبیائه و
عقیلته من رسله وعفوته من سفرائه وانّ
قدموس القدّیسین ولهموم الصدّیقین امیر المؤمنین
علیّ بن ابی طالب عبده الصمیم ووالیه الکریم مین انّ
دینه وقسطاس یقینه ومیسم خاصّته ومنتصاه من

عدّة ولا مدّی ولا صم

رُوقَتِهٖ وکَلِمَةَ اَمرِهٖ وعَیبَةَ سِرِّهٖ وخازِنَ وَحیِهٖ وَ
فُرانِقَ سَبیلِهٖ وَدارَ تَأویلِ تَنزیلِهٖ وشَقیقَ کِتابِهٖ
وبابَ اَبوابِهٖ وَوَصِیَّ نَعیشَهٗ وذوقَرنَیْ اُمَّةِ رَسولِهٖ
وَاَنَّ الاَوصیاءَ الاَصفیاءَ المُطَهَّرینَ الاَطهَرینَ المُقَرَّبینَ
المُکَرَّمینَ المَغطومینَ المَعصومینَ مِن وُلدِ اَخی رَسولِ اللّٰهِ
وَابنِ عَمِّهِ السَّیِّدِ الوَصِیِّ الکَریمِ الطّاهِرِ العُقولِ النُّحولِ
وَبَضعَةِ کَبِدِ النَّبِیِّ المُنتَصی المُصطَفی المُکَرَّمِ المُمَجَّدِ السَّیِّدَةِ
الزَّهراءِ الطُّهرَةِ الطّاهِرَةِ البَتولِ حَسَنًا وحُسَینًا وَ
عَلِیًّا وَمُحَمَّدًا وَجَعفَرًا وَمُوسیٰ وَعَلِیًّا وَمُحَمَّدًا وَعَلِیًّا
وَحَسَنًا وَالحُجَّةَ الخَلَفَ الصّالِحَ القائِمَ بِاَمرِ اللّٰهِ
المُرتَقَبَ لِاِعلاءِ کَلِمَةِ اللّٰهِ وَاِعلانِ دینِ اللّٰهِ بَقِیَّةَ
اللّٰهِ فی اَرضِهٖ وخَلیفَةَ اللّٰهِ عَلی خَلیقَتِهٖ سَمّیِ رَسولِ

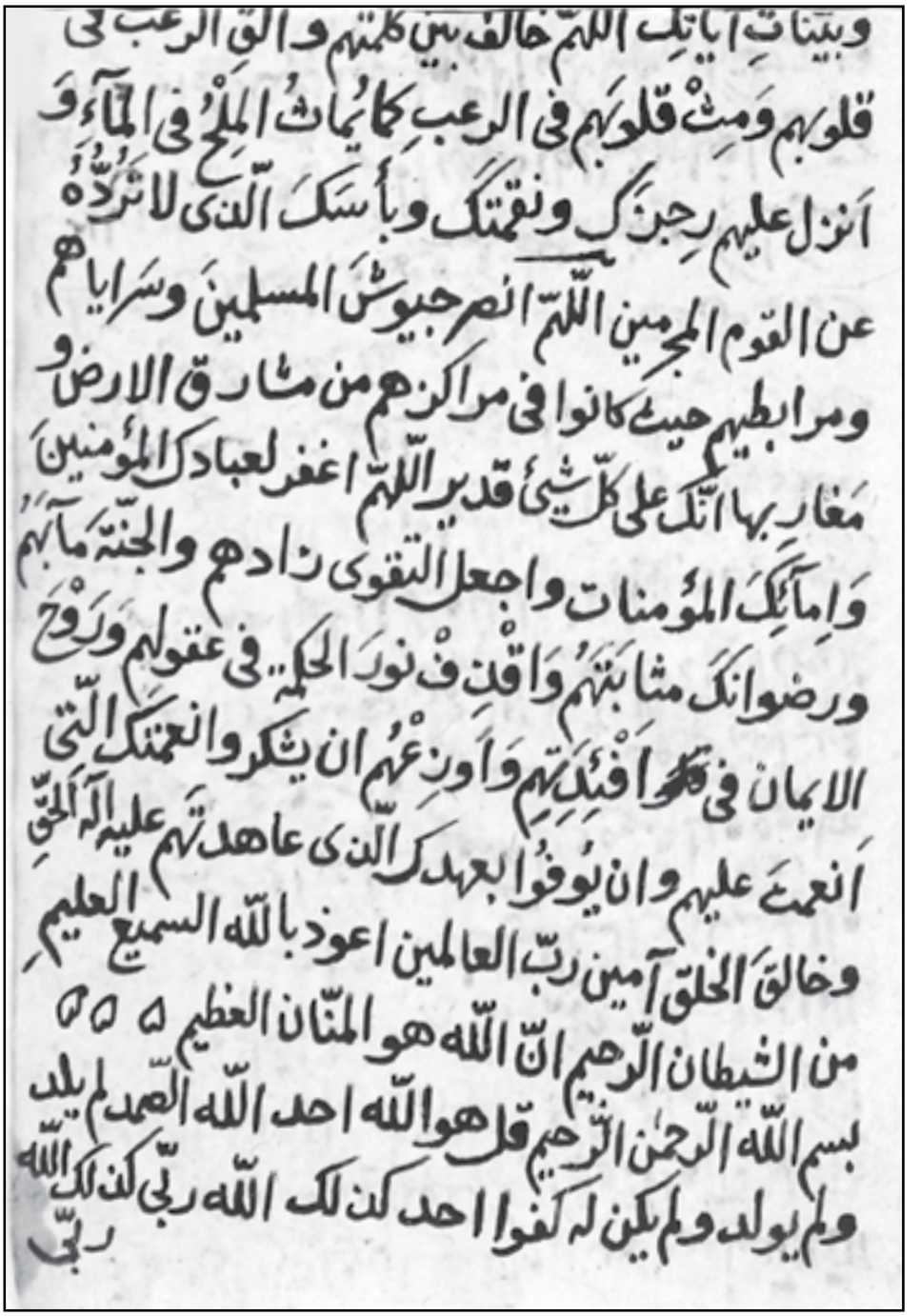
[60B]

اللهِ وَكَنِيَّهُ وَوَارِثُ شَرْعَتِهِ وَوَلِيُّ سُنَّتِهِ
نُجُومُ سَمَاءِ القُدْسِ وَالعِصْمَةِ وَأَنْوَارُ آفَاقِ العِلْمِ
وَالحِكْمَةِ وَأَبْوَابُ دَارِ الإِيمَانِ وَشُرَكَاءُ نُورِ القُرْآنِ
وَخَزَنَةُ أَسْرَارِ الوَحْيِ وَحَمَلَةُ أَحْكَامِ الدِّينِ وَهُدَاةُ
سَبِيلِ اليَقِينِ وَأَئِمَّةُ الأُمَمِ أَجْمَعِينَ بِقَوْلِ رَشَدٍ وَأَمِّ جَدَدٍ
وَإِمَامٍ مُبِينٍ فَهُمُ وَالفُرْقَانُ المُبِينُ هُمَا الثَّقَلَانِ اللَّذَانِ
لَنْ يَضِلَّ مَنْ تَمَسَّكَ بِهِمَا أَبَدًا وَلَنْ يَهْتَدِيَ مَنْ تَخَلَّفَ
عَنْهُمَا وَاتَّخَذَ مِنْ دُونِهِمَا مُلْتَحَدًا اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ
عَبْدِكَ وَنَبِيِّكَ وَسَفِيرِكَ وَوَفِيِّكَ صَلَوةً تَامَّةً سَامَّةً
حَامَّةً ضَامَّةً عَامَّةً نَامِيَةً زَاكِيَةً تَرْفَعُ بِهَا دَرَجَتَهُ وَتُتِمُّ
بِهَا نُعْلَتَهُ وَتُقَرِّبُ بِهَا وَسِيلَتَهُ وَتُبَيِّنُ بِهَا فَضِيلَتَهُ
وَصَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَلَى أَئِمَّةِ المُسْلِمِينَ

[61A]

[61B]

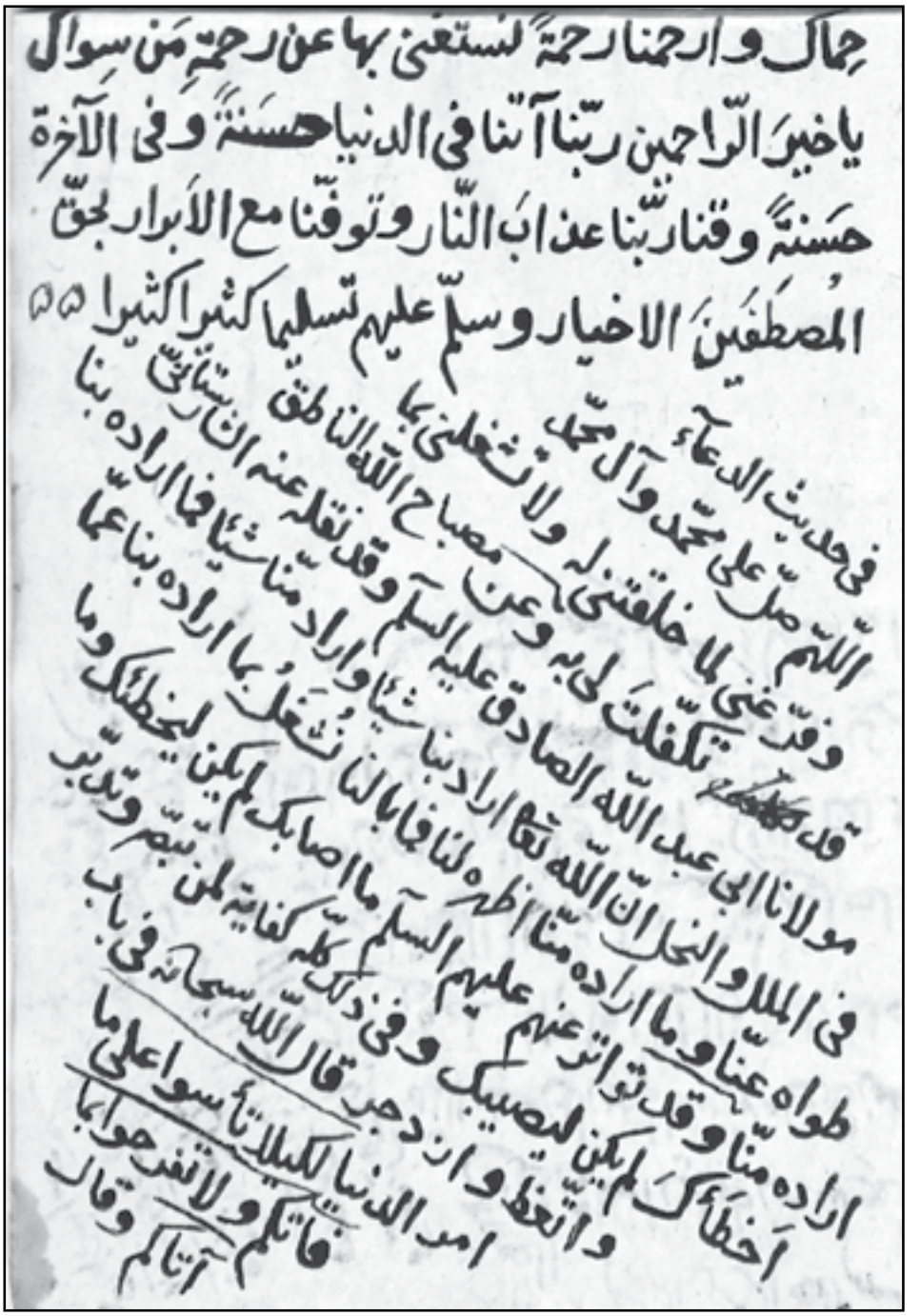

وبيّنات آياتك اللهمّ خالف بين كلمتهم و الق الرعب في
قلوبهم ومث قلوبهم في الرعب كما يماث الملح في الماء و
انزل عليهم رجزك ونقمتك وبأسك الذي لا ترده
عن القوم المجرمين اللهمّ انصر جيوش المسلمين وسرايا هم
ومرابطيهم حيث كانوا في مراكزهم من مشارق الارض و
مغاربها انك على كلّ شيء قدير اللهمّ اغفر لعبادك المؤمنين
وامائك المؤمنات واجعل التقوى زادهم والجنة مآبهم
ورضوانك مثابتهم واقذف في نور الحكمة في عقولهم وروح
الايمان في افئدتهم واوزعهم ان يشكروا نعمتك التي
انعمت عليهم وان يوفوا بعهدك الذي عاهدتهم عليه انك الحق
وخالق الخلق آمين رب العالمين اعوذ بالله السميع العليم
من الشيطان الرجيم انّ الله هو المنّان العظيم ٥٥٥
بسم الله الرحمن الرحيم قل هو الله احد الله الصمد لم يلد
ولم يولد ولم يكن له كفوا احد كذلك الله ربي كذلك الله
ربي

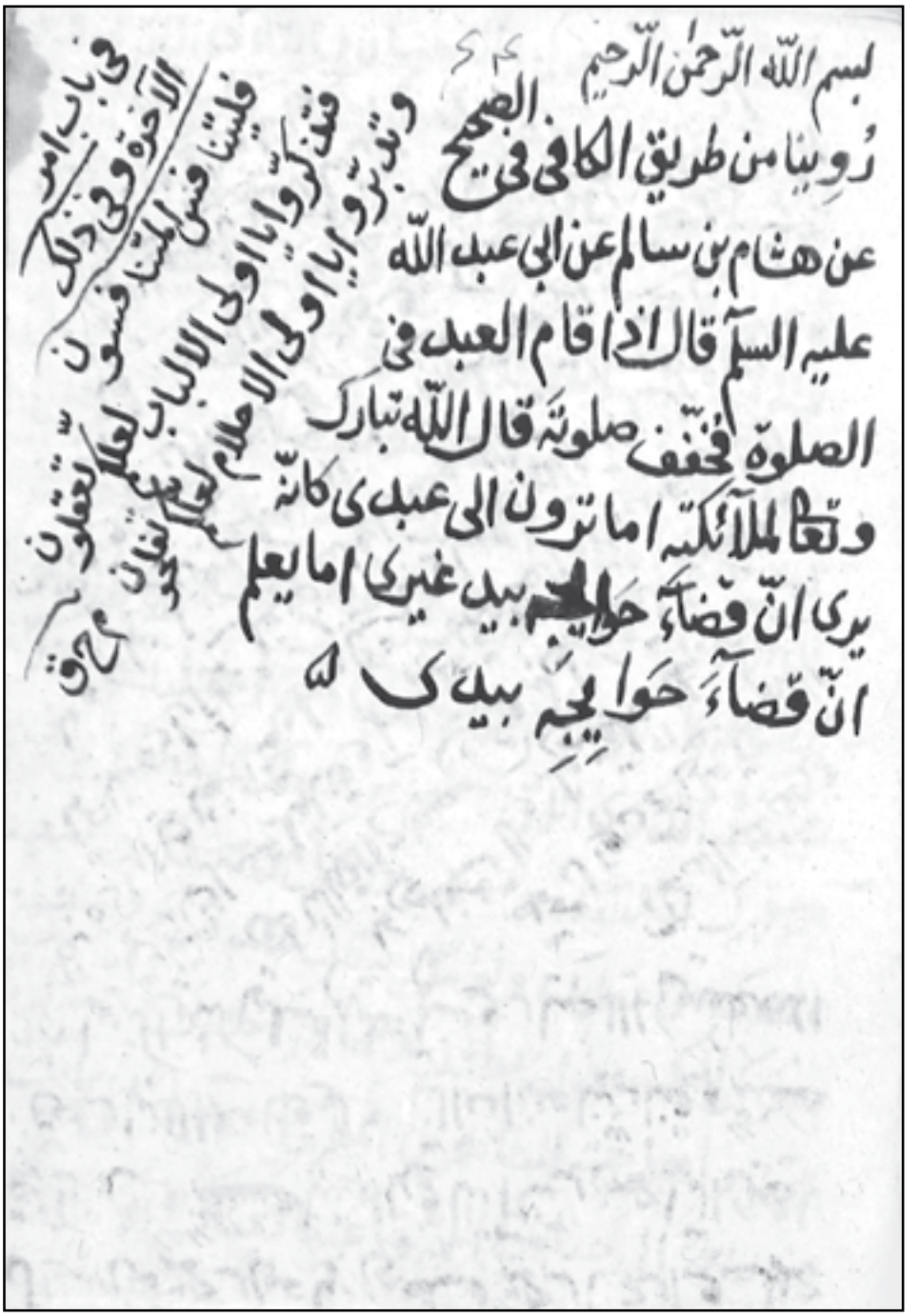
[62A]

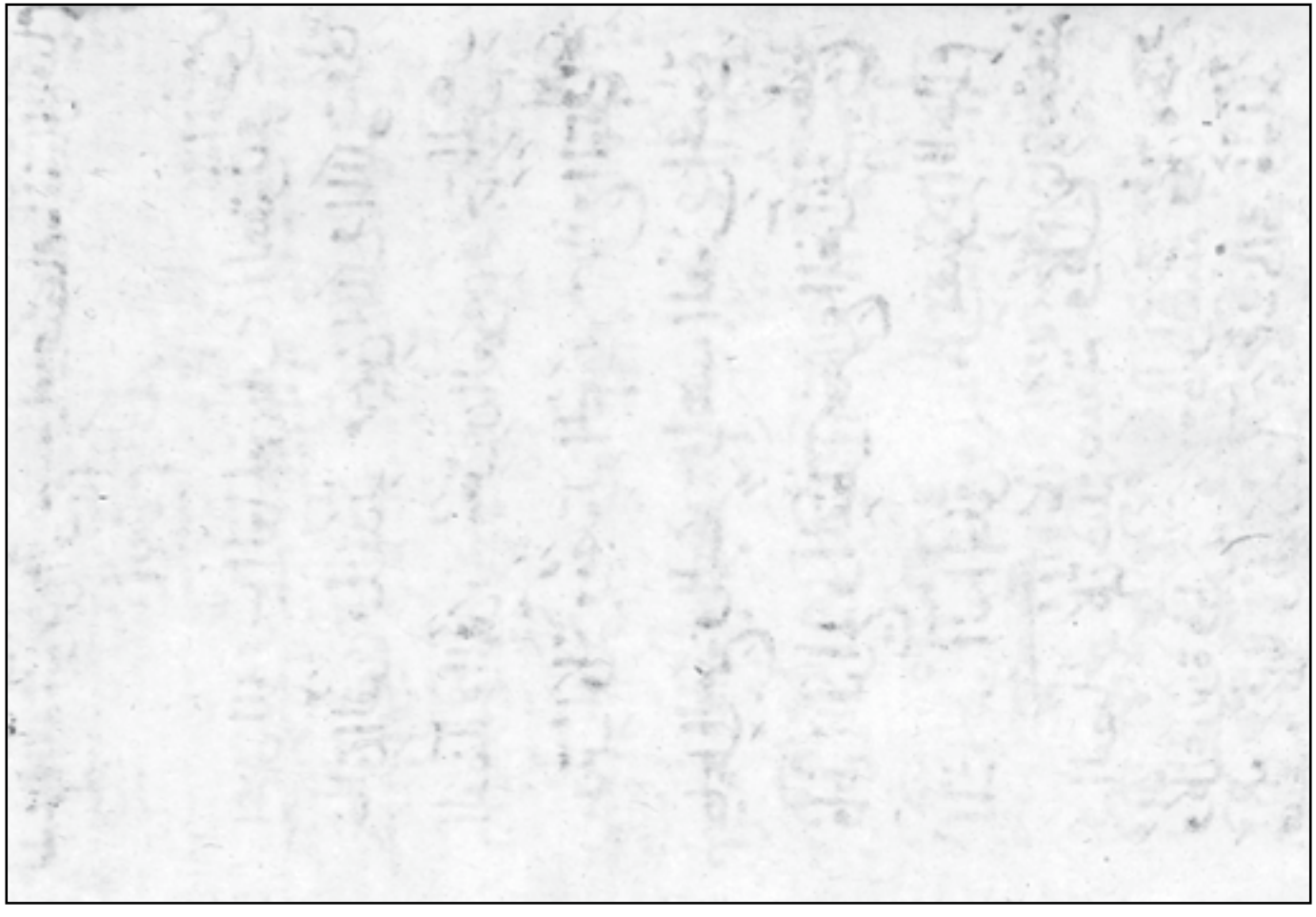
[62B]

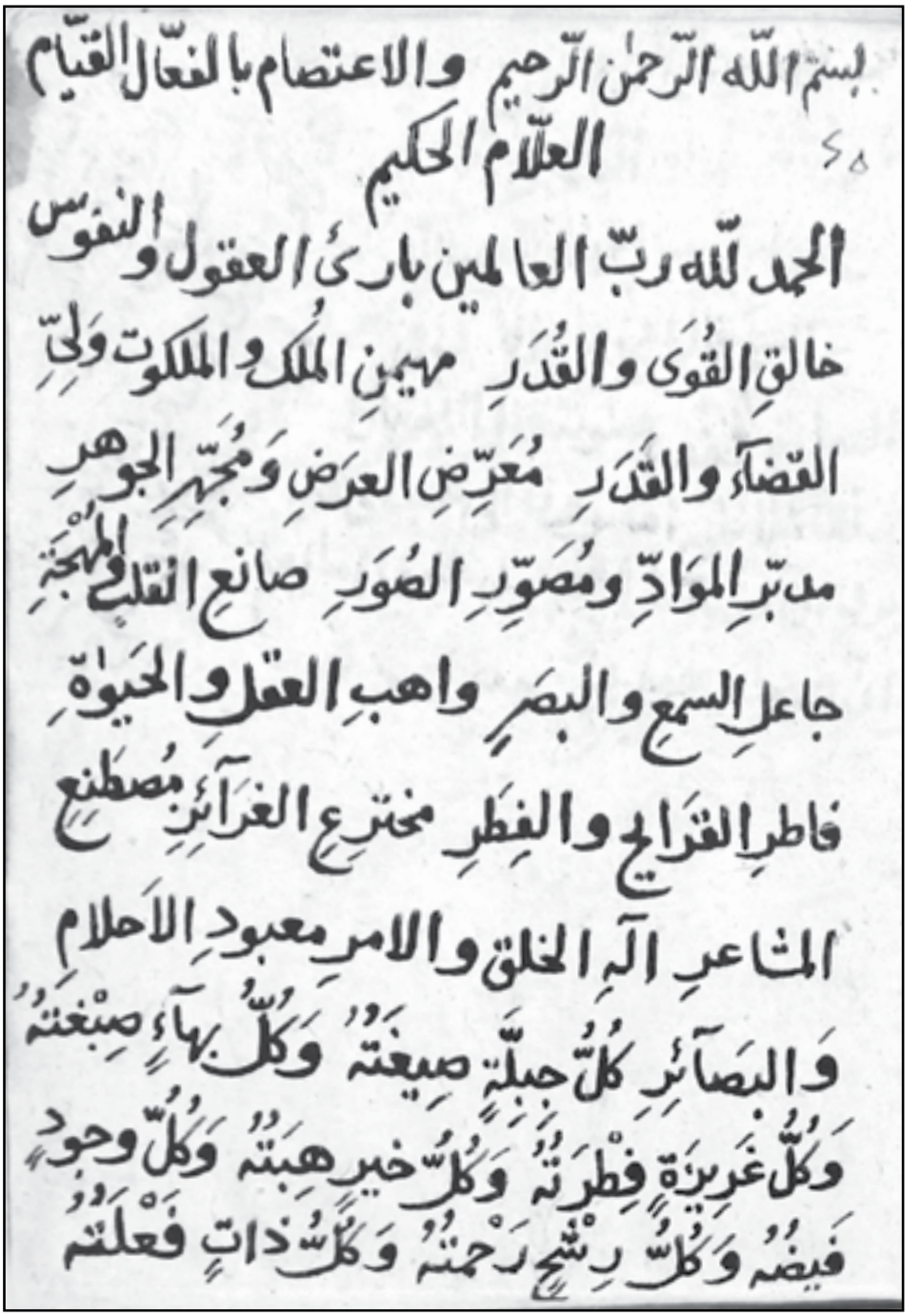
[63A]

بسم الله الرحمن الرحیم
روینا من طریق الکافی فی الصحیح
عن هشام بن سالم عن ابی عبد الله
علیه السلام قال اذا قام العبد فی
الصلوة فخفف صلوته قال الله تبارک
وتعالی للملائکته اما ترون الی عبدی کانه
یری ان قضاء حوائجه بید غیری اما یعلم
ان قضاء حوائجه بیدی ؟

[63B]

[64A]

بسم الله الرحمن الرحیم والاعتصام بالفعّال القیّام
العلّام الحکیم

الحمد لله ربّ العالمین بارئ العقول والنفوس
خالق القوی والقُدَر مهیمن الملک والملکوت ولیّ
القضاء والقدر مُعرّض العرض ومُجهّر الجوهر
مدبّر الموادّ ومُصوّر الصُوَر صانع القلب والمهجة
جاعل السمع والبصر واهب العقل والحیوة
فاطر الغرایز والفِطَر مخترع الغرائز مُصطنع
المشاعر آله الخلق والامر معبود الاحلام
والبصائر کُلّ جبلّة صیغته وکُلّ بهاء صبغته
وکُلّ غریزة فطرته وکُلّ خیر هبته وکُلّ وجود
فیضه وکُلّ رشح رحمته وکُلّ ذات فعلته

[64B]

وكلّ هويّة كلمته لا مردّ عن حكمه ولا مبدل لكلماته
ولا منتدح عن قدره ولا رادّ لقضائه سبحانه
مجده [illegible] لا ينادّ وسلطانه لا يضادّ
وقضاؤه لا يردّ وكلماته لا تبدّل لا مقل
عقول حملة العرش بطامحات التمجيد والتقديس
بلغت أفق صقعه وطوارق كنهه ولا أنظار
بصائر الربانيين بمقاييس الفطن والافهام
قدرته حق قدره وقدر عزّه فسبحانه من
منيع ما امتنع وعزيز ما اعزّه وقدّوس ما
اقدسه واشهد ان لا اله الا الله وحده لا
شريك له شهادة سبطت بدم الوتين ونياط الفؤاد
ونبطت بها نضرة نشأة النعمت وحبوة دار المعاد

[65A]

[65B]

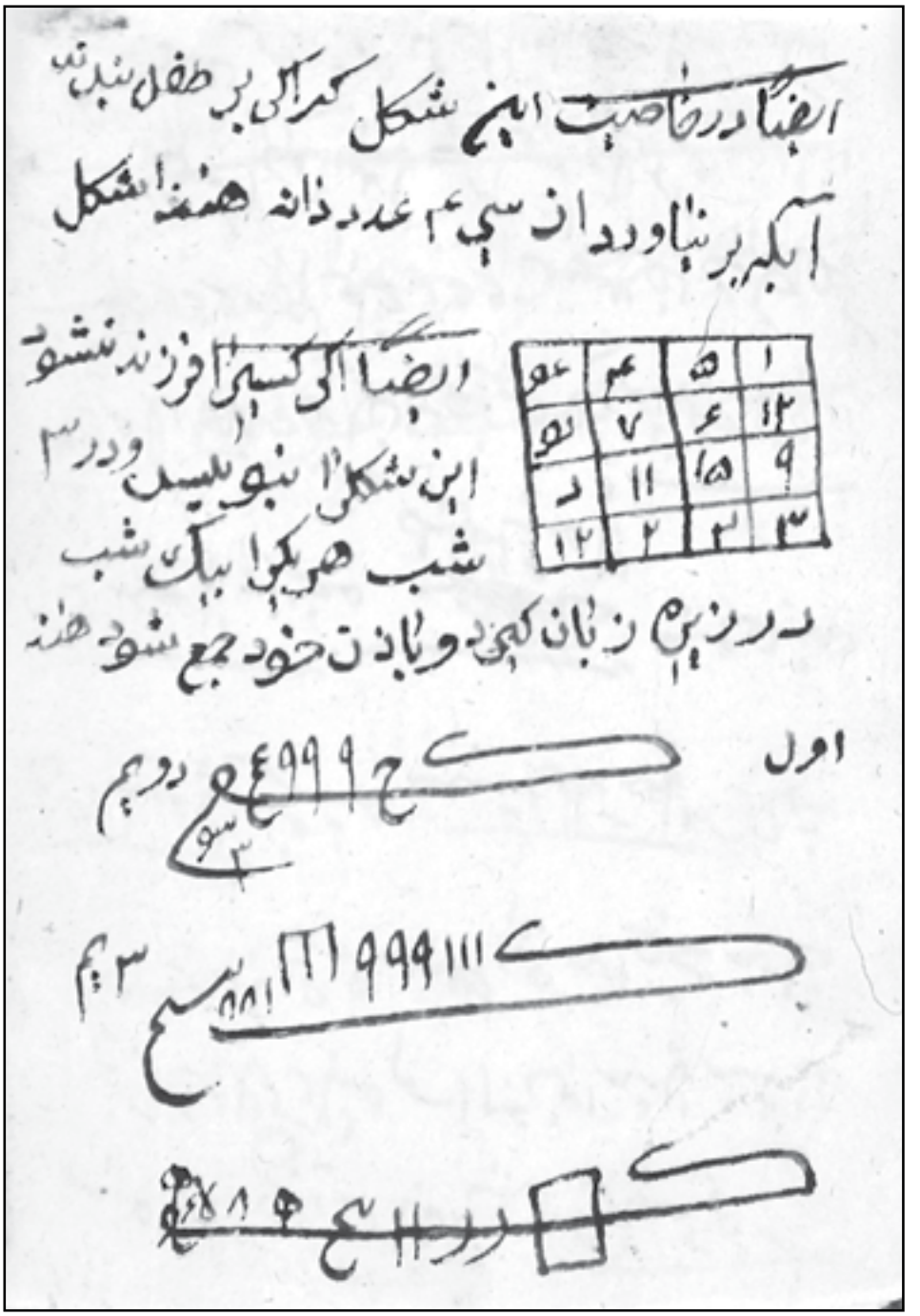

السّبق [illegible] احمّ مستطابات الصلوة و اتمّ
مستثابات التسليم اوحس ابد الآبدين و سجيس
دهر الداهرين فهم انوار الله فی دياجی الظلمات
وكواكب اليقين فی غياهب الشبهات وموازين دين
الله الوزين واساطين شرع الله الرزين واستعيذ
بعصمة الله من خطوات الشياطين ومن همزات
المستهزئين بيوم الدين وهو حسبی ونعم الوكيل
عباد الله المستنيمين الی طاعة الله والمصيخين لذكر الله
اوصيكم بتقوی الله المهيمن الرقيب المطلع عليكم فی مستسركم
ومستعلنكم ومستجهركم ومستخفاكم والتخشع من خشيته
والاخلاص فی طاعته الا انّ التقوی خير ما اوعته الاحلام
ووسعته الافئدة واضطمّت عليه الصدور واضمّته
الضمائر ومخّ الطاعة ومخّها خشوع قلب خاشع وخشوع

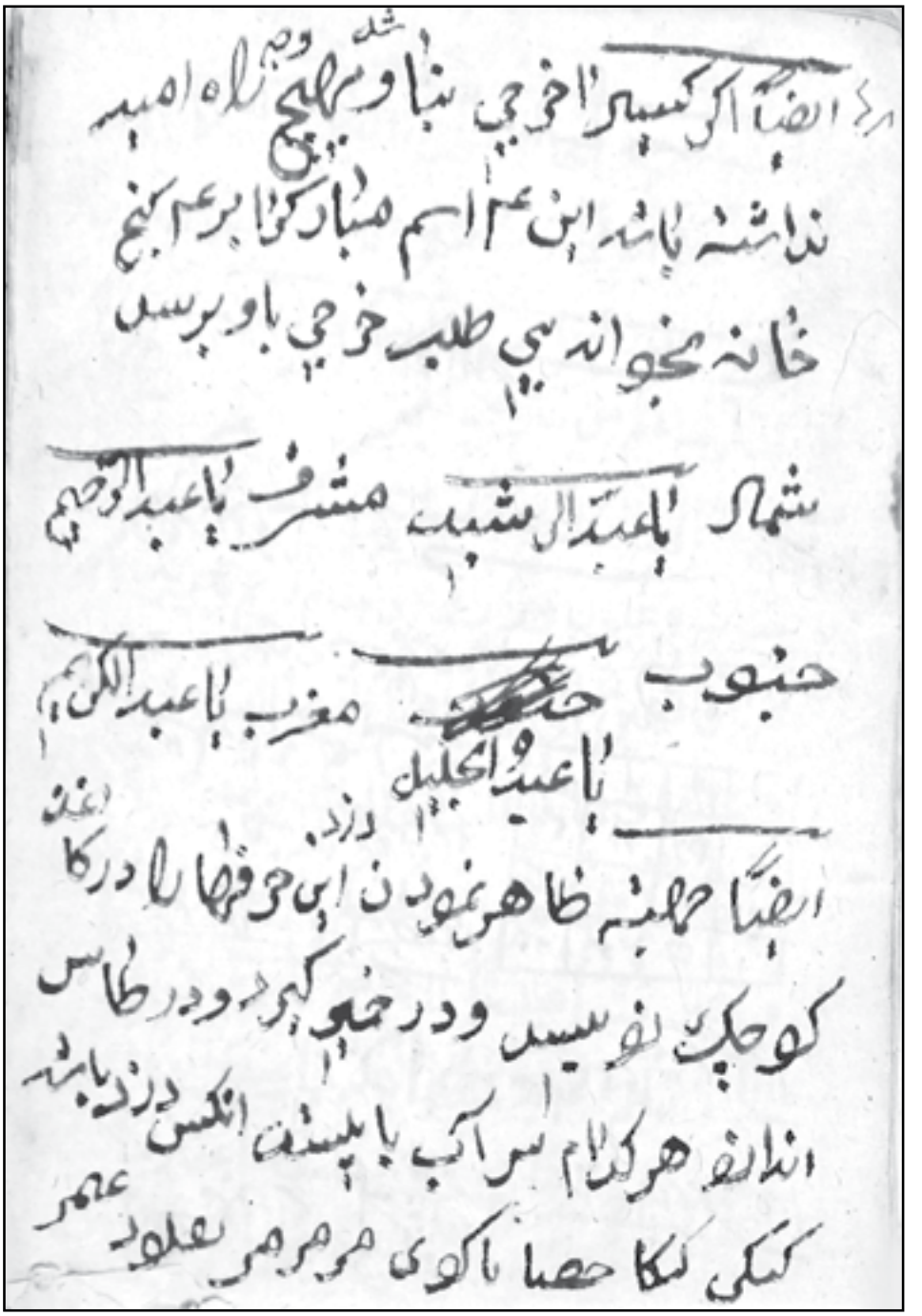
[66A]

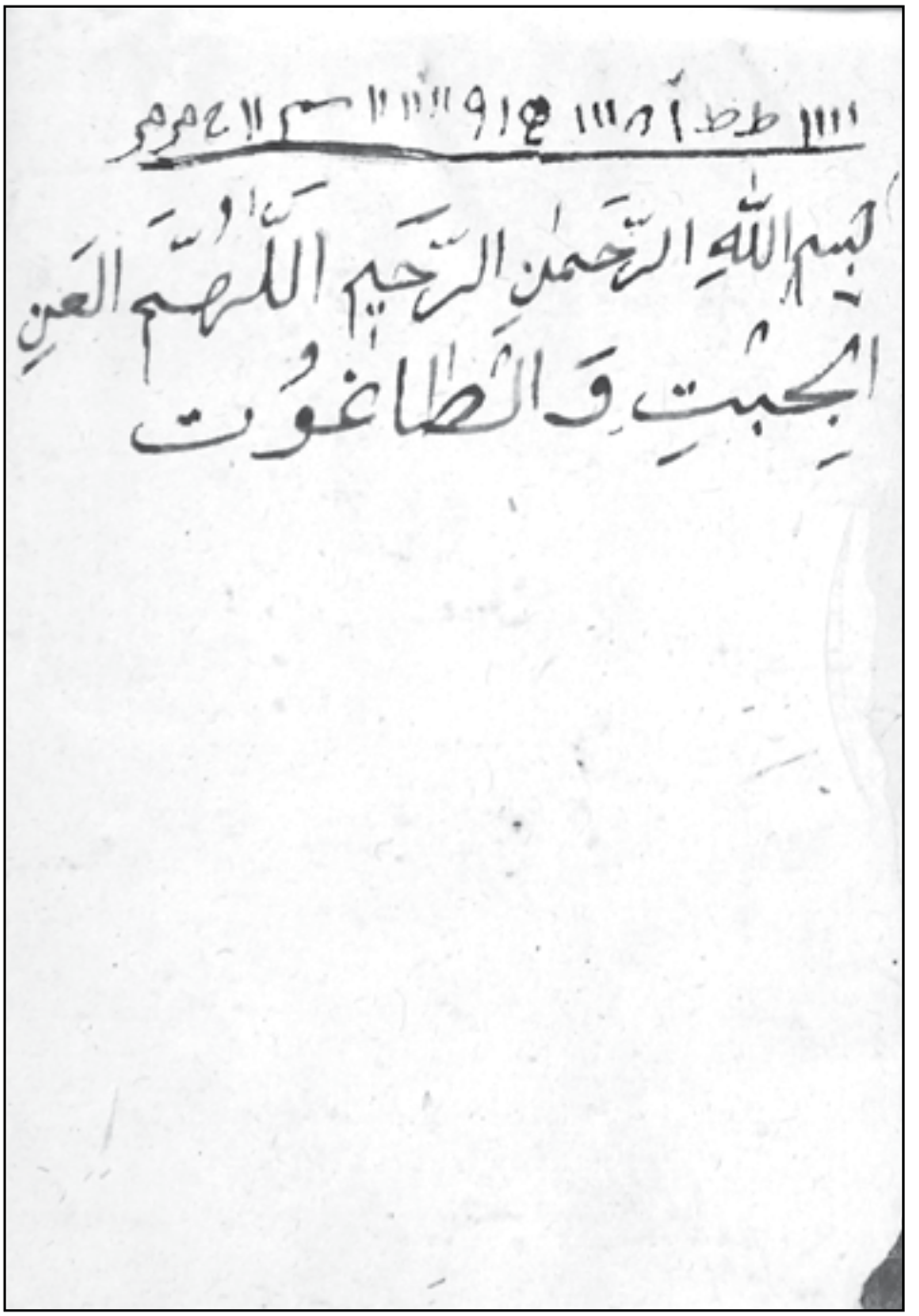
[66B]

[67A]

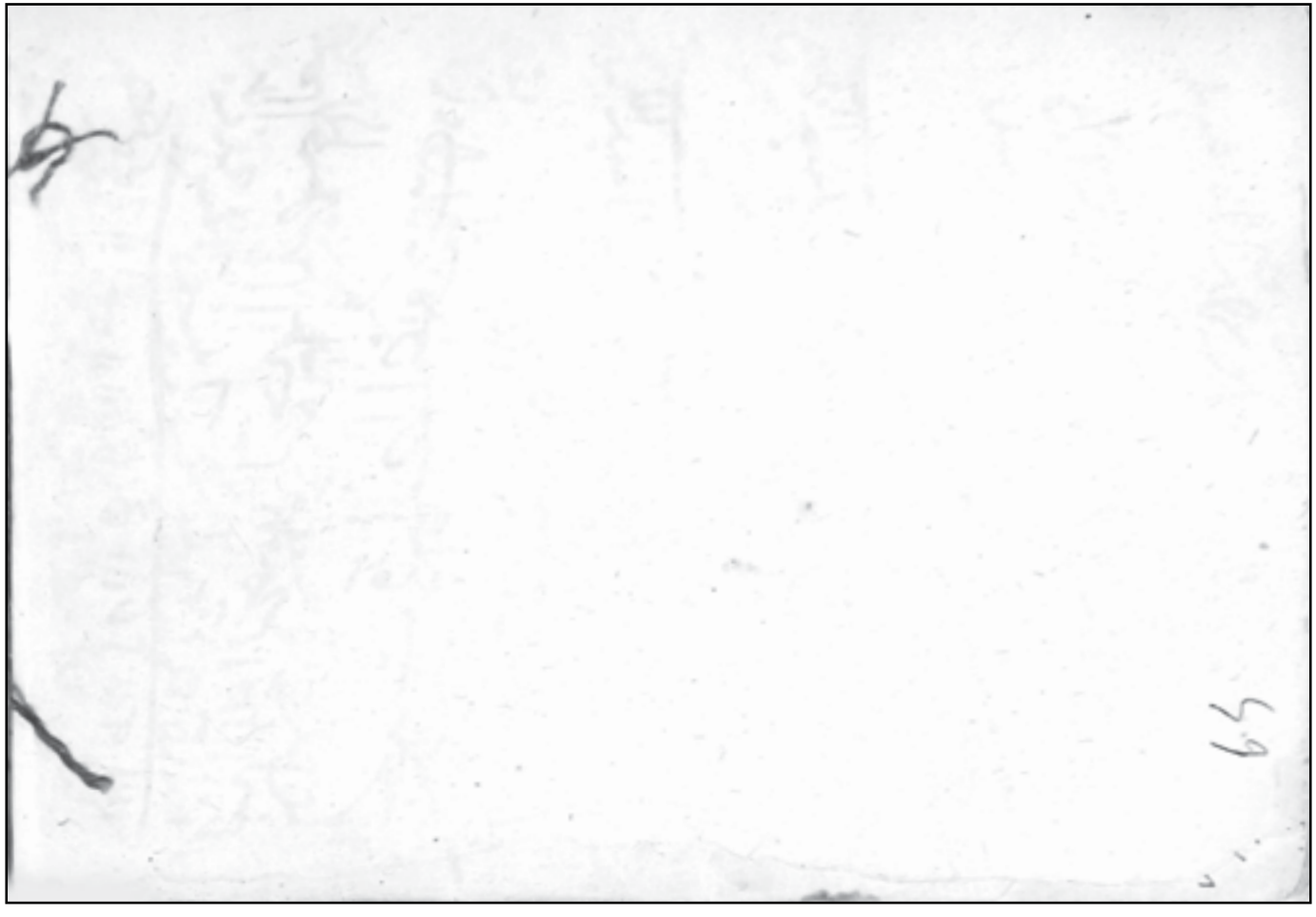
[67B]

بسم الله الرحمن الرحیم اللهم العن الجبت و الطاغوت

[68A]

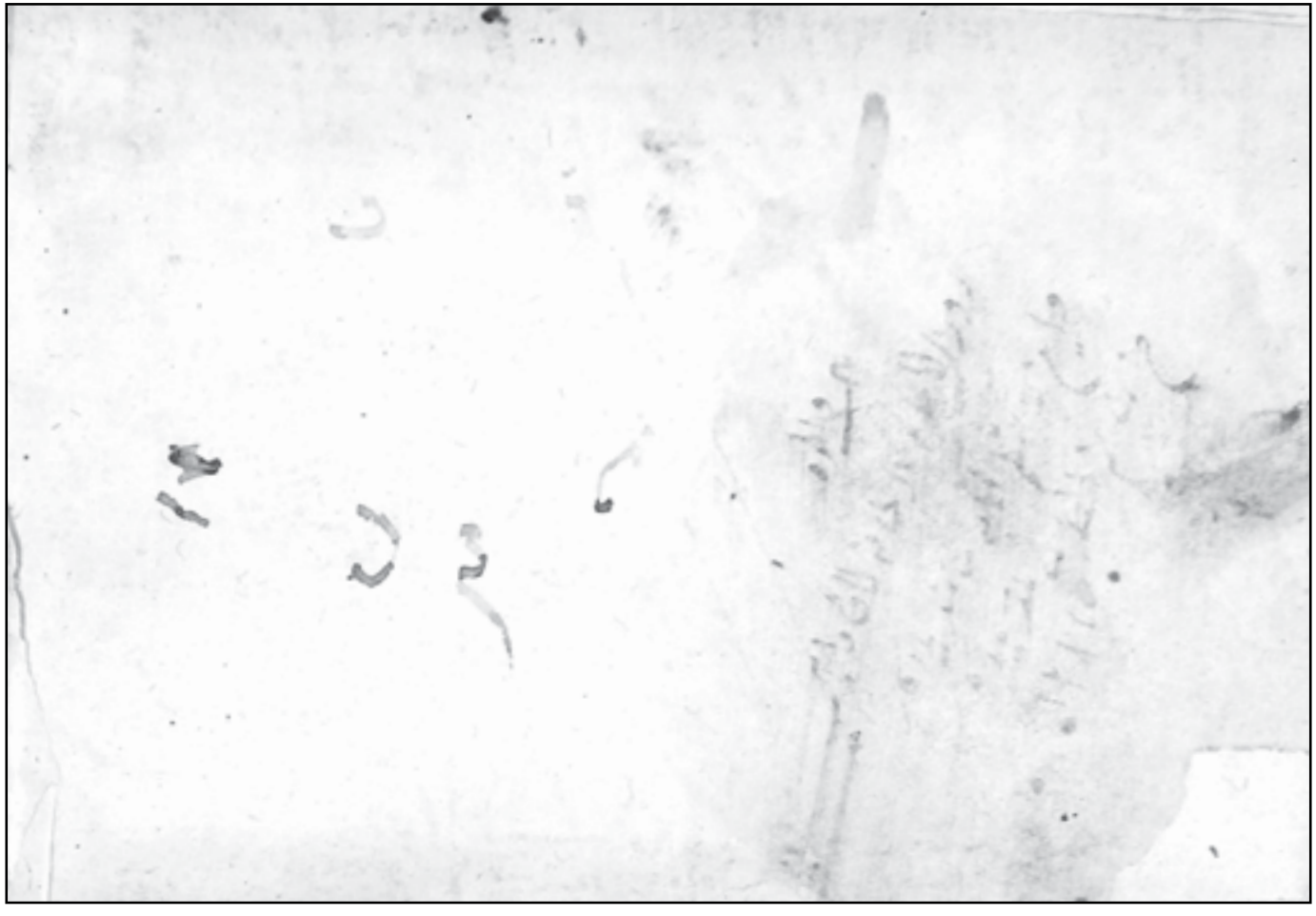
[68B]

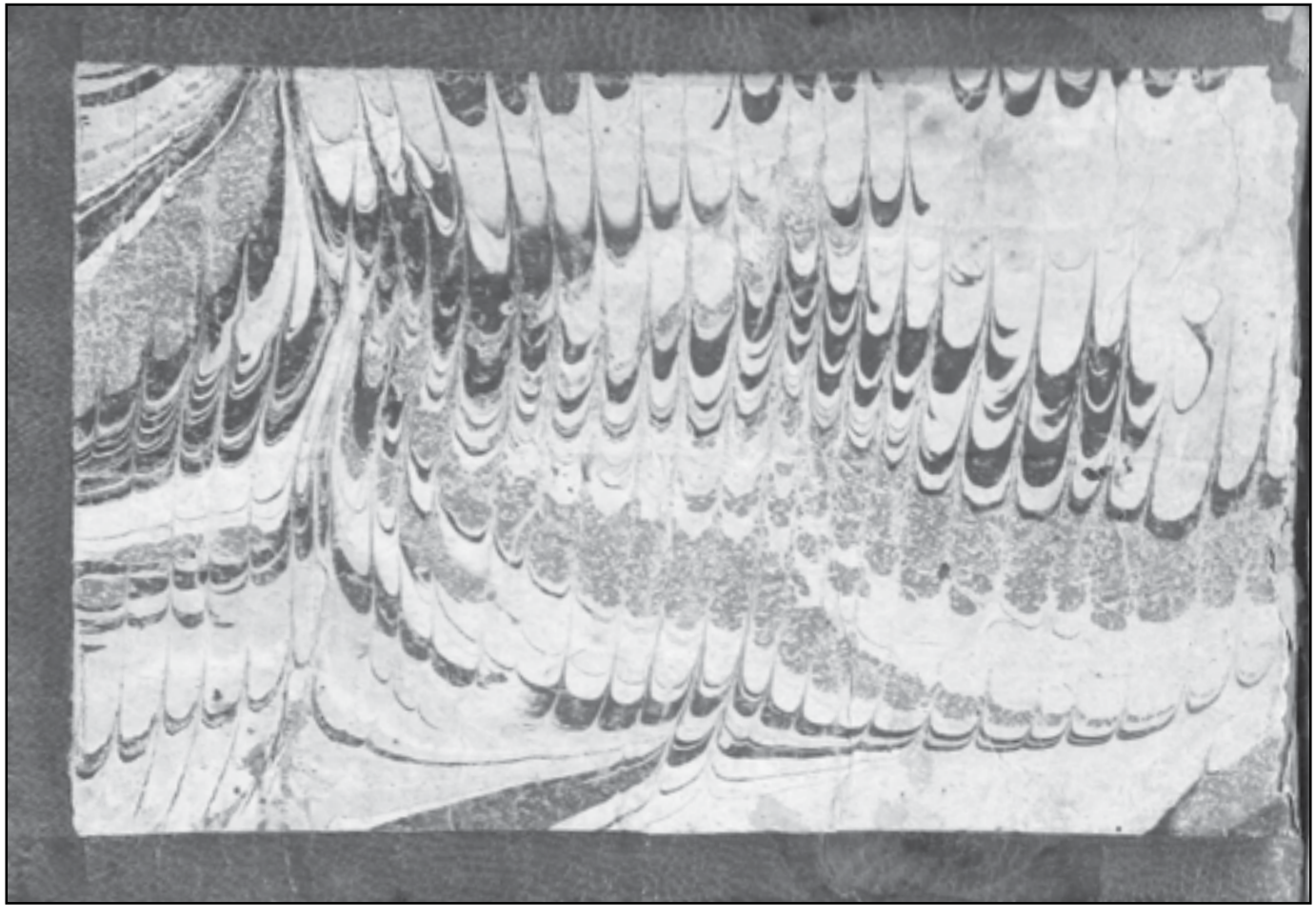

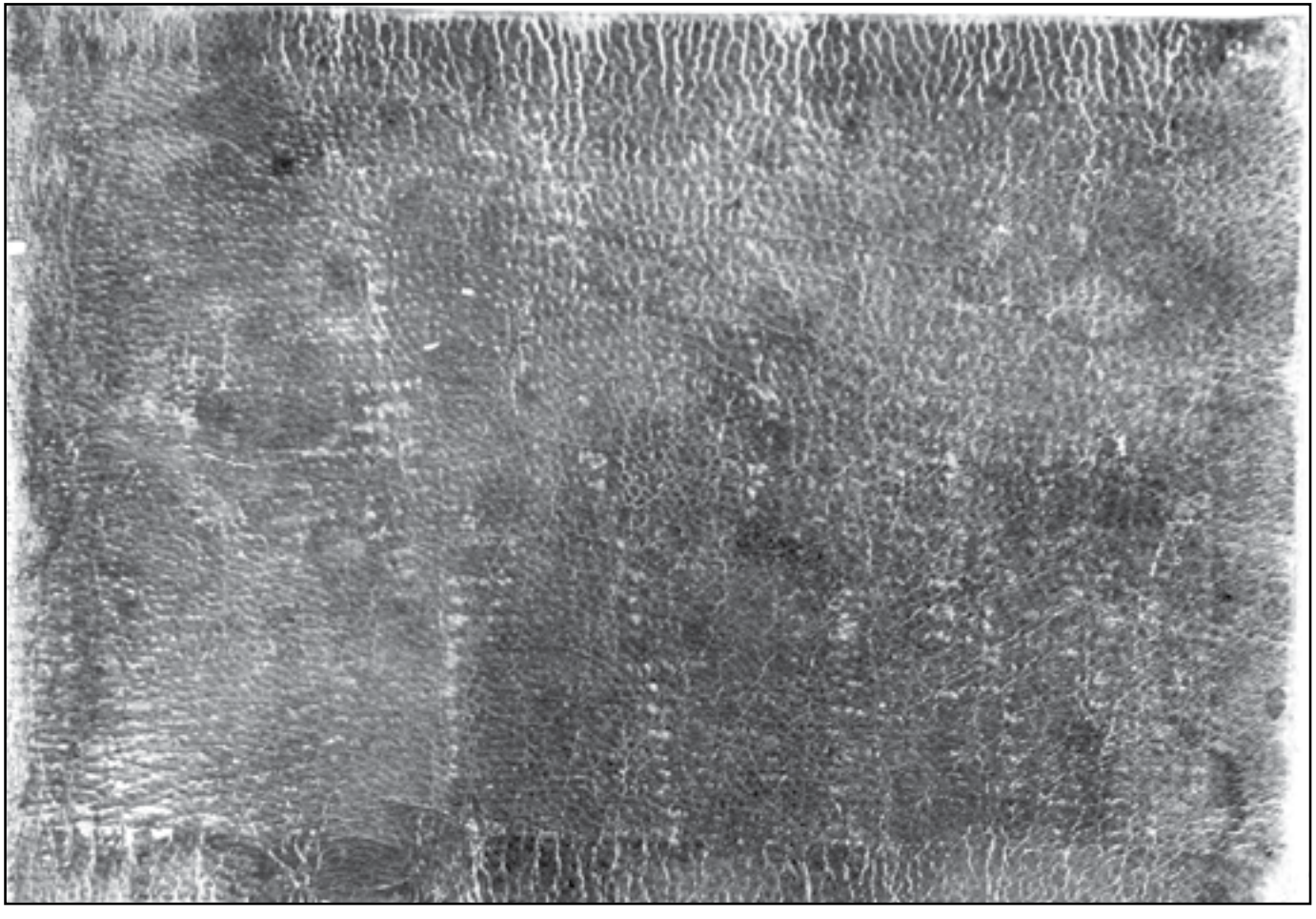
[69A]

[69B]

[pd]

[CB]

قطعهٔ چلیپای نستعلیق، رقم محمّدحسین کشمیری (زرّین‌قلم)
موزهٔ تورنتو